

NICOLAI TVDESCHII CATINENSIS SICVLII,
Panormi Archiepiscopi, vulgò

ABBATIS PANORMITANI

Consilia Iuris, Quæstiones, & Praxis:

OMNIBVS CVM IVDICANTIBVS,
tum Consulentibus apprimè conducentia.

*Quæ præter ea, quæ superioribus hucusque Editionibus in lucem eductis
ad hæc illustranda accesserant, ornatiora & auctiora reddita sunt*

IACOBI ANELLI DE BOTTIS NEAPOLITANI,
Regij Consiliarij, Adnotationibus.

Indice, & Summarijs, locupletissimis in calce adiectis.

Tomus Octauus.

CVM PRIVILEGIIS.

GATTINI
D
146/8

*Antonius
Materanus
Neap.*

DONO EREDI DI

NICOLA E NICOLETTA GATTINI

*studens
602*

VENETIIS, MDXXCIIX.

Apud Iuntas.

Antonij Passarelli Materanen.

CONSILIORVM SEV ALLEGATIONVM

EXCELL.^{MI} DECRETORVM

DOCTORIS

DOMINI NICOLAI DE TVDESCHIS,

Siculi; Abbatis Monacen. & Archiepiscopi

Panormitani.

PARS PRIM A.

CONSILIVM PRIMVM.

- 1 Sponsus qui contraxit sponsalia per verba de presenti cum Titia, & accepit ab ea nomine dotis centum, si decedat ante matrimonij consummationem, an lucretur dotis dimidiam.
- 2 Matrimonium ex solo consensu de presenti, an sit verum.
- 3 Pactum de lucranda certa parte dotis in casu mortis, an sortiatur effectum suum altero coniugum religionem intrante.
- 4 Nuptia dictio, multipliciter in iure sumitur.
- 5 Sponsalia vulgariter dicuntur per verba de presenti.
- 6 Statuta ad ius commune reduci debent quantum fieri potest.
- 7 Lex constat ex mente & verbis.

Lex Acti contingentia talis est. Quidam A. contraxit sponsalia per verba de presenti cum quadā B. & ab ea recepit dotis nomine mille. Contigit quod antequam sic desponsata duceretur ad domū, vel aliter consummaretur matrimonium, vita functa extitit. Nunc quaeritur, an dictus sponsus lucretur dimidiam dotis. Viso statuto infrascripto, videlicet si qua decesserit sine filijs ex viro cui nupta est, tpe sui obitus remaneat dimidia pars suarū dotium apud maritum, non computando in dicta dimidia lucro donationis pp nuptias, qua parte maritus priuari non possit &c. Postmodū facta fuerunt aliquae additiones ad dictū statutum, in quib. sp facta fuit mentio de filijs existentib. vel non. Et Christi & eiusdem matris nominib. inuocatis arguitur primo, vt veritas magis elucescat ad partē affirmatiuam sic Statutū in deferendo hoc lucrū marito solū requirit duo. scilicet vt nupta mulier sit, & vt decedat sine filijs ex marito. Sed hec duo cōtigerūt in facto pposito, vt statim probabo, ergo debet habere medietatem dotium: pñia de se satis est nota, & maior ēt probatur. Nā verū est dicere, quod ista decessit sine filijs ex marito: cum nemo appareat, & fa-

cta nō psumuntur, vt c. in pñtia. de pb. & c. Raynaldus. extra de test. & in c. cum iure. de offic. dele. cū si. quod fuerit nupta apertissime pbo per tex. valde no. iudicio meo, in l. cū fuerit. ff. de cōd. & dem. vbi apertissime pbat nuptā dici, licet nō fuerit cognita. Et qđ plus est ēt si nō fuerit ducta, & satis est, quod interuenerit ad matrimonij pñsus de pñti, qui solus facit matrimonij, & nō carnalis cōmixtio, vt pbat ibi in fine illius l. & latius hoc tenet gl. & Bar. ibi. Secūdo pbat per l. 3. ff. de don. inter vir. & vx. iuncta gl. in ver. p̄cubinā. vbi notat, qđ matrimonij dñ, & maritus & vxor dñr pñtis dumtaxat sponsalib. per verba de pñti, licet interuenerit carnalis copula, & sic pcludit ibi gl. qđ sicut donatio ēt cōstante matrimonio prohibet inter vir. & vxor. consummato matrimonio, ita & matrimonio non consummato, ex quo interuenit consensus de pñti. & qđ gl. ibi dicat hoc de iure canonico tenere, dico idē de iure ciuili, vt pbat in Auth. de nup. §. nuptias. & ibi bona glo. & opti. facit ille tex. ad istā partē, vbi pbat maxime iuncta gl. nuptias pñi ex solo cōsensu vtriusq. scilicet viri & mulieris, licet aliud nō interuenerit. Tercio probabo per multa iura canonica, quę cōiter dñt matrimonium esse verum ex solo cōsensu de pñti, licet aliud nō interuenerit, adeo qđ p secundū, ēt cū copula nō tollit primū: qđ habuit iā ex suo cōsensu suā essentia, vt probat in c. si. de spon. duo. et 27. q. 2. c. sufficit. & c. cū nuntiatur. cū multis seq. ad idē. c. vnicū. de voto. li. 6. & no. p Host. in c. ex publico. de conu. cōiug. facit .n. diffinitio matrimonij, quę ponit, & declaratur. 27. q. 2. in prin. & Insti. de nup. in princ. vbi est bonus tex. cū glo. Quarto vñ de hac q. prima frōte casus, in maxime iūctis dictis Bal. ibi. in l. Deo nobis. C. de epi. & cle. ubi dñ pbari, qđ pactū de lucranda certa parte dotis in casu mortis, sortit effectū suū altero cōiugū intrāte religionē, & tñ certum est, qđ post consummationē matrimonij nō liceat alteri cōiugū intrare religionē. de cōuer. coniu. c. cū sit. & c. ex publico. cū multis fi. Sic vñ intelligendus ille tex. qñ alter intrat religionē pñto matrimonio, & nondū cōsummato: qđ sic, licet ēt altero inuito, ut in c. ex publico. & c. 2. eo. ti. Et secundū hoc vñ probare ille tex. qđ dictū pactū de lucranda certa parte

A 2 dotis

Has Iacobi Anelli Additiones, cū iam liber typis excudi cōpisset, serius ad nostras manus peruenisse scias candide Lector: quibus tamen te fraudare noluimus, sed hic addere, vt tuis studijs, quoad fieri potest, consuleremus, non ab re visum est.

In prima parte Consiliorum.

- In Consil. 3. in ipso princip. Vide consilium 13. infra in secunda parte.
- In consil. 5. in ipso princ. Contrarium eius, quod consuluit hic Abbas, tenuit Didacus Couar. in 3. lib. var. resol. c. 14. nu. 6. vers. 11. fol. 761.
- In consil. 6. Vers. Quamquam enim clerici reperiantur priuilegiati. Vide Oldr. consil. 32.
- In eod. consil. ante finem. Vers. Nec est verum, qđ vendendo vinum, bladum, &c. Intellige hac dicta, vt declarat Anchar. in cap. quamquam. de censib.
- In consil. 15. in ipso princ. Vide de veritate per Rub. consil. 20. Bald. & Soc. in l. rogasti. §. si tibi. & q. tactam per Soc. in l. si quis nec causam. in princ. si cer. per.
- In consil. 35. in fine. De hoc vide Hippol. in rubrica de probat. fol. 9. in 1. col. in fi. vbi allegat istud consilium. vide consil. D. Petri de Anchar. 174. col. 2. incip. D. Lazarus.

In secunda parte Consiliorum.

- In consil. 7. Vers. Præterea posito & non concessio, qđ vsura venirent. Adde, qđ ad hoc vt nō committatur pena sit cōpēsatio ipso iure, vt no. gl. i. l. si cōstat. C. de cōpen. sequit Ale. i. cōf. 85. col. 2. i. fi. vol. 3.
- In consil. 13. in ipso princ. Vide consil. supra in 1. parte.
- In consil. 52. circa fin. Vers. Et præsertim vt dixi, cum instrumenta. Anno conf. 77. nu. 8.
- In consil. 114. post princ. Vers. Et apertius glos. in c. plerique. ea. ca. & q. tangit q. istam &c. An licitum sit dare pecuniam ad honestam partem lucris, vide consil. Roma. 512. & addit. ad Bar. in l. cūctos populos. in 4. col. C. de summa Trin. & fide cathol.
- In quaest. 3. Vers. Ad quintum arguitur, primo ad negatiuam, qđ dictus conductor. Vide Couar. in 2. lib. var. resol. c. 15. nu. 6.
- In q. 4. Vers. Secundō ego arbitror. Vide decis. Capel. Tholos. q. 492. & ibi in addit.
- In ead. q. Vers. in quarto & vltimo dubio. Dec. consil. 80. versic. Sexto, quia.

ſediſſa interueniant, ergo dēt fieri p̄dicta reſtō, qđ pa-
 ter. Nā iſte vir illicite, & nulla iuſta cā exigēte caperet
 hic medietatē dotiū, licet matrimoniu nō cōſummaue-
 rit, nec ſolēniter ſpōſā ad domū duxerit. Itē h̄des puel-
 le paterenē graue damnu ex illa larga interpretatione.
 Itē p̄iudicare iuri cōi, cū dēat ſoluto matrim. dos redi-
 re ad mulierē, vt in c. 1. de do. poſt diuor. reſt. cū multis
 ſi. & p̄fato ſtatuto dēat accōmodari ille intelleſtus, cū
 oīs reſceſſus a iure cōi ſit odioſus, & iō reſtringēdū, vt
 in c. 1. & 2. de fil. preſb. li. 6. & d. c. cū dilectus. ad idem
 notabile dictū Inn. in c. cū dilecti. de don. vbi dicit, qđ
 priuilegia, inquātū t̄gūt iura p̄cedentiū, late interpre-
 tamur, vt in c. olim. de verb. ſig. & l. ſi. de cōſt. princ. ſed
 inquantū t̄gunt iura aliorū ſtriſte, vt in c. ex tuarū. de
 auth. & vſu pal. & idē Io. An. i d. c. olim. & adduco tex.
 in l. 2. §. ſi q̄s a principe. ff. ne qđ i lo. pub. Ergo hoc ſta-
 tutū cū ſit tale, & ſi ſit priuilegiatū, dēt ſtriſte intelli-
 gi p̄iudiciū h̄redū puellę, & maxime ſi p̄ſiderabimus
 cām, ſtatutū hoc odioſū iudicabiſ ſine cā, ſcđm illū va-
 gū intellm, quo ad diſparitatē inter ſpōſū & ſpōſā, ſeu
 virū et mulierē. cū viro p̄mortuo, maxime an traductio
 nē & p̄ſummationē m̄rimoniij nullū lucrū p̄ſequiſ mu-
 lier, nec ſuſtinuit vir aliqua onera m̄rimoniij, p̄ p̄fecto
 mētē l. ſi. C. de don. an nup. & c. ſi. de do. iter uir. & vx.
 Scđo principr in h̄c ſniam me mouet & mēs ſtatuti,
 qđ multifariē collr. Primo ex principio ipſius, dū dicit,
 deceſſerit ſine filiis & c. q̄ referuntur ad illa verba, tpe
 ſui obitus deceſſerit ſine filiis, qđ patet ex ſe, & theori-
 ca Bar. i l. ex facto. ff. de vul. & pup. vbi dicit qđ qualitas
 adieſta in aliqua oratione intellr ſcđm tps verbi, cui
 adieſcitur. p̄ hoc gl. no. in c. ſtatutū. in princ. in ver. cano-
 nicus. in ſi. q̄ ſic dēt intelli. de reſcr. li. 6. Ex quib. pro-
 ſecto uerbis v̄nr ſtatutēs de muliere intellexiſſe, quā
 erat in ſtatu & potētia ſui obitus faciēdi filios: h̄c c. n.
 verba, ſine filiis & c. includūt i ſe priuationē filiorū, &
 includūt in ſe habititatē, & potētiā actus ſeu habitudi-
 nis filiorū, & notabiliter p̄bat in ſimili, in l. 1. ff. de ſuis
 & legi. vbi p̄ Bar. in uer. inteſtatus. ſed in caſu noſtro
 h̄c mulier tpe obitus, nō erat in tali ſtatu & potētia,
 cū nō fuiſſet adhuc ducta in domū viri. Ergo clariſſime
 patet qđ illa verba ſtatuti nō verificant in ea, maxime
 cū p̄ eā quominus ducereſ nō ſteterit, arg. c. ſicut ex li-
 teris, de ſpōſ. Eſt & aduertēdū, qđ in oīb. addōnib. factis
 ad illud ſtatutū ſup filiorū cōmemoratione, ex cōiectu-
 ris p̄ſumitur euidenter mēs ſtatutētis. l. licet. ff. de leg. 1.
 Tertiō pondero principr illa verba, ex viro cui nupta
 eſt & c. Nā p̄prie ſm cōem vſum loquendi, qđ p̄xit ſpō-
 ſalia p̄ verba de p̄nti, anteq̄ ducat mulierem ad domū
 ſuā, non dī vir illius mulieris, niſi ex cōſuetudine quo-
 rundā locorū, vt p̄batur in c. genuit. 2. 7. q. 2. vbi dicit
 Hier. cum audies Ioseph virū Marię, ſuſpicio tibi non
 ſubeat nuptiarū. i. p̄iunctionis carnalis, ſed recordare
 p̄ſuetudinis ſcripturarū, qđ ſpōſi viri, ſpōſę uocant̄ uxo-
 res, & j. aperte ſentit, vbi ē Hier. qđ p̄hens per uerba de
 p̄nti, ſicut p̄xit beata Virgo cū Ioseph, p̄prie dī potius
 ſponſus qđ vir, ex quo adhuc non eſt ducta, ſed uocatus
 fuit Ioseph vir p̄ p̄ſuetudinē ſcripturarū. p̄ hoc illud
 c. ſicut ex lris. & c. vlt. de ſpon. vbi appellant̄ ſponſalia
 de p̄nti; & per hoc qđ ante traductionē alter pōt altero
 inuito intrare religionē, & diſſoluere matrimoniu, vt
 ſ. dixi. Ergo non pōt dici ſtriſte vir ſuus, ſcilicet de pro-
 prio ſignificato. Illud tñ in circumſtantijs eſt verum, &
 hoc verbū, vir, & mulier, ſępe ponuntur pro eo, qđ con-
 ſummauit

mat. in vxore āt cessant istā rōnes, merito statutū sibi
lucrū nō attulit. cū ergo hāc & nō alia sit statutū rōna-
bilis, & sufficiens rō, nō dēt hīc locū in casu nostro, vbi
cessat rō legis. & licet forte fecerat aliquos sumpt⁹, nō
tñ fecit illos excessiuos qui solent fieri in solēni tradū-
ctione: nō. n. de modicis est curādū. l. scio. ff. de in int.
rest. c. i. e. x. eo. ti. Nā & sponsa aliquos sumptus facit in
ter cōsanguineos, & saltē ad honorādū se primavice,
in quo tñ statutū non vī habuisse cōsiderationē. Ex his
clarissime infertur ad decisionē huius casus, vt dict⁹ vī
nil lucretur virtute dicti statuti. Restat nūc rñdere ad
primū & vltimū motiū, quia ad alia satis patet rñsio
ex p̄dictis. Et primo ad l. cum fuerit. dico. n. vt s. dixi, q̄
verbū, nuptiarū, qūq; verificatur in cōiugio p̄cto ex iō
lō cōsensu, sed qūq; nō, vt s. plene p̄bauī. Nā in d. l. cū
fuerit. iō sufficit p̄here p̄ solū cōsensū, quia ibi sumus
in testis, in quib. fit larga interpretatio, vt in c. cū dilecti.
de don. merito capitur ille largus sensus. sed in casu nō
stro sumus in materia stricta: merito dēt capi ali⁹ intel-
lectus strictior. nec hoc inusitātū est, vt idē verbū afr-
sumatur in materia larga, afr in materia stricta: imo ex
presse p̄bat hoc posse & dēre fieri, i c. cū dilect⁹ de cō-
sue. & i c. statutū. iūctis ibi no. p. Io. And. d. ele. li. 6. facit
qđ no. Bar. in l. 4. §. āt p̄tor. ff. de dā. inf. & hoc quotidie
vītamus. Idē in d. l. cū fuerit. fuit satisfactū mēti statuē
tiū, vt s. dixi. Restat rñdere ad l. Deo nobis. C. de epif. &
cle. ad q̄ rñdeo dupl̄r. Primò, q̄ ibi nullo mō colfr, q̄
m̄sium nō eēt cōsumatū, nec valeat illud qđ post cō-
sumationē pōt cū cōsensu alterius, vt c. cū sis. & c. vxor
ratus. & c. ad apostolicā. de conu. cōiū. & tali casu pōt
ītelligi illa lex. Scđo rñdeo & subtilius, ibi pactū lucrī
erat cōe & viro & mulieri, vt ibi in tex. & gl. adeo q̄ si
fuerit aliqua disparitas, reducitur ex dispōne iuris ad
paritatē, vt ibi fm̄ intellectū gl. quo casu nō p̄t dici, q̄
lucrū ibi d̄feratur p̄ expēsas, v̄ onera m̄rimonij, quia
nō vēdicaret sibi locū ī muliere p̄ p̄dicta, si necessārio
onus intell̄r p̄ illā paritatē, qđ p̄ affectionē m̄rimo-
nialē cedit illud lucrū: q̄ affectio accidit ex sola eēsētia
m̄rimonij. de conu. cōiū. ex publico. de voto. c. j. e. ti. li.
6. iō vēdicabat sibi locū āt ēt tradūctionē & cōsumā-
tionē m̄rimonij: maxime cū vterq; possit ibi eē ī lucro
& dāno, & sic eadē iuris dispō. ita ē in casu nro, quia si
cessat rō statuti, cessare dēt statutū dispō. iuris. vulga-
tis. vide bō. gl. ī simili in replicatione doli, q̄ qūq; cōce-
ditur, qūq; negatur eadē rōne remanēte sp̄, vt no. in c.
dilectē. de exce. ad l. nō sine. C. de bo. q̄ li. dico q̄ nō ob-
tat, quia loquitur ī dispōne fauorabili: scđo ī odiosa, vt
ibi cōiter no. & maxime Bal. qui vī p̄riari his q̄ sēsīt in
l. l. Deo nobis. Et p̄fecto oī affectione cessāte hāc ptē
puto verissimā: nec mouere dēt iudicē ī p̄riū aliquorū
forte singulorū opi. quia aut ī terminis eorū nō cōcur-
rūt oīa p̄dicta, aut tanq̄ euidentē re. p̄bata, p̄ p̄dicta nō
est sequēda, qūq; est euidentē falsā, uel p̄babilis. rōni-
ous pōt cōiūci, vt bonus iudex acutissimi ingenij aesti-
nabit fm̄ eū. de ferijs, capellanus. alle. ad hoc not. in l.
§. sed neque ex multitudine. C. de vete. iu. enuc.

D v m esset materia qōnis inter quendam D. Ioannē ex vna
parte, & quendam Gulielmum de Castellione ex alia parte
occasione mutui. Tandem instante potestate dicti loci compro-
miserunt in quendam Gasparē tanquā arbitratorē, & ami-
cabilem compositorē, qui illico in palatio potestatis, ubi sa-
Tomus Octauus. A 3

CONSILIVM III.
I. *Utilitas communis clericorum & laicorum ubicunque versa*
tur.

Consului, quod iudex deberet retracta-
re, & annullare totū laudū, &
arbitramētū, & declarare dictū Gulielmū ī
nullo teneri dicto D. Iōāni, ac imponere si-
i, & absoluerē dictū Gulielmū ab impetitione
cōdemnare illū in expensis factis in hac cā. Et
nudū cōsiliū debuisset sufficere, cū peteretur
& sic esset decisiū, & nō a partib. sicut obser-
uāta ferenda, iux. cons. Doc. in c. sicut. de re iu.
in add. ad Spe. in ti. de sent. §. qualiter. uer. cæ-
tū fortasse ex cōsiliij nuditate, aliquorū aīus in
aggrauaretur, aliqua breuiter aīum meum ad
iudiciū mouētia inferui. Et p. fundō euidentia p-
pura. † Primo q. petitio reductionis ad arbitriū
iri est quasi qdā appellatio. l. j. C. de arb. cum ibi
tollit psumptionē laudi, vt in simili no. in appel-
lacione, q. licet nō suspendat excōcationē, vt
oralis. de ap. suspēdit tñ psumptionē iustitia & p-
s, & denouit cām ad superiorē, vt no. Inn. in c. bo-
r. de ele. & in c. qm̄ 3. de pb. facit qd̄ no. gl. in c.
primēdā. de off. ord. Item et pmitto, † q. petēs re-
tionē ex iniquitate, hēt pbare ipsam iniquitatē, &
iamen: q. iniquitatem, seu grauamē pbare pōt, aut
antiquis actis, aut ex nouis, iuxta tñ distinctionem
in l. societate. §. arbitrorū. ff. p. socio. & pfectus in
l. 275. & in Spe. de arb. §. ult. vers. sed nūquid. &

A 4 Io.

& confitetur pretium recepisse, ad quid oportebat permittere dictam locationis, cum non sit presumptio, quod quis velit incontinenti a priori proposito recedere. l. non ad ea. ff. de cod. & dem. & de baptis. maiores. Et ex his que incontinenti fiunt, oritur presumptio fraudis. in c. officij. cum ibi non de ele. & que incontinenti fiunt, vnde inesse. l. lecta. ff. si cer. pe. Secundo presumitur fraus ex eo, quia prius fuit venditor confessus recepisse pretium, non spe future numerationis: imo renuntiauerat exceptioni non numerata pecunia. & tamen postea emptor confessus est se debitorem in centum floren. occasione pretij illius domus, & ex his praerietatibus resultat presumptio fraudis. in c. ut nostrum. ut eccl. benef. Tertio oritur praesumptio, ratione praesumptionis solonis si de pro pensione, praesumptura illius praeterea venditionis, qui praecesserat, ad hoc quod legitur, & non in casu ex illo pacto appposito, ut si in tempore octo annorum solueret aliquam partem de centum flor. deberet fieri diminutio pensionis pro rata. Si enim dominum domus non est transmissum in emptore, ut allegat venditor, ad quid fieret illa diminutio pro rata: cum adhuc dominum esset penes venditorum? Non enim potest dici quod pro parte transeat dominum sicut pro parte soluitur pretium. l. traditionibus. C. de pact. Ergo ex eo clare concluditur quod pro mercede solonis dictorum centum floren. licite fuit constituta dicta pensio, ut sic exonerata parte debiti exonerari debeat onus pensionis seu mercedis. Ex his enim omnibus & tam vberimis coniecturis, & presumptionibus, debet talis praeterea iudicari in fraude usus rarum confectus, iuxta ea que ponuntur & habent in c. ad nostram. de emp. & v. & c. illo vos, de pig. Et si diceres, quomodo hic deberet presumi & iudicari, cum non interuenit mutuum, si ne quo usura non committitur, ut patet ex diffinitione usus. Est enim lucrum ex mutuo & c. ut plene non. p. Io. An. in reg. p. m. de reg. iur. lib. 6. in merc. facit c. consuluit. de usu. & rideo quod licet ex forma sui non apparet praeterea usus rarius, tamen propter mentem praehentium, debet iudicari usurarius. Ex quo enim ex dilata solone pretij, debebat iste venditor recipere illud lucrum, fingitur quod emptor soluit pecuniam venditori, & quod venditor illam sibi mutuauerit, & pro mercede voluerit illud lucrum. Nec videatur extraneum: quia est casus expressus in iure in similibus terminis, in c. in ciuitate. & in c. nauigari. de usu. & vbi dicitur secundum communem intellectum, illud venditorum iudicandum usurarium qui vendit rem plus quam valet: ex eo quia solone pretij differt, & sic non est praeterea usurarius ex forma sui: quia ibi non sit verum mutuum, sed fingitur modo praedicto propter mentes praehentium. Committitur ergo usura siue sit mutuum verum, siue fictum modo praedicto, & ita cõiter notatur in iuribus pal. Ex quibus omnibus concludo, quod ex duplici capite potest iste emptor obtinere intentionem suam: vel quia soluet, vel quia usura qualitercunque capiatur, potest deduci in compensationem pretij centum florenorum, ut d. c. illo vos. cum ibi not. & c. cum contra. de pign. de iure iur. debitores. cum similib.

CONSILIVM VI.

- 1 Onera communitatis incumbunt laicis, & non clericis.
- 2 Gabella & datia solvuntur de rebus proprijs.

Asius, super quo Petite fuerunt alle
gationes. Quidam
D. Frāciscus canonicus Massanen. ex patri
monialibus vēdidit vinū, bladū, frumētum,
porcos, & similia, & in eis dī negotiari: habetq; aliqua
aīalia, q̄ mittere vult ad loca pascuræ cōis Massan. sine
q. ut chii teneant. ad solue. m. pascunq. cōis. pascunq.

aliqua solōne, q̄ cōiter faciūt ciues ibi, p̄ releuādis o-
neribus cōitatis: nec ē in rebus patrimonialibus, ī qui-
bus negotiari dī, vult subijci statutis ciuitatis soluendo
gabellas, datia, pedagia, & similia, excusando se dupli-
citer. Primo rōne clericatus. Scđo ex quodā pacto ini-
to inter ipsā cōitatē maxime, & ep̄m, & capitulū Mas-
san. ecclesiā, vt liceat ep̄o & capitulo sine aliqua so-
lutione, mittere aīalia sua ad pascēdū in pascuis cōita-
tis. Cōtingit nūc dubitari de duobus. Primo, nūquid D.
Franciscus debeat soluere pascua, in quibus frequēter
mittit aīalia sua propria ad dicta loca cōitatis, fm̄ q̄
soluunt alij ciues, iuxta formā statuti cōitatis. Ad pri-
mum dēm q̄ si loca pasturæ esse cōsuenerunt, & sunt
vniuersitatis, seu cōitatis laicorū, tūc puto dictū D. Frā-
ciscū posse cogi ad soluēdū, fm̄ formā statuti, & leges
cōitatis, si velit aīalia sua mittere ad illa loca cōitatis.
Rō huius est, quia non dī hoc casu cōitas legē impone-
re clericis, nec dicūtur collectare clericos, v̄l datia, seu
gabellas ab eis exigere, sed dīr vsum vendere, seu vsū
fructū rerū cōitatis, qđ pnt sine iniuria cuiusq̄. Nam ī
sua re quisq̄ est legitimus moderator & arbiter, v̄l in
re mādāta. C. mand. & c. de his. de sepul. q̄ q̄ em̄ clerici
reperiātur priuilegiati, vt de rebus eorū non soluāt ga-
bellas, vel datia, vt in c. q̄ q̄. de cōsue. li. 6. in cle. p̄sentū.
eo. ti. & dicā latius in argō subsequenti: nō reperiūtur
priuilegiati, vt possint vti pro se & aīalibus eorū, & re-
bus cōitatis laicorū: imo potius p̄ de iure diuino in le-
ge habuerūt de terra p̄missionis, sed illa solū ex dispō-
ne diuina fuit tradita laicis: clericis aut̄ fuerūt solū re-
seruatæ decimæ, & qđā alia p̄tinentiæ, vt hī Numeri
xviij. & no. ī c. j. de dec. li. 6. Si ergo volūt vti rebus cōi-
tatis laicorū, debēt soluere, sicut vellēt pascere aīalia ī
locis priuatis: agit em̄ cōitas p̄ rebus suis, sicut priua-
tus pro suis, ar. in c. licet. de prob. & c. cōquestus. d̄ fo-
cōp. & clerus est diuīsus a populo. Nā alius est clerus,
alius populus. d. c. si sn̄iam. de sen. excō. li. 6. & 12. q. 1.
duo sunt ḡna. Itē video q̄ onera cōitatis incūbūt lai-
cis, & nō clericis, vt no. in c. nō minus. & c. aduersus. d̄
imm. eccl. Cū ergo nolūt sentire onera rerū cōitatis lai-
corū, ergo nec cōmoda sentire debēt: nō em̄ ferendi
sunt illi qui lucra & cōmoda capere volūt, & onera su-
bire nolūt. C. de cad. tol. l. j. §. p̄ scđo. in reg. qui sentit
onus. de re. iu. li. 6. Et si diceres, quia clerici tenētur ad
ista, & nō ad solōnē gabellæ: seu dationū, r̄ndeō, qđ ga-
bellæ, & datia soluuntur de rebus, pprijs. vñ cū p̄sonæ
sunt exēp. æ, sic & res eorū: quia sequuntur condōnem
p̄sonarum, vt no. in d. c. p̄nti. de deci. & c. q̄ q̄. eo. ti. li. 6.
Non ergo p̄nt laici a p̄sonis non subiectis & exemptis
hoc exigere, sed in casu n̄ro non soluunt pro rebus ip̄so-
rum clericorū, sed quia cōducunt rē cōitatis, seu emūt
vsum, vel vsum fructum persone priuatæ cōitatis, me-
rito tenētur soluere, sicut si cōducerēt vel emerēt vsū,
seu vsum fructum p̄sonæ priuatæ. facit c. j. de in int. ref.
Si vero ista loca pasturæ fuissent ad vsum cōitatis cleri-
corum & laicorum, & sic forēt cōia clericis & laicis,
tūc nō tenerētur. D. Federicus dicit, qđ p̄ statuta laico-
rū nō tenētur clerici soluere: tū quia statuta laicorū nō
afficiunt clericos. in c. bene quidē. 96. dif. & c. ecclesia
Sanctæ Mariæ. de cōst. tū quia in rebus cōibus nō pos-
sent soli laici cōstituere in p̄iudiciū aliorū ius in rebus
habēuū: quia qđ oēs tāgit, dēt ab oībus approbari. c.
qđ oēs. de reg. iu. li. 6. & c. ad hęc. de of. Archid. tū quia
in re cōi potior est cōditio p̄hibentis. reg. in re cōi. de
reg.

reg. iu. li. 6. & l. Sabinus. ff. cōi diu. & par in parē nō hēt
imperii. c. innotuit. de ele. Nec obs. p̄dictis pactū factū
cū ep̄o & cap̄lo Massanen. ecc̄læ, vt licitū sit eis pa-
scere aīalia eorū ī pasuis territorij Massanē. quia illud
fuit concessū cap̄lo, nō singulis p̄sonis de cap̄lo. hēbit
ergo locū in aīalibus ep̄alib. nō aut in aīalibus singu-
lorū canonicorum, quia aliud est cap̄lm, aliud singuli:
indultum ergo cap̄lo, nō extenditur ad singulos de ca-
pitulo. in c. qui manumittitur. xij. q. iij. & in c. fi. de p̄b.
li. 6. & in l. sed si. §. qui manumittitur. ff. de in ius vo. qui
nimo illud pactū potius facit p̄ dictum D. Frāciscum:
quia innuit tacite illa loca nō fuisse cōia clericis & lai-
cis, sed laicorum: & hoc ad primum dubium. Ad sc̄dm
dubium huius, dico de p̄dictis non tenētur soluere ga-
bellas seu datia: quia ab his clerici ecc̄læ sunt exempti
cum oībus rebus eorum. Nō em̄ tenētur soluere laicis,
qui nō subiiciuntur nec statuti ipsorū subsunt, vt p̄ba-
tur clarissimē in d. c. q̄. q̄. & d. c. p̄senti. per Spec. de im-
mu. eccl. in fi. & Fed. de Sen. cōfi. 200. Nec est verū, q̄
vendēdo vinum, bladum, oleum, & simil. ex rebus suis
dicatur negotiari, vt sic sit locus c. fi. de vita & hon. cle.
cum si. ll. allegandis. ille em̄ p̄prie d̄r negotiari, qui e-
mitrē, vt eā integrā lucri cā vendat, non ille qui emit
rē, vt eā reducat ad aliquā formā, vel si vendat vinum,
seu bladum de rebus suis recollectū, vt p̄batur in c. eij
ciēs. 88. di. no. Doc. in materia n̄ra in d. cle. p̄senti. & d.
c. q̄. q̄. Fed. d. cōfi. 200. Fateor tñ q̄ si emeret rem, vt
integram lucri cā eā vēderet, qđ teneretur soluere s̄m
statuta patriæ, si tertio p̄ ep̄m monitus nō desistit, vt p̄-
batur in d. c. fin. de vita & hon. cle. Sed añ monitionem
non tenetur ad pedagium, vt in d. c. q̄. q̄. & d. cle. p̄nti. a
p̄rio sensu. no. Fed. in loco pr̄al. & Spec. vbi s̄. & hoc
casu iura non videntur facere mentionem de monitio-
ne: quia forte laici p̄nt non pati illa introduci absq; sol-
lōne debita gabellæ, seu pedagij. Et hæc sufficiāt p̄ al-
legationibus. Ad plenum videatur materia in d. cle-
ment. pr̄senti. & c. quanquā, & c. fi. de vi. & hon. cler.

C O N S I L I V M VII.

- 1 *Iudex in sententia an teneatur exprimere causam, si possent ex generali sententia plures causas elici.*

Quæsitum fuit a me i qñe facti, vt trũ in snia teneatur iudex ex-
primere cãm, si possent ex generali sctetia
plures causẽ elici: Rñdi consilendo, qđ si ex
varietate possent parti iudicium generari, dẽt tunc iu-
dex exprimere cãm, vt puta si possit dubitari an reus
fuerit absolutus ab impetitione libellãtis, qđ actor nõ
p̃bauit: an pp defectũ instantiã, an quia reus nõ possi-
debat, vel quid simile: hoc vř p̃bari in l. properadũ. C.
de iud. & ibi expressa gl. ver. iõ ẽt est de mente Doc. in
c. sicut. de re iu. & Spe. in ti. de sen. prola. §. quãr. vers.
verum si rõnes. & Io. An. in c. finẽ. de dolo & contu. &
But. in c. examinata. de iud. & Spe. in ti. s. all. vbi ponũt
aliquos casus, in quibus cãm exprimenda est, vbi nõ p̃t
alia rõ illorum casuum elici, nisi vt euitentur æquiuo-
ca. non tñ in p̃iudicium, qđ possent imponere parti, vel
afr quoquo mō. idem Bar. & quidam alij in l. 2. §. igno-
minia. ff. ex qui. cau. infra. irro. hoc ẽt probaui alia rõ-
ne, vbicunq; ex narratis in libello p̃nt elici plures, & di-
uersa actiones, dẽt iudex cõpellere libellantẽ ad expri-
mẽdũ nomẽ actionis, vel tali neganti denegare audie-

tiā, vt euitetur incertitudo, vt no. in l. edita. C. de edē. & l. j. ff. eo. p. Canon. in c. dilecti. de iud. & dicit Inn. ī c. 2. de ord. cog. q̄ stultus est iudex, qui aliter libellū recipit. Ecce ergo q̄ licet aliās in libello nō sit exprimēda ipsa actio, vt no. 9. di. quo iure. & d. c. dilecti. & d. l. edita. tñ ex p̄dicta cā cōpellit iudex exprimere cām: fortius ergo dñi iudex ipsemet cām, vt euitetur incertitudo ista, in sn̄ia exprimere: cū sn̄ia deāt eē clarior libello. Inst. de act. §. curare. no. Inn. in c. tanta. de excess. pla. puto tñ q̄ ex omissione causæ non corruiat sn̄ia, sed interpretamur oīno rōnē causæ congruentis, & si multiplex est, interpretamur illam q̄ est minoris præiudicij, ad hoc qđ no. Inn. in c. 2. de ord. cog. & Spe. in ti. de of. iud. §. deferuisse. ver. ī sen. & seq. vbi dicit q̄ reo simplr absolutio, nō obstat actori iterū agere volēti exceptio rei iud. & inep̄tā petitionem poterit probare fm̄ eū, & admitti dēt per iudices & cōsiliarios causæ. arg. in l. 3. ff. de suspec. tut. Ego puto q̄ etiam deficientibus proba- tionibus interpretabimur causam minoris præiudicij. arg. in p̄dicta l. 3. & eorū quæ no. Inn. in c. 2. de or. cog.

Casus consilij sequentis.

QVAERITVR an religio instituta per B. Brigidā, qua
fuit per Papam confirmata, & demum per successores in Pa
patu in dubium reuocata, dicatur esse contra sanctorum pa
trum decreta, seu canonicas sanctiones: praesertim q̄ in tali re
ligione insituerant sunt etiam sacerdotes, seu fratres, qui de
bent deservire eisdem monialibus in diuinis.

CONSILIVM VIII.

- I Religio instituta per Beatam Brigidam, an dicatur contra ca-
nonicas sanctiones.

Rimo videtur arguendo ad partē asser-
matiuā, ut moris ē, dictā religio-
nē esse ꝑ sanctorum Patrum decreta. Et pri-
mo probari vī per c. monasteria. i. 8. q. 2.
ubi expresse dī monasteria puellarum longe a mona-
sterijs monachorū esse cōstituenda, pꝑ insidias diabo-
li, aut oblocutionē hoīum. Sed in dictā religionē Sāctę
Brigidę sacerdotes, seu fratres cōstituuntur ī monaste-
rio puellarū, saltē sub clausura generali, ergo expresse
est ꝑ prohibitionē iuris ex honestissima cā factā. Secūdo
ad idem inducitur c. in nullo. eadē cā, monachi, & mo-
niales non debent in uno monasterio cohabitare. qui-
nimo ēt monasteria duplicia ꝑhibētur a iure : uel ubi
sunt duo collegia monachorum & monialium, vt d. c.
in illo. & c. dissimimus. Si ergo dicamus esse unicū mo-
nasterium, in quo fratres & sorores, siue sint diuersa
collegia, & diuersa monasteria, a iure vn̄r prohibita:
saltē pꝑ ppinitatē, & familiaritatē, & maxime hoc
vī probari in c. in decima. 48. q. 2. ubi ꝑhibetūr fami-
liaritas illorum monachorum, qui hēbant corrigere il-
las moniales. Itē si bene ponderentur illa iura superius
alle. rō prohibitionis, est duplex. Prima pꝑ crimen ince-
stus, qđ ex ppinitate & familiaritate cohabitātium
puenire posset, & c. Scđa rō pꝑ malā opi. & pꝑ oblocu-
tiones hoīum. sed istę duę rōnes urgent, & militāt ad
uersus dictā religionē Sanctę Brigidę, ergo eadē ꝑhi-
bitio eē dēt, & ubi est eadem rō, idem ius fit statuēdū,
ut in c. translato. de const. & c. cum dilecta. de cōf. utili
uel innu. Itē inter cætera, q̃ continentur in dicta regula,
cauetur in c. 7. q. abbatissa monasterij dēt esse caput &
domina

domina monasterij, & confessor generalis, p*ro* iudicia fratr*um* & c*on*s*u*latione ordinis, absq*ue* c*on*s*u*lio abbatis*se* nihil o*mn*ino faciat: sed ipsa abbatis*sa* tanq*uam* caput monasterij, est de negotijs, & bonis monasterij ordinandis c*on*sulenda, & sic abbatis*sa* s*ecundu*m eandem regulam, v*el* caput o*mn*ium tam uiror*um* q*uam* mulier*um*: q*uod* sonat in absurd*um*, c*um* s*ecundu*m apostolum, uir debeat e*ss*e caput mulieris, & n*on* e*ss*e, & idem h*ab*e*re* in c*on*tra h*ab*eat imago. & c*um* caput. & c*um* e*ss*e ordo. 33. q*uod* 5. Item facit id q*uod* p*ro* nonnullos obicitur, uidelicet q*uod* c*um* fratres teneantur obedire confessori, & n*on* abbatis*se* & sorores ipsi abbatis*se*, ut in c*on*tra. 12. eiusd*em* r*es*pondentur duo capita, & c*on*tra duo monasteria, & duo conuentus. Vlt*imo* v*el* amplius non insistendum, cum ipse d*omi*n*us* Papa Martinus quintus hodiernus, expresse in suis literis reuocatorijs asserat p*ro* illam reg*ula*m duplicia monasteria constitui p*ro* ius prohibitionis, & uerbis Pap*ae* st*atu*m est o*mn*ino, ex quo sup*er* eis fundat intentionem suam, ut in cle*mentis* literis de proba. Sed his non obstat. opposit*um* p*ro* de iure uerum. Et prim*o* moueor p*ro* id, q*uod* h*ab*e*re* in d*ist*incta. c*on*tra. 10. ubi d*icitur* q*uod* sorores instituend*ae* in monasterio h*ab*ebunt clericos, qui canonice missam & officii eis decantabunt, & q*uod* ipsi clerici a monasterio soror*um* o*mn*ino sint separati, habentes p*ro* se curiam in qua habitabunt, & de curia introitum in ecclesiam, & chor*um* inferior*em*, habebunt chor*um* superius eleuatum, ita q*uod* sacra uidere, & offi*ci*um audire ualeant &c. Ex quibus uerbis primo pondero q*uod* intentio B*ea*t*ae* Brigid*ae*, non fuerit conlocare seu instituere duo monasteria. uirorum & mulierum, neq*ue* in uno monasterio instituere masculos & feminas, sed duntaxat instituere moniales, seu collegi*um* monialium. Et q*uod* isti clerici, seu fratres non essent ibi tanq*uam* facientes collegi*um*, sed tanq*uam* singulares & seruitores in diuinis. q*uod* patet clare ex illis uerbis c*um* dicit, clericos h*ab*ebunt. It*em* ex alijs uerbis dum dicit in eodem cap*itulo*, q*uod* isti clerici habebunt unam curiam p*ro* se, ita q*uod* sint o*mn*ino separati a monasterio sororum. q*uod* uerba sonant, q*uod* isti clerici, seu fratres non faciunt p*ro* se monasterium, nec est nisi un*um* monasterium soror*um*, c*um* dicatur q*uod* a monasterio sororum sint o*mn*ino separati. Sed curia significat e*ss*e locum habitationis, sicut fieri uidemus hodie in o*mn*ibus monasterijs monialium, q*uod* n*on* ualent p*ro* se p*ro* defectu sexus celebrare missas & p*re*dicare, ut c*on*tra. noua. d*ist*incta. p*er*en. & rem. h*ab*ent sacerdotes & seculares p*ro* p*ro* monasteri*um* eis celebrantes, & p*re*dicantes. p*ro* qua obseruatia facit c*on*tra. dilecta. d*ist*incta. ex*tra*. p*re*ar. & c*on*tra. si. d*ist*incta. sta. reg*ula*. & f*ra*tes, seu clerici substituuntur loco illor*um*, & c*um* p*re*sumatur sancti o*mn*es, p*ro* multas austeritates quas p*ro*mittunt obseruare, p*re*sumendi sunt honestiores, seu sanctiores. 16. q*uod* 1. c*on*tra. nulli. & c*on*tra. doctos. C*um* e*ss*e n*on* possunt sorores sine sacerdotibus e*ss*e eis diuina ministrantibus, melius est q*uod* habeant istos ho*mo*es aptiores, seu sanctiores electos institutos p*ro* ta deuotissimam sanctam, q*uod* q*uod* habeant alios, ex quibus forte ad mala facilius p*ro*uenirent. Nec obstat. si opponatur q*uod* isti de familiaritate & cohabitatione, quia r*es*pondeo q*uod* si bene p*ro*derentur uerba regul*ae* superius recitata, isti clerici, seu fratres debent stare o*mn*ino separati a monasterio sororum, & p*ro*dero uerbum, o*mn*ino, positum: q*uod* denotat separationem c*on*tinuam & remotionem non modicam. Item in c*on*tra. 22. r*es*pondet, d*icitur* q*uod* n*on* q*uod* confessor, uel aliquis presbyterorum uel fratr*um*, monasterium monialium ingrediatur, nisi q*uod* infirmis donanda sunt sacra, uel soror mortua sepelienda: quibus casibus e*ss*e secularibus clericis liceret, nec uitatur o*mn*is familiaritas, & cohabitatio, adeo q*uod* e*ss*e in d*ist*incta. c*on*tra. c*on*tinetur,

in dicto monasterio fore e*ss*e serias ordinatas, sed q*uod* sorores consistuntur, audiri quidem possunt, minime uideri. Sed o*mn*ino princip*al*iter in hanc sententiam me mouet, q*uod* h*ab*e*re* post principium eiusd*em* r*es*pondet in fine p*ro*cedim*us*, in c*on*tra. q*uod* incipit, hanc igitur, &c. ubi d*icitur* q*uod* ad honorem B*ea*t*ae* Virginis hanc religionem fundare uoluit p*ro* mulieres primo & princip*al*iter, nulla m*en*tio fit de fratribus, quinim*o* plus d*icitur* in c*on*tra. 13. q*uod* isti sacerdotes diuino tantum officio, studioq*ue* & orationi uacare debent, nullisq*ue* alijs se implicare negotijs, uel alijs officijs. qu*ia* uerba satis indicant monasterium non e*ss*e c*on*tra, nec ibi e*ss*e ut collegi*um*, sed ut seruitores in diuinis. Et ita intendunt uerba p*re*cedentis c*on*tra. ubi d*icitur* q*uod* in negotijs & bonis monasterij s*em*p*er* est abbatis*sa* c*on*sulenda. hoc e*ss*e intell*ig*it dum i*st*a d*icitur* c*on*tra. d*icitur* q*uod* confessor generalis monasterij debet ab ep*iscop*o loci recipere p*ro*tem ligandi, atq*ue* soluendi, corrigendi, atq*ue* reformandi o*mn*es sacerdotes, fratres, &c. p*ro* q*uod* uerba e*ss*e arguitur fratres non e*ss*e ibi ut collegi*um* persistens. N*am* si essent ut collegi*um*, eligerent sibi p*ro*latum, qui ex sola electione & confirmatione ep*iscop*i subiequuta, consequeretur dictam p*ro*tem ligandi, soluendi, & corrigendi alios fratres, ut in c*on*tra. de ele. 18. q*uod* 2. c*on*tra. j. & c*on*tra. abbas. & c*on*tra. nullam. de of*fic*io. c*um* ab ecclesiarum. Tercio princip*al*iter induco d*ist*incta. c*on*tra. monasteria. 19. q*uod* 2. q*uod* d*icitur* i*st*a induxi in p*ri*um alio m*od*o inducendo optime facit ad materiam: ibi e*ss*e c*on*silio generali c*on*tra consensu o*mn*ium decretum fuit, ut monasteria uirginu*um* in prouincia Bethica monachor*um* administratione, atq*ue* p*ro*sidio gubernentur. Et subditur ibi, tunc t*em*p*us* salubria. In Christo dicatis uirginibus probamus. i. damus, q*uod* eos patres sp*irit*uales eligimus, quorum non solum gubernatione tueri, sed e*ss*e doctrinis edificari possunt, &c. Ex quibus uerbis optime arguere possumus, dictam r*es*pondet non e*ss*e p*ro* dicta sanctorum Patru*um*, c*um* ibi p*ro* totum c*on*silium generale deputati fuerint monachi ad regendum, gubernandum, & reformandum monasteria monialium, ita in casu nostro sine aliqua uiolentia iuris deputati poterunt dicti sacerdotes, seu fratres administrare diuina dictis sororibus. Nec obstat. si d*icitur* q*uod* in d*ist*incta. c*on*tra. o*mn*ino prohibeatur familiaritas monachorum & monialium, ita ut nec ad uestibul*um*. i. ad parlatorium accedere familiariter sit p*ro*missum, quia i*st*a d*ist*incta. S*an*ct*ae* Brigid*ae* si bene ponderentur uerba superius inducta, non d*icitur* oppositum, imo fere idem, cum ut d*icitur* d*icitur*, illi sacerdotes seu fratres debent stare o*mn*ino separati a monasterio monialium, & nunq*uam* possunt p*ro*cedere ad parlatorium, nisi raro ex causis honestissimis. quinim*o* nec audiendo confessiones possunt eas uidere. Si ergo ponderentur uerba r*es*pondet, & o*mn*ia p*re*dicta, non p*oss*unt dici eos h*ab*ere monasteria duplicia. Nec q*uod* habitent in uno monasterio, cum debeant stare fratres separati o*mn*ino a monasterio sororum, nec ad ea e*ss*e familiaris accessus. v*el* saltem negare non possumus istum modum uiuendi n*on* fuisse hactenus iure p*ro*hibitum, nec debemus extedere materiam in hoc actu odioso cum retentione tantor*um* monasteriorum, maxime eo attento q*uod* S*an*ct*ae* Brigid*ae* fuit nobilissima sancta, adeo q*uod* suis operibus exposcentibus, fuit p*ro* summum Pontificem canonizata, & ipsa c*um* tanta solennitate asseruit reuelationem ipsius religionis c*on*stitutam a Christo domino sibi factam. Accedunt not*ae* p*ro* c*on*stitutum a Christo domino sibi factam. Accedunt not*ae* p*ro* Inn*ocentio* in c*on*tra. ne innitatis. de const*itut*io. ubi dicit dicta sanctorum o*mn*ino sequenda, ex quo apte reprobata non reperiuntur. Item ex reprobatione multa monasteria tunc reprobantur, c*um* dicti sacerdotes, seu fratres n*on* h*ab*ent, nec habere

bere possunt, s*ecundu*m istam regulam per se monasterium, seu collegium, sed sunt ibi deputati tanq*uam* seruitores in diuinis. v*el* oportet eis dare nouam regulam, & bona unde uiuere possint, c*um* sorores in hoc n*on* teneant, cum o*mn*ia bona sint monasterij ipsar*um* monialiu*um*, & nullam in eis c*on*tra n*on* habeant dicti fratres, ut patet satis in c*on*tra. 10. & c*on*tra. 14. eiusd*em* regul*ae*. Et si n*on* habet locum diuino bonor*um*, de qua in ea, & d*omi*n*us* Papa in dictis literis retractatorijs facit mentionem. Et ut d*icitur* d*icitur*, cum nunc tractemus de retractabili facto & reuocatione eius q*uod* pluries approbatu*um* fuit p*ro* Romanos Pontifices, debemus facere in dictis iuribus. q*uod* obuiare v*el* strictissimam interpretationem, arg*uitur* in regul*is*. & regula, in penis. de reg*ula*. iur. lib. 6. & l*ib*. pen. ff. de penis. & quod n*on*. gl*oss*a. in c*on*tra. decet, de immu*ne*. eccl*esi*e. li. 6. C*on*cludo ergo meliori iudicio, & maxime D*omi*n*us* nostri s*em*p*er* saluo, dictam religionem sanct*ae* Brigid*ae* n*on* e*ss*e aliquatenus violanda*um*, ex eo quod monasteria dicuntur duplicia, uel quod in eodem monasterio habitant masculi & foeminae. Nunc r*es*pondeo ad argumenta p*ro* parte p*ri*ma superius formata. Et primo n*on* obstat c*on*tra. monasteria. q*uod* a loquit*ur* q*uod* duo monasteria e*ss*eque principalia s*un*t fundada. tunc n*on*. c*um* nulla necessitas cogat, seu utilitas suadeat, dicunt ut euitetur malum re ipsa, & opinione, dista tia inter se collocari. sed si bene consideret*ur* dicta regula, casus v*el* e*ss*e prorsus diuersus, c*um* unicu*um* sit monasterium monialiu*um* t*em*p*us*. Sed sacerdotes, seu fratres tanq*uam* deputati ad seruendum t*em*p*us* in diuinis, habeant quandam habitationem duntaxat, o*mn*ino separata a monialiu*um* monasterio, ut d*icitur* in dicta regula continetur. Non obstat cap*itulo*. nullo. quia ut d*icitur* d*icitur*, fratres & sorores non habitant simul in vno monasterio, ut d*icitur* d*icitur*. nec h*ab*ent p*ro* se monasteriu*um*, sed quandam curiam, seu habitationem, ut facilius possint seruire sororibus in diuinis. & sic n*on* p*oss*unt dici monasteria duplicia, ut d*icitur* d*icitur*. e*ss*e plene dixi. ad c*on*tra. in decima. satis d*icitur* d*icitur*. Non obstat duplex r*ati*o prohibitionis dictor*um* iurium. fateor t*em*p*us* quod ubi monachi faciunt per se collegium & regulam, debet l*og*ius institui a monasterio monialium, q*uod* a tunc nulla subest necessitas, uel utilitas, sed in malum re ipsa, uel opinione incidere possent. Et i*st*o n*on* mirum si iura prohibuerunt, cum in vna parte sit periculum, & in altera malum. arg*uitur* in c*on*tra. cum ab o*mn*i sp*iritu*. de vi. & hon*ore*. cler. sed in casu nostro subest r*ati*o utilitatis & necessitatis, cum habeant eis deseruire in dictis officijs, ita quod de facili non possent quotidie, si longius staret, venire in dicto monasterio, maxime cum n*on* decet dictos fratres et tanq*uam* Deo deditos deuotissimos fratres quotidie exire cunctis horis p*ro* vicis & plateas ciuitatis. ar. 16. q*uod* 1. si cupis. Nec curadum q*uod* os loquendum loquat*ur* inique, dummodo n*on* recedamus a tramite veritatis. Sed d*omi*n*us* est sicut Christus dixit de Phariseis de se scandalizantibus. Sinite, ceci sunt & duces cecorum, ut h*ab*e*re* in c*on*tra. magna. de voto. Nec ob*st*at aliud motiuum q*uod* fit s*ecundu*m vnum de c*on*tra. regul*ae*. de abbatis*sa* c*um* sit mulier v*el* caput, cum p*ri*um potius det e*ss*e. N*am* hac p*re*cedunt data paritate inter uirum & mulierem. Sed in casu n*ost*ro abbatis*sa* r*ati*one dignitatis suae h*ab*et iurisdic*tion*em s*an*ct*ae* dictum monasteriu*um*, & posset h*ab*ere iurisdic*tion*em in clericos seculares, licet in casu n*ost*ro nulla iurisdic*tion*em habeat in fratres, ut d*icitur* d*icitur*. dilecta. de maio. & obe. & de ex*tra*. p*re*ar. c*on*tra. dilecta. imo mulier r*ati*one successionis in regno, posset h*ab*ere iurisdic*tion*em plenissimam in o*mn*es subiectos, ut i*st*a c*on*tra. deuotissimam. 12. q*uod* 2. & in c*on*tra. dilecta. de arbit*rio*. Non obstat. pen*us*. motiuum, q*uod* in casu n*ost*ro n*on* sunt duo capita e*ss*eque principalia eiusd*em*

corporis, imo abbatis*sa* est s*an*ct*ae* monasterium suu*um*, & moniales suas, sicut de iure e*ss*e debet, p*re*ssor vero g*en*eralis est s*an*ct*ae* fratres loco ep*iscop*i cum recipiat p*ro*tem & autoritatem ab ep*iscop*o, ut regula dicit. Et sic n*on* sunt diuersa capita eiusd*em* corporis, sed diuersarum p*ro*sonarum, & diuerso reip*ro*, & in quibus casibus vnu*um* subordinat alteri subest, sicut videmus in ep*iscop*o, & in pluribus p*ro*latis, & inferioribus. Non obstat. vlt*imo*. arg*uitur* de cle*mentis* literis. de p*ro*ba. & q*uod* st*atu*m sit uerbis Pap*ae*, q*uod* p*ri*um procedit q*uod* Papa fundat intentionem suam super facto p*ro*p*ri*o, secus si super facto alio. tunc n*on*. salt*em* admittitur p*ro*batio in p*ri*um, cum Papa in facto alieno de facili posset errare, ut n*on*. dicit gl*oss*a. in d*ist*incta. cle*mentis* literis. Sed in casu nostro Papa dicit in d*ist*incta. literis reuocatorijs, q*uod* in d*ist*incta. reg*ula*. sanct*ae* Brigid*ae*, inter alia causet expresse ut monasteriu*um* huius ordinis fundadu*um*, & c*on*struendu*um*, p*ro* habitatione fratr*um* & soror*um*, deat e*ss*e duplex, q*uod* re ipsa fallum est, quia si bene inspicunt*ur* uerba regul*ae*, ista monasteria n*on* possunt dici duplicia, sed monialium, ut d*icitur* d*icitur*, sed dominus Papa sic ex falsa relatione potuit verisimiliter e*ss*e deceptus, cum dicta regula consistat in facto & n*on* in iure. arg*uitur* in c*on*tra. de const*itut*io. li. 6. Et h*ec* dicta sufficiant. vidi post hoc consilium literas bullatas domini Martini confirmantes p*re*dictam religionem s*ecundu*m decisionem huius consilij.

Casus consilij sequentis.

CONVENTVS fratrum minoru*um* terra sancti Genesij habebat quandam hortum pro necessarijs, quare acquisierunt quandam terram contiguam eor*um* orto, qua redegerunt in hortum, & sic fecerunt ex illa terra nouiter acquisita eor*um* hortum, unu*um* hortu*um*, ac obtinuerunt a c*on*itate terre sancti Genesij, ut n*on* teneretur aliquid soluere pro libra, seu estimo, ab olim imposita dicta petia terra. Contingit quandoq*ue* q*uod* dictu*um* hortu*um* faciunt laborare per colonu*um* partiariu*um*, seu mediariu*um*, quandoq*ue* per colonu*um* pretio conductu*um*, seu famulu*um* monasterij, qui sustentatur ex bonis monasterij, petitur decima ta*nta* a fratribus, q*uod* a colono. It*em* a colono v*el* soluat de p*re*dicta terra s*ecundu*m libram ab olim impositam, fratres in contrarium allegant priuilegium super decimis non soluendis, de eor*um* hortis & virgultis eis concessum. Item respectu libra, seu semissi allegant immunitate*m* eis concessam a dicto communi. Quiritur quid iuris, &c.

CONSILIVM IX.

1 Fratres minores, an teneantur soluere decimam de eor*um* hortis. 2 Res non priuilegiata, si peruenit ad priuilegiatos assumit eor*um* priuilegium.

Ic cadunt Quatuor dubia. Primu*um* nu*um* quid fratres teneantur soluere decimam presbytero parochiali pro illa petia terrae nouiter acquisita. Sec*un*do quid de colono. Tercio nu*um* quid fratres teneant soluere estimu*um*, olim impositu*um* dictae petiae terrae anteq*uam* perueniret ad manus eor*um*. Quartu*um* q*uod* de colono. Et breuissime hac attingedo, & potius decidendo q*uod* ad partes instado. Circa primu*um* puto, q*uod* si priuilegiu*um* fuit eis simpl*iter* concessum, ut allegatur, q*uod* de hortis eor*um* n*on* teneant soluere decimam, quod non potuerunt cogi ad soluendu*um* de illa petia terrae, q*uod* est redacta ad hortum, ergo e*ss*e sup*er* illa priuilegiati super hortis eor*um*. arg*uitur* opt*ime* in c*on*tra. quia circa de priuileg*io*. Nec det vna & eadem res diuerso iure c*on*ferri. de fer*re*. l*ib*. cum q*uod*. Nec apparet r*ati*o quare magis deberent soluere p*ro* dicta petia terrae nouiter acquisita, q*uod* p*ro* primo

primo horto, cum quilibet terra non est supposita oneri decimarum. vñ ea rōne qua non soluunt de prima petia, ita nec de redacta. facit qñ hñ in simili in l. gñaliter. ff. de fideiuss. & p. Io. And. in c. cum olim. de re iudi. & in reg. is qñ in ius. de reg. iu. lib. 6. Et si res ñ non priuilegiata puenit ad priuilegiatos, assumit priuilegium eorum, vt in c. vnico. de iu. patr. lib. 6. qñ ibi no. in nouel. & c. dilectus. de pb. facit qñ no. in auth. quas actiones. C. de sacros. eccl. & ex ñrio sequeret absurdum. finge. n. qñ a principio nullum, vel valde modicum hortum habuissent, dicemusne qñ non potuerunt de nouo acquirere sine onere decimarum? certe absit: cum nil pdesset eis eorum priuilegium ñ c. in his. de priuileg. Prædicta tñ intelligo vera, nisi hortus eorum esset ita magnus, vt illū facerent coli, & hortolitia pretio distrahi. hoc. n. non licet, vt in cle. exiui de Paradiso. de ver. sig. hoc. n. repugnat eorum regulæ, vt in d. cle. exiui. & tunc putarem soluendam decimam: qñ ad hunc casum se non extendit priuilegiū, vt in d. cle. exiui. §. licet. & hoc de primo dubio. Ad fm de colono sic, qñ aut colit nummis, seu expensis quas hñt a monasterio, & nō tenet soluere de cimā pdialem: qñ illud lucrum puenit a terra, qñ si pducit, vel ne, spñ hñt mercedē suam, vt no. in c. tua. de deci. aut est mediarius aut partiarius, & tñc dñt inspici verba priuilegij ipsorū fratrum. Si. n. eximif hortus ab onere decimarū, tunc non tenet colonus soluere decimā pdialem, qñ terra est priuilegiata & exēpta ab onere decimarū, aut sunt exempti fratres, vt qñ dñt in priuilegio, qñ fratres non tenent soluere, seu non pñt cogi, vel similia, & tunc talis colonus tenet soluere de parte sua, qñ illa pars puenit a terra qñ non est priuilegiata. Sed pñonæ fratrum sunt priuilegiatæ, & alia est obligatio dñi & alia coloni, vt in c. a nobis. & c. tua. de deci. Et idem ibi Paulus & cōiter Doc. & hoc de scdo. Venio ad tertiu, in quo dico qñ fratres non tenent soluere aliqd p æstimo, seu libra olim imposita, tñ pp immunitatē, quā habuerunt ab hoib. dictæ terræ, quā ēt reuocare non pñt, iuxta no. p. Inn. & alios in c. nouit. de iud. & in reg. qñ se mel placuit. de reg. iu. lib. 6. l. fi. de decr. ab ord. fac. tum qñ puto eos exemptos a iure cōi, cū onus certū non esset annexū dictæ terræ, iuxta no. p. Doc. in c. fi. de vi. & hon. cle. c. puenit. de censu. non obst. theorica Bart. in l. rescripto. ff. de mun. & hon. Ad quartū puto colonū nō teneri ad soluendū de parte sua, qñ illā partē recipit vt lucrū p opere suo, nō aut sicut dñs, & possessor horti, ar. in l. male agit. C. de pscr. 30. an. maxime hoc pcedit in casu nro, vbi colonus nullā possessionē hñt dicti horti, sed onera qñ soluunt p possessionib. sunt tñ onera patrimonialia, vt l. munerū. §. patrimonium. ff. de mun. & hon. & iō imponi dñt dñs seu possessorib. rerū, quā lis nō est iste hortulanus dñi, aut priuilegiati, vt s. dixi.

CONSILIVM X.

- 1 Liberatio contingens in vno, non debet referri ad reliquum.
- 2 Seruitutes vbi sunt duæ respectu eiusdem rei, remissio vnus non excludit remissionem alterius.
- 3 Sententia lata prætenu falsorum instrumentorum, vel a iudice non suo, est annullanda.

In causa & qñone vertēte inter clerum Pisanum ex vna parte, & Mattheū Hospitalariū hospitalis noui dictæ ciuitatis Pisanæ, noīe ipsius hospitalis ex alia parte, vt plicitati parcā, dimittā argumenta, qñ ad par-

tes fieri a plerisq; solent, & descendā cōclusiue ad decisionē dubiorū. Quatuor. n. allegant ñ clerum. Primo instm deliberationis, & liberationis factæ p pñdētes, seu capitaneos dicti cleri. Scdo instm liberationis factæ p D. Calanū syndicu, & camerariū dicti cleri. Tercio aliud instm quasi eiusdē effectus, ad mandatū dicti syndici confectū. Quarto snia lata p honorabilē ptatem Pisanū in hac parte delegatū magnificorū priorū ciuitatis Florentiæ, qñ oīa pfecto non obuiant intēioni dicti cleri, si oīa p se bene discutiant. Et iuxta ordinem venio ad primū, qñ est fundm in tota materia nostra. ad liberationē factā p dictos capitaneos. dico. n. illam non obstarē clero Pisano, & p pñs releuare dictū hospitalariū, respū onerū nouiter impositorū occasione interesse, & pñsionū fiendarū p sorte iā dudū cōfessa: ad duo. n. æque principr erunt clerus, & dictus hospitalarius obligati, f. ad soluendū ipsum capitale iā impositū ad distribuendū, & ad soluendum interesse, seu pñsionem de sorte eis iā mutuata, ergo facta p dictos capitaneos respū quantitatis iā impositæ, & distributæ non dñt extendi ad aliquam quantitātē, qñ adhuc non erat imposita, neq; distributa, licet hæc quantitas descenderet occasione primæ quantitatis, respū cuius dictū hospitale fuit liberatum p trecentis libris, p dictos capitaneos. hoc pbat. §. non solū. coniuncta gl. in l. ele ganter. ff. de dolo. & l. 3. §. idē Iulianus. ff. de eo qñ cer. lo. & p no. in l. 3. C. de posi. & p Bar. in l. centū Capuæ. ff. de eo qñ cer. lo. p hoc, qñ ex separatis nō fit illatio, de trans. episc. c. 2. facit c. dilecti. de fo. comp. & c. puenit. de fideiuss. vbi ergo principr qñ compellit soluere interesse sicut ipsum debitū principale: ñ liberatio ergo contingens in vno, non dñt referri ad reliquū. maxime hoc dicendū est in casu nro, in quo capitanei cleri aīo donandi fecerunt illā remissionē principalis p centū lib. vñ cū hæc donatio redundet in pñdiciū alterius. f. totius cleri, dñt restringi, iuxta no. p. Inn. in c. dilecti. de don. & p. Io. And. in c. olim. de verb. sig. ñ Scdo principr patet in simili, vbi sunt duæ seruitutes respū eiusdē rei, remissio vnus non includit remissionē alterius, vt l. si domus. ff. de ser. vrb. præ. & c. ex tuarum. de auth. & vsu pal. Ergo idē dicendū in casu vbi remissio facta hospitali respū partis hospitalis contingentis, de tota sorte tñ ab olim imposita. Et qñ hæc liberatio fuit facta respū principalis tñ, apertissime colligit ex verbo dictæ collationis, & liberationis. liberarunt. n. hospitale ab oī debito contento in libris rōne impositionis, seu dispoñum iā factarū. sed hæc impositio nouem milliū flor. qñ sit nunc, nondum erat tunc imposita, nec erat descripta in libris cleri, & p pñs illa verba gñalis liberationis non extendent ad hunc casum, qñ verba liberationis non adaptari, & a verbis nō est recedendū, nisi appareat expresse de mente disponētis. l. non aliter. ff. de leg. 3. in c. fi. de verb. sig. tñ qñ verba gñalia restringunt ad ea tñ, de qñ fuit expresse actū, vt l. qñ cū tutorib. & l. cū Aquiliana. ff. de trans. & no. in c. i. extra eo. ti. l. qñ Romg. §. duo fratres. ff. de ver. ob. no. Bar. ibi maxime in 5. & 6. qñ de his, quantum tñ sit actū ex verbis ipsius liberationis, & aliorū instforū, in qñ b. spñ fit mētio de oīb. iā impositis ab olim & distributis, non aut de imponēdis & distribuendis vltra sortē, licet ipsius occasione. Non obst. verba postmodū alterius manu in margine apposita, qñ vñr se extendere ēt ad imponēda, occasione quantitatis principalis, qñ dico

dico, qñ si bene volumus aduertere, potius faciunt ñ hospitale quā p, qñ cū sint alterius manu descripta, & cōcernunt substantiam negotij de quo agit, instm redit vitiosum, & suspectū, & sic non pbans, vt clare pbat in c. cum venerabilis. de rel. dom. & in c. inter dilectos. de fi. inst. & si de cōsensu partiū notarius apposuit, seu fecisset apponi, debuisset saltem in fine dicere qualiter ipse apposuit, seu apponi fecit p aliū & cām si tunc saltē pbasset, aliās secus, vt colligit ex c. cū inter. de sen. & re iud. & ex his qñ legunt & no. in d. c. inter dilectos. & clarius in l. 1. & l. cācellauerat. ff. de his qñ in test. delen. & p Bar. in d. l. & Arch. in c. cleri. 30. q. 2. vnde cū hospitale, seu ad eius petitionē videat dicta falsitas facta, vñ dubitasse de iure suo, & sic quo ad verū instm se nō extendit ad hūc calum. arg. c. cū olim. de off. dele. & c. olim. de rescr. & p Bar. in d. l. 1. nisi fauore religionis aliud dicamus, iuxta ea qñ legunt & no. in c. venerabilis. de excep. Et hæc sufficiant quo ad tollendū obstantiā dictæ liberationis factæ p dictos capitaneos cleri. Venio nunc ad fm & tertiu, & expediam simul, qñ eiusdē sunt effectus, & ab eadē psona. f. syndico, & dñr ab eo emanasse, seu ipso disponere cōfessæ, & dico, qñ multis ex causis pñt rescindi & euacuari. Et illa rōne pdicta, qñ verba cōcernentia effectum huius pñtis negotij fuerunt apposita alterius manu. & sic non faciunt fidē, sed potius cōcludunt rōnem falsitatis ñ hospitale, vt pdixi in præcedentib. Scdo qñ ille syndicus non egebat de nouo liberare, sed oīa facere fm liberationē, seu deliberationē illorū capitaneorū cleri, qñ patet expresse vbi dicebat, fm deliberationem, & c. Et sic nil vltra inducunt quā contineat in illa deliberatione capitaneorū, ex quo est facta ad instar illius, licet plura contineant in istis, iuxta no. p. Inn. & p. Io. And. in c. inter dilectos. de fi. inst. Item fuit deceptus ex verbis falsis apposis in dicta deliberatione, ex quo arguo primo, qñ vbi principale non tenet, per pñs, nec accessoriū, nec oī id qñ ex eo ob id pcessit, vt est tex. no. in simili, in c. inter dilectos. §. ceterum. p. all. Tercio & fortius facit, qñ dicta interlineatura, seu scriptura facta in margine, ēt si non fecisset mentionē de dicta liberatione, adhuc & alia cā dicta in instro liberationis, syndicus non potuit hospitale liberare, qñ ex quo hospitale erat obligatū ad contribuendū vna cum reliquo clero, in impositione fienda respū interesse & pñsionis, liberatio facta fuerat p capitaneos cleri dñtaxat respū sortis, nō valuit liberatio facta p syndicum cleri, vt ab hospitali nō possit peti aliqd, ēt occasione illius sortis, qñ illa est qñā donatio, quā administrator facere nō pōt, cū tñ hñt liberā administrationē, nec pōt donare, nisi hñt speciale mandatū ad donandū. in c. fi. de offi. vic. li. 6. l. 3. iuris. ff. de pac. l. filius. ff. de do. na. & l. ples. C. de trans. & dictus syndicus non hñbat mandatū ad donandū, qñ illa instra non pñt in aliquo, respū eius qñ nūc petiit ab hospitali, ergo nō dñt pdesse. Et primo, qñ fuit lata snia. & vt nunc attingam an snia absolueret videat. f. ab oī qñ puenire pōt occasione sortis. dico tñ sniam multis ex causis hospitali non pdesse. ñ Et primo qñ fuit lata ptextu falsorum instforū, & iō annullari pōt, iuxta ea quæ leg. & no. in c. licet. de pb. & C. si ex fal. inst. p totū. & l. diuus. ff. de re iud. & l. si ptor. §. Marcellus. ff. de iud. Scdo, qñ fuit lata a iudice non suo. de iudi. c. at si clerici. C. si a nō comp. iud. p tot. Tercio, qñ tpe impetratē deliberationis nul-

la erat contentio inter clerū & hospitale, & sic non valuit rescriptū ad futura, cū non inesset qualitas cui applicaret, iuxta ea qñ le. & no. in c. fi. de rescr. Ex his concludit qñ iura allegata p parte ipsius hospitalis non valent ad concludendū intentionē cleri, & sic tenet hospitale cōtribuere portionē nouiter factā p sōne interesse seu pñsionis fiendæ occasione illius sortis & c.

CONSILIVM XI.

- 1 Solemnitas iuris humani in dispositione ad pias causas cessat.
- 2 Acta sub spiritu Dei non sunt sub lege.

In causa qñ vertit inter hospitale S. Marie de misericordia ciuitatis Aretinæ ex vna parte, & Franciscū & Accursiū filios quondā Gregorij ex alia parte, sup hāreditate quondā Lazari mercatoris Aretini, pcedā potius dicēdo fm iudiciū animi mei, qñ more solito ad partes arguendo, qñ satis p alios ad vtranq; partē argumentum est. Et p clariori decisione qñtis discutiam duo membra. Primum, nunq d primū testm in quo fuit instituta hæres dicta fraternitas, valeat ēt cessante secundo asserto testō, sine scripto cōdito, in quo dñr insti tuti hæredes dictus Franciscus & Accursius nepotes dicti Lazari testatoris. f. filij fratris dicti Lazari. Secundū membrū posita validitate ipsius testī, primo qñ de validitate ipsorū instforū, qñ illorū sit pferendū. Et qñ materia satis discussa est p alios, iō pcedam succincte. Circa primū dico testm in se validum fore, qñ hñt oēs suas solemnitates requisitas, maxime qñ in dispōne ad pias causas cessat solemnitas ñ iuris humani, & sufficit sola iuris naturalis & diuini solemnitas, vt in c. relatū. de testa. & qñ ibi no. & in l. 1. & ibi p oēs. C. de sacros. ecc. ñ Quæ. n. spiritu Dei agunt, non sunt sub lege. de regularib. c. licet. & 19. q. 2. duo sunt. Nec obst. illa verba testatoris post cursum decē annorū plata, qñ nolebat illud testm valere. & sic vñ testm annihilatū p l. sancimus. C. de testa. qñ si bñ ponderent illa verba testatoris, cū verbis & factis p eū platis & gestis, sumus euidentissime extra casum illius legis. Nam illa lex loquit tñ qñ testator simpliciter dicit, qñ nolebat testm suum valere, & sic recessit ex toto a priori voluntate cū cursu 10. annorū, sed in casu nro non dixit simpliciter qñ nolebat illud testm valere, sed limitatiue. f. eo mō & forma, quo, seu qua conditū erat, & sic vñ habuisse voluntatē in aliquo addendi vel detrahendi, qñ clare potuit ex sequentib. Nā post illa verba ademit legatū factū ecclæ S. Francisci. & hoc scripsit in copia, seu in margine copiarū illius testī. & sic deduxit ad effectum priora verba p eū in gñe plata. nec vñ aliter voluisse a priori testō recedere. arg. ēt l. pñcipimus. in fi. C. de app. Nā p pcedentia & sequentia declarant verba obscura. l. si seruus pluriū. & l. qñ filiab. ff. de leg. 1. si. n. voluisset, plura scripsisset, sicut fecit adimendo legatū factū fratrib. nugatoria. n. fñisset illa adēptio legatū specialiter facta, si voluisset ex toto testm irritare, sic ergo in esse suo recipit tñ limitationē in expressis, vt in cle. exiui. de ver. sig. & maxime, qñ in egritudine cōstitutus dixit se fecisse testm, & nō poterat intelligi nisi de isto, cū nullū aliud appareat tunc fecisse. arg. in l. 2. C. de auth. pñt. & qñ ibi no. & maxime hæc vera sunt in testō condito ad pias cās. Sicut. n. conditum inter liberos pbat qñ bulcunq; indicijs, vt est tex. no. in l. fi. C. fami.

mi.erc.ita dicendū in testō condito ad pias cās, maxi-
me non obstantib. liberis testatoris. Non. n. est hæc di-
spō minus privilegiata, q̄ illa q̄ fit inter liberos, vt no.
Bar. in d. l. i. C. de sacros. eccl. facit 19. q. vlt. si qua mul-
lier. aīa. n. p̄ cunctis est diligenda. 12. q. 1. p̄cipimus. &
maxime in extremo vitæ, cū nō sit amplius locus p̄eni-
tentia, q̄a qualis hinc q̄sq; egrediē, talis in iudicio ap-
parebit, vel representabit. 2. s. di. qualis. Itē p̄supposito
sine veritatis p̄iudicio, q̄ p̄ illa verba prius p̄lata, vo-
luisse testator totaliter recedere a priori testō, tū de
quo in extremis positus dixit, q̄ faceret testm̄, v̄r quasi
de nouo illā voluntatē, veluti vltimā amplexatus fuis-
se, cū nullū aliud testm̄ teperiaē prius fecisse, vt s. dixi.
Nec ob. si dicatur, q̄ illa fuerunt verba enunciatiua ob
aliud p̄lata. s. p̄ modū cāæ, q̄ plene non p̄bant vltimā
voluntatē, licet aliud sit in verbis enuntiatuiis, princi-
paliter p̄latis p̄ se, iuxta ea q̄ legunt, & no. in l. ex hac
scriptura. ff. de don. Dico. n. illud p̄cedere in vltimis vo-
luntatib. nō ad pias cās. Nā ad pias cās, p̄bat vltima vo-
luntas p̄ verba enuntiatue p̄lata, et p̄ modū cāæ, vt est
tex. in terminis, in c. fi. de succ. ab inte. & tenet ibi Ho.
& Io. An. & Bar. in d. l. i. & facit in d. l. fi. C. fam. etc. cū
possit p̄bari q̄buscunq; indicijs, vt s. dixi. & maxime
in hoc casu vbi apparet testm̄ prius conditum, sup̄ quo
verificant illa verba s. posita. & sic operabunt renoua-
tionē illius voluntatis p̄supposito, q̄ ab illa recessisset.
ar. Inst. de mil. test. s. sed & si qs. Et p̄supposito q̄ illa
verba enuntiatua plene nō p̄barent, sed semiplene, vt
in d. c. fi. fm̄ aliū intellectū, q̄ nō est ita cōis sicut p̄ce-
dens, nihilominus hoc sufficeret ad inferendū q̄ s. di-
xi, q̄ nō hēat aīum ex toto recedendi a prima volunta-
te, q̄ colligit ex multis postea subsequentib. vt patet in
p̄missis, & in casus positione. Per q̄ cōcludo ad primū
mēbrū, q̄ dictū testm̄ in quo fuit instituta fraternitas
validū, & firmū existit. Nunc venio ad fm̄, q̄ est magis
difficile, q̄ illorū alteri p̄ualeat. et puto, q̄ illud in quo
fuit instituta fraternitas, & omissis multis q̄ p̄nt addu-
ci, fundm̄ est hoc. Vbiq; q̄s hēt p̄sumptionē, & veri-
similitudinem p̄ se, grauāt fortiori onere p̄bandi ali-
ter, q̄ a iure requirāt in tali actu, vñ p̄bationes dēnt ef-
se apertissimæ, & tales testes, de q̄b. nō sit aliqua verifi-
millis dubitatio, q̄ dēant deierare. hoc p̄bat in tex. &
gl. in l. nō est verisimile. ff. q̄ met. cau. & in c. q̄a verifi-
mile. de p̄sump. & in c. sup̄ hoc. de ren. Sed in casu nō
multæ sunt p̄sumptiones, q̄ inducunt aperte fm̄ testm̄
non fuisse verisimile conditū, saltē p̄ ea verba q̄ asse-
runt a parte. ergo grauāt pars aduersa ad ipsum testm̄
p̄bandum. Prima p̄sumptio est, q̄ testator v̄r habuisse
aīum mutandi primū testm̄ solū aduenientib. filijs na-
turalib. & tū d̄r postmodū mutasse, & nullā mentionē
fecisse de priori testō. l. si quis in principio testi. ff. de
leg. 3. Et maxime in casu nō erat fienda mentio, cū pri-
mū fuisset testatus ad pias cās p̄ aīa sua, postmodū d̄r
testatus inter agnatos transuersales, & nil reliquisse ad
pias cās, ad quas prius effuderat fere totū patrimoniū,
q̄ certe non est verisimile, q̄a saltem aliquam mentio-
nem fecisset de priori testō, & aliqd reliquisset ad pias
cās, maxime, q̄a erat mercator, q̄ facile grauari dēbat
ære alieno, & non licita cā q̄sitis. de p̄en. di. s. qualitas.
& 88. di. eiiciens. & c. qm̄. facit optime, q̄ legit & no.
p̄ Cy. in auth. hoc inter liberos. C. de test. arguendo de
dispōne inter liberos ad pias cās, vt s. dixi. & maxime
dēt valere illa dissimilitudo in casu nō, in quo pia cā

non concurrat cum liberis testatoris, sed cum transuer-
salibus. facit et c. cum olim. de re iud. ubi patet quod si prin-
ceps dicit se persequitur alicui negotio certo, quod si post-
modum punit, alia non facta mentione, presumitur non
deliberate fecisse, sed potius circumuentus, facit quod no.
Bar. in l. quod iussit. ff. de re iud. Sed in casu nostro testator in
priori testamento solum reservauit sibi voluntatem mutandi
testamentum, superuenientibus liberis, ergo non postmodum per
verba simplicia voluisse recedere a priori testamento de illo
mentionem non facta. Secunda presumptio est, quod testes non
fuerunt in secundo asserto testamento rogati, sicut realiter in
quolibet testamento rogati debent ad hoc adhiberi, ut l. haere-
des palam. §. in testamento. ff. de test. in l. hac consultissima. C.
eo. et si sit testamentum militis, ut in l. diuus. ff. de test. mil. licet
in eo sit speciale, quoniam morte astringitur, iuxta no. in d. l. di-
uus. & l. milites. C. eo. nam plerumque haec verba, te haere-
des relinquo, praefertur ad complacentiam alicuius, ideo fidem
non faciunt, nisi testes fuerint rogati, ut d. l. diuus. Non
ob. l. hac consultissima. §. si quis, ubi sufficeret praesentia
quinque testimonium, quoniam instituunt venientes ab intestato,
adeo ut veniant ex testamento imperfecto reuocato, ubi erat
extranei instituti, & saltem veniant ex causa intestati. dico. n.
illam legem non praecedere in casu nostro, ubi fuerat, ut ita di-
xerim, instituta anima ipsius testatoris, seu ipse Deus, qui
honorat in personis pauperum, quem deumus super omnia dilige-
re ex viribus. & tota mente. haec. n. pia causa magis est fauo-
rabilis, quam venientium ab intestato, maxime cum non
sint de liberis, ut no. d. l. i. maxime per Bar. Et cessat ratio il-
lius legis. nam voluntas ad pias causas minus solennis facit
cessare priorem solennem, iuxta id quod habetur in simili in d. l.
hac consultissima. §. ex imperfecto. no. in d. l. i. fortius
non debet vinci si fuit solennis, per secundam voluntatem mi-
nus solennem, ut in auth. multo magis. C. de epis. & cle-
& c. cum in cunctis, de ele. Et per hoc dico quod in secundo testamento
praefato non debent sufficere quinque testes, quia sumus extra
casum illius legis, & istae duae praesumptiones nostrae ex toto
validare secundum testamentum asserunt. Tertia praesumptio est quia plu-
ries interpellatus per respondit se velle stare in priori testamento,
in quo ut dixi, effuderat quasi totum patrimonium in
prias causas. Unde non est verisimile, quod testator voluerit
ex toto a bono proposito recedere & a priori voluntate
toties confirmata resilire, saltem nil relinquendo in pias
causas: praesertim cum adueniente notario post assertum
testamentum sine scriptura, nunquam voluit respondere, imo ver-
tit se in latus, et idem facit venientibus postmodum alijs
duobus notarijs, quasi in extremo vitae suae. Ex his. n. ex-
tremis debemus praesumere de medijs. scilicet quod non habuit
animum recedendi a priori testamento, iuxta glo. notabilem
in c. accedens. de conuer. coniu. Quarta praesumptio ori-
tur ex dicta uxore, quae dicit se se praestitisse lateri mariti,
& nunquam audiuisse quod voluit mutare priorem volunta-
tem, & testamentum de nouo condere. Nec ob. priori testamento quod
sit legataria, quia saltem facit praesumptionem, iuxta ple-
ne no. in c. insuper. de testi. per Io. And. & alios, quia for-
te in omni euentu esset consequutura suum legatum, quia
in priori testamento erat clausula codicillaris, quod de praesenti
non examino. Quinta praesumptio patet, quia omnes
ferere testes sunt attinentes istorum nepotum, de quo-
rum commodo maxime agitur, & quod de iure uidean-
tur tales posse adhiberi testes testamento, cum solum excipia-
tur pater haeredis, & fratres qui sunt in eadem potesta-
te cum haerede, quia tunc uidetur contra negotium agi,
ut probatur Insti. de test. ord. §. in testibus. cum seq. facit l.
qui

CONSILIVM XII.

Esu Christi Saluatoris, & matris pie
patrocinio humiliter in
uocato, ut clare materiae thematis liqueat,
ostēdo dubia elicio. Primū, nūquid d. do. Tim
bor nubendo ꝑ uoluntatem patris ꝑdiderit facultatem
dotis petendae. Scđm dubium, ꝑsupposito qꝫ non, nun
quid illa petitio, seu iudicis imploratio qꝫ compete
bat ꝑ patrem, competat hodie ꝑ fratrem, qꝫ successit patri
in comitatu. Tertium, an d. do. Timbor possit petere le
gitimā in bonis patris sibi debitam iure naturae, & in
qꝫ b. bonis, intelligēdo, qꝫ velit desistere a petitione do
tis constituendae ex bonis paternis. Quartū dubiū, qd
de dotibus maternis. Quintū dubiū, nunqd possit pe
tere legitimā iure naturae una cum dote sibi ꝑmissa a
fratre, & sic frater teneat de bonis suis rōne suae obli
gationis dotem ꝑfatam soluere. Sextum, an d. do. Tim
bor teneat reddere administrationē de redditib. comi
tatus, ex quo ꝑf non petijt administrationē in uita, &
ipsam oportuit gentes armigeras ad defensionē dicti
comitatus alere. Septimū dubiū, si legitima nō sufficit
ad dotis constitutionē fm dignitatem mulierū, ꝑsup
posito qꝫ frater non teneat ex sua obligatione, qꝫ mi
nor, nunqd possit compelli ad dotandā fm dignitatē
ipsius dñae, qꝫ frater successit in comitatu. Octauū &
vlt. an d. D. Io. valeat in effectu se a sua obligatione iu
rata liberare uigore minoris aetatis, petendo saltē ab
solutionē a iurō. His discussis lucide patebit, & vide
bit, quale ius competit ipsi do. Timbori aduersus fra
trē. Venio ad primū, & vꝫ primo, qꝫ non possit petere
dotē, cū nubendo sine cōsensu patris efficebat adeo
ipsi patri ingrata, ut ab eo exheredari possit. C. de inof.
test. in auth. & si post. in corpore, vñ sumit, ut cū de ap.
cog. §. aliud quoqꝫ capitulū, ver. si vero. Et hoc ius ci
uile vꝫ in effectu approbatū ꝑ ius canon. vt in c. hono
rant. 32. q. 2. vbi dꝫ, qꝫ non est uirginalis pudoris qꝫ
maritū, sed curae paternae hoc relinquēdū est, maxime
cū ꝑ hoc consulat ipsi mulieribus, saepe ꝑ ꝑpria com
moda laboratibus, ꝑꝑ sexus infirmitatē. Nec ꝑr de pa
re cōqueri, qꝫ eā nuptui nō tradiderat, ex quo tūc aet
as ann. 25. nō excesserat, ut in d. auth. & maxime vꝫ, qꝫ
dotē petere nō possit, qꝫ cū pater nō teneat dotare fi
liam ex ꝑuisione iuris ciuilis, vt l. qꝫ liberos. ff. de ritu
up. & l. fi. C. de dot. ꝑmis. potuit illud ius, lucrū, seu ꝑ
uisionē ab eo inductā certis ex causis maxime hone
stis subtrahere, et in accessorijs ad matrimonium. Ad
oc gl. no. in c. cū fm leges, de hær. li. 6. ꝫ Itē ꝑf cōpel
tur dotare filiā ex iudicis offō, vt reperiat cū nubere
ossit, vt i dictis iurib. no. Bar. in l. obligamur. ff. de aēt.
& obli. Ergo, ex quo nupta est, deficit sibi remediū do
s petendae, cū cesset iuris rō, vt no. Bar. ponit post alios
in d. l. obligamur. ff. de aēt. & obli. Ad idē & rō, & iura
d dotē constituendā filiae cōpellunt patrē, qꝫ nullum
remediū cōpetit filiae patre uiuente in bonis patris, qꝫ
nō cessat patre defuncto, cū hēat seu hēre possit legiti
mā iure naturae, qua sine cā a patre priuari nō posset.
scimus, & l. qm in priorib. C. de inof. test. & de test. c.
aynu. & c. Raynald. & in Auth. vt cum de app. cog. §.
iud quoqꝫ capitulū. ꝑal. Sed ꝑdictis nō obstantibus, ꝑu
o sic dicendū, qꝫ aut d. do. Timbor nupsit post 25. an
tatis suae, & nulla ingratitudine de iure ciuili notari
pōt, in auth. ꝑal. Aut an illā aetate, & ꝑ ꝑ hoc expresse
non

Tomus Octavus.

Casus consilij sequentis.

CASVS talis est, Magnificus do. Io. Dux Arra. duxit in uxorem magnificæ do. Timborem de Capraria fili à D. Bern. de Capraria, d. D. Ber. consentire nolente, sed reluctante, quantum in eo fuit, consensu tamen omnium cum sanguineorum, & affinium nulla dotes fuerant sibi constitutæ præter promissionē per eandem D. Timborem de omnibus actionibus contra suum genitorem, seu alium competentibus nomine dotium, seu legitimis in bonis paternis, & maternis d. do. Io. loco dotis factæ. Deniq; D. Ber. Io. de Capraria filius legitimus, et naturalis d. do. Ber. vigesimum suæ statis annum excedens, dicto suo genitore adhuc viuente, promisit d. D. Io. dare, & consignare nomine dotis sororis suæ 18. mil. flore. Arragon. & ante, quam pater eius obiret, & ipsius hereditatem adeptus fuerit, & de hac promissione fecit scripturam manu sua scriptam trium testium subscriptione iuramento, & sigillo ipsius do. Ber. Ioan. roboratam. Moritur postmodum d. D. Ber. genitor: adipiscitur filius hereditatem, & interpellatur, ut iuxta promissionem suam debeat dotem sorori promissam soluere, & consignare, qui refugit soluere d. D. Io. aut tres causas allegans. Primo, quia dicta D. Timbor, ipsius soror, perdidit omne ius sibi de dote cõpetens, cum nupsit patri ipsius inuito. Secundo, quia cum d. do. Timbor, cum olim viuente patre tenuerit, & administrauerit certo tempore comitatum regni Sicilia recipiendo redditus, & prouentus dicti comitatus, debet ante omnia administrationē de receptis reddere. Tertio respectu obligationis propria se respondit fuisse minorem, & deceptum Negantur omnia per partem aduersam, & petitur, quale ius competat d. do. Timbori aduersus dictum fratrem suum. Queritur insuper, numquid habeat aliquod ius in dotibus maternis, cum mater decesserit ab intestato, relictis sibi tribus filiis, videlicet d. do. Io. Bern. & d. do. Timbore, & quadam alia do. Sabena.

S V M M A R I V M.

- 1 *Pater compellitur dotare filiam ex iudicis officio.*
- 2 *Statutum, an valeat, quo imponitur pœna contrahenti matrimonio cum filiasum. sine consensu patris.*
- 3 *Matrimonium pertinet ad forum ecclesiæ.*
- 4 *Statutum, per quod impediretur matrimonium ad tempus, non valet.*
- 5 *Administratores quilibet, negotiorum gestorum actione tenentur reddere rationem administrationis.*

per hoc dēnt alij filij mendicare, sed est eis p primogenitū tū tribuendū, vñ viuere possint. Ang. in l. i. ff. de tute. & ra. distra. post princ. si ergo teneat alere, ergo & foeminā dotare, cū par sit dotis cā & alimentorū, vt no. Cy. in l. non oī. C. de adm. tut. & no. in l. si quis a liberis. ff. de lib. agn. tenet ergo d. Bern. Ioannes dotare dictā dñam Timborem tanq̄ hāres p̄ris si non sufficit sua legitima, & si non hēt aliunde bona. Secdo capite tenet tanq̄ frater, & hoc in quantū d. dñā Timbor nō hēbat vnde se dotaret, vt leg. & no. in l. cū plures. ff. de adm. tu. & p gl. & Cy. in d. l. non oī. vtilius est ergo dictā dñā Timbori inquantū sua legitima non sufficit, & in casu quo d. dñs Bern. Ioannes non sit idoneus, vt tā, tamq̄ p hēdem patris, q̄ tāquam p fratrem rōne p̄dicta agat. Vltimū dubiū fuit, vtrū d. dñs Bernardus Ioānes valeat se aliquatenus ab illa obligatione dotis soluedā liberare, petendo saltē absofionem a iūfo. Et certe in isto artic. posset multum dubitari pp ea, quē hñr, & no. in c. cū contingat. de iureiu. & in auth. sacra puerū. C. si aduer. ven. & in l. si q̄s pro eo. ff. de fideiuss. & plenissimē dixi in quadā mea disputatione, q̄ incipit, stante statuto, &c. Sed hic transibo leuiter attingēdo solū decisuē hunc articulū. Et primo dico dñm Bernardū lo. obligatū ex illa sua pmissione. Primo p l. filium familias. ff. de ac. & ob. & ad Maced. l. filius familias. §. i. vbi patet filiū familias obligari regl̄ ex p̄ctu, vel quasi, ex quo non recipit pecuniā mutuo, & maximē hoc casu vbi effectus p̄ctus relatus existit ad tps quo futurus erat sui iuris. l. in tps. ff. de hār. inst. nec obstitit minoritas, qd iūfū reprēsētauit eū maiore, vt d. auth. sacra puerū. & c. i. de delic. puer. Nec pōt petere restōnem in integrū rōne minoris atatis: q̄ a non censet, ex quo interuenit iūfū, vt in d. auth. sacra puerū. cū ibi no. tñ, q̄ a aduersus iūfū p̄pria non cōpetit restō, licet ex cā qñdoque fiat absolutio, vt notabl̄ dicit Inn. in c. 2. de iureiur. Sed aduersus iūfū alterius bñ datur minori restit. in integ. vt l. nā & postea. ff. de iureiur. Nunquid autē dēat petendo absolui ab illo iura mento, possent multa allegari pro & p̄. Sed in hoc casu credo eū non audiendū, cum hoc iūfū nullā contineat turpitudinē ex parte iurantis, vel ex parte recipiētis. Non. n. est turpe, vt q̄ successurus erat in duob. comitatib. pmitteret dotem 18. mil. flor. Arragonēsum p sorore sua. Nec recipit soror turpiter obligationē, cū excludat a successione illarū dignitatū, vt s. dixi. Et q̄ a p̄priū est nobilium donare, maxime suis, & domesticis, vt in iurib. palleg. Ergo hoc iūfū necessario est seruandū p eū, & Papa nō posset absoluere a iūfo licite p̄stito cā non existente: cū iūfū sit de iure diuino, vt no. Inn. c. cū in cōtēplatione. de reg. iu. & gl. & Doc. in c. autoritatē. i. §. q. 6. facit gl. in c. nō est in ver. autoritate. de voto. & tex. in c. & si Christus. de iureiur. Nec est hic aliqua deceptio maximē re ipsa, vel ex proposito, ita q̄ cōcludat dolū & p̄sumptū. ar. l. oēs. §. Lucius. ff. de his, quā in fraud. credit. & l. creditor. §. Lucius. ff. man. & l. q. testm. de p̄b. & l. si q̄s cū aliter. ff. de ver. ob. quo casu rōne minoris atatis, & enormis lēsionis posset forte peti absofo a iūfo, vt not. p aliquos in d. c. cū cōtingat. & in c. 2. de pac. l. 6. & facit c. i. de iureiur. Dico itē, q̄ hic nō est talis exceptio, sed nulla, si cōsideret qualitas p̄mittentis, & illius cui facta fuit pmissio, & tps p̄missionis, & cōiunctio strictissima inter eos: q̄ cōsiderāda sunt in qualibet donatione, vt in c. & si qō-

nes. de simo. c. magnā. de voto. facit l. si seruus cōis. ff. de do. inter vir. & ux. & qd no. in d. l. cū q. ff. si cer. pet. Nūquid autē huic petitioni dotis hēt obstare illa exceptio, vt prius reddat rōnē de administratione bonorū paternorū, credo q̄ nō, cum hoc casu non agat iudicio fam. erc. quo casu haberet locū l. filia, licet i sacris. C. de col. sed ex p̄pria pmissione ipsius dñi Bernardi Ioānis. & de nō liquido ad liquidū non fit cōpensatio. l. si. C. de cōpen. cū ibi no. maximē cū hāc qō de administratione nō posset p̄ tñ tēpus expediri, quo dicta pmissio erat mādāda executioni, iuxta no. p Bar. in l. auferit. §. q. cōpensationē. ff. de iure fīf. Nec ob. q̄ obligatio fuit redacta in scriptura priuata: secus. n. q̄ possit fieri fides, q̄ fuerit dicti dñi Bernardi Ioānis, iuxta materiā. l. cōparationes. C. de si. instr. & l. scripturas. C. q. pot. in pig. hab. maxime cū hoc sit sigillū ipsius, vt p Inn. in c. 2. de si. instr. casus in c. tertio loco. de prob. & maxime in casu nostro, vbi agit de re fauorabili. ar. l. j. §. accedit. C. de rei vx. act. cum ibi no. Ex oib. ergo p̄dictis cōcludo d. dñam Timborē posse petere tertiā partē in bonis paternis, vel tertiā partē habita diffinitione p̄dicta, siue valeat testm cōditū p patrem, vel nō. Item dotē sibi pmissam a fratre. Itē, q̄ in casu quo d. frater suus nō reperiat obligatus noīe proprio, legitima sibi cōpetēs in bonis paternis, nō sufficeret ad eā dotandā, fm condōnem plonā suā, pōt agere p fratrem, tanq̄ p hēredē patris ad dotē cōplendā, sicut tenebatur ipse pater: pōt et cōpelli, tanquam frater, vbi omnia remedia sibi deficerent, vt plene patet ex p̄dictis.

CONSILIVM XIII.

Aequitas in dubijs semper est obseruanda.

Quādam mulier simul hñs masculum & foeminam ex viro p̄mortuo, nupsit scdo viro, ex quo suscepit duas filias, quo superstitē diē suū clausit extremū prius cōdito testō, in quo in oib. bonis suis, tā in p̄legando, q̄ instituendo oēs filios, tā primi, q̄ secundi matrimonij aequales fecit, prāterq̄ in quarta parte bonorū suorū. nam inter viuos p prius cōtulerat filiā. secundi matrimonij, post mortem d. dñā: oēs filia, & filius masculus immiscuerunt se pariter cū bona concordia hēreditati, exigendo multa debita hēreditaria, & vendendo aliqua bona, recipiendo quisq̄ portionē p rata institutionis, & p̄legati. Nūc filius pri mi matrimonij vult excludere a successione sororem suā p̄legatariā, & cōsanguineā vigore statutorum. De quib. orit̄ pugna iuris. Et primo vñ, dūtaxat filiū debere succedere in totū dictā matri exclusā sorore, qd vñ pbari iunctis duob. statutis, illo videlicet, sub rubrica, q̄ mulier res habet. &c. q̄ incipit, si qua mulier dotata a p̄e qualis fuit d. soror p̄ q̄ agit, non pōt succedere matri ab intestato, q̄ quis superfit filius masculus ex ea, sed hāc mater defuncta vñ in effectu decessisse ab intestato, respectu triū partiū bonorū suorū, vt colligit ex secundo statuto superius alle. vbi dī, q̄ mulier hñs filios, vel filias non possit relinquere, vel donare vltra quartā partē bonorū suorū, sed de quarta parte possit disponere in p̄iudiciū filij masculi. p hoc facit rubrū il lius statuti, & licitū est a rubro arguere, ex quo aperte nō p̄dicat nigro, vt no. plene p Io. An. i add. Spe. in ti. d. disp. & all. i fi. & p gl. de p̄e. di. j. §. hēc at verba. & C. et ob

ob chiro. pe. pi. ret. po. sup rub. & C. ne fideiuss. dot. dē. & l. vna. C. de profe. qui i vrbe Const. li. 12. cū multis si mi. Itē rō statuti excludētis filias dotatas a successione fuit, vt cōseruaret dignitas agnationis, ad hoc l. i. §. sed si seru. ff. de ven. in p̄p. & p Bar. i l. 2. C. q̄ sit lon. cōsue. Sed certe hic eadē rō nō vñ fuisse i scdo statuto, vt mulier non possit disponere vltra quartā partē, & q̄ reli q̄ tres partes diuidant inter filios p rata. ergo satis ē, q̄ mulier disposuerit iter viros de quarta parte, de tribus ergo partib. nō poterit disponere aliqd, vt in rubrica statuti, & p̄sequēs vñ decessisse i illis ab intestato. ar. in l. i. ff. de hār. inst. Sed hñs nō obstatib. q̄ si bene ponderent nō obstant, p̄riū puto de iure verius. Et Primo hēc soror hēt intētionē fundatā, p se ex testō, cū fundamento iuris cōis. Auth. vt cū de ap. cog. §. aliud quoq; cap. & C. ad Orfi. l. si qua illustis. Videamus ergo nūc, an statuta p̄dicta eā excludere velint. Et p parte negati ua primo iduco oīa statuta ferē, q̄ loquunt sup hēreditate decedētis ab intestato, & referuat dispōnem volūtariā patris, vel matris, ergo ipsa muliere dispōnēte poterūt filia succedere cū masculis. ar. in l. cū p̄tor. ff. de iud. 2. §. di. qualis. de p̄sump. c. nōne. & l. cōmodissime. ff. de lib. & posthu. & maxime, q̄ iura antiqua nō debēt corrigi inquantū reperiunt posse. C. de ap. l. p̄cipi mus. nec p subadiutiones dēt iduci legis correctio, ut no. gl. in ca. cupiētēs. §. ceterū. de ele. lib. vj. vñ statuta ne corrigatur ius cōe deberēt strictissime intelligi, & restringi quātū fieri p̄t. de iureiur. i nra. facit c. i. & 2. de fil. p̄srb. lib. 6. nec p similitudinē rōnis debēt extēdi. l. qd vero p rōnem. ff. de legi. p Bar. i auth. quas actiones. C. de sacros. eccle. Nec ob. illud statutū supius allegatū, q̄ vellet tollere mulieri disponēdi facultatē de trib. partib. q̄ si bene pōderat, non ob. Dicit. n. q̄ mulier habēs filios, vel filias, &c. sic nō tñ filijs masculis voluit puidere, sed et foeminis. Itē non tollit simpliciter potestātē disponēdi de tribus partibus, sed cū limitatione si de sua dispōne filij priuarent. Itaq; tunc non pōt disponere nisi de sua parte, qñ filij priuarentur a successione, ita q̄ ad eos illē tres partes nō venirēt. Itatutū ergo voluit, phibere dūtaxat inofficiosa, seu indiscretam voluntatem, seu dispōnem maternam, non autē voluit tollere iustā, & legibus consentaneam dispositionem, qñ disponit aequaliter inter liberos. Non ob. si dicatur statutū facere mentionem de masculis tñ, dū dixit, ita q̄ filij priuarent, &c. quia in illis verbis fē minā cōprehenditur, tum quia masculinum comprehendit fēmininū i hac cōclusionē fauorabili plenē, iuxta no. i l. i. ff. de ver. fig. & p Arch. i c. si q̄s suadēte. i 7. q. 4. & p Cy. in l. quicunque. C. de seru. fugi. tū quia ex quo in principio fecit mētionē de filiabus. verbū filij, cōprehēdit et filiam. arg. optimum in l. qui filiabus. ff. de lega. i. Non ob. q̄ rubrū simpliciter dicit, q̄ mulieres habentes filios nō relinquāt vltra quartā partē, q̄ cū his verbis disponēs loquat̄ generalius, & magis specificē, et assignādo causā, debet rubrum suppleri, & intelligi fm nigrū, vt est gl. no. in l. i. C. et ob chiro. pe. pi. ret. po. & ibi no. & notat in auth. ad hāc. C. de vfu. in gl. & Doc. i proemio decret. & huic itellectui fauēt quinque cōsiderationes. Primo. n. p hūc itellectū fauetur testō, cui valde fauendū est, vt i c. cū dilecti. de dona. & l. i. C. de sacros. eccle. & de re iud. c. fi. vbi tex. optimus. Secdo, minus recedit a iure cōi, & semper in tit. debemus restringere verba statuti, vt minus lādant

ius commune, quā possint, maximē vbi et verfat p̄auidicium, vt est tex. no. in c. cū dilectus. de consuetu. & d. c. i nostra. & facit d. l. qd vero. ff. de legi. Tertio, nō fit tāta differentia inter masculū, & foeminā. & sic minus cōmittimus p l. maximū vitium. C. de libe. p̄at. Quarto, filia nō intantū excludētur a bonis maternis, & sic ex parte earū est fauor, ex parte filij est odiū, cū ipsa filia tractet de nō pdendo isto iure quasi naturali. & filius tractat de iure q̄redo, & nō est par eademq; rō lucra capere, & q̄ita pdere. l. si spōsus. §. si maritus. ff. de don. iter vir. & vx. i Quinto, & vltimo, q̄a in dubijs se per debemus seq̄ equitatē. l. placuit. C. de iud. & de trā lac. c. si. ff. de eo qd cer. lo. l. qd si Ephesi. i si. voluit ergo statutū, puidere filijs ab intestato: secus ergo qñ ipsa mater vult disponere de bonis suis equaliter inter oēs filios, &c. vt patet ex p̄dictis nō obstatē, qd s. dixi de cōseruādo iure agnationis, &c. q̄a i veritate nō est eadē rō, qñ decessit ab intestato, & qñ vult concedere testamentū, quia fieret maximū p̄auidiciū mulieri in auferendo sibi potestātē testādi, vt l. i. C. de sacrosanc. eccle. Item obstant rationes superius allegatā.

CONSILIVM XIII.

- 1 Exceptio si fiat contra appellatē, quod in casibus a iure nō concessis appellauit, iudex dēt ante omnia de hoc agnoscere.
- 2 Iurisdictio vbiq̄ negatur per obiectum exceptionis declinatorie, iudex ante omnia debet super ea pronuntiare tacite, uel expresse.
- 3 Exceptiones declinatoria si sunt vera, non tenet processus super principali, & quare.
- 4 Sententia vbi in vna causa parit exceptionem, non debet in alia simul accumulari.

IN causa, seu quāstione vertente inter Andream Antonij Aretini ex vna parte, Lazarum Thomasi Cōfamin ex alia parte, sup petitione reductionis cuiusdam laudi inter eos lati ad arbitriū boni viri, visis oib. corā me productis, hunc articulū cōcludo breuiter, illud dūtaxat, qd quāstū extitit, an si dictus Lazarus grauatus extitit, possit habere p iudicē recursū in eo, qd ipsi Lazaro excipienti, locū reductioni ad arbitriū boni viri nō fuisse, & dictū iudicē audire potuisse p dictū Andream multis causis, & maxime lege municipalī obstante, d. iudex p̄fixit terminum dictis partib. ad iustificādū p̄dicta, & sic, p̄nūtiat ad vltiora merita cā procedendū, saluis tñ & referuat vtriq; parti oib. & singulis suis, & cuilibet earū exceptionib. & oppositionib. quē cuilibet veniūt referuandē, & referuari debēt, & p̄nt ipsis partib. & cuilibet earū, put latius colligit ex dictis actis, q̄ habent hic pro expressis quatenus contingant hunc articulū. Et vñ primo, q̄ nullū grauamen ex ista sola interlocutoria, seu p̄fixione termini eidē Lazaro iniūctū fuerit, q̄ pbat sic, sup qualibet exceptione incidēti oportet iudicē p̄nuntiare tacite. f. pcedēdo ad actū vltiorē exceptioni cōtrariū, vñ expresse p suā interlocutoriā, iuxta ea q̄ leg. & no. i c. j. de ordi. cog. & l. i. C. de ord. iud. Nec refert vtrū iudex expresse sup ea pronuntiet, aut tacite trāseūdo ad vltiora, vt pbat i c. ex parte M. de appel. & ibi p Doc. & Io. An. in c. dilecti. eo. ti. & Bar. i l. a. pcedēte. C. de dilatio. & ideo opus ē appellare, si pars sētīt se grauātā ex p̄teritione, vel actus trāsit in rē iudicatā, vt plene no. in

locis palle. Sed in casu nro iudex statuendo terminum sup meritis causæ, vñ exceptionē aduersæ partis repulisse. & sic sup eā interlocutū fuisse, ergo satisfactū est iuri. nec pōt dici grauare ex eo solo, q̄ exceptionē repulit, cū iudici sit tributa potestas repellēdi, vel admit tendi exceptionē, q̄ sibi repellenda vñ. nec ex eo solo grauatur, qd̄ exceptionē pbabilē repulit, q̄ potuit moueri ex iusta cā ad eā nō admittendā. expresse no. Inn. in c. post electionē. de conce. pb. ppe. fi. & Io. An. in c. 3 sup. el. i. de appel. hoc pbat in c. interposita. co. tit. vbi patet, q̄ appellatio interposita a reiectione pbabilis exceptionis nō iustificat eo solo, pbato, q̄ exceptio legitima fuit opposita, & non admissa. Sed oportet, vt pbeatur veritas ipsius exceptionis. & ibi dñ expresse, q̄ nō cōtingit ex alio, nisi ex rōne p̄dicta. ita dicā in pposito, nisi pbeatur veritas. i. q̄ reductioni ad arbitriū boni viri locus nō erat, non est pbatū grauamen ex illa sola p̄nuntiatione. Scdō clarius vñ pbari sic, iudex iste reseruauit partib. & cuilibet eorū exceptiones ppositas, igit nulli p̄iudicauit, cū remaneat cuilibet ius suū saluū, & qd̄ hoc potuerit facere, est tex. in c. ad dissoluen dū. de despon. impu. facit c. Cumana. de ele. cū ibi no. igit, & c. Sed his nō obstantib. q̄ verā nō obstat, p̄riū puto. Et Primo induco tex. in c. Romana. §. si vero. cū duobus. §. p̄cedentib. de app. li. 6. vbi dñ, q̄ si p̄ appel lantē excipit, q̄ in casib. a iure nō cōcessis appellauit, dēt iudex an oīa de hoc cognoscere, an sic appellatio ne interposita sit ad eū deuoluta iurisdicō. Ad idē, qd̄ hñ in §. p̄cedentib. Sed in casu denegabat iurisdicō. Sed exceptio. §. qd̄ recursus fuerat factus ad iudicē in casu vetito a statuto ciuitatis, & sic denegatur iurisdicō, ergo prius fuit de hoc cognoscēdū, q̄ faceret trā situs ad merita causæ. hñ c. n. petitio reductionis est ap pellationis spēs, vt l. non distinguemus. §. cū qdā. ff. de arbi. no. in l. societate. §. arbitrorū. ff. p̄ soc. & in c. qn taualis. de iure iu. Scdō pbat sic. q̄ vbi cūq; negat iurisdicō p̄ obiectū exceptionis declinatoriæ, dēt iudex an oīa sup ea p̄nuntiare tacite, vel expresse, vt no. p Io. An. & alios in c. i. de ord. cog. Nec dēt an fieri trā situs ad merita causæ, & reseruatis exceptionibus; pbat in c. si clericus laicū. de fo. cōp. facit l. si. C. de exce. no. in c. inter monasteriū. de re iu. & p Bar. in l. qdā cōsu lebant. ff. eo. tit. & pbat in l. si q̄s ex aliena. ff. de iud. in l. 2. si q̄s in ius voc. utrobq; no. & p Inn. in c. sup lite ris. de rescr. & gl. in c. i. de of. del. li. 6. & in c. Romana. de penis. eo. lib. Sed in casu nro opponebat talis excep tio, q̄a declinabat iurisdicō iudicis, ergo iudex gra uabit nō p̄nuntiando prius sup illa. Nec obstat si dica tur, q̄ p̄nuntiatio tacite trāseundo ad ulteriora, q̄a nec ē tacite hic p̄nuntiatio, cū reseruauerit partib. excep tiones, & sic illa reseruatō potius nocuit, q̄ profuit. si. n. p̄nuntiasset expresse repellēdo exceptiones Lazari, vel tacite trāseundo ad actū cognoscēdi sine illa reser uatione exceptionis, ad uidendū utrū intulerit graua mē, oportet cōsiderare statuta, & oīa allegata p̄ ea, q̄ 3. dixi. Sed in casu nro non oportet hoc examinare, q̄ eo ipso grauauit, qd̄ voluerit cognoscere de meritis laudi prius p̄nuntiatio, an sibi cōpeteret iurisdicō. & hoc declaro sic. Aut. n. volebat simul cognoscere de il lis exceptionib. declinatorijs, & de meritis causæ simul & semel, & resultat qdā p̄dictio. nā ad exceptionē de clinatoriā dicit p̄cedendū, & p̄cedēdo ad ulteriora di cit p̄rium. & hoc de directo est p̄ casum c. exhibita. de

iud. & c. tuā. de ord. cog. & c. lator. q̄ filij sint legi. no. tangit Fed. conf. 221. aut voluit prius p̄cedere sup me ritis laudi, & postmodum sup exceptionib. declinato rijs, & ordo est puerius, & p̄psterus, ex cuius p̄uio ne, vel redditur p̄cessus nullus, q̄a est puerio ordinis eiusdē causæ, iuxta plenē no. in l. platam. C. de sen. vel saltē tribuit facultatē appellandi, iuxta l. i. C. de ap. & no. in c. 2. de ord. cog. Nā grauamen infert partib. non modicū. q̄ si. n. exceptiones declinatoriæ sunt veræ, nō tenebit p̄cessus sup p̄ncipali, ex quo iudex prius non p̄nuntiavit sup sua iurisdicōne, vt plenē no. Inn. in c. p̄terea. de dilatio. & p Io. An. in regula, sine possessio ne. de reg. iu. li. 6. in mercu. reperirent igit partes fru stra litigasse: q̄ quantū sit graue, quisq; sensit. Item & tertio obstat materia accumulationis, de qua in l. edita. C. de edē. & l. fundi. & l. fundū. & l. sed et si. ff. de ex cep. q̄ vbi cūq; n. suā sup vna cā parit exceptionē in alia, nō dēt simul accumulari, vt in iurib. p̄all. Sed sic erat in casu nostro. nā si p̄nuntiā exceptioni redūctio nis ad arbitriū boni viri obstat statutū, vel cōuentionē locum nō hñe, obstat exceptio sup cognitione, seu in purgatione laudi, igit & c. Et p hoc remanēt soluta p̄ ma p̄ria. Dico. n. q̄ sup illis exceptionib. iudex p̄nun tiatū ē tacite p̄p reseruatiōem exceptionis. item licet nō grauauerit nō repellēdo exceptiones, grauauit tñ in eo, qd̄ voluit facere trāsitū ad merita causæ, prius non discussis, & examinatis exceptionibus declinato rijs. hoc expresse voluit Ant. de But. in c. exhibita. vbi dicit, qd̄ nō dēt fieri talis trāsitus reseruatis exceptio nib. Et hoc oēs tenēt, licet fuerit varietas inter Doc. nū qd̄ p̄cessus teneat, appellatione, & exceptione nō in terpositis, q̄ ibi plenius p̄sequor, sed hic nō t̄go, q̄a nō facit ad p̄positū. Concludo ergo istū Lazarū fuisse grauātū ex illa p̄nuntiatione, & p̄ p̄as in omnib. alijs actib. postea secutis cōcernentibus merita laudi. & p hoc tñ nō cōcludo distū Andrā fouere iniustitiā sup p̄ncipali: non. n. fuit mihi cōmissum, vt consulerem, utrū potuerit peti redūctio illius laudi ad bonā equi tatē, sed solum vtrum dictus Lazarus fuerit grauatus ex p̄nuntiatione iudicis, & dixi, q̄ sic p̄ p̄dicta & c.

CONSILIVM XV.

- 1 Contractus iudicandus est à principali intentione contrahen tium, quando ex vno, & eodem contractu interueniunt duæ species contractus, seu duo proportionabilia diuersis con tractibus.
- 2 Vñura non oritur ex vero contractu locationis, sed tantum ex puro contractu mutui.
- 3 Vñura est lucrum ex mutuo pacto debitum, vel exactum.

Quæritur, an p̄dictus p̄ctus sit fenera titius, cū vltra locationē lo cator obligauerit se ad mutuandū florenos decē p̄ tpe sex annorū, q̄ bus locatio est du rata, & sic exequēdo obligationē realiter mutuauit, & vñ primo, q̄ sic. q̄ c. d. n. mutuo iungit pacto p̄cedē te, vel actionē subsequēte, q̄ c. d. sit, illa vñura est. i. 4. q. 3. c. 2. & 3. quonimo sola spes aliqd ex mutuo cōsequē di, secuta datione, facit hoīem vsurariū, vt in Euāgelio Lucæ, mutuū dātes nihil inde sperātes. Et transumpti ue in c. cōsuluit. de vsu. Sed in casu nro commodū rea le æstimabile venit ex illo mutuo, cū alias iste condu ctor nō obligasset se ad tantā pensionē constituendā: ergo

ergo est p̄ctus vsurarius: cū q̄ c. d. accedat forti ex par te accipientis, vñura est, vt iuribus p̄alle. Itē cōuentū fuit, cū mutuū fuerit gratuitū, sed aīo habendi maiorē pensionē: igit & c. Ad idē facit c. si q̄s obiecerit. i. q. 3. vbi dicit, q̄ si vñendo vñum ex duobus, sine quo alterū nō cōtingit, alterū censet venditū. Sed in casu nro nō fuisset constituta tanta pensio respectu locationis, nisi intercessisset mutuū: igit totus p̄ctus pōt dici vsurari. Sed his non obstantibus, q̄ vident obstat, p̄rium pu to de iure verū. Et primo est subtiliter considerandū, q̄ vbi cūq; ex vno, & eodē p̄ctu interueniunt duæ spēs p̄ctus, sed duo p̄portionabilia diuersis p̄ctibus, iu dicandus est p̄ctus a principali intentione p̄hentium: vbi aut non apparet de intentione, recurrendū est ad coniecturas, & hoc expresse voluit Io. An. in c. ad qō nes. de rer. pmu. & Bar. in l. Aristo. de dona. sensit Cy. in l. cū te. C. de pac. inter emp. & ven. & pbat in l. te nef. C. de act. emp. & in l. si tibi. ff. si cer. pe. & l. q̄ c. d. de acq. re. do. & in c. ad qōnes. vbi patet, qd̄ p̄ alia ipē nō iudicat p̄ctus p̄mutationis habito respectu ad spe ciē, q̄ interuenit, sed potius veditio, habito respectu ad pecuniā, & principalē intentionē p̄hentū. Inst. de emp. & ven. §. p̄tium. ita ē, si p̄mutauit rē meā cū tua, & q̄a mea plus valebat, adieciisti tertiā quantitātē pecuniæ, nō iudicat emptio p̄ p̄tium, qd̄ venit accessorie, sed p̄mutatio p̄ spēs p̄mutatas, & principalē intentionē p̄mutare volentiū, vt pbat in d. c. ad qōnes. & no. Bar. in d. l. Aristo. ita dico ad p̄positum, in quo in isto p̄ctu interueniunt duo habetia naturā diuersam, videlicet locatio, & conductio, coniecturari multum ex cōuen tione. debemus ergo iudicare hūc p̄ctum fm intentionē p̄hentium locationem, & conductiōem. & clare patet ex verbis p̄ctus, licet mutuum veniat accessorie ad seruandū ipsi conductori, vt melius possit habitare in re locata. Igitur lucrum inde pueniens non dēt attri bui mutuo, sed locationi. Sed p̄supposito & nō cōces so, q̄ hic nō apparet de mēte p̄hentium, tñ cōiecturis hoc colligit euidēter. Primo, q̄a antequā submitterē obligationi mutui iā ex p̄ctu locationis vinea, cōductor se obligauerat ad affictum, siue pensionē illā p̄ vinea duntaxat. Nec aliqd dñ, q̄ rōne mutui. Item ipsa res lo cata est longe pretiosior, q̄ ipsa quantitas mutui. Itē, qd̄ fuit actū, vt pecuniā mutuātam possit restituere q̄ncūque: nec p hoc aliqd diminiuit de p̄sione statuta rōne locationis. Et hñc est maxima cōiectura: q̄a res p̄pectu mutui pensio non fuit statuta, alias fuisset actū, vt soluto mutuo p̄sio diminiueret saltem p̄ parte. Itē non poterat iste locator repetere mutuum q̄ncūq; , durate tpe locationis, ergo rōne locationis fuit factū, alias potuisset repetere q̄ncūq; , vt est de natura mu tui, ita qd̄ pōt dici, q̄ non sit ex toto verum mutuum, seu non hēt oīa sua accidentalia, seu naturalia p̄ctus. Ad hoc, qd̄ no. p gl. in l. si p̄enam. ff. de ver. ob. in d. l. si ti bi. ff. si cer. pe. Quid vltra? inspiciat consuetudo regio nis in qua mediariis, quasi semp aliqd p̄stetur, vt possit se melius regere, ad hoc de pign. c. illo vos. & l. q̄ se misses. ff. de vsu. & ff. de æd. edi. qd̄ si nolit. §. q̄a assi dua. & qd̄ no. Bart. in l. nemo est, q̄ nesciat. ff. de duo. reis. q̄ Ex p̄ctu vero locationis non orit vñura, sed tñ ex puro p̄ctu mutui, vt in c. eijsiens. 78. di. no. plenē p Io. And. in regula, peccatū. de re. iu. li. 6. in mercu. Non ob. qd̄ interuenit mutuū. Nā ex stipulatione pōt q̄s se obligare ad mutuandū, vt d. l. si p̄enā. ff. de ver. obl. vñ

obligauit iste se, vt ille facilius possit se regere in re lo cata. hoc idē pbat in p̄all. c. ad qōnes. iunctis ibi no. p Inn. vbi patet, q̄ vna ecclesia cū suis possessionib. pōt cōmutari cū alia ecclesia, & suis possessionib. & si al tera abundat in possessionib. pōt licite p̄ alia partē re fundi pecunia. Nec p hoc dñ dari p̄ iure spūali, sed po tius p fundis, dummo p̄ctus sint separati, saltē quo ad naturā, vt ibi dicit Inn. cū nō agāt pecuniā immiscere cū spūalibus, sed p tpalib. ita dico ad p̄positū, ex quo pensio nō est cōstituta p ipso mutuo, sed p re locata, vt clare colligit ex p̄ctu, & p̄dictis verbis p̄ctus. Non ob. interuentio mutui, cū possum tibi donare pecuniā cū hoc, vt tu illā mihi mutues. d. l. si tibi. ita possum ti bi constituere certā pensionē ex re tua mihi locata, cū hoc, vt mihi certā q̄titatē mutues. Nec ago ex mutuo cōstituere pensionē, sed volo a te hñc prarogatiuā, & commoditatē, nā cū illa pecunia possum multa bona agere et cū re locata, & p̄cipere lōge plures vberio res fructus. Itē vltimo in casu nro deest diffinitio vsu ræ, ergo & ipsum diffinitū, vt no. sup rub. de sum. Tri. & Inst. de ob. in prin. q̄ Est. n. vñura lucrū ex mutuo pacto debitū, vel actū, vt no. in d. regula, peccatū. Sed hic lucrū nō puenit ex mutuo, sed ex ipsa locatione, vt pa tet in p̄ctu, & ex p̄dictis. ergo nō est vñura. ad iudicādū aut p̄ctū vsurariū, vt in foro cōtentioso, dēt inspici for ma p̄ctus, vt in c. in ciuitate. de vsu. Sed iste ex forma sui est locationis, & cōductionis. Nō obstat p̄ria supe rius allegata, q̄a nego q̄ pensio cōstituatur hic rōne mu tui, sed rōne rei locatæ, nec aliqd hic principaliter da tur occasione mutui, sed totū attribuit locationi: licet conductor voluerit hoc cōmodū a locatore, vt faceret sibi aliquam prætiam duraturam tpe locationis, vt forte posset emere boues, instrumenta, vel similia. Cō cludo ergo contractum non iudicandum ex sui forma vsurarium, sed locationis, & conductionis & c.

CONSILIVM XVI.

Testes duo in qualibet reprobanda sufficiunt.

Notarius deponens super aliquo casu non facit maiorem fi dem, quam unus testis.

Decisionē p̄tis dubij tria sunt examinada. Primò, an d. Donatus teneatur cōi Castillionis, tanq̄ institor ipsius cōis, seu dicti Andræ. Scdō, an saltē sit obligat⁹ rōne p̄missionis suæ, qua dñ fecisse dicto cōi fm affectionē p̄fatorū sic deponētū, qd̄ est q̄rere, utrū dicta illorū testiū plenē p̄bent dictū factū. Tertiò, an saltē oīb. deficiētib. teneatur Donatus rōne se questri, q̄ dñ sibi factū p cancellariū cōis Castillionis. Posset addi & quartū, an p̄dictis nō sufficientib. distri butiue ad pbandū intentionē dicti cōis, p̄bēt saltē in unū collecta. Et primo, respectu primi vñ dictū Dona tū obligatū fore, vt institorē. Nā institor obligat ex p̄ctib. p eū gestis et functo offō: cū illud offm sit volun tariū, sicut dicimus in pcuratore, & similib. vt no. gl. & Bar. in l. pcurator qd̄. C. de pecu. vñ ibi tex. & in l. seruū Titij. ff. mā. licet qdā tēuerit p̄riū, sed primū vñ cōis opin. & hoc sentire vñ gl. in c. sicut. 48. di. Sed p̄dictus Donatus fuit institor cōis, seu dicti Andræ, qd̄ pbat. Nā institor est, q̄ p̄ficiat alienæ negotiatiōi q̄stuaræ, vt in l. institor. & l. q̄ncūq; ff. de insti. plenē p Inn. in c. qd̄ q̄bus dā. de fidei. Sed dictus Donatus fuit p̄positus negotiatiōi salis p dictū Andrā, & sic fuit eius insti tor,

let, quod nunquam fuit de mēte statuti. Sed tūc voluit cōpescere illicitam, & effrenatam dispōnem mulieris in praeiudicando suis descendētib. Itē, & quarto, ita tutū in principio dicit realiter mulierē nō posse alienare, postea excepit simplr casum necessitatis sui vītus. ergo tunc pōt alienare sine requisitione nepotis, vel iudicis, alias aut non diceret nō posse simplr, nam non simpliciter dī posse, q̄ dēt hīe alterius cōsensum, vel seruare aliquā solennitatē. l. tutor q̄ repertorium. ff. de adm. tut. & C. de p̄d. mi. sine decre. per tot. id. n. dicimur posse, q̄ de iure possumus. c. facit homo. 22. q. 2. & l. filius. ff. de cond. insti. Et maxime ad iudicē non tenetur ire. ar. optimū. l. si. C. de p̄d. mi. sine decre. nō ali. lib. x. vbi patet, q̄ decretū permissum in certa specie alienationis p̄ iuris dispōnem, nō extendit ad aliū casum nō p̄sum. Ita dicendū est in casu nō. Et si diceres, q̄ nō dī ista facere ex necessitate sui vītus, quare necessitas est, q̄ nō hēt aliter vñ subueniat, in c. quanto. de consue. Sed ista habebat remediū petēdo à nepote: dico q̄ statutū noluit, q̄ mulier iret medicando alimenta sua ēt p̄ manus filiorū, vel nepotū, sed solū, vt relinqueret ex casum necessitatis: bene. n. sciūisset statutum hoc ēt dicere si voluisset. ar. de deci. c. ad audientia. satis. n. grauauit eū ex casum necessitatis, vñ voluit tollere p̄uisionē a iure cōcessam in casu indigētis, cū nō dēat addi afflictio afflictio. de cler. egr. p̄ tot. nec p̄prie dī sine necessitate, si p̄ mendicata iussu hēat q̄rere alimenta: q̄a non dicimur posse, vbi honestas resistit. d. l. filius. & opprobriū est medicare. xcij. dist. diaconus. vñ insuper de hoc casus in auth. p̄ cum rogatus. C. ad Treb. vbi dī, q̄ rogatus, vt restituat q̄, quid superest de hāreditate, tenet ad minus quartā cōseruare fideicommissario, nisi alienet pro necessitate sui vītus, & sic simplr cōcedit alienationē cā vītus. Nec requirit, vt prius sup̄ hoc recurrat ad fideicommissariū, in cuius fauorē erat p̄hibita alienatio: q̄a nec decet, q̄ vadat ad iudicē, nō in simili p̄ Bar. in auth. res quā. C. cōia de leg. ergo fortius non fuit necesse ire in casu nō ad iudicē, vel requirere nepotē, vbi agit de p̄prijis bonis mulieris, & vbi aliter intelligeret fieret recessus a iure cōi, & sine culpa: ita grauiter p̄iudicaret mulieri, p̄ no. p̄ Bar. in l. oēs populi. & maxime hoc dicendū est in casu nostro, vbi agit de bonis modicis, i q̄b. cessat solēnitas vrgente necessitate, ēt a iure adducta, vt p̄bat in c. terrulas. iuncto c. sine exceptione. 1. 2. q. 2. Et hoc p̄fecto credo tenendū, licet in p̄riū reputemus fore aliquorū Doctōrū theoricā, sed non pōt p̄cedere in casu nostro, vbi lēderetur ius cōe, & ita amare p̄iudicaret mulieribus. Quare concludo dictā conuentionem factam cū dictis agnatis, valuisse, ex quo in veritate fecit ex necessitate sui vītus, vt satis colligitur ex tenore ipsius conuentionis, licet aliter non adiuerit iudicem, nec ipsum nepotem requisierit.

Casus consilij sequentis.

QVADAM domina Dominica uxor cuiusdam Ambrosij, post conditum testamentum viro inscio coharedem extraneum instituit, de hoc testō postea non habita mentione, fecit solenniter quandam compositionem cum viro suo, vt ipsa p̄ moriente certa bona ipsius mulieris venirent ad virum, cum certo onere ad pias causas, & illa bona constituebant quasi maiorem partem bonorum ipsius mulieris, & sic ecōtra prius si decederet maritus, deberent ad ipsam peruenire bona perti-

nentia ad maritum, cum certis onerib. etiam ad pias causas demum aliter dicto testō non reuocato decessit dicta mulier. Quaritur nunc, an compositio praeiudicat testamento, cum de eo nulla fuerit facta mentio, vel econtra.

CONSILIVM XVIII.

- 1 Donatio facta inter virum, & uxorem, an valeat.
- 2 Testamentum semel factum, non reuocatur, nisi per aliud solenniter perfectum.
- 3 Voluntas ultima est ambulatoria usque ad mortem.

Videtur primo, q̄ dicta compositio, nō valuerit: Primo, q̄a vñ auferre liberam facultatē, & voluntatē testādi, seu testm mutādi, extante cōpositione, q̄n oīa bona mulieris veniret, q̄d est p̄ l. stipulatio hoc mō concepta. ff. de ver. ob. est. n. p̄ bonos mores, vt q̄s hēat hāredē p̄ liberā voluntatem, quā debet esse ambulatoria vsq; ad extremū vitā. l. 4. ff. de adim. leg. & c. cum Marthae. de celeb. mis. Nec obs. q̄d iūm in hac cōpositione fuit oppositū: q̄a vt no. dicit Bar. in d. l. stipulatio. nō obligat. c. nō est obligatoriu. de reg. iur. lib. 6. & maximē hoc vñ p̄cedere ex parte viri, cui p̄misit vxor p̄ solēnē stipulōnē oīa bona sua. p̄ Secdo, p̄batur sic donatio, inter vir. & vxor. facta nō valet, de donatio. inter vir. & vxor. l. 1. & 2. & c. si eo. tit. Sed hāc fuit quādā donatio, cū ex mutuo amore coniugali hoc p̄cessit. igitur & c. Et fm quosdā talis donatio nō firmatur iūo: q̄a vñ p̄ bonos mores, si mutuo amore se spoliāt, vt no. in c. cū contingat. de iure iur. ff. ad l. si quis p̄ eo. ff. de fidei ius. & l. Seius & Augerius. ff. ad l. Falc. p̄ Tertio facit, q̄ testm semel cōpositū nō reuocāt, nisi p̄ aliud solenniter p̄fectū. l. sancimus. & l. hac consultissima. C. de test. Sed testm non fuit reuocatū expresse, nec tacite hoc dicendo, iuxta ea q̄ hñr & notant in dictis legib. ergo debet stare firmū, & p̄iudicare cōpositioni p̄dictae. Sed his non obstant. q̄ non obstant, nec vrgēt p̄ cōpositionē, arbitror dictā compositionē validā fore, & p̄iudicare testō quoad contenta in ea. Et primo adduco tex. in l. rem legatā. ff. de adim. leg. vbi patet, q̄ legatū in testō testator ex mera liberalitate alij donauit. p̄ Itē vltima voluntas est ambulatoria vsq; ad finem mortis, vt in iuribus p̄allegatis. pōt q̄s sibi statuere legē in testō, a qua nō liceat recedere, ēt si iurauerat, vt plene no. per Io. And. in regula quod semel. de reg. iur. lib. 6. in mercu. no. 1. 2. q. 2. vltima voluntas. vñ tex. in l. si quis in prin. ff. de le. 3. vnde pōt testator de bonis suis liberē disponere in p̄hendo, tam in testō, q̄ post testm, vt l. hāredes palā. ff. de test. & d. c. cū Marthae. licuit ergo d. Dominice de reb. suis, & d. c. cū Marthae. licuit ergo d. Dominice de reb. suis, & post testm disponere, nulla ēt habita mentione de testō, maxime p̄hendo, vt fecit, vt satis p̄batur in iuribus p̄allegatis. Solum ergo restat videre, vtrū d. compositionis p̄dictae mō valuerit, & maxime inter maritum, & inter vxorē, & sic indiretē. rñdetur ad p̄rium, & dico q̄ sic. Nā si bene inspiciātur verba cōpositionis, nō est in ea alicui coniugum sublata libertas testādi, seu testm mutandi, nec per ea fuit derogatū hāredis institutioni in testō factae. nō. n. p̄misit dicta Dominica p̄ redē facere maritū, nec eā, nec dedit oīa bona sua p̄sentia & futura, quo casu p̄nt militare no. per Bar. in d. l. stipulatio. & p̄ Cy. & alios in l. fin. C. de pac. Sed solū vxor disposuit de quibuscūq; reb. particularibus, & maritus

ritus disposuit de reb. p̄sentib. & non de futuris. quo casu valet stipulatio fm gl. & Bar. & oēs in d. l. si. & d. l. stipulatio. cū possint testari de reb. acquirendis in futuro: testm d. Dominica remanet validum in rebus, & iuribus non cōprehensib. in dicta cōpositione testō extante, q̄d tpe mortis nil vltra remāserit, nil tñ habet obstare. satis. n. est, q̄ remanere potui, & q̄ in p̄senti pōt hāres adire hāreditatē, cū hāreditas consistat ēt sine bonis, cū sit nomen iuris. l. hāreditatis appellatio. ff. de verb. sig. & hoc colligitur ex verbis dictae compositionis, de qua obseruanda nō obligauerūt auferre liberam facultatem testandi, sed de certis bonis dūtaxat paciscendo. quinimo dico, q̄ si hāres adiit hāreditatem ex illo testō, tenetur & obligatur marito ad obseruantia dictae cōpositionis. ad hoc l. veteris. C. de p̄h. & comm. stip. & q̄d no. in c. 1. de test. Et plus dico, q̄ si oīa bona p̄sentia & futura donassent: valeret donatio maxime interposito iūo, non obstante opi. Bart. q̄ moderniores non fuerunt secuti, cū testator possit fieri sine bonis particularibus, cum hāreditas sit nomen iuris, vt p̄dixi, & ipsemet Bar. hoc sensit in authen. ingressi. C. de sacros. eccl. Nec obs. d. l. stipulatio. quia ibi tollebat directē facultas hāredē instituendi, q̄ nō contingit in casu nostro, q̄ quid sit de hoc casu nostro: tñ non obs. opi. Bar. sed concordat, cū in hac cōpositione nō venerūt bona p̄sentia & futura: nec p̄miserunt se instituere hāredes, sed potius senserunt p̄riū, vt p̄dixi. & p̄ hoc tollitur primū motiū. Non obs. illud de donatione prohibita inter vir. & vx. multiplici rōne. Prima, q̄a fuit morte cōfirmata, q̄d fieri pōt. c. si. de don. inter vir. & vxor. vt l. donationes. C. eo. tit. Itē, q̄a non fuit donatio inter viuos, sed causa mortis, q̄ non prohibet inter maritū & vxorē: cū ex hoc non efficiat alter pauperior, vt l. donationib. C. ad legem Fal. & l. si cā mortis. ff. de don. Item in p̄riū pōt dici, q̄ non fuit donatio, sed q̄dam cōpositio, vt mutuū pactū de lucrādis certis bonis, matrimonio dissoluto p̄ mortē alterius, q̄d licite fieri pōt inter coniuges, ut d. c. si. de do. inter vir. & vx. & l. Deo nobis. C. de epi. & cle. Non. n. pōt dici simplr donatio, q̄ fit aīo aliud p̄ndi, seu remunerādi, vt d. l. hoc iure. in si. ff. de don. no. Bart. in proemio ff. quālis fuit ista. Concludo ergo, q̄ testm d. Dominica remaneat validū, & cōpositio facta p̄ eā cū marito, est per oīa obseruāda, maxime rōne iuramenti, & dispōnis factae ad pias cās. ar. c. relatum. el. 1. de testa.

Casus consilij sequentis.

QVADAM mulier promisit trecentos nomine dotis filia sua marito recipienti & stipulanti pro se, & nomine suo, hoc inter cetera in ipso contractu adiecto, q̄ matrimonio dissoluto aliter, quā per mortem filia sua, dicta dos deberet sibi reddi, postmodum natis filiis ex dicto matrimonio decessit maritus, & sic comissa stipulatione dos fuit restituta dicta mulieri. Deniq; dicta filia transiit ad secunda vota, promisit dicta mulier eius mater secundo viro trecentos nomine dotis: hoc inter cetera adiecto, q̄ si matrimonium dissolueretur per mortem eius filia superstitibus filiis de ipso matrimonio, tunc dos remaneret apud ipsum maritum, retinentem nomine ipsorum filiorum, ita, q̄ dos cederet ipsis filiis dūtaxat, & ad hoc obligauit se, & suos hāredes per solennem stipulationem. moritur postremo dicta filia, ad cuius successionem veniunt filij primi matrimonij, dicentes se debere succedere in dicta dote cū filiis secundi matrimonij, maxime occasione statu-

ti loci, in quo inter cetera disponitur, q̄ si qua mulier transierit ad secunda vota, & decesserit ab intestato relictis filiis ex primo matrimonio, & ex secundo, aut quocunque alio, & tūc eo casu filij primi matrimonij, & secundi, & cuiuslibet matrimonij succedat ab intestato dicta eius matri, equali portione, tam in dotibus eorum matris, undecunque habuerit, & processerit, quā in alijs quibuscunque eius bonis, non obstante aliquo pacto appposito in instrumēto dotis ipsius matris &c. secundus maritus opponit de stipulatione praedicta. Quaritur quid iuris &c.

CONSILIVM XIX.

- 1 Statutum inquantū fieri pōt, debet reduci ad terminos iuris communis etiam per improprietatē uerborū, si id expedit.
- 2 Maritus qui tenetur dare partem eorum, quae habuit, filiis primi matrimonij, non compellitur ante lapsum anni restituere dotem, qua consilii in rebus immobilibus.

Videndum est primo, p̄ ipsius clara definitione, quid dicendū de iure cōmuni. Scdo nūquid varietur in hoc iuris cōmunis dispō vigore dicti statuti. In primo omittis argumentis, quā ad partes fieri solent, sic mihi vñ distinguendū, q̄ aut mater dotauit filiam de suis proprijs bonis, aut de bonis ipsius filiae. & hoc deprehenditur de administratione bonorū ipsius filiae. Nam si mater administrabat tempore promissionis bona filiae, tūc vñ mater de suo dotem contulisse. hoc intelligitur ex his, quae legunt, & notantur in l. fin. C. de dot. promiss. & l. vnica. C. de rei vx. actio. §. accedit. Primo casu cum dotē cōtulerit ex propria substantia, potuit ēt in praedictum filiorum futurorū, dotem sibi reddi stipulari, sicut quilibet extraneus, vt in d. §. accedit. & l. quoties. ff. solu. matrim. & sic licite potuit dando dotem scdo viro apponere pactū exclusiuum filiorū primi matrimonij, cum in re sua potuerit apponere quod libet pactum. C. mand. l. in re mandata, & c. de his. de sepul. hoc ergo casu exclusis filiis primi matrimonij, dos ipsa erat filiorum dūtaxat scdō matrimonij. Scdo casu cum mater dotauit de bonis filiae, nō valuit pactū appositum in praedictum filiorū primi matrimonij: sicut. n. directe non posset ipsa mater excludere filios primi matrimonij a sua successione. l. cū alijs. C. de secun. nupt. & in Authen. vt cū de app. cogn. §. aliud quoque cap. ita & fortius nō potuit ista dotado de bonis filiae apponere pactū filiorum primi matrimonij exclusiuū. ar. in l. nemo pōt. de leg. 1. & l. ius agnationis. ff. de pac. Sed hoc casu arbitraret, ipsa auiā teneri ad supplēdū scdo marito de sua substantia, cū obligauerit se, & suos hādes ad implemētū oīum, q̄ venerūt in contractu. q̄tū ergo sibi auferit ex filiis primi matrimonij, tñ est sibi supplēdum p̄ dictā auiā de sua substantia, cū potuerit ad hoc se obligare. arg. in l. re alienā. ff. de p̄hen. empt. & l. elegāter. §. qui reprobos. ff. de pignor. act. & l. ex empto. de actio. empti. & bene facit in simili. c. inter cetera. de prabend. Hāc p̄cedunt inspecta dispōne iuris cōmunis. Sed nunc examinādū est, quid dicendū est inspectis verbis censurae municipalis. p̄ Et vñ primo, nam dictum statutum debet quātū fieri pōt reduci ad terminos iuris cōis, ēt p̄ improprietatem uerborū, si expedit, vt in c. cū dilectus. de cōfue. & l. 2. C. de noxa. p̄ Doc. in c. cām q̄. de referi. intelligat ergo dictū statutū, q̄d voluerit tollere pactū appositū in do-

te pfecta ab ipsa filia, vel ipsius patre. secus si ab extra
neo, ut est m̄ in hoc casu, q̄ cū nō teneat dotare filiā,
dicta m̄ dēt phiberi pacisci dotē sibi reddi, & multa
iura superius alleg. & similia. Nā cā iusta est restringi
statutum, cū quis sine culpa pateret dānum, ut no. Bar.
in l. oēs. ff. de iust. & iu. verū cum verba statuti satis in
hoc videatur clara & gñalia: excludunt. n. quodcunq;
pactum in instrumento dotis appositum, vnde cunq;
m̄ habuerit dotē, vel processerit ipsa dos: ergo inclu-
dit statutum dotē pfectā a matre, cum dicat, vnde cun-
q; processerit &c. gñalia. n. verba gñaliter sunt intelli-
genda. 19. di. si Romanorū. 21. q. 1. q̄ si dormierit. &
pro hoc, q̄ in simili no. Bar. in l. 4. §. p̄tor ait. ff. de dam.
inf. vbi dicit, q̄ si statuto cauetur de reo citando in fa-
ciem, vel ad domum, sufficit, q̄ fiat citato personalis,
vel ad domum. Nec debet ad terminos iuris commu-
nis reduci, ut intelligatur q̄ prius ad faciem si reperi-
ri pōt, inde ad domum: q̄a fm̄ hunc intellectū nihil ad-
deret statutum ad ius cōe. Cum ergo in casu nro verba
sint clara disponētia super dotem maternā, vnde cūq;
processerit, generaliter sunt intelligenda. facit c. in his.
de priui. & q̄ fuerit mens statuentium, colligit clare
ex additione, vbi in praeiudicium stipulatur dotem si-
bi reddi, disponit, ut certo casu dos remaneat ibi pe-
nes dotatam, & suos hēredes, & maxime hoc procedit,
cū dotata a matre excludatur a successione matris
&c. prout ibi latius continetur. Sic videntur statuentes
hoc casu voluisse praeiudicare dotanti, ut non obstan-
te quocunq; pacto appposito in instrō dotali, debeāt
venire ad successionem matris filij primi, & scđi ma-
trimonij. Cōcludo ergo in casu nro, q̄ siue dicta dos
processerit ex substantia matris dotātis, siue ex bonis
ipsius filij, oēs filij tam primi, q̄ secundi matrimonij
veniunt ad successionē maternā aequaliter, & in viri-
les portiones, ut in dicto statuto cōtinet, & facit d. l. cū
alijs. Sed ipsa m̄ q̄ noīe pprio se obligauit scđo mari-
to, tenebat tñ de suo supplere, quantum fuit sibi subtra-
ctū a filijs primi matrimonij, ut in iurib. p̄ alleg. † Qñ
aut maritus tenebatur dare partē eorū, quā habuit fi-
lius primi m̄rimonij, dico, q̄ realiter maritus non com-
pellit ante lapsū anni restituere dotē, q̄ cōsistit in reb.
immobilib. sicut i casu nro, ut l. vna. §. exactione. C. de
rei vxō. ac. Auiā aut respectu partis suā nō reperitur
in hoc priuilegiata, vnde tenet tradere infra tempus
boni viri arbitrio cōputādum, iuxta no. in l. 2. & l. 4. ff.
de rei iud. & l. 2. C. de vsu rei iud. cum simi.

Casus Consilij sequentis.

SVPER quaestione vertente inter commune, seu homines
Planistangarij ex vna parte, & notarium artis lana ex alia
parte, super eo, videlicet, an statutū cōis Senarum prohibens
pannos deferri in territorio Senen &c. prout plene & late con-
tinetur in dicto statuto, quod incipit, Veduto che grande quā-
tita &c. habeat locum in dicta cōstit. Planistangarij, & ma-
xime respectu forensium: cleri non soluta gabella, de quo in di-
cto statuto continetur, introduxerunt certam quantitatem
pannorum ad dictum castrum &c.

CONSILIVM XX.

- 1 Territorium vnde dicatur.
- 2 Districtus vnde dicatur.

Videtur primo quod sic, siue inspiciamus
dispositionem iuris cōis, siue con-
tinentiā capitulorum iam dudū initorum in
ter magnificum cōmune Senarum ex vna
parte, & commune & homines dicti castri ex alia. de
iure. n. communi licuit dictā communitati Senarum,
in toto territorio, seu districtu gabellas rerum vehen-
darum inducere, & certarum specierum delationem
prohibere, cum vtatur in toto suo territorio iuribus
principis, & tanto tempore his iuribus dicta ciuitas
Senarum est vsa, q̄ non est memoria in contrarium, ut
in cap. super quibusdam. de verbor. sig. per Bar. in l. i.
famē, in fi. ff. de pub. iud. facit quod no. Inn. in c. cū te.
de rei iud. & in c. cum P. tabellio. de fide instru. Et sic
non ob. l. vectigalia. ff. de publ. quā prohibet gabel-
las induci p̄ inferiorem ab Imperatore. Certum est, q̄
dictū castrū Planistangarij ē de territorio seu districtu
Senen. † Nam dī territorium a terrendo, † & districtus
a distringendo, idēo vbiq; q̄s habeat potestātē ter-
rēdi, seu distringēdi, totū illud dī de territorio, seu di-
strictu suo, ut in l. pupillus. §. territorij. ff. de ver. sig. p̄
Bar. i. l. nō dubito. ff. de cap. & pōtli. & q̄ leg. & no. i.
cle. ne Romani. de ele. vnde licet posset disceptari vtrū
dictū castrū sit de comitatu Senen. maxime per id q̄
habetur in 20. c. dictorū pactorū. tñ negari nō potest
quin sit de territorio, de iurisdictione & districtu, ut
clare colligit ex p̄dictis, iuncta submissione facta per
hoīes dicti castri, ut patet clarissimē ex tenore submis-
sionis. dictū igit statuti cōcernēs totū territorij, & di-
strictū Senen. extendit vinctū & vires suas ad dictū
castrū: quapp ex nō solōne gabellā dicti pāni, scide-
rūt in cōmissū, ut i c. cū fm̄ leges. de hēr. lib. 6. & in l.
fi. ff. de publ. cū sim. nec capitula seu pacta inita per ci-
uitatē Senen. & dictū castrū, habēt in aliquo impedi-
re vires dicti statuti, sub pēna cōmissionis isurgētis ex
eo: nā si ponderet, non auferunt potestatem cōmuni
Senen. statuēdi & puniēdi in dicto castro. Tria. n. vidē-
tur capitula ad materiā faciētia, videlicet, fm̄, nonum
& vigesimum. vñr. n. illa capitula solū eximere homi-
nes, & cōe dicti castri a gabellis, & alijs grauaminib.
Non. n. dant potestatem portandi de alijs locis species
vetitas, maxime respectu forensium, qui nō reperiunt
priuilegiati, nec priuilegiū vni cōcessū ad alium extē-
dendū est, nec lex psonalis ad alias psonas est exten-
denda. 29. di. per totū. dicta vñr pacta tanquam inita
hūt vim legis, ut in l. Cēsar. ff. de pub. nō possunt pannos ad
homines castri aque pēdētis, q̄ detulerunt pannos ad
dictum castrum Planistangarij, p̄ tenorem dicti statuti
vigore dictorū pactorum se defendere. Sed his nō ob-
stantibus, q̄ iudicio meo non obstant, puto q̄ vigore
dictorū pactorū dictū statutum non vendicet sibi lo-
cum in dicto castro Planistangarij, et nec alienigenis
cum in dicto castro Planistangarij. Et primo per dictū
deferētib. pānos ad dictum castrū. Et primo per dictū
capitulum fm̄ dictorum pactorum, in quo inter cate-
ra continetur, q̄ non solum homines, sed cōe dicti ca-
stri debent esse exempti & liberi, tā in genere, q̄ i spe-
cie ab oībus taxijs, datijs, gabellis, & alijs q̄buscunq;
norum, tunc proximē futurorum. Sed certū est, q̄ si ex
delatione pannorum et per forenses delatorum gabel-
la i d. c. 2. cōtēta soluere pro ingressu castri p̄dicti,
nō esset dictū castrū immune a gabellis, seu liberū &
exēptum, cū indirecte collectarentur, & gabellarētur
homines,

hoīes, & cōe dicti castri, cum oporteret, aut carere di-
ctis pannis aliquib. alienigenis deferentib. aut p̄ maio-
ri solito emerēt, cū delatores venderēt carius p̄ one-
ra gabellā. ad hoc l. fundi partē. ff. de ph. empt. facit c.
quanto. de priuile. & c. fi. de immu. eccl. lib. 6. Item tenē-
do prium, de directo committeret p̄ dictum capitulū
nonum dictorum pactorum, quo capitulo disponit, q̄
oēs intratē, reditus ordinarij & exordinarij dictē ter-
rē Planistangarij cuiuscunq; condōnis existant, ban-
corum ciuiliū, & p̄enarū cōdemnationum &c. sint
& esse debent cōitatis hoīum Planistangarij, pro dicto
tpe 20. ann. nec negari pōt quin gabella & p̄ena po-
sita in d. loco, non sit p̄ immunitatem ac bonum dicti
castri, saltem in quandam p̄niam. ergo &c. Et per p̄is
concludo, q̄ dictum statutum non vēdicat sibi locum
in dicto castro, nec etiam in alienigenis deferentibus
pannos ad dictum castrum &c.

CONSILIVM XXI.

- 1 Vicarius episcopi an sit preferendus archidiacono.
- 2 Vicarius episcopi associatur ei in iurisdictione.
- 3 Vicarius episcopi habet dignitatem quandiu est in officio.
- 4 Consuetudo contra honestatem non valet.
- 5 Humilitatis primus gradus quis sit.

Iso dubio de quo q̄ritur, an vicarius dñi
epi p̄ferendus sit dño archidiacono
Bonon. & c. † Et primo vñ dicendū dñum
archidiaconū p̄ferēdū, cū eius offiū sit p-
petuū & offiū vicarij tpale, vñ digniora sunt ppetuo
pmanētia q̄ tpalia. p̄terea archidiaconus dī esse vica-
rius epi, ut no. p Io. An. in c. 1. de offi. archi. Tñ his non
obstant. q̄ vere non obstant, p̄riū puto verius. Et primo
adduco, q̄ ille q̄ est in maiori iurisdictione in dubio
p̄ferendus est ibi minori in sēsionib. ut in c. statuimus.
17. dist. §. fin. & c. seq. archidiaconus aut nullā ptatem
hēt in vicariū epi: nec ē hēt in aliquē iurisdōnem cō-
tentiosam de iure cōi: sed duntaxat intentionē suā fun-
dat de iure cōi sup duob. expressis in c. ad hēc. in §. in
quadā. de offi. archi. p̄cedūt potius scđm varias cōsue-
tudines locorū, q̄ de iure cōi, ut no. Io. An. in §. in qua-
dā. Ad idē bona gl. est in c. ad hēc. de excess. p̄la. † Item
scdo vicarius epi dī associari epi in iurisdictione, ut dixit
tex. i c. in noua actione. 16. q. 7. Ergo p̄ferendus est post
epm oīb. diocēsanis, arg. in c. recolentes. de sta. reg. &
in c. cum in tua diocēsi. de spon. Itē & tertio, quanto
q̄q; p̄est meliorib. tāto maior est, & honestior, ut
dicitur in Auth. de defen. ciui. in §. nos igit. Sed vica-
rius epi p̄est meliorib. quia archidiacono & oīb. de
diocēsi, ut §. dictū est, & hēt iurisdōnē ordinariam, &
archidiaconus nullā hēt iurisdōnē contētiōsam de
iure cōi, ut §. dixi. Est ergo longe maior ipso archidia-
cono, ergo illi p̄ferendus. Itē & quarto gñalis officialis
epi facit idē cōsistoriū cū ipso epi, & participat de iu-
risdōne ipsius epi, ut in c. 2. de consue. li. 6. & in c. Ro-
mana. de ap. e. tit. Ergo honorādus est p̄ oīb. p̄ter epm,
sicut dicimus in Papa q̄ facit idē cōsistoriū cū Deo. &
no. Inn. & Host. in c. quāto. de trans. epi. iō post Deū p̄
oībus debet honorari. Ad idē bonus tex. c. fi. 93. dist.
1. Nō obstat p̄ria superius formata. Et primo ad primū
rñdē, q̄ vicarius epi hēt dignitatē quādiū est in offi-
licet scđm quēdā extinguat eo mortuo, uel remoto,
uel si nō remoueat aliquo instituto, ut no. in cle. & si

principalis. de resc. & in d. c. qm̄ Abb. & satis est q̄ pos-
sit esse ppetuus. i. ad uitā suā tenere, si nō remoueat
alio instituto, iux. no. in d. cle. & si principalis. Itē satis
est q̄ dū vicariā obtinet, hēt iurisdōnē ordinariā s.
ipsū archidiaconū, ergo p̄ferendus, & dignitas vicaria-
tus ppria est, vñ iuste tractāt separatim de offi vicarij.
Et licet iurisdō p̄cedat ex iurisdōne sui epi, tñ hāc a le-
gato, & nō immediate ab ipso epi, alias nō esset ordi-
naria, iuxta no. p Inn. in c. cū ab ecclesiā. de off. or. & l.
q. a. ff. de iurif. om. iud. Ad scđm argm̄ rñdetur, q̄ archi-
diaconus dī uicarius epi, q̄ illa duo q̄ sibi cōpetūt, de
q. b. in d. §. in quadā. p̄tinebāt olim ad iurisdōnē epi, ut
no. Io. And. in c. j. de offi. archi. Sed gñalis officialis epi
est vicarius i tota iurisdōne, iuxta tñ ea q̄ hūr in c. licet.
de of. vic. li. 6. Et facit idē cōsistoriū cū epi, qd nō fa-
cit archidiaconus. Nō ob. tertij argm̄ qd dicit tenere
locū epi, qm̄ ex eo q̄ dicit locū tenere epi, iurisdō esse
eadē cū iurisdōne epi dī, non aut dī ex eo ut hēt ptatē
in p̄sentia epi dūtaxat, imo habet et in absentia, ut §.
dixi. unde dī sibi adiunctus in administratione, ut in d.
c. in noua actione. Nō ob. ultimū argm̄ qd archidiaco-
nus dī maior post officiales epi: q̄a ipse dēt honorari,
ut epi, ut §. dixi, cū hēt iurisdōnē epi in archidiaconū.
Sed dī maior respectu aliorū clericorū diocēsis. Nā, ut
§. dixi, uicarius facit idē cōsistoriū cū epi, vñ posito
epi, per p̄niam ponitur uicarius. Et p̄dicta sufficiāt.

Fuit a me quæsitum postea, Nunquid ualeat supra-
scripto casu consuetudo q̄ est p̄ria oī iuri. Pri-
mo Diuino, ut satis colligitur ex c. ad hēc. 88. dist. Scdo
ordini naturali, ut colligitur ex c. est ordo. 33. q. 5. Item
iuri Canonico cū maior in administratione p̄ferendus
sit, ut §. plene fuit alleg. Item ciuili, ut colligitur ex l. ut
gradatim. ff. de mun. & hon. & l. 1. ff. de albo scriben.
ergo impræscriptibilis, & potius dī pestis q̄ consuetu-
do, iuxta ea quā hūr in simili, ad c. nostrā. in tex. & gl.
de p̄b. † Item consuetudo p̄ honestatem non ualet, ut
in c. cum decorē. de ui. & ho. cle. Et nimirum cū princi-
pale, qd requirit in l. sit ipsa honestas, ut 4. dist. c. erit
aut lex honesta &c. Si ergo ista q̄ p̄cedunt ex cōsensu
expresso nō ualēt sine rōne, ut ibi, quāto minus cōsue-
tudo non ualet q̄ inducit ex consensu tacito, & reḡr
minus operatur consensus tacitus, q̄ expressus, iux. no.
in c. dilecti. de consue. & in l. 2. C. quā sit lon. cōsue. &
8. dist. mala aut consuetudo. & c. consuetudo. Sed hęc
consuetudo est p̄ oēm rōnē, ut patet ex p̄dictis: solū. n.
vñ p̄cessisse ex quadā uecordia, & ambitione seu stul-
titiā, ut innuit tex. in c. legimus. in prin. 93. dist. ergo nō
ualet, & qd rōne caret, extirpare necesse est. 68. di. cor-
epi, in fi. & maxime hęc cōsuetudo, quē potius est cor-
ruptela, oīno extirpanda est, q̄a est p̄ primū gradū humi-
litis necessariū. † Primus. n. gradus humilitatis est de
ferre maiori, & non p̄ferre se aequali, ut no. gl. no. in
cle. 1. de relig. dom. super verbo humilitatis, q̄ p̄sequit
alios gradus. & facit c. de Constantinopolitanis. 22. di.
hinc est, q̄ ius puidet p̄ istos, q̄ uolūt se p̄tinaciter p̄-
ferre digniorib. ut in pēnā teneāt ultimum locū, ut in
c. fi. 93. di. expresse, q̄ talis p̄suetudo nō ualet. uult tex.
in d. c. legimus. ubi reprobāt mos quorūdā locorum,
in q̄bus diaconi uolebant se p̄ferre plurib. q̄bus tñ
non erāt subditi respectu iurisdōnis. fortius non ualet
hoc casu ubi uicarius habet iurisdōnem in archidiacono,
ut p̄dictū est. facit 93. dist. illud. & q̄ in fauo-
rem

re archidiaconi alleget qdā privilegiū, quo inter cetera cauet, ipsū archidiaconū dñe post ep̄m primā sedē obtinere, tñ privilegiū sic gñaliter loquens, iudicio meo intelligi dēt respectu aliorū clericorū, iurisdōnē nō hñtium in dictū archidiaconum, nā privilegiū gñaliter loquēs, dēt intelligi & restringi, vt absurditas cuius, vt est tex. no. in simili materia, in c. ex ore. de priuile. absurdū. n. foret archidiaconū debere pcedere vicariū ep̄i, vt patet ex p̄dictis. Itē privilegiū dat primam sedē post ep̄m. Sed inter ep̄m & vicariū suū in sua diē celi, nō est dare gradum, cū representat idē tribunal, & consistoriū, vt in c. 2. de consue. lib. 6. & in ca. Romana. de app. eo. li. dñ ergo habere primā sedē post ep̄m, & immediate sequit ep̄m. Nā vicarius coruscet ex radijs ep̄i, & iurisdīctio sua ē, sicut i simili dicimus de vxore q nobilitat ex genere mariti. l. fi. C. de incol. lib. 10.

CONSILIVM XXII.

- 1 Usurarius manifestus probatur per famam, & argumenta.
- 2 Ius canonicum irritando testamentum manifesti usurarij, ad quid habuit respectum.

Quamquam cōsultum sit ad maiorē, vt arbitror, claritatē qua tuor ex themate elici possunt dubia, tñ in effectu in vnū redigi possunt, videlicet an testm̄ minoris annis 25. & maioris 14. non p̄stita prius cautione scdm̄ formā c. q̄q. de vsur. lib. 6. valuerit, cū non p̄betur aperte & formaliter vsurā exercuisse, seu palam & publice vendidisse res, seu merces cariori p̄tio pp̄ dilatam solutionem pretij, q̄ qñ pretium illico soluebatur. Et v̄r̄ primo, q̄ dictum testm̄ valuerit. Nam c. q̄q. p̄allegatum irritat duntaxat ex defectu cautionis non p̄stitit testm̄ manifesti usurarij, vnde nō sufficit qd̄ testator fuit usurarius, nisi etiam fuerit manifestus. ergo testm̄ ex eo capite impugnari non pōt, cōsequētia est nota. maior probatur in d. c. q̄q. minor vero probatur hac rōne, vsura non committitur nisi in contractu mutui, qd̄ patet ex diffinitione ipsius: est. n. vsura lucrum ex mutuo & c. vt plene not. per Ioā. And. in regula, peccatū. de reg. iur. li. 6. in mercu. & 14. q. 3. qua si per totum. de vsur. cōsultuit. in p̄ctu emptionis & v̄ditionis non cōmittitur vsura, et si altera pars enormiter lēdatur, vt patet in c. cū dilecti. ex de empt. & ven. Sed p̄dictus solū vendebat merces cariori pretio, ergo non cōmisit vsuram. Itē & scdo de hoc v̄r̄ tex. in c. in ciuitate. de vsur. vbi expresse dñ, q̄ hmōi contractus ex tali forma non pōt cēseri usurarius, q̄q̄ v̄ditores peccatū incurrāt, nisi dubiū sit an illa merces plus minusue tpe solōnis sit valitura. pōt ergo dictus minor excusari et a peccato, pp̄ p̄babile dubium, an solōnis tēpore dicta merces forent plus valitura. Item p̄supposito, q̄ peccauerit cessante dubio variationis pretij, non tñ incurrat peccatum vsurarium, cum non interuenerit mutuum, vt innuit tex. in d. c. in ciuitate. Item tertio p̄supposito, q̄ in effectu cōmiserit vsuram taliter cōtrahendo, non tñ pōt dici manifestus usurarius, cum talis p̄ctus ex forma non appareat usurarius, vt dicit tex. in d. c. in ciuitate. manifestū aut est id qd̄ clare patet, nec tergiversatione celari pōt, vt in c. manifesta. & d. c. de manifesta. 2. q. 1. & c. euidentia. de acc. Quarto p̄supposito, q̄ ex dictis p̄ctibus publice habitis resultet vsura manifesta in p̄sona dicti minoris, iste tñ effectus

causari non pōt, cum municipali censura cauet minorē in certa forma, quā in dictis p̄ctibus non fuit seruata, p̄here non posse. fuerunt. n. dicti p̄ctus p̄ legem, vt in l. nō dubiū. C. de legi. & in regula, quē p̄ ius. de reg. iur. lib. 6. Non. n. v̄r̄ contraxisse quoad iuris effectū. Sed his non obstantibus quā vero iudicio non obstant, p̄riam snām arbitror sequendā. Et primo est tex. apertissimus in c. nauiganti. de vsur. vbi dñ aliter p̄ntem tunc demū excusari a crimine vsurarum, cum verissimiliter dubitatur plus, vel minus solutionis tpe merces venditē valiturē forent. Nec etiam sufficit hęc dubitatio, nisi tpe p̄ctus dans merces fuisset venditurus p̄ minori pretio tunc oblato, quinimo quicūque offerebat pretium incontinenti, vendebat pro minori pretio, q̄ uenderet illis qui in tps differebant solōnem, ut clarissime p̄batur p̄ liberos suos, qui fidē faciūt in cle. unica. de vsur. hoc et uoluit gl. in d. c. in ciuitate. in uerb. uenditores. quē declarat tex. illum dum dicit, qd̄ hmōi cōtrahentes incurrunt peccatū. exponit dictum usurariū per d. c. nauiganti. nec dicit intelligēdū dictū c. in ciuitate. scdm̄ dispōnem illius c. nauiganti. Et in hoc gl. optime loquit: quā unū ius est interpretandū scdm̄ dispōnē alterius, cū iuribus sint cōcordanda iura. in c. cum expedit. de ele. lib. 6. in l. unica. C. de inof. do. Et cū istos p̄ctus faceret palā, & publice, & ad hoc haberet statio nem paratam, satis dñ usura manifesta. ad hoc qd̄ nō gl. in c. 1. & 2. de vsur. lib. 6. Bar. in l. fur. ff. de fur. & qd̄ nō in c. 2. de usu. Itē & scdo qualitas manifesta quā requirit in d. c. q̄q. nō dēt sumi pro notorio, sed put manifestus, est species distincta a notorio. nam hac p̄pria huius uocabuli significatio est: nā manifestū est id, q̄ p̄bati pōt, ut nō gl. in c. uestra. de cohab. cler. & mu. & tenet quid medium inter occultū & notorium, uel sal tē manifestum dicitur, & famosa insinuatio, & cōis & certa scientia, & ex certis pueniens: sed in casu nostro dictus p̄ctus p̄bari posset, ac erat publica fama, & cōis opinio de iniquitate illorū p̄ctuum tpe uitā dicti minoris. ergo satis pōt dici dictū minorē fuisse usurarium manifestū. Tertio hac p̄banē p̄ tex. no. in c. cum in diē celi. de vsur. vbi hñ quod p̄ famam, & argumēta p̄bat q̄s usurarius manifestus, ac in casu nostro nō solū concurrunt argumenta, sed uera probatio p̄ctū usurarij. Quinimo, qd̄ plus est, reperio fuisse cōsultū p̄ Bar. Gas. de Cal. & do. Card. Florentinū, qd̄ licet in uita nō exercet q̄s publice usurā, si tamē p̄bati, qd̄ erat tpe uitē usurarius, satis p̄bat eū fuisse manifestū usurariū, et ad effectū mutandi testm̄, quod manifestū erat delictum, qd̄ p̄bari poterat, q̄q̄ Federicus in consilijs suis ab hoc ultimo deuare uideat. Non obstant p̄ria superius formata. Et primū ad primum fatē dum est, qd̄ dicti p̄ctus ex formalitate non apparēt usurarij, cū sint emptionis, & ūditionis, & sic quoad fori mam, & apparentiā loquit dictum c. in ciuitate. Sed in specie & alijs circumstantijs maxime illa, quia alijs uidebat cōsimiles merces p̄ minori p̄tio solōne incōtinenti facta, satis p̄banē p̄ctus usurarij, ut aperte innuit tex. in d. c. nauiganti. Nec ob. qd̄ hic nō interuenit mutuum: quā dico, qd̄ imo interuenit mutuum factum. nā uidef̄ emptori fuisse illico p̄tium iustū, & statim fuisse sibi a v̄ditore instituēdū in tēpus cū incrementō illius pluris, qd̄ soluit p̄ dilata solōne, vt nō. Doc. in d. c. in ciuitate. & i c. nauiganti. iura. n. nō sūt imposita uerbis, sed rerū effectui. in c. commissā. de elec. lib. 6. & si dicere-

mus oppositum, parata esset via eludēdi iura, & materia pmulgata p̄ vsurarios, q̄ nō est dicēdū, ut patet in c. ad nostrā. de empt. & uendi. & c. illo uos. de pigno. fa cit c. quanto. de priui. & c. gaudemus. de diuor. non ob stante c. manifesta. & c. de manifesta. ibi. n. capif̄ manifestum pro notorio, & non in p̄prio significato. nam a p̄prio uerborū non est recedendū significato, ex quo nō cōstat de mēte p̄ria, vt l. nō aliter. de leg. 3. i c. fi. de verb. sign. Itē posset dici istum notorium vsurariū, ex quo notorie tenebat bancum paratū ad merces tali mō uēdēdas. Ad hoc nō gl. in d. c. 1. & 2. de usur. lib. 6. iuncto c. nauiganti. nā si dicti p̄ctus faciunt istum usurarium, ut sup. probatū est, & publice p̄ eū exercebant, ut p̄supponitur in casu, ergo negari non pōt quin fuit usurarius publicus & manifestus. Nō obstat ultimum motiū qd̄ non obstante statuto non poterat contrahere. Respōdeo. n. dupliciter. Primo qd̄ cōtractus cēsef̄ prohibitus minori, quatenus alteri obligat, non autē quatenus alter sibi obligat, ut p̄batur in l. Iulianus. §. pen. ff. de act. emp. facit l. non eo minus. C. de procu. qd̄ in simili hñ de ecclesia. 12. q. 2. si qua de rebus. & p̄ gl. in c. 1. ne sede uacan. p̄ Doc. in c. 1. & c. tua. de his q̄ fi. a p̄rel. Non ergo obstat statutum quominus illo modo augmētaret p̄monii suū. Scdo rñdeo, quod ius canonicum irritando testm̄ manifesti usurarij, habuit respectū ad odiū criminis, nō autē ad ualiditatē contractū, qd̄ patet manifestē ex eo, quia contractus super usura solūda sunt ipso iure nulli, unde nulla obligatio acquirif̄ usurario, ut in c. debitoribus. de iureiu. & solutē possunt repeti, ut d. c. debitoribus. & de usur. cum tu. unde p̄suppono, qd̄ minor nō potuerit cōtrahere, nec ualuerit contractus, nihilominus quantū in eo fuit crimen usurarium contraxit, ut in obligatione q̄ contrahitur ex pacto considerat ipsum factum, ut in d. c. debitoribus. iuncto c. q̄q. facit c. nuper. de big. & l. obligamur. ff. de act. & obli. Nec obstat minoritas: quia ubi pena ipso iure, a iure imponitur, cōmittens delictū p̄hibitu incidit in illam penā, licet aliquo respectu ueniat mitius puniēdus, ut nō. Bar. i l. 2. ff. de recepta. Sed d. c. q̄q. irritat testm̄ ipso iure, ergo minor ligat̄ statuti pena. ad hoc c. 1. de delict. pue. & c. 2. eo. ti. qd̄ uir obstat. sed est restringēdū fm̄ illā lēctū, & fm̄ illā theoricā Bar. in loco p̄alle. Nō obstat gñalis cōsuetudo mercatorū ciuitatis: quā q̄ in se peccatū est, non excusatur per gñalē cōsuetudinē, seu uerius corruptelā totius orbis, ut in c. adulterij malum & c. & c. flagitia. 32. q. 7. quēadmodū nō excusarent hoīes si directe palā, & publice exerceret improbū fēnus usurariū: Nā nō refert quid ex equipollētibus fiat. in c. licet ex quadā. de testibus. & in delicto contrahēdo nō inspicitur forma, sed effectus, ut i c. ea q̄. de simo. Bona. n. denominatio malū nō excusat, nec ualet cōsuetudo i cōtrarium, ut ibi, & est ad hoc ille bonus tex. cū gl. Et hac sufficiant quo ad tria prima q̄sita. Venio ad ultimū q̄sītum, qd̄ quia facile est, breuiter rñdeo. Dico. n. q̄ ius irritadi testm̄ cōpetit fororibus, q̄ tanq̄ ab intestato succedunt de iure cōi fratri equaliter cū matre, ut in Aut. de here. q̄ ab intest. defer. Nā c. q̄q. solū mutat testm̄, non autē excludit uenientes ab intestato. facit qd̄ hñ in auth. bona damnatorum. C. de bo. p̄scrip. Corā quo autem iudice hac qō nullitatis sit agitāda, dico q̄ corā iudice ecclesiastico, p̄ no. in cle. dispēdiosa. de iudi. & in c. cum sit generale. de fo. comp. & in eo qd̄ queritur de sequestra-

tione fructus, quā fienda est qōne pendente, dico q̄ satis pōt fieri sequestrum, si timef̄ uerissimiliter de dilapidatione, si possessor honorū nō est potēs ad satisfaciēdū de fructibus interim percipiēdis in casu emptionis, iuxta no. in c. 3. & fi. de sequest. pos. & fruct. & secus puto si possessor est potēs ad satisfaciēdū: quia tunc solus dilapidationis fructuum timor, non sufficit ad sequestrationē fructuū p̄ d. c. fi. Imperatores. ff. de app. ubi ponit specialē casum post appellationem. In omni tñ casu potuerunt bona & fructus describi, iuxta theoricam Bar. in l. unica. C. de sequestratio.

Casus consilij sequentis.

Ad petitionem Petri Bartholomai factum fuit sequestrum certa quantitatis pecuniarum die 21. anno domini 1333. Apud Franciscum Ioannis, contra Hieronymum Antonij, per officiales mercantie ciuitatis Senarum. deinde 30. die mensis eiusdem, comparuit quidam Antonius suo proprio nomine, & priuato, & ut procurator Hieronymi, prout apparere dixit manu Ioannis Matthai de Aiano notarij, & obtulit stare iuri, & iuri respondere, & soluere iudicatum, & fecit citare dictum Petrum Bartholomai, per Dominicum del dota nuntium curie, qui nuntius retulit se citasse ad domum solita habitationis dicti Petri, & dicto Petro non comparente, officiales fecerunt restituere pecuniam sequestratam dicto domino promittente, fideiubente, obligante, renuntiante, iurante: hęc uerba ita generaliter referuntur scripta per notarium apud acta dicta curie. deniq̄ pluribus, & pluribus mēsis, elapsis, mortuo dicto Hieronymo, agitur pro parte dicti Petri Bartholomai anno domini 1336. cōtra dictum Antonium, excipitur per dictum Antonium, q̄ non est obligatus, eo maxime, quia non sunt illi officiales coram quibus promisit, cum functi sint eorum officio. Queritur quid iuris.

CONSILIVM XXIII.

- 1 Cautio de iudicato soluendo, an habeat vires coram alijs iudicibus.
- 2 Obligatio fideiussoris realiter, finita obligatione contra principalem cessat.

Videtur dictus Petrus nō esse obligatus in aliquo: non. n. tenetur tanq̄ procurator, cum ipsius officium expirauerit p̄ mortē dicti Hieronymi re integra. l. mandatum. C. manda. & cle. fin. de procur. & per p̄ns non debet teneri de antea gestis procuratorio nomine, sicut dicimus in tutore functo officio, ut in l. post mortē. ff. qñ ex facto tuto. ad idem. l. fi. ff. de insti. non tenef̄ functo officio, nec debet teneri proprio nomine tanquam fideiussor: quia cum esset fideiussor, non contractus, sed de iudicio sisti, nec de hoc fecit ipse aliquā scripturā p̄pria manu liberatus extitit, ex quo j. duos menses dictus Petrus Bartholomai, non fuit prosecutus negotiū in iudicio, ut est tex. no. i l. fideiussor. C. de fideiuss. Quinto nō solum j. duos menses non egit, imo plures menses sunt elapsi, ergo in illo uidef̄ dictus Antonius teneri ad respōdēdum pro dicto Hieronymo. Tertio obstat, q̄ cautio etiā de iudicato soluendo non habeat vires coram alijs iudicibus, seu in alia instantia. l. cum apud. & l. cum lite mortua. ff. iud. sol. Sed in casu nostro non sunt illi officiales corā quibus facta fuit promissio, ergo extincta est cautio. Sed his nō obstantib. q̄ iudicio meo nihil obuiant, contraria sententiā puto uerā

ra. Et primo dico hunc teneri pcuratoris noie, p tex. expressum in l. procurator q. p. euictione. ff. de pcur. vbi probat fm lect. Bar. & fere oim, q. procurator q. obligauit se, tenet respondere et finito officio, ad idē l. feruū Titij. ff. man. Sed iste Antonius expresse obligauit se et priuato noie, vt patet ex narratione facti, igit remansit obligatus, et post mortē dicti Hieronymi. nec obstat lapsus pluriū mēsiū, vel anni: q. a cū sit actio ex sua pmissione orta p eū, maxime personalis, illa non tollitur nisi spatio 30. annorū. l. sicut. C. de prescr. 30. ann. imo nō vī, q. currat pscriptio obstāte mala fide, ex dispōne iuris canonici fm no. cōter p Modernos in c. fi. de pscr. licet illud senserit Bar. in l. sequif. §. si vnā. ff. de vsucap. Sed circa hunc casum non insisto: q. nō est necessariū quoad casum nrm, cum nō sit fluxū tm tps, vt dicatur cōpleta pscriptio p hāc personā. Sed vī hic Antonius obligatus fideiussorio noie. potuerūt. n. officiales in absētia dicti Petri in reuocatione sequestri, capere fideiussorē in fauorē dicti Petri, vt i. c. pen. de eo q. mit. in pos. & est gl. ordi. in c. i. eo. tit. in ver. parati. & tenet Spe. i. tit. de i. decre. §. iā de effectu. verū. antep. q. quidē obligatio nō expirauit per lapsū anni, vel biēnij, durāte obligatione principali p Hieronymū. hoc pbo sic. obligatio fideiussoris nō soluitur realiter durāte obligatione principali, nisi in casibus quibus possit instare p principalē, vt eum liberet a fideiussione, vt legi. & no. i. c. fi. de fideiuss. & in l. si p eo p quē. C. eo. tit. nec pōt cōpellere aduersariū ad agendum, ad finē liberationis consequēde, vt in l. si fideiuss. for. ff. eo. no. in c. constitutus. eo. tit. † Sed cessat obligatio fideiussoris realiter, finita obligatione p principalē, vt i. l. Grece. in fi. ff. de fideiuss. ab hac aut reperimus casum exceptū in d. l. si fideiussor. vbi liberatur p lapsum duorum mensium, q. quidē casus cū sit diuersus a regulis iuris, dēt ibi stricte intelligi, & non extendi ad casū nō expressum, arg. in l. picipimus. i. fi. C. de appel. sed in casu nro sumus ex illum casum. l. si fideiussor. ergo debemus de eo iudicare fm regulā pdictā. Quod aut simus ex casum illius l. pbatur: illa. n. lex loquitur in eo, qui fideiussit duntaxat de sistēdo quē in iudicio, sed in casu nro fuit processum ad vltiora, quia promisit stare iuri, & respondere, ac soluere iudicatū, & in fine simplr obligauit se, & fideiussit pro Hieronymo, hoc patet in scriptura cōtēta in actis curiæ. vñ aduertēdum, qd d. l. si fideiuss. pprie loquit, qn iudicio inchoato qs dat fideiussorē de sistēdo in iudicio. vñ cū actor teneat litē contestari j. duos menses, & sic pstat cautionē. i. 3. q. 3. c. i. duci. §. libellū. & i. auth. gñaliter. C. de epi. & cle. si j. duos mēses nō psequitur actor, vī retrocessisse ab intentione sua, merito lex introduxit, vt fideiussor liberet, cum ille videatur in culpa in non psequendo, & tacitē uidetur actum infra duos menses litē conte. & vī vera rō decidendi, & multū notabilis, ad illā l. quā sentit Host. in summa. eo. tit. §. qualiter sit fideiussor. ob hāc igitur rōnē, & tacitā partium conuētiōnē illa l. in casu illo recessit, & deuiauit a cōibus regulis. liberando fideiussorē ex lapsu illius modici tps. hinc est, q. fideiussor de iudicio sisti liberatur p casum superuenientē in psonā rei, vt in l. sancimus. C. e. Sed in casu nro oīa pdicta cessant. hic. n. cum vno erat inchoata. Nec spes inchoadi de pximo, sed factū fuit sequestrū, q. d. Hieron. erat suspectus. Itē fuit pstita fideiussio de sistēdo iuri, priuato noie, & in fine

i renūtiatione sequestri, obligauit se simplr fideiussor. Vñ aduertēdū, q. illa scriptura, q. est apud acta curiæ, est abbreviatura, confecta mōre notariorum, quæ dēt extēdi fm eorū cōsuetudinē, iuxta no. in c. cum P. tabellio. de si. instr. & l. Gallus. ff. de lib. & posth. Et si diligēter pōderet, hēt duas partes: nā in prima parte i principio cōparitionis, obligauit se suo pprio, & priuato noie, & vt procurator dicti Hieronymi stare iuri, & rēdere iudicato, nec adhuc obtinuerat sequestrum reuocari, sed fecit citare dictum Petrū, illo vero non cōparēte obtinuit sequestrū reuocari, & de nouo promisit p dicto Hieronymo, ac obligauit se, ac fideiussit simplr, nec fuit dictum de iudicio sisti. Qd fuerit illa obligatio noua, ex interuallo facta, patet post primam obligationē, de qua in principio illius scripturæ, dicit, q. fecit citare dictum Petrū, & q. nūtius retulit citasse illū ad domum, & sic oportuit interuallū intercedere, & postea illo nō cōparēte obtinuit reuocationē sequestri, fideiussorē p dicto Hieronymo simpliciter, sicut fieri dēt in reuocatione sequestri, iuxta no. p Cy. i. l. vna. C. de prohi. sequest. & p canonistas in c. 2. e. tit. ergo dicta obligatio durat in pnti. & pōt cōueniri esse ctualiter, ex quo dictus Hieronymus, vel eius heres est impotēs ad soluendū, iuxta materiā auth. pntē. C. de fideiuss. Vltimo alia rōne fideiussio fuit hic pstita, vt vī taref seqstratio, iuxta theoricā Doctorū in dictis iuribus. & p Bar. in l. litibus. C. de agri. & cens. li. 11. & l. fideiussor. ff. qui satis. cog. & in l. senatus. de offi. p. r. debuit ergo sapere naturā seqstrationis, vt in c. ecclesia q. vt li. pen. & in l. si rē & ptiū. ff. de pet. hā. Inn. i. c. ex rōne. de app. Sed natura seqstrationis est, ut duret donec lis finē accipiat, iuxta no. in c. examinata. de iud. & i. l. si oleū. ff. de dolo. ergo fideiussio, p quā euittatur seqstratio dēt durare vsq; ad illud tps, & hoc vī aptissime de mte tex. i. d. l. litibus. & l. si fideiussor. & l. senatus. Et si diceremus ad ppositū illud remediū fideiussionis nō esse sufficiēs ad fideiussionē euittandā. Non ergo hic fideiussio sapit simplicem naturā fideiussionis de iudicio sisti. Nec liberaret hic fideiussor p mortē principalis, sicut liberatur cum obligauit se ad sistendū reum in iudicio, cum nō esset actori sufficenter satisfactū. Non obstant superius in p. r. ium allegata, solui. n. mandatū re integra. Sed hic non erat res integra, cū obligauit se p dno. Itē hic obligauit se proprio, & priuato noie, & fuit offm voluntarium, & sic cessat p. r. ium. l. post mortē. Nā ibi nō obligauit se insti tor, vt dī in tex. Sed in casu nro sic. ad l. si fideiussor. satis fuit supra respōsum. ad l. cum apud. & l. cum lite. dī co, q. procedunt in fideiussore de iudicio sisti seu iudicatio soluendo. Sed hic fuit simplex fideiussor facta reuocatione sequestri, vt s. dixi. Item illa iura procedūt qn quis pmitit simplr de iudicato soluēdo, nō expref so noie pprio iudicis. Nā tunc tenet ex promissione cōrā iudice successore eiusdē tribunalis: q. a vī idē index. l. proponebat. ff. de iudi. & hoc apte tenet Spe. in tit. de le. §. excipi. ver. sed quid si plures. apertius Bar. i. l. cum apud. & ita fuit in casu nostro. Quare ex oibus p. r. dīctis concludo, dictum Antonii obligatū ad respondēdum, & soluendum iudicatum, secundum p. r. dīctā.

CONSILIVM XXIII.

Remissio secundum consuetudinem Italie non fit.
Index delicti debet purgare prouinciam malis hominibus.
Rodulphus

Rodulphus cuius Corneti habens domiciliū in Viterbio, dum esset in Corneto mandauit, seu p. suavit Mar tinū ciuē Corneti interficere. q. ibidem factū est ipso Rodulpho Viterbij residēte. post dies aliquot gubernator vtriusq; ciuitatis habens a dno nro Papa oimodā legatū de latere p. tatem, veniēs Cornetū audita infamia dicti homicidij, in reditu ad ciuitatē Viterbien. d. Rodulphū, in ciuitate Viterbij capi mandauit, & fecit ipsū in manibus p. tatis poni, agitur nūc in Corneto de inquisitione faciēda, & de p. c. s. u. formādo p. d. Rodulphū de homicidio, petit remitti p. p. tate Corneti ad locū delicti Viterbiū, cū Viterbiū & Cornetū sint sub eodē p. fide. & supplicat gubernatori siue p. fidi, vt mandet p. tati Viterbij, Rodulphū remitti ad locū maleficij p. petrati. Dubitat nūc de quatuor. Et primo, vtrū ad requisitionē p. tatis ciuitatis Corneti gubernator seu p. ses teneat mādare p. tati Viterbij, vt illū remitteret, & sic ad mandatū gubernatoris, p. tatis Viterbij te neatur illū remittere. Secūdo q. ritur an Rodulphus p. dictus de homicidio in Corneto perpetrato, rōne domicilij qd hēt Viterbij, possit puniri i Viterbio, vbi de tinetur captus, maxime cum dictæ ciuitates sint sub eodē gubernatore. Tertio q. rit, an remissio dēat fieri ante inchoationē p. c. s. u. s. d. Rodulphū, vel post. Quarto, an gubernator p. dictus hēns plenā p. tate legatū de latere, potuerit d. Rodulphū in dicta ciuitate Viterbij facere detineri, rōne delicti in Corneto p. petrati, ad hoc vt ibi puniat, an ad locū delicti remittat. Venio ad primū, & vī, q. gubernator, seu p. ses nō teneat remissionē facere, vel fieri mādare, sed potius illū relaxare, vel relaxari facere: q. a delictū fuit cōsummatū ex territorij Viterbij, vñ ē p. supposito, q. mādaturū fuit de homicidio perpetrando in ipsa ciuitate Viterbij, & q. tm non ibi, sed in Corneto delictū secutum esset, non pōt ex eo in Viterbio cōueniri, iux. no. p. Bar. in l. si p. p. n. ff. de fideiuss. & in l. nō solū. §. mādaturū. ff. de iniur. vī tex. i. i. i. c. gl. in cle. pastoralis. de re iud. in ver. non procedēdo. Et nō. per aliquos in c. fi. de fo. comp. ergo remissio fieri dēt: ad locum delicti, q. a ante capturā nō fuit cōtumax i loco delicti, ergo capi in dicta ciuitate Viterbij, ad finē remissionis fidei nō potuit, iux. no. in l. i. c. vbi de cri. agi. opor. & vī tex. in Auth. ut nulli. §. si vero qs cōprehētorū. Itē p. supposito, q. capi i Viterbio potuisset, vī q. gubernator nō teneatur mandare p. tati Viterbij, vt illū remittat: q. a remissio ad locum delicti vī potius de urbanitate, q. de necessitate, ar. d. cle. postoralis, in ver. de more. no. Bar. in l. si cui. ff. de accu. † Itē fortius p. s. u. etudo hēt p. totam Italiā, vt non fiat remissio, vt no. Bar. i. l. sepulchri. ff. de sep. viola. Igit uenit relaxādu. Non. n. pōt puniri Viterbij: q. a ibi non deliquit, nec remitti Cornetū, q. a p. s. u. etudo remissioni p. dicit. Itē non fuerat cōtumax in loco delicti, igit & c. Itē p. hoc facit q. a d. Rodulphus hēt domiciliū in Viterbio, vt p. supposito, q. delictū non fuisset cōmissum in territorio Viterbij, tm rōne domicilij potuit accusari, & inquiri de delicto alibi cōmissio, & ex debita p. c. na cōprimi. de quo vī casus in c. cū cōtingat. de fo. cōp. tenet Io. An. in c. vt animariū. de cōsti. li. 6. & Io. Cald. in c. i. de rapt. & Bar. post Cy. in l. cunctos populos. C. de sum. Tri. & Io. de Lig. in cle. pastoralis. p. alle. vī tex. cū gl. in l. i. & 2. & in auth. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi. opor. expresse idē Io. An. in ad

di. Spe. post Odo. in ti. de cōpe. iudi. adi. §. i. ver. sexto rōne criminis. vī tm ibi uelle, q. de iure hoc d. pcedat, qn pcedit p. uia accusationis, secus p. uia inquisitionis tm q. a iudex agit ad uincitā, & sua non interest, ex quo deliquit ex territorij suū. nā in loco domicilij pōt cōueniri, nō ex eo q. a deliquit, sed q. a fortitur forū & sic audire dēt accusatē ex hoc capite, & pōt illū punire si delictū p. bef. Sed inquisitio delicti p. tatis cōcernit de liētū, q. nō cōtingit iudici esse, si ex territorij suū fuit cōmissum, & ad iura canonica, quæ late p. mittit inquisitionē dicit, q. pcedit in suo foro, sed dñs Archi. dicit in c. fi. de fo. comp. q. et de iure ciuili pōt pcedere iure domicilij, p. uiam inquisitionis de delicto alibi cōmissio, nā cā quare in loco domicilij pōt accusari, licet alibi deliquerit est: quia ubicunq; delinquit subditus est iudici domicilij, & hāc cā locū hēt siue pcedat p. uia accusationis, siue inquisitionis. † Itē sicut interest iudicis delicti purgare prouinciā suā malis hoibus, ut l. cōgruit. ff. de offi. p. f. ita interest iudicis domicilij castigare subditos, & prouinciā suā purgare talibus hoibus, licet alibi deliquerint, d. l. cōgruit. & l. p. ses. eo. ti. & hoc reperio tenuisse Bar. in l. cūctos populos. de sum. Tri. q. vī uerius, & in casu nro multum refert: quia in terris ecclesiæ seruamus ius canonicū, ut in c. si duob. de ap. & no. in c. q. clericis. de fo. cōp. Itē si bene pōderent casus, nō expedit ex alio capite hoc multū discutere, qm gubernator seu p. ses hēt iurisdōnē, nedū in loco domicilij, sed in loco delicti, sic pōt p. totā suā prouinciā illum facere capi, ut in d. §. si uero qs cōprehētorū. & in c. no. uit. de offi. deleg. ubi bo. tex. in simili. Nā tota prouincia est sibi unū territorij & sic delictū fuit cōmissū in suo territorio, & in suo territorio captura facta. potuit ergo, & debuit gubernator seu p. ses in qualibet parte sui territorij illū capi facere, ex quo in suo territorio deliquit, et si fuisset extraneus, ut d. l. p. ses. & de offi. dele. c. 2. nā p. ses, seu legatus pprie hēt i prouincia sibi decreta iurisdōnē, q. pōt i loco exercere q. libet ordinarius, qui cunq; sit ille, & est maior oīum post principē, ut l. ex oībus. cū seq. ff. de of. p. f. no. Spe. i. ti. de lega. §. nūc oīdē dū. uer. legatus. & seq. & i. §. superest. uer. i. eo. ti. legiē, & no. in d. c. 2. & c. i. eo. ti. in antiq. s. potuit ergo illū capi facere, & alteri tradere, ut iustitia faciat, iux. c. fi. ne cler. uel mon. li. 6. Ex p. dīctis infero ad decisionē vltimi dubij, & p. cludo a affirmatiue, q. dñs gubernator nedū potuit, sed debuit et ex officij sui debito, d. Rodulphū capi facere in dicta ciuit. Viterbij. Restat nūc examinare tria prima dubia simul, an possit Rodulphus puniri Viterbij, & an possit remitti Cornetū, uī de necessitate sit illuc remittēdus. Et omisiss, cā breuitatis argumētis, q. ad partes fieri pnt, dico p. clusue, q. ubi non petit remissio p. iudicē Corneti in dubio puniri possit in loco domicilij, ut in l. i. c. ubi de cri. agi. opor. & ibi hoc tenuit Bar. Bal. & Io. Cald. i. c. i. de rap. p. bari vī in d. c. cū contingat. & d. l. i. & si p. r. ium diceremus frustra tractaremus de domicilij foro, cū sp. qs cōueniat, aut rōne delicti, aut p. ctus, aut rei. Est. n. forus rōne domicilij gñalior alijs. vñ pōt cōueniri de re existēte alibi, vt no. in l. si. C. vbi in rem ac. & in c. fi. de fo. comp. Item de p. ctu alibi gesto, ut legitur, & de delicto alibi commissio, vt in legibus p. r. all. & maxime in casu nostro, in quo p. r. supponimus gubernatorē hēre iurisdōnē, etiam in loco delicti. Si vero remissio petitur p. iudicē Corneti, arbitror, q. de necessitate nō sit fidei, sed

poterit puniri in Viterbio. Moueor Primo, qd si vero quis cōprehēforū, loquitur qn delinquens exiuit puin ciam delicti, & in territorio alterius p̄sidis se cōtulit, qd nō accidit in casu nro, cum sit sub eodē p̄side. Item p̄ses est maior iudice Corneti, & pōt cognoscere, & punire oīa, q̄ fiunt in puincia, vt d. l. p̄ses. & l. ex oībus. Nā & in loco delicti p̄ses, vt dixi, est maior ptāte Corneti. Nō ergo pōt p̄ eū requiri, vt remittat ad eum, vt dictis legib. Itē & Scdo, non est de necessitate fienda remissio: quia consuetudo cōis Italiae non necessitat ad remittēdum, iuxta ea, q̄ Bar. no. vt 3. sed Cald. aptius & latius hāc tractat i d. c. i. de rap. & cōcludit, qd si de linquēs nō esset in loco domicilij, vel valeret cōsuetudo, q̄a p hoc publica vtilitas lādere, q̄ requirit, vt de licta non remaneant impunita, esset talis consuetudo grauoſa, iō non valet, de cōsuetudine. c. i. & c. fi. Sed consuetudo, p q̄ iudex domicilij nō remittit ad iudicē delicti, vel eū, bene valeret, dum nō alter p̄dictorū in cuius territorio degit, vellet delinquentes punire: quia tūc cessaret rō p̄dicta, & fm hāc distinctionē arbitror restringēdū dictū Bar. Ad ppositū ergo cū delinquēs sit captus in loco domicilij, & agitur, vt ibi puniatur, satis pōt obseruari illa consuetudo de non remittēdo, & hāc rō concludit, qd ē si iudex Viterbij sine autoritate gubernatoris illū cepisset, nō tenet remittere ad locū Corneti, sed pōt ex tertio capite, vt remissio non fiat defendi, tenendo opi. Io. Cal. in d. c. i. de rāpto. Nā Doct. diuiserunt se in materia remissionis, quidā asserētes de necessitate eā fiendā, nisi esset consuetudo, qui dā de urbanitate, vt plene no. p gl. in cle. pastoralis. in ver. de more. Io. Cald. capiēs mediā viā distinxit, qd aut criminosus degit sub iudice domicilij, qui intēdit eum punire, & pcedit opinio, qd ex sola urbanitate fiat remissio, aut degit sub alio iudice domicilij, vel iudex domicilij nō curat punire, & pcedit illa opi. qd sit de necessitate fienda, ergo ex multiplici capite pōt defendi, vt remissio ex necessitate non fiat, vt patet p̄dicta. Sed nunquid voluntariē pōt remitti ad locū delicti. dicere, qd aut gubernatoris, & ptātis Viterbij voluntas interuenit, & tūc i dubio fieri potuit: q̄a cōgruētius exercetur iustitia. in loco delicti ad terrorē aliorū, vt ibi cesset scādālū. i c. i. de rāpt. 2. q. 6. c. i. & l. capitaliū. §. famosus. ff. de p̄sis. cū si. Nā licet consuetudo habeat, vt non cogat iudex domicilij remittere, non tñ hēt, vt remittere nō possit, cū istud sit mere facultatis. Si vero gubernator vult remittere ptāti Viterbij, constituēdo eū suū delegatū, nō potuit illū eo inuito remittere, q̄a ptās hodie tenet in ciuit. locū p̄sidis, iuxta no. p gl. in l. i. c. de p̄scr. lon. temp. & p Bar. i l. 4. §. p̄tor. ff. de dam. infe. Vñ licet gubernator sit eo maior, sicut est maior ep̄o, vt in iuribus supius alleg. non tñ pōt sine alia rō nabili cā exhere captū de manibus ordinarij, cum locus sit iter eos p̄uētionē respectu cognitionis. ibi. n. cā ē finienda vbi scēptū. l. vbi cēptū. ff. de iudi. facit q̄ legi. & no. in c. ex tenore. de resc. Et cū hoc casu remissio sit voluntaria, nō est discutiēdū tertiū dubiū, q̄a oportet fieri remissionē añ, & post inchoationem p̄cessus, sed eo casu quo veniret remissio necessario fienda, dēt p̄cedere aliqua sūmaria cognitio, vbi delictū nō esset notoriū, sed famosum, de quo p gl. i cle. pastoralis, & p Bar. i d. l. i. c. vbi de cri. agi. opor. Concludo ergo d. Rodolphū, potuisse capi i Viterbio, & posse ibi iudicari, & puniri, nec necessario est remittēdus ad ciuitatē

Corneti, licet voluntariē remitti posset, iux. distin. p̄dictam, & p̄ria supius formata satis remanent soluta, nā pcederet primū, vbi non conueniretur in loco domicilij. Itē gubernator hēt iurisdōnem in loco vtroq; vt p̄dixi: declarantur. n. oīa, & limitātur fm p̄dicta, ideo aliter specificē causa breuitatis non respondeo.

Casus consilij sequentis.

CANONICVS regularis expresse professus regulam beati Augustini, in cathedrali ecclesia Perusina, in clauſtro dicta ecclesie in nocte quarta feria maioris hebdomada, cum canonicis essent in matutinis, furatus est centum florenos cuidam canonico, qui deputatus fuerat collector per clerum Perusinum ad exigendū certam pecuniam quantitatem, pro faciēdo quoddā munus domino nostro Papa. Furtū istud probatur tam per cōfessionē q̄ etiam per unū suum clericum, qui eum sociauit, dū p̄dictū p̄dicta pecunia subtraheretur, vicarius absente archiep̄scabitero Perusino habente ad hoc mandatū ab ep̄o, processit contra d. vsq; ad satam diffinitiuā exclusiue. Contingit de tri bus dubitari. Primo, an processus iste valuerit, cū a nonnullis pratendatur, qd non, quia processus non per vicarium ep̄i, sed per archiep̄scabiterum eius locum tenentē debuit explicari. Secundo, p̄supposito sine ueritate p̄iudicio, qd ad archiep̄scabiterum seu eius locum tenentem iurisdō pertinuisset, an defectus iste suppleri possit p gubernatorem Perusinum habentem plenam potestatem legati de latere. Tertio, qua poena ueniat ista canonicus puniendus, & si priuari pōt portione, quam procurationem uocant, ecclesia cathedralis Perusina, cum non sint distincta prabende, sed cap. assignauerit unicuiq; canonico certam portionem, q̄ procurationem uocant, & sic quilibet canonicus sit diligentior in faciēdo procurationem suā laborare, anno singulo aduocato cap. quilibet canonicus reddidit admistratōne pcuratōnis, & p̄ assignationem ipsius portōnis, nō uiuūt in cā, sed in eodem clauſtro per se in cameris suis, ex quo sequitur, qd de facto quilibet habet propriū, ita etiam p̄supponitur, qd canonicus iste, de quo q̄ritur, habet quandam ecclesiam parochialem consuetam tamen conferri canonicis regularibus &c.

CONSILIVM XXV.

Archiep̄scabiter, an habeat iurisdictionem in canonicos fori contentiosi.
Furtum an dicatur magnum scelus.

Atingam ista dubia cōclusiue omittēdo argumēta ad partes prolixitatis vitandā cā. Et iuxta ordinem, circa Primū dico, qd archiep̄scabiter iurisdōne nō hēt maxime in canonicos fori contentiosi, sed priuilegiū ad ep̄m. i. q. i. de p̄sona. de offi. ord. in c. i. de fo. comp. si qd p̄ clericum, de iudi. at si clerici. iura in hoc sunt quasi infinita, q̄ quidē iurisdōne circa actū inquirēdi, potuit demandare vicario suo. i c. licet. de off. vi. ca. li. 6. de iure ergo cōi ualuit p̄cessus formatus p̄ vicariū. Si vero de cōsuetudine p̄tinet ad archiep̄scabiterum, qd esse pōt, iux. c. irrefragabili. §. excessus. de offi. ord. Tūc aduertēdum, qd cum ista p̄scriptio sit p̄ ius cōe, oportet, qd concurrat titulus coloratus, & tps 40. annorū, vel cessante ti. requiri tps, de cuius initio memoria nō existat, vt in c. i. & c. non est. de consue. li. 6. & qd p̄tinet ad iurisdōnem ep̄i, probat in c. cum ab ecclesiariū. & c. pastoralis. de offi. ord. & p̄supposito, qd ista p̄benf. est videndum an processus iste formatus p̄ vicariū ualuerit. Nā vñ prima fronte, qd non: q̄a iudicē nō suo, vt in d. c. at si clerici. & c. si a nō cōpe. quasi per

per totum. Sed hoc non obstante dico, qd iste canonicus inquisitus, vel conuentus corā vicario ep̄i nō excipit de incōpetentia, nec dixit iurisdōnem p̄tinere ad archiep̄scabiterū, vñ iurisdōne vicarij seu ep̄i, progasse vñ, & sic valebit p̄cessus de hoc est tex. cū gl. in l. i. c. vbi de cri. agi. opor. & fm Bar. & Bal. Nā in criminalib. hēt locū, progatio corā iudice habente iure p̄prio consimilē iurisdōne, vt ibi no. p gl. & Bar. & p Inn. in c. de causis. de offi. deleg. & p gl. in l. i. c. de iurif. om. iudi. Sed dubiū est, nunquid hoc p̄cedat in clerico sine licētia sui iudicis, q̄ hic nō interuenit. & vñ, qd non p c. significasti. de fo. comp. Sed hoc nō obstante p̄rium pōt dici hoc casu, cum progatur iurisdō ep̄i q̄ est naturalis, & ordinaria. Nā res de facili redit ad naturā suā 35. dist. ab exordio. & l. si vnus. ff. de pac. secus vbi progaretur iurisdō alterius p̄ subditum ep̄i sine licētia ep̄i: tunc. n. nō valeret prorogatio, & sic loquit d. c. significasti. & placet i dubio i casu nro, i quo iste canonicus nō habebat ab archiep̄scabitero nec ordinē, neq; beneficiū. vñ est sibi subditus respectu nudi exercitij iurisdōnis. vñ eadē rō q̄ est i eo clerico, qd progat sine licētia sui iudicis, ē i isto clerico quoad casū nrm, iux. no. in d. c. significasti. & p Bar. i l. i. ff. de iudi. Et hoc quoad primū dubiū. Venio ad fm dubiū p̄supposito, qd dictus p̄cessus nō valuerit, vt pote, q̄a iurisdō p̄tinebat ad archiep̄scabiterū, nec interuenit progatio mō p̄dicto. Nunquid p gubernatorem possit defectus suppleri. Et breuiter dico, qd nō: q̄a cū actus iudicialis hoc casu esset nulli, nō pōt legatus ē de latere talē defectum supplere: quia esset facere circa solēnitatem iudiciorū multis vigilijs, & laboribus excogitatā, p̄ cle. ne Rom. de elect. c. inferior. i 6. dist. Et hoc aperte voluit Spe. in tit. de leg. §. nunc ostēdēdū. ver. i 8. vbi dicit, qd hāc suppletio p̄tinet solū ad Papā, & maxime p̄cedit hoc in casu nro, vbi non solū est supplere defectum circa solēnitatem iudiciorū, sed dare iurisdōne nō hnti in p̄iudicium p̄prij iudicis. & sic priuare aliū iure suo, qd legatus facere non pōt. nā solius principis est ius vnus dare alteri, iux. no. in c. cōstitutus. de relig. domi. Quinimo gl. dubitat in Papa, nunquid possit ius vnus ecclesie sine cā alteri donare, ut no. in c. i. di. 22. sup. ver. in instātiā, de quo p Spe. i ti. de leg. §. p̄alle. ver. 57. Ad p̄dicta facit gl. no. in c. pe. de hār. li. 6. qd disputatio concludit, legatū non posse cōmittere cām suā natura plenariā sine strepitu, & figura iudicij tractādā: q̄a esset tollere solēnitates iudiciorū. & ita Spe. i ti. de leg. §. supest. uer. nunquid p̄t cognoscere. facit, qd i simili no. Inn. in c. prudētiā. de offi. deleg. ubi uult, qd gesta corā iudice nō suo, ratificari non pōt p iudicē p̄rium, ē si suo noie fuerūt gesta: q̄a corrūit ex defectu solēnitatis iudiciorū cuius libera dispō nō pēdet a ptate p̄prij iudicis, sed p̄cipis. & illud d. cōiter sequūtur ibi Doct. facit qd no. in gl. 9. q. 2. in sūma. Nūc uenio ad Tertiū dubiū, qua poena iste canonicus ueniat puniendus. In quo aduertēdū, qd ius canonicū facit dīam in quantitate penæ fm modū p̄cedendi, regulariter p̄ crimē graue induxit depōnem, si de eo cōstat p uia inquisitionis poena est minor, ita qd circa depositionē poena vñ arbitraria. pōt tñ priuari beneficijs, uel alia poena affici, nisi sint talia delicta q̄ impediūt ordinis executionē, ē post factā poenitentia, ut simonia, & homicidium. & de hoc est tex. in c. iquisitionis. & in c. qualiter, el 2. d. accu. & c. dilectus. 2. de simo. licet ius ciuile

nō uideat differentiā facere. l. 3. c. de sepul. uol. i l. ordo. ff. de publ. iud. in l. ea qd d. c. de accu. fenit. Bar. i l. 2. §. 2. de adul. & l. 3. §. p̄terea. de suspec. tut. sed de suspensione canonica reperiunt aliquē gl. iuris ciuilis, q̄ uolūt qd dānatus p uia inquisitionis de crimine famoso euitet infamia p̄ modū p̄cedendi. ita not. gl. i d. §. p̄terea. de suspec. tut. & l. 3. & l. fi. c. eo. & ibi p Cy. & l. 1. c. de mō mul. Bar. tñ aliter sentit in l. infamem. ff. de publ. iudi. & plene p Bar. in l. ē. de fur. p Spe. i ti. de sen. §. species. uer. qd de istis. & faciūt hāc ad sciēdum, an iste dānatus p uia inquisitionis efficiat infamis. circa qd amplius nō insisto: quia de hoc nō q̄rit, sed solum de poena imponēda. dico ergo rñdēdo ad primū, qd si iste fuit accusatus de hoc furto, poena ordinaria dēt puniri, q̄ est poena depositionis ab offiō & beneficio. tex. ē i c. cū nō ab hoīe. de iudi. no. Host. i sūma. de fur. sub rubrica. & plus dicit ibi, qd dēt detrudi post depōnem in monasteriū ad agēdū penitentiā. p c. tue. de poenis. Sed aduertēdū, qd illud c. tuar. nō loquit in furto simplici, sed i latrocinijs, qd se hēt in plus q̄ furtū, ut in auth. sed nouo iure. c. de ser. fug. & i corpore vñ sumit, i Auth. ut nulli iudi. in fi. & l. capitaliū. §. famosus latrones. ff. d. poenis. Sed q̄a tex. in d. c. subijcit, qd p magnis sceleribus imponit poena detractionis, & depositionis, esset examinādū, an istud furtū dicat magnū scelus. de quo p gl. no. i l. ad ea. ff. de reg. iur. p Bar. in l. non solū. §. si mādatur. ff. de iniur. aliq. d. no. in l. i. c. de requir. reis. & cōis conclusio est, qd si sit in magna re, dēt graue delictū. vñ in casu nro habito respectu ad circūstātiās factis pōt dici magnū scelus, tum q̄a in loco, tum quia in pecunijs deputatis ad honorē principis, tū ē rōne temporis: quia in septimana sancta dum cātarenē maturinē, & qd deterius est: q̄a religiosus, qd peccauit p uotū, & substantia regula, uolēdo habere p̄prium maxime furtiue, q̄ oīa aggrauat delictum. xl. dist. hō Christianus, & c. cum qd dā. de iureiur. & qd in eis no. Ita cōcludo poenā dicti c. tue. posse infligi in casu nro. Sed dubium est in casu nro, q̄a iste est regularis: nunquid debeat expelli ab ecclesia, & priuari de illa pcuratōne, quā hēt i ecclesia Perusina. & de hoc specialiter q̄ritur in casu p̄supposito. dico, qd de hoc est specialis doct. Inn. Host. & aliorum scribētum in d. c. dilectus. i. de simo. vbi dicit, qd per depositionē nō liberaf a iugo regulari. sed non hēbit uocē in cap. nec uocabit ad cōes actus, nec ad recipiēdum p̄bendā cōem, sed in ergastulo ei, p̄uidebit. ita dicit ad litterā Io. An. post Innoc. & Host. priuat ergo iste per depositionē nedum p̄benda, seu portione singulari, sed ē cōi, ut non comedat cū alijs, nec more solito tractet, sed in loco arcto fm qd uisum fuerit superiori, sibi p̄uidebitur in necessarijs uitæ. facit c. fi. de regu. & qd ibi no. Et sic poterit priuari ē ecclesia parochiali non obstante, qd eā habuerit a sede apostolica, per id qd no. gl. in c. i. de cōfir. ubi poterit ē superior secū dispēsādo minus eū punire, pbat in c. at si clerici. §. de adulterijs. de iudi. facit qd leg. & no. in l. qd ergo. §. poena grauior. ff. de his qui no. infā. & hāc procedunt cū fuerit processū per uia accusationis. Si uero per uia inquisitionis, tunc est maius dubiū per superius dicta. sed dico, qd illa procuratione poterit priuari, & ē ecclesia parochiali, p d. c. qualiter, & qd. el 2. de accus. ubi dicit tex. qd si excessus grauis probat p uia inquisitionis, licet delinquens non degradetur ab ordine, ab administratione tñ amouetur,

uetur, licet qdā dixerunt, qd illud c. non loquitur in p
lato, sed i inferioribus clericis pena est arbitraria. & sic
intelligit c. inquisitionis. i. respo. eo. tit. vt in eis no.
sed nihilominus dicendū, qd superior arbitrando pōt pri
uare delinquentē oī administratione ecclesiastica, ma
xime regulari, vt in c. inquisitionis. in gl. i. verbo, aliqn.
Aut hoc casu pōt deponi aduerbialiter ab offō ordinū,
vī qd nō p supradicta, sed in p̄rium est notabile, & sin
gulare d. Inno. in c. qualiter, & qñ. vbi dicit, qd qñ de
crimine constat p cōfessionē, nō inspiciatur modus agē
di, sed pōt imponi pena ordinaria quantūcunque gra
uis, q tunc non sit dubitandū, q fuerit conuictus p fal
sas pbationes. & d. Inn. sequit d. o. Ant. de Bu. in c. dile
ctus. palle. & c. fi. de cele. missa. & vī ibi casus in c. 2.
de pē. & facit quod no. Bar. in l. si p̄fessus. ff. de custod.
reorum. cum igit in casu nōo constitit de crimine per
cōfessionē illius, poterit puniri, ac si fuisset actum, p
viam accusationis, siue inquisitionis fuerit p̄cessum p̄
istū canonicū regularē poterit deponi ab offō, & om
ni beneficio, & administratione, se in nihilo remanet
canonicus, & i aliquo loco arcto, pvidebit sibi put visū
fuerit superiori, attēta maxime dispōne c. fi. de reg. iu.
Attēdēdum est tñ, q vbi p̄cessus ex dictis causis repe
rit nullus, posset de nouo inchoari p̄cessus nedum p
archipresbyterū, si sua esset iurisdicō, sed et p guber
natorē, ex quo potestātē hēt legatū: qā legatus cū quo
libet ordinario quisq; sit ille, est maior quolibet post
principē, vt legit, & no. in c. 1. de offi. lega. & i. c. 2. eo.
tit. li. 6. & p Spe. in ti. de le. s. nūc ostēdēdū. ver. si lega
tus. & seq. & ibi plene. & i. s. sup. Et cōpelliūt dictus ca
nonicus p̄fistere in cōfessione sua, iux. no. i. c. at si cleri
ci. de iudi. & p Inn. i. c. p inquisitionem. de elec. per gl.
& Barto. in l. capite. ff. de adulte. dicendum, vt plenius
no. in dictis iuribus.

Casus Consilij sequentis.

QVIDAM officiales terrae sancti Geminiani, afferentes se
habere potestatem ad prouisionē faciendam a toto populo di
cta terra, statuerunt, & ordinauerunt in effectu de omnibus
bonis mobilibus, immobilibus relinquendis, seu transfe
rendis quocunque ti. lucratiuo, siue in vltima voluntate, siue in
ter uiuos, in quocunque loco etiam si sint hospitalia, siue sint di
ctae communitati supposita, siue non, teneantur dicta loca seu
eorum rectores assignare, & soluere pro eorū redditu, & prouen
tu dictae terrae sancti Geminiani, & ad utilitatem sacristiae san
cti Geminiani duos denarios pro libra secundum valorem di
ctorum bonorum. Et voluerunt hanc prouisionem extendi et
ad praeferita relictā, seu donata in quibus adhuc executio non
interceperat, hoc in summa quoad materiam consulendā ha
bet illa prouisio, licet multa alia verba ibidem contineantur,
& ad alias extendantur personas. Nunc contingit dubitari,
vtrum hospitale quoddam fundatum in dicta terra sancti Ge
miniani suppositum ornatiſſimo, & famosiſſimo hospitali san
ctae Mariae de la Scala, ciuitatis Senarum teneatur ad obser
uantiam dicti statuti &c.

CONSILIVM XXVI.

1. Laici sup reb. Ap̄ijs nōdū in ecclesiā trāslatis statuere possūt.
2. Statuta laicorum an valeant, quod bona mobilia non possint alienari in non subiectos iurisdictioni statuentium.

Videtur qd sic: quanquā n. laici nō valeant
statuere sup rebus ecclesie, vt c.
bene qdē. 96. dist. & c. ecclesia sanctae Marię.
de consi. i. tamen super rebus proprijs non
dum

dū in ecclesiā trāslatis eos statuere posse, ne quis recta
frōte negare habeat, cum oēs populi a iure potestātē
statuēdi habeant, vt in l. oēs populi. ff. de iustit. & iu. &
l. cūctos populos. C. de sum. Tri. & in re p̄pria quisq; ē
legitimus moderator, & arbiter. l. in re madata. C. mā
da. & c. de his. de sepul. hinc Bar. i. l. rescripto. ff. de mu
ne. & hono. dat theoricā qualiter bona trāferenda in
ecclesiā pnt p statuta laicorū affici, & obligari, & post
modū cū illo onere soluendi datia, & p̄stātias trāseāt
in ecclesiā. ita dicendū vī in p̄posito. Statuerunt. n. isti
officialis sup bonis eorū in quancunq; psonā trāsfere
dis, & nō sup bonis ecclesie, cum adhuc non essent ec
clesie, sed p̄pria. Nā quēadmodū potuisset quisq; pri
uatus relinquere hospitali, cū onere illo soluendi duos
denarios p libra, ar. in c. cū dilecti. de dona. & c. verū.
de condi. appo. Ita & tota cōitas hoc statuere poterit:
quare q fieri pōt p pactum dēt possideri p legē, seu
statuta, vt dicit gl. no. C. de decre. decuri. sup rub. lib.
10. p Bar. in l. oēs populi. palle. ver. iux. p̄dicta. Sed his
nō obstantibus, q vere si ponderant, non militant in ca
su nōo, p̄riū puto de iure dicēdū. Et Primo, adduco ad
hanc qōnem quasi p casu c. fi. de reb. eccl. nō alie. vbi
dī, q laici statuere non pnt sup mortuarijs, nec gñali
ter sup alijs, q iuri spirituali annexa sunt, & pōderādū
est illud verbum, annexa. ergo nō solū phibent statue
re sup meris spiritualibus, sed et sup annexis, & super
mortuarijs, q ibi p̄cedit aperte p̄p no. ibi p Doc. in ex
positione illius verbi. satis determinatur ista questio,
vt dicamus relictā facta ad piū vsū, dici spiritualibus
annexa eo qā deputatur ad spirituale vsum, sicut dici
mus de mortuarijs, i. de his quae deferuntur cū funere,
seu legantur occasione funerum, & p p̄ns tale statutū
quatenus comprehendit hospitale cōditū, & alia loca
pia, non valet tanquā conditum a non habentibus po
testatē statuendi. Secundo allego casum apertū in c. re
testatē statuendi. Et de testam. vbi tex. ponit regulam gñalē, li
quidisti. el. 1. de testam. vbi tex. ponit regulam gñalē, li
cet qd fuit spūalis de numero testium, q relictā facta
ad pias cās non dnt fm leges ciuiles, sed fm decreto
rum statuta terminari, & tractari: quasi talia cū sint in
piū vsum disposita, non subijciant dispositionibus lai
corum, et Imperatorū, sed soli ecclesie. & ita no. dicit
intelligi illū tex. Bar. in l. 1. C. de sacrosan. eccl. in repe
titione sua. Et canonistę i. d. c. relatum. in istis. n. dēt po
pulus doceri, & nō docere, & recurrere ad ecclesiam,
q mater est oīum, & non debet ponere falcē in mēse
alienā, vt in c. docēdus. 62. dist. & in c. si Imperator. ea
dē dist. Et ita dēt intelligi d. Imperatoris, q lex ciuilis
dē dist. Et ita dēt intelligi d. Imperatoris, q lex ciuilis
nō dedignat sacros canones imitari, vt in Auth. vt de
ter. sit nu. cle. & in Auth. de eccl. ti. & transumptiue in
c. clerici. de iud. Tertio, hoc apertissime vī velle Bar. in
d. l. 1. vbi q super p̄tinetibus ad piā cām nō valet statu
tū laicorū et Imperatoris, cū hāc non sint de eorū iur
isdicōne sed ecclesie, vt pbat p d. apostoli, & mul
ta alia multū eleganter, & p̄lix. Quarto, adduco no.
p Io. An. in cle. fi. de immu. eccl. lib. 6. in nouel. vbi po
nit qōnem, an valeat statutum laicorū, vt bona immo
bilia non possint alienari, & trāferri in non subiectos
iurisdictioni statuētū. Et cōcludit nō valere respectu
ecclesiarum, & priorū locorū, mouet eleganter inter
cetera: qā loca pia sunt a principibus priuilegiata, ut li
bere eis donec, vel vēdāt. l. 1. & l. illud. C. de sacrosan.
eccl. statutū ergo p̄riū nō valet duplici, seu triplici rō
ne. Prima, qā laici inferiores nō possunt tollere leges,

& priuilegia tributa p superiore maxime ecclesie, vt i
c. cum inferior. de electio. & per Bar. in d. l. oēs populi.
& 25. q. 2. quasi per totum. Scđo, qā hoc esset p liber
tatem ecclesie vniuersalis, & per p̄ns statuarij sunt ip
so facto excōicati, & alijs pōenis iuris ciuilis subiecti.
de quibus in auth. cassia. C. de sacrosan. eccl. & Bar. et
i. dicta auth. cassia. Tertio, quia potestas condēdi leges
tributa inferioribus p l. oēs populi, p̄alleg. vī tributa si
ne p̄iudicio priuilegij tributi p ipsū Imperatorē, qā
generi p specie derogat, vt i. c. veniēs. de p̄scr. & regu
la, generi. de reg. iu. lib. 6. p Bar. i. d. l. oēs populi. in di
cto ver. i. Quarto, iuxta p̄dicta no. ita dico ad p̄positū,
cum ecclesijs, & locis sit relictū priuilegiū, vt quilibet
libere possit eis relinquere. dicta l. 1. & l. illud. nō valet
dictū statutū, cū impediāt libertas i. donādo, & acqui
rēdo, cū oporteat soluere de donatis. & maxime cū di
cat in p̄uisione p̄dicta, q p redditu dictae terrae sancti
Geminiani, licet ad utilitātē facere eleemosynam de
alieno, qbus seu p̄pōt dici, q eleemosyna vnius ē pec
catū alterius, nec dēt vnū altare discoopari, vt coo
periat aliud, maxime p nō habentē potestātē, vt in c.
cū cām. de p̄eb. & species furti est seruire, vel eleemo
synā facere de aliena re. l. si pignore. ff. de fur. & l. q. 1.
non est putanda eleemosyna. 14. q. 5. forte. & c. multa.
Quinto, ad idē adduco l. sancimus. C. de sacrosan. ecc.
canonizata. 23. q. 8. c. in qualibet. s. sancimus. vbi satis
colligit, q ab ecclesijs nō pōt exigī, et ex his q acq̄run
tur ti. lucratiuo, vel oneroso. ad q facit, qd no. Cy. in l.
Deo nobis. C. de epi. & cle. & facit ibi tex. i. prin. & ma
xime p̄dicta i. dubitātē sūt vera i relictis, seu i donatis
de p̄terito, licet adhuc nō sit facta executio. i. quib. sta
tuētēs, vt ita loquar, nō vñr et habuisse iuris colorem.
Nā ex solo ti. relictū, vel donatū dñum, & ius fuit acqui
sitū hospitali, vt i. l. fi. C. de sa. san. ecc. licet adhuc exe
cutio nō sit facta, quo casu illud q statuere p̄supserint
i p̄iudiciū hospitalis, vī nulla rōne cōcipi possit. de di
recto. n. est p c. ecclesia sanctae Marię. de consi. & c. q
in ecclesiarū. eo. tit. & c. fi. de reb. eccl. nō alienan. &
d. c. bene quidē. imo, q plus est, tales cāe et i foro secu
lari dnt decidi fm canones, & nō fm leges, vt no. i. c. j.
& c. ecclesia. de consi. Nō obstant motiua, in prin. alle
gata. fateor. n. q laici pnt statuere sup bonis suis, illa
bona obligando, seu onus i ppetuū imponēdo. Sed in
casu nōo nō obligant illa bona ad onera illa, sed dispo
suerūt p̄ loca, ad q illa bona trāferri p̄tgeret, & hoc
facere non pnt, ut p̄dixi. Ad hoc qd no. Doct. in c. fi.
de ui. & ho. cle. i. c. p̄fenti. de censu. Itē aliud est obliga
re simp̄r bona, vt trāferantur, & maxime in piā cām
p̄ oīa iura superius allegata. Itē in hoc statuto non oēs
consentiunt, cū non feminae, nec pupilli, & c. & tñ illi
nō potuerūt libere relinquere hospitali. Itē aliud ē cū
qs donat, vel relinquit, & vult onus imponere, cū per
hoc nō restringitur libertas donādi ecclesie, nec violat
priuilegiū ecclesie cōcessum, & sic loquunt iura in p̄
riū allegata, aliud facere statutū seu legē tollentē libe
rā facultatē legādī, & donādī, put quisq; vult. Itē, vt di
xi, nō pōt populus, et sup rebus statuere in p̄iudiciū
eorū, quae specialiter statuta sunt, & reseruata princi
pibus, & maxime p̄ priuilegium ecclesie cōcessum, vt
sup. dixi. & no. Bar. in d. l. oēs populi. Concludo ergo,
q dicta p̄uifio, seu statuta dictae terrae sancti Geminia
ni, non hnt in aliquo p̄iudicare dicto hospitali, ma
xime cum specificam mentionem fecerit de hospita

li, iuxta theoricā Bart. in l. cunctos populos. C. de sum.
Trinit.

Casus consilij sequentis.

CASVS quadam domina Gemma suum condidit testamē
tū, & inter cetera sic disposuit, &c. lego, & iure legati dimitto
infra scriptis meis heredibus, hāc meā domum, in qua habi
to, positam &c. cum his conditionibus & pacto videlicet, q
ipsi infra scripti mei heredes teneantur, & debeāt ipsam ven
dere, & tradere Michaeli, & Gabrieli germanis, & filijs olim
Nicoali, p̄ florenis centum boni & puri auri, &c. Qui floren i
centum, quo casu sic vendatur expendantur, & conuertan
tur p infra scriptos meos heredes, in refectōne ecclesie sancti
Augustini de Massa, quae dicitur de nouo fieri seu reparari. Et
hoc in quantum de nouo fiat seu reparatur p̄libata ecclesia. Et
in casu quo non fiat, & reparatur de nouo dicta ecclesia, do
minum lego, & iure legati dimitto, & esse volo dicta ecclesia, &
uendi p infra scriptos meos heredes, & et pretiū in laborerio,
seu reparatione dictae ecclesie. Elapsis plurimis annis operarij
domus sancti Petri de Massa, petunt dictos heredes compelli
ad tradendum domū p̄dictā conuertendam in fabricam
dictae ecclesie, & si id fieri non possit in alium pium vsum pro
satisfaciendo voluntati dictae testantis. ex parte heredis mul
ta obijciuntur, maxime inter alia q dicta ecclesia sancti Au
gustini, non sit de nouo, nec reparatur, nec est in statu quo de
nouo possit fieri, seu reparari, nec debet in alium pium vsum
conueri, quia hoc non fuit de testatrix voluntate tacita,
uel expressa. Queritur, quid iuris.

CONSILIVM XXVII.

1. Legato facto ecclesie acquiritur dominium a die mortis testa
toris ipso facto.
2. Fautor ecclesie intantū non est prestandus, ut aliis iniuriam
faciamus.

Videtur primo, q si possit cōueri in re
paratione dictae ecclesie, q res
nō hēt dubiū, vt fiat prout postulant opera
rij. i. q vendat, & pretiū cōuertatur i repa
ratione ecclesie, prout testatrix disposuit, ut in c. nos.
de test. 13. q. 2. vltima volūtas, & in Auth. de test. quasi
p tot. iura ad hoc sunt vulgaria. Si vero non sufficit ad
reparationē, seu nō reparatur: tunc vī, q debeat con
ueri in aliū piū vsum: qā legatū ad pias cās non efficit
caducū. sed si nō pōt, vel non sufficit ad vsū destinātū
dēt superiorē vocatis heredibus ad aliū pium vsum cō
ueri, vt in c. nos. p̄allega. & ibi no. melius in l. legatū.
ff. de vsu. le. & ibi plene p Bar. in l. p̄f. s. Tusc. ff. de leg.
3. & in l. legatū. ff. de admi. re. ad ci. p. Io. de Lig. i. cle.
quia cōtingit. de relig. do. & in cle. exiui de Paradiso.
de ver. fig. hēt. n. locū in istis locis illa regula, si non va
let, qd ago, vt ago, valeat, vt pōt valere. de despon. im
pu. c. 1. l. 6. i. Itē legato facto ecclesie acquirit ipso fa
cto dñum a die mortis testatoris. l. fi. C. de sacrosan. ecc.
pōt ergo ecclesia de re legata disponere, vel ad vsum
destinatū si fieri pōt, vt i. cle. qā cōtingit. p̄all. vel in a
liū vsū cōueri, si fieri nō pōt, vt i. locis p̄aeall. Sed his
nō obstantibus, q vere nō obstant, p̄riū puto de iure ue
rū. Et Primo pro fundō p̄mitto, q p̄dictum legatum
ecclesie factū non pure, sed sub cōditione suspēsiua va
let inquantū dicta ecclesia de nouo fiat, seu reparet, q
conditio bis i testō reperitur, & de natura unius cōdi
tionis est, vt effectum dispōnis suspendat in euentum

ita, ut ante non copetata actio, ut in l. coheredi. ff. de co di. & demon. no. in c. veru. de condi. appo. & in l. 1. c. de condi. q. sub mo. Ex quo infero, q. ante euentu dictę conditionis. l. q. ecclesia fiat de nouo cu effectu, & non in fraude, legatu predictu non hēt effectu. Nec obstat d. l. si. q. a loquit in legato pure facto. Sed ut v. dicta ecclesia non fit, nec fieri pot de nouo, ergo legatu ad vnu vsu destinatum peti non pot, nec et det in alium pium vsum conuerti: quia tria procedunt qn legatum fuit pure factum cōtēplatione pīe cāq dūtaxat, & qn testator aliter non prouidet in casu quo ad vsum destinatu conuertitur non posset, ut Bar. no. in d. l. legatu. ff. de vsu. fru. leg. & sic loquit c. nos. de testam. Sed cu sit q in casu nro legatu fuit sub conditione relictu: q. a noluit heredē teneri nisi dicta ecclesia de nouo fieret, seu repararet, & si nullu est legatu ante conditionē extantē, & per pns frustra tractamus de cōmutatione, cu cōmutatio p̄supponit legatu puru, arg. c. ad dissoluendū. de despon. impub. & in l. decem. de verb. obli. Item, & scdo, v. de hoc casu in l. pater. §. Tusculanus. ff. de lega. 3. vbi testator legauit cētū Sempronio, & voluit da ri collegio cuiusdam templi, dī ibi, q. collegio dissoluto interim remanet legatu apud legatariu, nec fit cōmutatio ad aliū vsum: q. a testator de illo collegio dūtaxat v. sensisse, ita & fortius in proposito, sub conditione repetendo non voluit heredem aliter teneri Item, & tertio, cōmutatio legati ad aliū vsum fit p p tacitā voluntatem testatoris, ut d. l. legatum. hinc est q si testator disposuit aliter i casu nro, q. nō pot cōuerti ad vsum p eum destinatum cessat cōmutatio, vt est casus pulcher in l. liberto. §. Lucius. ff. de annu. lega. no. Bar. i d. l. legatu. Sed testator clarissime voluit dictā domū debere remanere apud hāredes, si dicta ecclesia non fieret de nouo, qd patet ex cōditione bis repetita. hoc satis v. sentire in simili qōne eximius Doctor dñs Fed. de Senis, consil. 170. nec est recedēdū a verbis testatoris, nisi aliter appareat de mēte. l. non aliter. ff. de lega. 3. Ad p̄dicta et facit c. cū dilecti. cū ibi no. de dona. 2. & licet i fauor ecclesijs deat, nō tñ tñ, vt alijs iniuriā facere debeamus. arg. i c. ex tenore. de fo. cōpe. & 17. q. 4. i si. vbi patet, q. donatio facta ecclesię et pure reuocata ex ta cita cōditione, vt no. i c. si. de dona. fortius ergo impedit effectu, & nō ex psequētia cōditionis. Et q. iste casus mihi v. clarissimus, iō decreui non insistere verborum multitudini. Nā quis forte ex hoc arbi traretur esse dubium.

Casus Consilij sequentis.

EMANAVIT solenniter edictum, seu facta fuit promissio solenniter per habentem potestatem, ut notarij ciuitatis Senarū deberent denunciare omnes contractus, testamenta, & similia, qua a principio eorum officij fecerant usque ad eorum diem, denuntiatione fienda in termino in prouisione contentio, alias contrarij incideret ipso facto in certam poenam in statu to contentam. demum quidam notarij multos contractus specialiter denuntiauerunt, & non valentes de facili omnes actus summarie, & summarie denuntiare attulerunt omnia eorū scripta, & presentauerunt officiali super his deputato, faciētes vnam denuntiationem generalem ultra illam specialem, dicētes quod etiam denuntiabant omnia eorum in codicibus seu membranis contenta. & per spatium mensis cum dimidio dimiserunt omnia eorum scripta apud officialem. tractu temporis accusatur vnus de dictis notarijs, q. quandam donationē de

qua fuit rogatus p duos annos, ante decretū nō denuntiauerat: notarij se excusat, q. illa donatio erat cōtēta in scriptis, p eum prolatis, & sic satis fuit denuntiatum. Replicatur, quod talis denuntiatio generalis nō sufficit. Queritur quid iuris, &c.

CONSILIVM XXVIII.

- 1 Officialis publicus obligatus ad edendam rationem satisfaciēdi edicto, si suum codicem, vel membranas tradit legendas, vel scribendas.
- 2 Appellatio redacta in scriptis valet, licet appellans eam non legat, dummodo eam iudici porrigat.
- 3 Certum dicitur non solum quod in se est certum, sed etiam per relationem ad aliud certum.
- 4 Denuntiatio operis potest fieri nedum verbo, sed etiam facto.

Quoniam Missis allegationibus, quæ ad partes fieri p nonnullos solent, ipsam rē attingere puto. dico namq; dictū notarium satisfecisse edicto, & p pns in nullā penā incidisse. Et i. allego quasi p casu. l. argētarius. §. edicto. ff. de eden. vbi probat, q. officialis publicus obligatus ad edendam rōnem satisfaciēdi si suum codicē, vel membranas tradit legēdas, vel scribēdas: identitate ergo rōnis idē dicēdum in casu nostro est. Satis. n. dictus ser Marianus denuntiavit p̄tus, de quibus fuerat alias rogatus, si oēs suas mēbranas modo p̄dicto officiali loco denuntiationis tradidit. denuntiavit. n. facto, & si non verbo, & nō minus, imo magis valet denuntiatio q fit in facto indubitato mō p̄dicto. l. p traditionē scripturarum, quā illa quę fit verbo, vt in c. dilecti. de app. pel. & c. ad audientia. eo. tit. Scdo, hoc videtur probari in c. appellatio. de appella. lib. 6. vbi dī valere appellatōne si eam in scriptis redactam appellans porrigit iudici, licet et non legat, satis eā v. legere appellans si refert se ad scripturam iudici ad maiore prouocatione quæ est de minori iudice ad maiore prouocatione hoc sufficit, fortius deberet sufficere in casu nro, cū talis denuntiatio requiritur ad certificandū officialem super p̄tibus, testamentis, & similibus gestis. Quę qui de certificatio fortius, & certius colligit, & aperitur ex traditione originalium quā ex nuda, & verbali denuntiatione, vt in capit. qm p. de probatio. Tertio adduco capit. q. ad agendū. de procurato. lib. 6. vbi hī, q. casus speciales mādātū requirētes veniunt expressis quibusdā, & secuta clausula gñali. ad idē l. sed & si q. s. quę sitū. ff. si quis cautio. & qd ibi not. p glos. & Bart. sed in proposito fuit facta specialis denuntiatio multorum p̄tū, & adiecta fuit clausula gñalis, s. q. cōsequenter denuntiabat oēs alios p̄tus. ergo v. omnes denuntiāffe. Quarto adduco talē rōnē, q. certū dī, non solū qd in se est certū, sed et p relationē ad aliud certū. in c. cum venerabilis, de relig. domi. & de excep. cū venerabilis, & qd vtrobq; no. facit l. certū. ff. si certū pet. sed in casu nro notarij retulit se ad scripturas certas, quas habuit i bus nulla dubitatio poterat cadere, ergo nō pot di ci denuntiāffe non clare, & certitudinarie, & maxime, q. a officiales acceptauerūt illas scripturas, & penes se tenuerūt p mēse cū dimidio, & facit ad idē dictū Bar. i eos. ff. de fal. vbi dat cōsiliū testi, q. reperit sup eo sup quo alias deposuit, vt specificē nō deponat, ne forte p obliuionē icidat in crimē falsi, sed referat se ad primū dictū dicēdo, ego oīa alias inductus dixi, vnde refero me p oīa, & in oībus ad ea, q. in prioribus actibus continen-

tinētur, & perinde ex hoc habebitur, ac si specificē deposuisset. ad propositū igitur redeundo oēs p̄tus, & alia de quibus rogatus fuit, prout in his mēbranis hī, perinde haberi debēt ac si specificē oēs, & singulos p̄tus de nūtiāffet, maxime in materia p̄nali prout est nostra, i qua dēt fieri stricta interpretatio, vt euitet p̄na regulę odia, & regulę, in penis, de reg. iur. lib. 6. & verba non capiunt illā latā significationē, q. ex pprio, & lato significato verborū habere pnt, qd est valde attendēdū & notandū in pposito. ista sunt verba Io. An. in regula odia. pal. in merc. & p̄batur in c. cū in cūctis. de ele. in c. si cōpromissarius. eo. ti. li. 6. Vltimo adduci pot l. de pupillo, §. meminisse. iuncta glo. ff. de no. ope. nun. vbi probat q. denuntiatio operis pot fieri nedū verbo, sed et facto, puta p iactū lapilli, dūmodo appareat de intē tione denūtiare volentis. faciūt ad p̄dicta i. r. q. 3. existimāt, & c. cū solū, cum cōcordatijs ibi signatis in gl. Ad idē l. 3. C. de sen. q. sine cer. quantita. & q. ibi no. Bar. & Io. And. i addi. Spe. i. ti. de sen. prola. §. qualiter, ver. sed pone index, & Inn. in c. 2. de li. ob. licet. n. snā incerta nō valeat. l. 1. C. de sen. q. sine cer. quati. & i. q. 6. c. ei q. §. diffinitiuā. tñ satis est, q. possit certificari p acta, maxime qn iudex se retulit ad acta. ea. l. 3. & qd not. in locis p̄alle. Ita dicendū in casu nro, vt satis de nūtiatio debeat dici certa, ex quo fuit facta p relationes ad mēbranas, in quibus continebunt denuntiāda.

Casus consilij sequentis.

CASVS super quo consilium petitur in terminis infra scriptis subiicitur, Castrum montis Spoleti territorij Senen. exemptū existit, ut p̄supponitur ab omni iurisdictione epi Aretini, & immediate subiectū ad iurisdictionē ecclesiasticam domini abbatis monasterij Sancti Auronij: accidit, q. homines dictę terre volentes eorum hospitalibus consulere, supplicari fecerunt domino nostro Papę Martino V. quatenus eis liceat ponere ibi rectorem, non expectata cōfirmatione alicuius superioris. Itē de relictis dictis hospitalibus, non tenentur dictorū hospitalium rectores abbati. vel alteri cuiusq; soluere canonicā portionē, dominus noster Papa concessit eis literas plumbatas, more Romana curie, in quibus inter cetera narrat, quod pro parte hominum dictę terre fuit sibi petitio exhibita. in qua inter cetera continebatur, homines dicti castri epibus p̄teritis deputasse rectores ad illa hospitalia, domino epō Aretino ibi minime contradicēte. Itē mandauit commissario, quatenus vocatis epō, & abbate ac alijs q. fuerunt vocandi de contentis in petitione diligēter se informet, & si contenta hoīum vera esse reperit, & p̄fati epī ad hos accedat assensus, debeat auctoritate apostolica eis largiri qd petitur, prout latius in dictis literis continetur. Nūc dubitatur, an p̄dicta verba mentio nē facientia de epō Aretini, in aliquo p̄tās, seu iurisdictione acquiratur dicto epō, uel saltem probetur habere, ita q. saltē in futurum aliqd p̄iudiciū generari possit dicto domino abbati, circa iurisdictionē episcopalem, quam debet in dicto castro, seu hominibus dicti castri, cum p̄tendant se exemptos a dicto domino epō, & immediate subiectos dicto domino abbati &c.

CONSILIVM XXIX.

- 1 Princeps in re sua dicitur esse arbiter.
- 2 Effectus denominationis, an probetur per nominationem incideret in scriptura factam.

Irmiter puto nullū debere per dicta verba dicto dño abbati, seu hoībus dictę terre p̄iudiciū gñari, circa excep̄tionē seu iurisdictionē epālē d. dño ab

bati debitā. Moueor i. p illud arg. &c. Nō pbat hoc esse, qd ab hoc cōtingit abesse. de trasla. ep̄. & in l. neq; natales. C. de prob. & qd ibi no. Sed submotā oi iurisdictione ex p̄sona epī, instare pnt homines dictę terre, q. deputauerūt rectores dicto hospitali ipso dño epō minime p̄dicēte, q. a in ueritate nunq. p̄dixit, nec facto, nec allegādo aliqd iuris debitū. Itē qd dñs papa voluit hāc gratiā cōcedere dicto dño epō cōsentiente: voluit. n. i hoc forte honorare p̄sonā, & dignitatem suā. sicut. n. potuit i cōcessionē gratię apponere aliquā aliā cōditionē, ita potuit velle sine alterius p̄iudicio p̄sensū dicti dñi epī p̄stari. ar. i l. 1. ff. de leg. 2. i Est. n. q. i que i re sua legitimus moderator, & arbiter. & maxime princeps. l. i re mādāta. C. man. c. de his, de sepul. & c. bone. el. 2. i si. de postu. p̄la. ergo p̄dicta verba nō p̄bāt aliquā iurisdictionē cōpetere d. dño epō i dicto castro. Scdo, pbat sic, hoīes dicti castri non possidēt, seu aliquā iurisdictionē hnt, imo ipsi possident quasi a domino abbate. eorū ergo possessio nō potuit p̄iudicare dño abbati. l. si. C. de acq. pos. l. 3. §. qd Seruius. ff. eo. ti. no. In i. c. olim. de resti. spo. vbi plus dicit, q. p̄supposito, q. subiecti alicui, obediāt realiter alteri p̄lato tanq. superioris: si tñ p̄prius p̄latus p̄dicat, & eos p huius trasgressionē excōicat, nullū p̄iudiciū circa possessionē si bi gñatur in hoc, q. a iura icorporalia nō amittunt sine scia, vel patiētia possessoris. l. 2. C. de serui. & aqua. no. Inno. idē in c. bone. de postu. p̄la. & in c. cōquerēte. de off. ord. & c. cū dilectus, de relig. domi. & in multis locis, & maxime hoc p̄cedit i casu nro, in quo ex parte hoīum solū interuenerūt nuda verba enūtiatiue p̄lata p̄ aliud, & sic nullā dispōnē inducūt. l. ex his verbis. C. de testa. & in c. si Papa, de priuil. li. 6. & in cle. si Romanus. de sen. exc. no. Bar. in l. ex hac, ff. de do. no. in c. si. de suc. ab intesta. Et v. casus n. p̄bati in multis iuribus. primo in d. c. olim. fm vnū intellectū, vt patet, q. si hoīes alteri subiecti patiunt, & obseruēt excōicationē ab alio in eos fulminatā, nō p hoc videntur illi tanq. superiori obtemperare velle, nec iurisdictionis aliqua possessio excōicatori acquiri, quia potuerūt excōicationē obseruare aīo deliberādū, vel quia bonarū mētū ē timere culpā, vbi culpa minime reperit, vt i c. 2. d. obserua. ieu. sic, & fortius dicēdū i casu nro, vbi p̄supponit q. ipsi in petitione alserunt, q. dñs eps Aretinus nō p̄dicat, p hoc fatent eundē dñm ep̄m in eos habere aliquā iurisdictionē: imo dico q. potius vñr fateri oportet, cū ex taciturnitate vñr eū tanq. diocesānū scriptum. Cū. n. verba ueniant ad exclusionē iuris epī debent operari p̄rium effectum p̄ intentionē p̄ferentiū. pro hoc in similibus bonus tex. iuncta gl. in c. si a iudice, de ap. li. 6. Scdo v. p̄bati in l. non epistolis, & l. seq. C. de proba. i vbi patet, quod per nominationē incideret in aliqua scriptura factā, nō pbat effectu denominationis. Ad idē l. epistola, ff. de pactis, & l. neq; p̄fessio, C. de testa. & optime, l. interrogata. C. de libe. cau. iuncta glo. ibi in l. iubemus. C. eod. vbi patet quod cōfessio expresse facta p̄ libertatē nō in iudicio libera lis causa, non p̄iudicat consentienti. ergo idē i casu nostro, & tāto fortius, quanto dicta verba recognitionē aliquam p̄ libertatem nō important. Ad p̄dicta facit quod legitur, & notatur in capit. cū olim. de testibus. Item respectu aliorum verborum in quibus dñs papa exigit, vt ad gratiam faciēdā interueniat consensus domini epī, potest responderi multipliciter. Pri-

mo, ut supra dixi, quod forte dominus papa voluit honorare personam dicti domini episcopi, vel forte confidens de solertia, voluit requiri eum, & maxime hoc procedit ponderatis duobus. Primo, quia non exigitur, ut cōfentiatur tanquam diocesanus. Secundo, quod in eisdem literis dicitur dictam terram quo ad forum ecclesiasticum pertinere ad dictum dñm abbatem. quæ verba satis ostendunt papam per hæc verba nullam iurisdictionem voluisse tribuere dicto domino episcopo in dicto castro: quoniam imo, & plus dico, quod et si dñs papa appellasset dictum dñm episcopum diocesenum illius castri, non pro hoc præsumitur aliquid voluisse de nouo cōferre dicto dño episcopo, ut probatur in dicta cle. si Romanus, & in c. si papa, quia hæc verba sunt enūtiatiue prolata pro alio, ut supra dixi. unde dñs papa in dubio non præsumitur uelle præiudicare iuri tertij, ut c. super eo. de officio delega. & in l. 2. §. si quis a principe. ff. ne quid in loco publico.

Casus Consilij sequentis.

VISIT aetis agitatæ tam in instantia causa principalis quæ appellationis inter Ant. Dominici, ex una parte, & Nicolaum Ioannis Martini ex alia parte, super quodam augmento dotis domine Angeli matris dicti Antonij consistentis in centum quinquaginta florenis, ac super exactione præcepti facti dicto Nicolao de soluendo, & nouissime super ualiditate appellationis interpositæ a domino potestate terra Clauicani ad honorabiles syndicos dictæ terre per dictum Nicolaum super residuo solutionis dicti argenti.

CONSILIVM XXX.

- 1 Appellari licite potest quando in executione sententiæ, uel præcepti inferitur grauamen.
- 2 Statuta dubia sumere debent interpretationem secundum ius, ut quam minus possunt laedant ius commune.

Procedam multum succincte. Nam multitudo actorum, & allegatorum confusionem generat, ita ut ipsis dominis syndicis, quibus in præsentia incumbit onus compatiendum sit. Et pro luculenta decisione huius materiæ aduertendum, quod per dominos syndicos appellationum iudices quiritur dūtaxat, quæ sunt ipsorum partes in pronuntiando, & sic oportet distinguere dūtaxat de ualiditate appellationis interpositæ ad eos per dictum Nicolaum, qui libello appellatorio pducto coram eis cōqueritur de executione præcepti per eum facti per dñm potestatem dictæ terre, & in effectu petit per dictos dominos syndicos, & eorum officium sententialiter pronuntiari, decerni, & declarari dictam executionem per eum factam iniuste, & inique, & perperam factam in personam dicti Nicolai annullari ac nullius fore efficaciam, & momenti, eo quia facta præter, & per formam iuris statutorum d. terre, & pronuntiari, & decerni sibi Nicolao dari copiam petitionis, & præcepti super dicta executione cum termino ad opponendum per dictum præceptum, quæ quidam terminum sibi reculauit dictus potestas tradere, & c. Ex parte vero dicti Antonij in hoc articulo appellati excipit quod dicta appellatio non est admittenda, quia per formam iuris, & statutorum dictæ terre loquendum super executione siquidem, ut spālter colligi potest ex forma exceptionum pductarum per d. Antonium uidendum solummodo incumbit, an ab executione facta personaliter per d. dñm potestatem potuerit appellari per d. Nicolaum. Et omisis breuitatis causa argumentis quæ satis friuola ex parte appellati fieri possunt, cō-

cludo dictam appellationem iustam, & per ipsam admittendam. Ad hanc sententiam moueor ex pluribus. tam ex dispoñe iuris cōis quam statutorum dictæ terre. Vbi cūq. n. in executione sententiæ diffinitiuæ, vel præcepti inferitur grauamen licite appellatur et de iure ciuili, cum non expectetur alia sententia diffinitiuæ, in cuius appellatione posset grauatus a grauamine releuari, ut leg. & no. in l. ab executione, C. quorū ap. non reci. & in c. quod ad cōsultationem, de re iud. facit, quod no. in l. 2. ff. de ap. reci. vel non, & in auth. habita. C. ne fil. p. pat. & 2. q. 6. sunt quorū ab executore. Sed in casu nostro potestas grauauit dictum Nicolaum exequendo illam sententiam seu præceptum, ergo potuit appellare. Quod autem eum grauauit patet, quia denegauit sibi dare copiam petitionis pductæ per d. Antonium. Nec uoluit sibi dare terminum ad opponendum, cum de iure per executionem sententiæ multa obijci possent, ut legitur, & no. in l. 4. §. condemnatum, & in l. a diuo Pio. ff. de re iud. & utrobique per Bar. & in c. de cetero. e. tit. & d. off. dele. pastoralis. §. quod uero, & quod ibi plene no. & maxime per Inn. in d. c. de cetero. & maxime prædicta præcedunt in casu nostro, ubi non petebatur executio in rebus adiudicatis, sed in actione personalis per personam, & bona iuxta formam statuti, quo casu non fienda est citatio, & dēt dari facultas parti se defendendi, ut in l. a diuo Pio. præall. §. in uenditione, & ibi aperte Bar. hoc uult, quod sentit Inn. in c. cum super. prope fi. de re iud. Nec huic sententiæ obstat statutum ciuitatis dictæ terre, super quo se fundat appellatus positum sub rubrica de executione instrui guarentigiam. in ver. si. ubi inter cetera disponit quod sententiæ, & præcepta non querela seu suspensa per remedium appellationis dñt mādari in continenti executioni, nec possit opponi nisi id quod opponi potest per instrumentum guarentigiatum & c. per ut in d. statuto latius cōtineat. quia dico, quod si diligenter ponderabitur sententia illius statuti, illud statutum luce clarius probat oppositum, & fundat intentionem appellatoris. Nam ibi in fi. ponitur clausula hæc quæ sequitur, uidelicet obseruando per omnia forma, & s. data, secundo la forma del presente c. è come ne li instrui guarentigiatu. Et sic aperte finis illius statuti in executione talis sententiæ, vel præcepti obseruare modum, & formam præcedentis c. & sic obseruat in instrui guarentigiatu, sed in præcedenti c. disponit, quod potestas, & eius uicarius teneatur, & debeant assignare terminum trium dierum cōuento ad recipiendum copiam petitionis, & instrui guarentigiatu, & opponendum per illam, ergo aperte colligitur quod etiam in casu nostro debeat dari dictus terminus trium dierum ad recipiendum copiam petitionis, & ad opponendum, licet non posset opponere nisi id quod opponi potest per instrumentum guarentigiatum. quod cum potestas humiliter requisitus non fecerit, satis appellare potuit d. Nicolaus per ea quæ dixi. Nam illa clausula in fi. statuti posita obseruando, qualificat præcedentia, ut in c. iquisitioni, & c. scdō uado, de ap. & quod legit, & no. maxime per Bar. in l. Titia. scriptura. ff. de lega. 1. Ad idem quod legit, & no. in l. Titia. scriptura. ff. de ver. obl. & in c. Apostolus. 34. q. 7. §. gl. fi. & hoc et ff. de ver. obl. & in c. Apostolus. 34. q. 7. §. gl. fi. & hoc et per alia considerationem. Statuta dubia sumere debent interpretationem secundum ius, ut quam minus possunt laedant ius commune. Et hoc ius cōis, ut probatur in c. dilectus, de cōsue. l. 2. C. de no. x. no. Inno. in ca. 1. de rescri. Bar. in l. oēs populi. ff. de iust. & iud. & l. 1. ff. ad le. Fal. Sed d. iure cōis dēt in executione sententiæ præcepti saltem in personaliter fieri citatio quæ fit, ut opponere, & se defendere possit, ut in d. §. in uedi. tione, & ibi Bartol. & per Inno. in d. c. cum super. & probatur in simili in ca. a multis, de æta. & quali. Et quia

CONSILIVM XXXI.

- 1 Prælatus solus sine alia solemnitate potest repudiare hereditatem longam, etiam rei immobilis ecclesiæ factam.
- 2 Hospitalia sine auctoritate diocesani constructa, non possunt dici loca religiosa, nec stricte pia.
- 3 Leprosi stantes in aliquo loco auctoritate episcopi non fundato, non tenentur ad iura episcopalia.

Ad claram decisionem omnium prædictorum, examinanda incumbunt tria. Primo, an dicta liberatio reuocari possit per successorem. Secundo, an dicta fraternitas teneatur ad canonicam portionem episcopi loci sibi exoluendam de relictis sibi factis. Tercio præsupposito, quod de iure teneatur, an vigore consuetudinis, seu prescriptionis possit dicta fraternitas se excusare. Circa primum, multum non insistant, quoniam non uidebitur magna dubitationem continere, cum certo certius sit dictum dñm episcopum illam liberationem facere potuisse. aut. n. de relicto non debeat quarta, quæ in ueritate non debeat, ut patebit ex i. dicendis, & casus est indubitabilis, tum quia ille idem episcopus non poterat plus petere, cum quantitas fuerit relicta in conscientia illorum, iuxta ea quæ hñr & no. in c. statutum. §. assessorem. de rescri. li. 6. gl. in cle. 1. de iud. patr. tum quia præsupposito, quod aliquod plus deberet episcopo, Episcopus cum habebat liberam administrationem reddituum, iuxta no. per gl. 1. 2. q. 1. duo sunt genera, & probatur in c. cum nobis. in fi. de elec. potuit remissionem residui facere, maxime cum in piam causam uenirent omnia conuertenda. Nam episcopus tenetur superflua conuerti in piam causam. 83. dist. c. 1. & 12. q. 1. uidentes. & quod clerici habent pauperum est. 16. q. 1. c. quoniam. ergo potuit nedum partem, sed totum relinquere fraternitati distribuendum in pias causas. nam prælatus nedum acquirendo, imo de acquisito non potest facere congruam leuemosinam, in c. ad hæc. & c. relatum. 2. de testa. quinimo modica cuiusque donare, ut in c. ceterum. de donat. Item dico, quod prædictis rationibus si quarta fuisset debita, & maxime, quia hic agebatur de acquirendo, non de acquirendo perdendo, & potest episcopus facere conditionem deteriorationis ecclesiæ, ut no. 16. q. 6. §. si ubi bona gl. & per Inno. in c. fraternitatem. de dona. optime faciunt no. per Doc. in c. quoniam. de deci. hinc no. dixit Fede. de Sen. confi. 9. & sequitur Bal. in l. pupillorum. C. de repud. hæc. & quod solus prælatus sine alia solemnitate potest repudiare hereditatem longam, et rei immobilis ecclesiæ factam, quod aliud est non acquirere, aliud acquisita alienare. Sed in casu nostro non est tanta dubitatio, quia reliquit relicta conuertenda in pium opus, & quia ut i. dicam, in rei ueritate quarta non debeat. Concludo ergo successorem non posse rescindere dictam liberationem factam per prædecessorem. Venio ad secundum, quod est magis dubitabile, an si fraternitas teneatur episcopo ad canonicam portionem. ut primo, quod sic: quia non solum de ecclesijs, sed et de monasterijs, & alijs pijs locis iura uolunt episcopum posse suam canonicam portionem exigere, ut probatur in c. requisisti. & c. si. de testa. Sed dicta fraternitas est collegium pium, ut in c. si quis. 42. di. & ibi per Arch. facit l. 1. & quod ibi no. Bar. ff. de coll. illi. & patet hoc ratione exercitij. Exercet. n. pietatis opera, ergo pia. dñ. lo. cus pius, ex quo ibi exercetur opera pietatis, ut no. Io. An. in c. Ioannes. de testa. & Spe. in tit. de instru. edi. §. nunc uero aliqua. ver. & scias. prope medium. Quid plura?

quia dictum statutum præsupposito, quod esset dubium in fi. sui, quod tamen in ueritate non est, dēt intelligi secundum ius cōis, ut si requiratur citatio, & dēt facultas parti se defendendi, & maxime quia iura naturalia hoc suadet, ut licitum sit cuique se defendere, imo et excōicato non denegatur defensio. c. cum inter. de excep. c. 1. de cau. pos. & pprie. & in cle. pastoralis. de re iud. 3. q. 11. caueant, & in c. oia. facit l. de uinoquoq. de re iud. Itē negari non potest quin data dubitatione super intellectu statuti debuisset dñs potestas recurrere ad consilium sapientis, secundum quod disponit in statuto dictæ terre, ad hoc l. post re iudicatam, ff. de transac. ubi saltem ex hoc capite iusta fuit appellatio dicti Nicolai. Non ob. si dicatur dictum Nicolaum non fuisse audiendum, quia non seruauit formam alterius statuti super solutione fienda secundum quantitatem petitorum, quia si bene aduertatur illud non facit ad casum nostrum, quoniam statutum loquitur de his quæ petunt aliquid a conuento, nec dicit quod non facta solutione in nullo audiat, quia processus ille non ualet. Sed in casu nostro dictus Nicolaus nil petebat per nunc, sed solum excipiebat petendo terminum ad opponendum copiam petitionis, & sic sumus extra casum illius statuti, nam uideo quod excōicatus quod nil potest in iudicio petere, tunc si conuenit potest se defendere, ut in d. c. cum inter. sic in præsupposito, licet dictus Nicolaus non fuisset audiendus, quod petebat solonem non factam, tamen a defensione per petitionem dictam, non debuit excludi, nam aliter sæpe damneret innocentem, quod est absurdum. in d. c. cum inter. Ex quibus omnibus concludo, quod dñi syndici dēt pronuntiare appellationem dicti Nicolai fuisse, & esse iustam, & legitimam, & declarare dictam executionem factam in eius personam, per dictum potestatem fuisse, & esse nullam, & inquantum esset aliqua, ipsam tanquam iniquam retractare, ac decernere copiam dicto Nicolao dictæ petitionis factam coram dicto dño potestate, super executione fienda, assignando sibi terminum trium dierum ad opponendum per dictam executionem petita. & cōdemnare dictum Antonium dicto Nicolao in expensis factis in hac causa appellationis: quia temere litigauit, & demum dēt dicti syndici in causa præcedere sicut fuisset processurus dictus potestas, cum succedat ipsius loco. de app. ut debitus. cum simili.

Casus consilij sequentis.

FACTI contingentia est talis. In ciuitate Massana est quedam laicorum fraternitas, quæ appellatur fraternitas sanctæ Crucis. Et conueniunt in loco ordinis sancti Francisci, in quadam capella sub vocabulo sanctæ Crucis, quæ quidem fraternitas multa pietatis opera, tum ex ipsorum fratrum substantia, tum ex relictis dictæ fraternitati accipit. Cui quidem fraternitati, quidam Deo deuotus multa bona reliquit distribuenda ad pias causas, & specificè fuit adiectum, ut daretur domino episcopo Massanen. super quantitate tamen non grauauit relinquens conscientiam illorum de fraternitate. quæ quidem fraternitas donauit domino episcopo florenos 12. & ab eo et habuit, & recepit fidei, & liberam, & integram absolutionem de dicto relicto. Demum episcopo mortuo, dicitur nomine successoris, quod dicta liberatio non ualuit pro tam modica quantitate & petitur integra quantitas, tam illius relictæ quam aliorum. Ex parte cōfraternitatis allegant dictam liberationem ualuisse, quod dicta fraternitas non tenetur ad canonicam portionem, eo quod maxime non est memoria, quod aliquando ipsam exoluisset, licet multa relicta ei facta fuissent. Quaritur quid iuris.

ra? hoc expresse tenuit do. Pet. in Peru. in trac. suo de quarta. Sed his non obstantib. prius puto de iure pcedere, maxime in casu nostro. moueor Primo, qd hæc quarta debet de relictis factis pijs locis epō subiectis, non aut de relictō psonali, et si fuerit factum clerico. hoc probat in c. requisisti. & c. si. & 10. q. 1. de his. & c. antiquis. el. 2. & no. Io. An. post Hof. in c. 1. de sepul. Sed in casu nostro non relinquit dictæ fraternitati, sed legatum fit loco: quia fraternitas non est ascripta loco, sed est collegium psonale, & quoddā corpus fictū, & repræsentatū, vt l. mortuo. ff. de fideiuss. no. Bar. in l. si. ff. de colle. illi. pōt. n. congregari vbicunq; vult. arg. in c. si qs. ergo non debebat quarta. cum. n. tali fraternitate relinquit, nō hñ respectus ad locū, vbi congregat, sed ipsū corpus fictū, & repræsentatū. & si qs vult ptnaciter ibi stare, dicendo qd fiat loco: dico qd tanto est magis clarū, qd quarta non debeat: qd dicta fraternitas est in loco exempto, qd non teneat epō ad canonicam portionem, vt cōiter no. Doct. in c. offm. de test. Fed. conf. 96. Scdō principl r moueor a rōne cessante, quare hæc quarta debeat epō. Nam rō fundamentalis est ipsa cōio, qd est inter epm, & clericos sibi subiectos, rōne cuius cōionis oīa bona erunt cōia inter epm, & loca inferiora. Sed qd cōio solet scandalum gnare. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de leg. 2. & qd leg. & no. in c. si qs. de vi. & hon. cler. & in c. ex tenore. de sent. exc. editi sunt canones decernentes, qd quarta debeat epīs. hæc clare colligunt ex d. c. requisisti. & ex dictis Io. And. ibi. hæc cōis rō cessat inter epm, & dictam fraternitatem. Non est. n. cōio rōne loci: tum qd locus nō est fraternitatis, tum qd locus ille est exemptus nō rōne psonarū, cū sint puri laici: & sic sunt alterius gnis, quam epīs: & duo sunt gna Christianorum, vnū clericorum, aliud laicorum, vt hñ in c. duo sunt gna. 1. 2. q. 1. & sic non est cōio inter eos: imo esse non debet, cum vita clericorum debeat esse separata a vita laicorum. c. laicos. & c. seq. 2. q. 7. Nec p istam fraternitatem definunt isti esse de iurisdictione iudicis secularis, cum hoc nullo iure pbeāt, sed potius no. oppositum in cle. 1. de religionis domi. Et si qs vellet dicere aliam esse huius quartæ rōnem, videlicet, pp onus epale, qd subit epīs in collatione ordinum, & cōsecratione, & administratione sacrorum, ut sentit dictus Pet. in d. tract. Ho. in sum. de sepul. §. līcitur. alias §. vetus. ver. naturalibus. dico hanc rōnem prorsus cessare in hac confraternitate, cum ista non subeat epīs in ista confraternitate, nec rōne loci, nec psonarum: cessare ergo debet dispō, ut in c. cum cessante. de appell. 16. q. 1. gñaliter. Tertio induco hac rōnem, relictū confraternitati, non fit rōne loci, nec rōne psonarum de confraternitate, sed rōne pauperum, vñ hæc confraternitas vñ electa, tanq. distributrix, & dispensatrix ad pias causas, ut patet ex mentibus relinquentium, & colligit ex mente d. c. si qs. sed ex relictō facto pauperibus non debetur quarta epō, ut in c. 2. de sepul. et si veniat distribuendū p alium, vel p ipsum epm, ut in l. nulli, & in l. si qs ad declinādā. C. de epi. & cle. ergo nec de relictō facto dictæ fraternitati. Nec ob. unum dictum Io. An. positū in c. dudum, de conuer. coniu. ubi dicit, qd si relictū fuit pauperibus certi loci debet quarta. arg. in d. c. requisisti. qd licet illud dictum sit verum, non tñ nostræ conclusioni obuiat: nam qñ relictū fuit pauperibus certi loci, relictū vñ non solum contemplatione pso.

narum, sed et loci, quia relictum acquiritur ipsi loco pio; de quo potest disponere ad libitum, unde cum locus pius subest episcopo, merito ratione cõis, & oneris episcopalis, detur tale relictum cõicari episcopo. Sed in casu nostro relictum nullo modo acquiritur loco: & presupposito quod acquireretur, quod tamen est falsum, cessaret ratio, cum locus ille sit exemptus, sed relictum est personale, & factum principaliter pro indigentibus, unde nulla ratio apparet quare debeatur hæc quarta episcopo. & si bene iura antiqua ponderentur, hæc quarta fuit inducta pro indigentiam episcopi. unde honestum fuit visum, quod loca pia subiecta episcopo subuenirent de omnibus subventionibus, cum episcopus sit rector, & caput talium locorum piorum, & administrator in multis, & multa onera subeat eorum contemplatione, ut habetur in 10. q. 3. c. 1. & 2. Quare quidem ratio cessat in istis laicis, qui non sunt de iurisdictione episcopi, sed solum conueniunt, ut pietatis opera exercent, ut sancti dixi. iura de hac quarta loquentis, cõiter loquuntur in relictis factis ecclesijs, & pijs locis, non autem factis collegijs iure approbatis, & sic cessat fundamentum tenendum oppositum. quinimo Bal. Doctor excellentissimus, & duo alij Doct. cum eo consuluerunt pro episcopo in latioribus terminis, uidelicet, quod de relictis factis hospitali autoritate episcopi non constructo, quarta non debetur, quia iura loquuntur de locis pijs, & sic religiosis, qui sub sunt episcopo. Sed talia hospitalia sine autoritate diocesani non possunt dici religiosa, nec stricte pia, cum possint ad libitum constructoris dissolui, ut in c. inter dilectos, & quod ibi per Innocentium de dona. & c. de xenodochijs, de re. dom. talis. n. locus cum sit priuatus, non videtur capax relictus, & sic videtur relictum factum potius pauperibus, quam loco. fortius hoc est dicendum in casu nostro, & precise in terminis nostris per fraternitatem, & pro episcopo post uerba longa determinabat Bart. in l. si quis ad declinandam. 10. q. 3. c. de epis. & cle. Item negari saltem non potest, casum esse dubium, sed in dubio standum consuetudini, quod est optima legum interpretis, ut in c. dilecto, de consue. & l. si de interpretatione. ff. de legi. Sed consuetudo est in dicta ciuitate Massana, & cõiter in alijs locis, quod a dictis fraternitatibus quarta non exigatur, ergo debet omnino cessare. Et huic rationi modo nullum video rñsum. hoc et videtur sentire Fed. consi. 225. ubi dicit quod leprosi stantes in aliquo loco autoritate episcopi non fundato, non tenentur ad iura episcopalia, cum eorum locus sit priuatus & non religiosus. Concludo ad secundum articulum, dictam fraternitatem ad quartam de relictis non obligatam. Venio ad tertium presuppositum quod de iure teneatur, an vigore prescriptionis seu consuetudinis possit se tueri. Et hæc quod repetitur formata per Doct. in ecclesijs, an possit hoc ius prescribere pro episcopo. Et reperiō tres opiniones. Prima, quia potest prescribi in quantitate sed non in totum. Secunda, quod non obstante consuetudine saltem detur quarta. Tertia, quod in totum potest prescribi, hæc non. in c. requisisti. & c. officij, de testa. & in c. certificari. de sepul. quod in totum non potest prescribi, ut uoluit Io. & Vinc. & Ho. in d. c. requisisti, & idem ibi Inno. licet Host. referat Inno. postea mutasse sententiam, in questione facta, & dixit quartam deberi non obstante consuetudine, de hoc tamen non apparet in lec. Inn. Item ipsemet Host. latissime hæc materiam discutiens, in summa sua. tit. de sepul. in §. an litium. alias sub §. metus. in fi. illius. §. conclusit, quod non obstante, quod ipse esset episcopus ualet consuetudo, portionem diminuens, sed non in totum tollens, cum videatur irrationabilis, sed prescriptio ualet secundum eum si titulus sit pro ius, ut in c. de quarta, de prescrip. Idem

Idē apertissime voluit gl. in c. i. de sta. re. & aperte sen-
titibi Io. An. allegādo ad corroborationem illius gl. c.
de quarta, & multi moderni in hoc sequunt in d. c. re-
quisisti. Itaq; hæc vñ cōis opinio, ut possit in totum p̄-
scribi, & hæc opi. semper mihi placuit. Et casus noster
rotundus in d. c. de quarta, vt dicit, presbyterum posse
se defendere aduersus ep̄m, sup̄ quarta decimarum, &
oblatione defunctorum, ex p̄scriptione. sed in casu no-
stro est p̄scriptio tanti t̄pis, de cuius initio non est me-
moria: que q̄dem p̄scriptio supplet defectum tituli, &
valet p̄ ius cōe, ut in c. i. de p̄scrip. lib. 6. ergo huic p̄-
scriptioni est standum, & plene tollit hanc quartam,
vt in c. officij. de test. ergo & p̄scrip. Nam præscriptio
valet p̄ ista immobilia ecclesiæ, vt in c. auditis, & in c. 2
cū olim. de rescr. fortius p̄ acquirēda, & maxime in ca-
su nostro, vbi de iure nō est clarum hanc quartam de-
beri. Cōcludo istā fraternitatē posse se tueri p̄scriptio-
ne, et p̄supposito, q̄ de iure teneretur. Ex his remanet
primus articulus magis clarus. Recepit. n. ep̄s istos 12.
floreos rōne relicti, & nō rōne quartæ, & sic non pōt
dicere successor quārtam non fuisse integre solutam.

Casus consilij sequentis.

C A S V S contingentia. Quidam iam defunctus dum ageret in humanis, inter cetera in testamento suo sic disposuit. In primis quidem iudico corpus meum sepeliri apud locum fratrum minorum sancti Francisci de Senis: apud quem mihi ego sepultus eram, in quo loco iudico, volo, & mando, quod mei fideicommissarij infra scripti faciant, seu fieri faciant unam capellam, sub vocabulo beati Bartholomaei Apostoli in eo loco, quo dictis meis fideicommissarijs videbitur. In qua capella cum ornamentis ecclesiae, & paramento, & alijs necessarijs ad eandem, expendantur de bonis meis ducenti floreni aurei, ut in ea perpetuo pro anima mea, meorumque parentum diuinum officium celebretur, & dictum testamentum seu legatum fuit factum anno Domini M. cccc. l. v. & sic sunt elapsi iam lxxx. anni, quod nunquam fuit aliquid executum per dictos fideicommissarios, nec per alium. Nunc quaeritur, an circa petitionem dicti legati obset praescriptio. & praesupposito, quod obstat, nunquid aduersus eam possit implorari beneficium restitutionis in integrum, &c.

CONSILIVM XXXII.

- 1 *Prescriptio centenaria solum currit in relictis factis locis religiosis.*
- 2 *Scientia in facto alieno non praesumitur.*
- 3 *Ecclesia restituitur adversus actus iudiciales.*

Videtur primo dicendum q̄ p̄scriptio non hēt hoc casu locum, qm̄ nō valenti de iure agere, nō currit p̄scriptio, vt in l. i. r. C. de anna. exceptio. vbi filio viuente patre, qui hēt rerum suarum vsūfru. non currit p̄scriptio, q̄ a viuente parente, p̄ illis rebus agere non pōt. l. non solum. C. de bo. q̄ lib. Ad idem. l. in rebus. C. de iu. do. vbi dī, q̄ vxori constante matrimonio nō currat p̄scriptio in rebus dotalibus, q̄ a constante matrimonio non pōt p̄ illis agere, vt in l. doce ancillā. C. de rei ven. Ad idē c. q̄ diuersitatē, de conce. p̄ab. Sed ita est q̄ fratres minores nō pnt esse in iudicio, p̄ rebus tpalibus, & sic non pnt agere, ut in cl. exiui de parafio. de ver. sig. ergo nō currit p̄scriptio. † Præterea, & scđo, in relictis factis locis religiosis currit sola

p̄scriptio cētenaria, vt in l. vt inter diuinū. C. de sacros.
 ecc. Sed in casu nostro tū tp̄is lapsum non est, ergo ius
 ecclesiæ est integrum, & maxime, si consideret, q̄ sit
 totū illud tp̄s. 80. ann. a tpe testī inchoandū, non det in
 p̄scriptione cōputari, q̄a cū p̄scriptio non currat sine
 bona fide. de p̄scr. c. vigilanti, & c. fi. & in regula, pos-
 sessor malæ fidei, de reg. iu. l. 6. Et hæres extraneus p̄-
 sumat scire contenta in testō, det saltem reduci illud
 tp̄s, a quo bona remanserunt apud ipsum hæredem, a
 quo p̄scriptio non pōt inchoari, obstante mala fide
 fuit. n. in mala fide, ex quo habuit scientiā huius lega-
 ti. 3. 4. q. 2. si virgo. q̄ habuisse p̄sumit rōne p̄dicta. Item
 & tertio fratres ignorauerunt relictū, quinimo cōiter
 ignorabant, † nec p̄sumenda est scientia in facto alie-
 no, vt in regula, p̄sumit ignorantia, de reg. iu. l. 6. er-
 go non currit p̄scriptio q̄ principaliter causata fuit
 in odium negligentium, vt in c. vigilanti, de p̄scrip.
 Sed his nō obstantibus q̄ in veritate in casu nostro nō
 concludunt, vt j. patebit, dico q̄ prius duo examinan-
 da sunt. Primo, quale ius ex illo relictō acquisitum fuit
 fratribus. Scdo considerandum, q̄ quem agit, p̄ execu-
 tione dicti relictī. Ad primum conclusiue dico, q̄ nul-
 lum ius fuit acquisitum fratribus p̄dictis, cum non
 p̄nt sibi aliqd appropriare, vt in d. cle. exiui de paradiso.
 Sed ius fuit acquisitum ipsi ecclesiæ fratrū. vñ licet
 in alijs religionibus, & collegijs hoc sit, q̄ ipsi hñt ius
 in ecclesia, & illud qd̄ concedit ecclesiæ, videat con-
 cessum collegio, tñ in fratribus minoribus hæc dici
 non p̄nt, q̄a nullum ius hñt in ecclesia, sed solum sim-
 plicem vsum facti: vñ ecclesia, & locus pius vident vt
 precario. hæc sunt verba Bar. in tractatu minoricarū,
 q̄ incipit. Si aliquis in suo testō, vbi ipse refert q̄ licet
 fratres sint incapaces hæreditatis, vt in d. cle. exiui. hoc
 tñ non est referendum ad ipsorum ecclesiam, q̄a non
 p̄nt institui heredes, sicut aliud collegiū ecclesiasticū.
 l. i. C. de sacrosan. ecc. q̄a p̄ tale relictū nihil acquiri
 fratribus. Idem, & fortius dicendum est in relictō fa-
 cto ecclesiæ, ergo ad diuinum cultum ius acquisitum
 ecclesiæ exercebit, vel res relictā petet, vt concludit
 Bar. in loco præal. in c. seq. p̄ syndicum ecclesiæ Roma-
 næ, cum summus Pontifex est rector ecclesiarū ipsoꝝ
 fratrum minorum, ipsi vero fratres hñt vsum simpli-
 cem, vt s. diuino est, p̄nt tñ ipsi fratres syndicum nomi-
 nare ex priuilegio indulto p̄ Papam Martinum IIII.
 qd̄ quantum ad relictā factā ab ecclesia non extitit re-
 uocatum, vt plenius no. Bar. in d. trac. Si aut̄ dictus syn-
 dicus hñt non pōt, q̄a fratres nolunt noīare, vel fuerit
 eis interdictus, dicit q̄ ep̄s poterit tale p̄sequi rōne pię
 causæ. arg. in l. nulli, & l. si qs ad declinandā. C. de ep̄i.
 & cle. non obstante, q̄ ecclesia sit exēpta, sicut si re-
 lictum concerneret aliquā piā cām extra diocesim.
 pōt. n. se ep̄s impedire rōne ipsius delinquentis, si esset
 sub cura sua, vt d. l. nulli, & q̄ ibi no. Si aut̄ ep̄s non fa-
 ceret, vel esset negligens, pōt se impedire ciuitas, in
 qua ecclesia est constituta, quia ecclesia ibi p̄tinet ad
 honorē, & vtilitatē oīum ciuium, facit l. i. ff. de publ.
 iud. & optime facit l. ciuitatibus. ff. de le. i. & loquitur
 Bart. qñ ecclesia fratrum est instituta hñs, sicut in casu
 nostro, qñ testator mandauit construi capellam. Ego
 adduco tex. apertum in Auth. de eccl. ti. vbi d̄ q̄ face-
 re exeq, spectat non solum ad ep̄m, sed et̄ ad ciuilem
 iudicem, ita q̄ locus est p̄auentioni. ita dico, q̄ ciues
 hic deputati Senis p̄ concilium gñale poterunt hanc
 causam

causam cognoscere. Concludo ergo circa hoc primū, qđ ex tali relicto nullum ius fuit acquisitū, nec est penes ipsos fratres, sed penes ecclesiam, pmouendum tñ p psonas añ dictas. Nunc p solutione qđonis principalis est examinandum fm qđitum, qđ nunc agit, p qđ apparebit quale ius competat ecclesiæ, & an sit pscriptum, & p quantum tps. In quo animaduertendum, qđ aut agit p haredem, & non pōt se defendere p pscriptioe, qđ psumit in mala fide, vt s. dixi. Idem vñ dicendum de haredē haredis, licet ipse fuerit bonæ fidei, qđ cum censeat eadem psona, mala fides defuncti nocet haredi, & hoc est clarissimum de iure ciuili, vt pbat in l. cum hares. ff. de diuer. & temp. pscripti. licet de æquitate canonica aliud videat, vt hares qđ hēt bonam fidem, possit ex æquitate incipere pscriptioe, vt sentit Dy. in regula, possessor, de re. iu. li. 6. facit qđ legi. & no. in c. de quarta, de pscript. & c. cura, de iurepatro. sed cū agat nunc p laicum, obseruandum est ius ciuile. arg. eorū qđ no. in c. 2. de arb. li. 6. & c. de clericis. de fo. comp. aut agit p extraneum bonorū dicti testatoris possessorem: qđ esse pōt intentando hypothecariam, iuxta l. 1. C. cōia de leg. & tunc si qđem ille possidet ex titulo p haredē, & allegat nunc pscriptioem hypothecariæ actionis, & in dubio vt cōpleat pscriptio, requirit qđ cum bona fide possederit 40. ann. qđ minori tpe non pscriptit p ecclesiam, de pscript. c. de quarta, & c. cum olim, & quasi p totum, & in auth. quas actiones. C. de sac. san. ecc. & in corpore, de eccle. tit. 5. p tpalibus. & idem vñ hoc casu esse p priuatum, qđ hypothecaria non pscriptit minore tpe, vt l. cum notissimi. C. de pscript. 30. vel 40. ann. aut iste tertius possidet sine titulo haredis, imo allegat pscriptioem p haredem, & p pñs p ecclesiam, & tunc vñ sufficere tēpus 10. ann. cum ti. p tex. in l. 1. & 2. C. si aduer. credit. pscript. op. nam principr agit hypothecaria p ecclesiam. Sed ipsum dñum haredis, qđ pscriptum dico ex tpe, vt in iuribus pscript. nisi dicamus spāle esse in iuribus ecclesiæ, vt nullo mō pscriptibant minori tpe 40. ann. vt in d. s. p tpalibus, vbi tex. & loquitur de relicto ad pias cās, & aperte disponit, vt exactio non pscriptat minori tpe 40. ann. Ex his pōt capi solutio principalis qđiti, an pscriptio sit valida, an cōpleta. nec obstant argumenta superius in pñum formata. Et primo ad primum fateor, qđ fratres ipsi minores nō poterant nec pñt agere, sed alij poterant agere, vt syndicus ecclesiæ Romanæ, vel ep̄s loci, & ciuitas, vbi est ipsa ecclesia, vñ pp negligentia administratorum, currit pscriptio p eum qđ agere non pōt, vt aperte est videre in relicto facto p redemptione captiuorum, & pauperibus alendis, qđ agere non pñt cām, qñ incerti sunt captiui: sed pp negligentiam ep̄i currit pscriptio, vt est tex. cū gl. in d. l. vt inter diuinū. no. Fede. de Senis, de const. c. 1. Non ob. qđ dñ de filiofa. & vxore, qđ maritus nō possidet vt vxoris administrator, sed iure pprio qđ hēt in illis rebus, & idem in patre. Item nulla ecclesia pōt agere, cum sit corpus inanimatum, sed pp negligentia possidentū, & administratorū currit pscriptio p eam, vt de pscript. p totum. Non ob. fm arg. de l. vt inter diuinū, vbi in talibus relictis admittit duntaxat pscriptio centum annorum, qđ dico illam legem in hoc correctam, p auth. quas actiones, qđ ibi immediate sequit, & hñ clarius in corpore vñ sumit. l. de eccl. ti. s. p tpalibus. sentit gl. in c. fi. 1. 6. q. 4. vñ ho-

die solum: Romana ecclesia gaudet priuilegio centum annorum, vt in c. 2. de pscript. li. 6. & in c. cum nobis. e. ti. & d. auth. quas actiones. Tertium argm principale sup ignorantia fundatū non obstat, qđ pscriptio currit & p ignorantes, vt pbat in l. fi. C. de pscriptio. lon. tempo. & d. c. 2. & c. vigilantū. de pscript. vñ. n. quodam mō negligentes in eo, qđ nō qñunt, qđ eis incumbunt, & ad eos pñtinent, arg. in c. quis, de re. iu. Venio nunc ad fm principale qđitum, an p supposito, qđ pscriptio cōpleta sit, ecclesiæ in integrum restitutio aduersus illam pscriptioem indulgenda sit. & est elegans, & subtile dubium, in quo antiqui glossatores, & scribes se admiscunt in varias snias, & Ber. primus glossator multū in hoc variavit. in c. auditis, de pscript. nunc in vnam, nūc in pñiam sniam declinando, sed tñ adhæsīt opi. Io. & Vin. qđ conuenerunt restitutionem denegandam, moti, qđ iura voluerint ecclesijs in pscriptioibus pñiudicari. in c. placuit. 1. 6. q. 3. & eadem cā. q. 4. volumus. Idē, qđ si consideret restitutio, frustra emanassent iura pscriptiois, loquētia aduersus ecclesiā. Itē tenuit Goff. in sum. de in integ. resti. dicens, qđ nunq inuenit ecclesiam restitui in vsu. qđ tpa subducant de medio, vt in c. 1. de pscript. sed in pscriptioibus iudicialibus ecclesia equiparat minori. Hanc opi. sentit gl. in cle. 1. de in integ. resti. dicens illam cle. loqui de restitutione aduersus pscriptioem, p quam dat restitutio, remittit ad no. in d. c. auditis. nihil de nouo inducens, sed in pñiam sniam conueniunt numero plures, & ingenio elegantiores. primo Accur. gl. iuris ciuili in d. auth. quas actiones. & apertius in Auth. de eccl. tit. 5. p tpalibus. vbi dixit hoc cōiter teneri. Scđo hoc tenuit Io. glossator vbi dixit hoc cōiter teneri. Scđo hoc tenuit Io. glossator decreti, in c. placuit. el. 2. 1. 6. q. 3. Inno. Papa Doctor subtilissimus in c. 1. de in integ. resti. hanc opin. secuti sunt Pau. de Leaza. & Io. de Lig. in cle. 1. de in integ. resti. pñall. c. auditis. Et ibi fere oēs moderni, in c. cōtingit, de transac. & Ho. in sum. de in integ. resti. s. 3. ppe finē, sentunt Bal. & Bar. in d. auth. quas actiones, vbi male, & nō fideliter recitant opiniones canonistarum. pbat hanc opinio rōne, minori currit pscriptio, tñ restituit. C. si aduer. vsuc. & in l. fi. in qbus causis in integ. resti. non est nece. no. gl. in l. sicut. C. de pscript. 30. ann. ergo idem dicendum in ecclesia, qđ fungit iure minoris in resti. vt in c. 1. & c. auditis. de in integ. resti. & in c. 1. & 2. eo. ti. li. 6. & in cle. vnica. e. ti. nec valet si dicat, illa iura loqui de pñt. & pscriptioib. iudicialib. qđ non aparet rō sic restringendi. si. n. aduersus pñtum p quem secuta traditione transferet dñum, dat restitutio, ergo fortius est concedenda aduersus pscriptioem, cum pñtus sint de iure gen. l. ex hoc iure. ff. de iustit. & iu. & interuenit vtriusq; partium consensus. l. sicut. C. de act. & obl. pscriptio aut est de iure ciuili inuenta, & causata circa partium consensus. Si ergo fortius vinculum dissoluit, multo fortius minus forte. arg. in auth. multo magis. C. de ep̄i. & cle. & c. cum in cunctis. de ele. Item actus iudiciales, vt teneat, sunt multum fauorabiles, & sic sunt litium finis, in c. finem litibus. de do. & cont. & l. qdam æstimauerunt. ff. si cer. pet. hinc alibi dixit gl. no. delictum pñlati nocere ecclesiæ in iudicialib. sed non in pñtib. vt no. in reg. delictum pñlati. de reg. iu. non in pñtib. vt no. in reg. delictum pñlati. de reg. iu. lib. 6. Sed aduersus actus iudiciales restituit ecclesia, & aduersus sniam, vt c. 1. de in integ. resti. lib. 6. & in c. auditis. pñall. ergo multo fortius aduersus pscriptioem extraiudicialem. pñterea d. cle. indistincte loquitur,

quitur, vt aduersus lapsum tps restituat ecclesia: ergo aduersus pscriptioe, qđ causatur ex tps cursu. Et hanc partē arbitror veriorē, maxime attēta ignorātia huius legati, nā in legatis, vt singulariter voluit Bar. in l. j. s. si qđ aut. ff. de iur. actus; pri. cā maior est restituēda ignorāti aduersus pscriptioe, ar. illius. ego adduco ad idē gl. no. qđ hoc sensit in l. Pantoniū. ff. de acq. hær. Nō ob. qđ iura voluerint ecclesiæ pñiudicare p pscriptioe, qđ idē reperitur in minore, & tñ cōceditur resti. nec sequitur qđ p hoc iura sint frustratoria. qđ hoc falsum, cum resti. deat peti. j. quadrienniū, quo lapso alia iusta cā nō apparente, firma manet pscriptio, vt in c. 1. & 2. de in integ. resti. li. 6. Non ob. hoc expresse iure nō cauere: qđ satis est, qđ includat sub verbis gñalib. iura. n. gñaliter voluit ecclesiæ lase succurri p bñficiū restiōis, vt in iurib. pñall. Sed restat nūc aliud nō minus forte. nā p supposito, qđ resti. sit cōcedēda, tñ illa dēt impetrari. j. quadrienniū, a tpe laseionis, & non vltra, vt in d. c. 1. & 2. de in integ. resti. li. 6. & in cle. 1. eo. ti. & l. fi. C. de tēp. in integ. resti. Sed in casu nō est impossibile, fm ea, qđ s. dixi: qđ a nedū tps pscriptiois cōplet, & sic laseionis, & sic quadrienniū, sed maius tps est lapsum, ergo tali casu cōtingēte, nō est hoc bñficiū indulgēdū. Ad hoc rñdeo duplr. Primo, qđ illud tps quadrienniū a principio est vtile, vñ nō currit ignorāti. tex. est in c. 1. eo. tit. li. 6. vbi dicit, si qđ negligenter omiserit & c. Sed ignorās nō negligit, vt pbat in c. 2. iuncto c. qđ diueritatē. de conc. pñb. Ad idē gl. in c. qđ sit. de ele. li. 6. in ver. distulerit. & hac opi. singulariter tenuit Zen. & Io. de Lign. post eū in d. cle. vnica. in ver. cōtinuū. p hoc facit, qđ quadrienniū istud succedit loco anni vtilis, qđ olim cōpetebat, vt dicit tex. in d. l. fi. C. de temp. in integ. resti. dēt esse ergo a princ. vtile, vt sic sapiat naturam eius, in cuius locum subrogatur. arg. c. vt ecclesiā. vt li. pen. Scđo rñdeo, nō minus efficaciter. tex. in d. c. 1. dicit, nō audē dā ecclesiā post quadrienniū, nisi aliqua rōnabilis cā subsit, qđ mouere dēt superiorē ad hoc bñficiū cōcedēdū, sed si bñ oēs circūferentiæ in casu nō ponderent, facillimē reperit cā rōnabilis. hic primo fuit ignorātia legati, qđ est iusta cā restituendi ēt maiorē, vt s. dixi. Scđo, & melius, hic agit de iure illius ecclesiæ, qđ ad hanc rē pmouendam non hēt spālem, & pñiū admistratore, cū quo res ecclesiæ nō pñt agi, & Papa est valde remotus, & in istis curā impartiri nō pōt ep̄s, & nō curat, cū pp exēptionē ep̄i minus soliti sunt curare. Ad hoc qđ singulariter no. Inn. in d. c. olim. el. 1. de ref. spo. vbi dicit, qđ si ecclesia inferior caret vltimo & immediato administratore, nō currat p pscriptio. licet ep̄s possit p ea agere, & hoc ea rōne: qđ nō est qđ spāle eius curā gerat. idē ergo & fortius esset dicendū, ut hic falsē illud tps quadrienniū nō currat, data pbabili ignorantia, quæ hic satis pñsumenda est & c.

Casus consilij sequentis.

CASVS in effectu talis est. Iudex a sede apostolica deputatus, quendam absentem citauit per edictum, non valens forte citare personaliter, & tandem illo non comparente interdicti excommunicationis sententiam in illum fulminauit, & sic denique mandauit per ecclesias illum publicari, & vitari. demum ille sic excommunicatus comparuit in ecclesijs illis in quibus fuit publicatus, & fecit fidem de quadam appellatione sua priusquam sententia illa ferrentur, interpositis iustis causis apparentibus in ea. & illa praesertim, quia fuerat citatus

ad locum sibi notorie suspectum, & minus tutum, dicens amplius eum vitari non debere, maxime, quia iudex ad quem appellatio admittitur, & inhibuit ne appellatione pendente procederetur ad vltiora. Item quia reperiuntur quadam statuta in ecclesia cathedrali illius loci, quæ videntur concedere cōmunionem in casu predicto. Iudex vero a quo, qui excommunicationem protulit, instat, ut vitetur, dicens appellationem nullam, maxime, quia sententia illa & cōfusa fuerunt late pro excessu notorio. hoc tamen reus omnino diffitetur. Queritur nunquid rebus sic stantibus debeat interim vitari in officijs diuinis, & alijs.

CONSILIVM XXXIII.

- 1 Ordinarius debet in actu executionis sententiae obtemperare delegato.
- 2 Sententia excommunicationis iusta, uel iniusta, est timenda.
- 3 Appellatio manifesti raptoris non est admittenda.
- 4 Notoria multa dicuntur, quæ non sunt.

Videtur primo, qđ vitari deat, p id qđ no. gl. in c. dilectus. de app. in fi. qđ dicit, qđ si dubitat an teneat appellatio, potius est vitandus, qđ in dubio ei cōicandū, arg. de ele. extra in c. fi. & melius facit c. illud. e. ti. ubi in materia nā dicit tex. qđ in dubijs uia tutor est eligenda. f. qđ potius seruetur excoicatio. Ad idē facit in arg. c. iuuenis. de spon. cle. exiui. de uer. sig. ubi dicit, qđ in dubijs eligenda est uia, qđ est sine periculo, sed in casu uitationis, nullū subest periculū, in alio sic, data ualiditate excoicationis, ergo & c. pro hoc ēt facit c. 1. & qđ ibi no. gl. de scruti. Scđo pñr hoc vñ tenere Inn. in c. ad pñtiā. de app. ubi dicit, qđ quanquā excoicatus post appellationē, nō teneatur se gerere, p excoicato, si de sua appellationē cōfidit, ab alijs tñ vitandus est. c. p tuas. de sen. exc. ubi tex. vñ hoc innuere in uer. nos igitur. Tercio facit c. pastoralis s. quia uero. de offi. del. ubi dñr, qđ ēt ordinarius dēt in actu executionis sniæ obtemperare delegato, et si sciat illius sniam iniustā, ergo cū delegatus in casu nō instet, nō vñ ipsius pcepto refragandū esse. Quarto, quia snia excoicationis iusta, uel iniusta est timēda. 1. 1. q. 3. snia pastoris. & subditus in dubio tenetur superiori obsequi, & parere. 3. 3. q. 1. qđ culpā. & 1. 1. q. 3. qđ ergo. Quinto de hoc est casus in c. cū sit Romana. in fi. de app. vbi dñr appellationē manifesti raptoris nō esse admittendā, & qđ pro delicto notorio apostolus excoicauit Corinthū absentē, & irrequisitū. & ad idē facit. 2. q. 1. c. de manifesta. Sed his nō obstantibus, qđ iudicio meo nō obstat. dico in hoc articulo, saluo iudicio meliori, casum esse in c. solet. in fi. de sen. exc. lib. 6. vbi dñr, qđ si qđ ostendens se excoicatū post appellationē, pbabile, postulat se admitti ad pñdū, dēt solū vitari in iudicialibus, & in alijs negotijs extraiudicialibus non. vñ in electionib. & alijs spūalib. seu diuinis officijs admittēdus est durate appellatione, & hoc clare uolunt ibi Inn. & Io. An. qđ dicūt, quod ēt añquā admittantur pbationes, an causæ appellōis sint ueræ, uel non, dēt admitti ad pñdicta saltē cū ptestatione. uñ satis est fm eos quod excoicatus cōpareat, & dicat se appellasse añ sniam, & p hac snia ego adduco tex. iudicio meo hoc aperte pbantem in c. licet. eo. tit. lib. 6. ubi dñr, qđ si quis asserit se fuisse excommunicatum post appellationem, & non fuit psecutus appellationem. j. tps a iure statutum, debet pñuntiari, & denuntiari excoicatus, ut vitetur, & nedum in iudicialibus, sed etiam

eum publicauit p infam, nam transit in notorium, qd est plus, & sic capio medium, vn non requiro necessario notorium, nec puto sufficere solā pbationem delicti. Item dico qd ad pbandum veritatē delicti, non sufficiunt testes singulares, vt plene no. Fed. consi. 72. Et si hoc haberet constitutio epi, facit qd ad pdicta no. idem Fed. consi. 16. vbi tenet cōfessionem factam extra iudicium p vsurarium non sufficere, vt p hoc dicat manifestus. Non ob. pdictis, c. cum in diocesi. pall. vbi vī sufficere fama cum aliquib. argumentis: pōt. n. rīderi, qd non loquitur quo ad irritationē testi, sed quo ad exequendum penam. c. q. a in oībus. de vsur. q. cum sit modici pūdicij, non capiunt verba ita stricte, vt no. Fed. consi. 72. pall. Vel dico qd intelligit de argumentis, qd sufficiunt cum fama ad pbandum quem vsurariū, cum de facili conuinci non pnt. arg. c. illo vos. de pign. c. ad nostram. de emp. & ven. & qd legit, & no. in cle. 1. de vsur. Nam argumenta seu indicia qūque plene pbant. l. indicia. C. de rei vend. & l. sciant cuncti. C. de pba. & no. in c. tertio loco, de pba. & sic concordat cum pdictis. & p hoc hī, an testm fuerit nullum, & an dicta hāreditas sit in casu restitutionis, vel non, p supposito qd non sit in casu restitutionis, vt puta qd non erat manifestus vsurarius mō pdicti. Quāris redeundo ad principale dubium, an monasterium teneat satisfacere de oībus vsuris, in libris pdictis contentis. Et breuiter dico, qd aut monasterium adiuit hāreditatem cum bñficio inuentarij, & in dubio non teneat vltra vires hāreditarias, vt l. fi. C. de iure delibe. quatenus aut suppetit hāreditas detractis pbabilibus expensis, puto monasterium teneri ad restitutionē, put ex libris testatoris vsurā eliciunt. Nam faciunt in hoc fidem, qd a regulariter libri faciunt fidem p scribentem, vt in l. quidam. §. nummularios. & qd ibi no. ff. de eden. & in l. exēplo, & l. rōnes. & l. instra. C. de pba. & in c. 2. de fide instr. tum qd in casu nro agit ad exonerandum aīam defuncti, non dēt exquiri pbatio multum exacta, vt in cle. 1. de vsu. & qd ibi no. & dēt fieri hāc restitutio his, a qbus fuerūt extortā, vel eorum hāredibus, si supersunt, vt in c. cum tu. de vsur. vel tanq. incerta distribuenda sunt pauperibus, vt in d. c. cum tu. & de practica est bona gl. in c. 2. de vsu. li. 6. in uer. satisfieri, & latius p Fed. consi. 101. Et hāc pcedunt et si defunctus nihil mandauit de vsuris restituēdis, vt in c. tua nos. de vsu. iuncto d. c. 2. in gl. in verbo, mandauerunt. Aut monasterium non confecit inuentarium, & tunc licet prima facie videat obligari, et vltra vires hāreditarias, p l. fi. C. de iure delibe. & p id qd in ecclā sentit glo. 1. de testa. tñ dico, qd ex duplici capite non teneat ad id qd ad illud puenit, qd ecclā hāres non teneat ex omissione inuentarij vltra vires hāreditarias, vt no. Bart. in l. 1. C. de sacrosan. eccl. auth. sicut. co. ti. qd hāreditas non dēt sibi deferri, nisi quatenus est lucrosa, vt in d. auth. sicut. Et idem Bak. in l. fi. C. de iure delibe. mouet p l. 1. ff. de iure ff. & qd ecclā non dēt gaudere minori priuilegio qd fiscus, vt no. in c. 1. de in inte. rest. Scdo qd non teneat, qd vsurā petunt ex delicto defuncti, & sic de iure civili non obligaret hāres, nisi quatenus de delicto ad eum puenit, ex quo lis non fuit contestata cum defuncto, vt l. debitum. C. ne ex delic. defun. lex aut finalis. C. de iur. delib. solum obligat ex omissione inuentarij illius qd non poterat soluere infolidum, sed de iure civili non erat hāc petitiō. Nam de iure canonico nō

tenetur hāres ex delicto defuncti vltra vires hāreditarias, vt in c. in literis, de rāpto. & in similibus ita in terminis nostris consuluit Fed. consi. 16. & tenet do. Ant. in c. debitores, de iureiur. p Io. And. in c. 2. de vsu. li. 6. in nouel. sentit gl. in c. fi. in ver. mandauerint. Concludo ergo sic ad istud fm dubium, monasterium teneri quatenus patiunt vires hāreditatis, ita qd de bonis proprijs monasterij non tenent aliquid exponere, nisi p ut statim dicam in tertio dubio. Venio nūc ad tertium dubium, an nō sufficientibus bonis hāreditatis teneat monasterium exponere bona monasterij. in quo dico, qd si oīa bona hāreditaria extarent, non teneret monasterium aliqd exponere de suo, vt f. satis plene dictum fuit. Sed qm vt patet ex casu narratione, monasterium multa consumpsit in vtilitatem ipsius, arbitror monasterium obligari ad satisfaciendum de suo, quatenus ad ipsum puenit de bonis hāreditatis, qd in illis pōt dici monasterium factum locupletius, cum de suo habuisset facere expensas illas, quas fecit de bonis hāreditatis, vt in l. pupillo. ff. de sol. teneat ergo ad satisfaciendum iuxta vires hāreditarias, & p debito satisfaciendo, ecclā cogit et videri bona immobilia, vt in auth. hoc ius porrectum. 10. q. 2. & hoc de tertio. Ad quartū vtrū Papa possit licite sup his dispensare, ne ad alienationē bonorum sequat defolatio monasterij. Credo qd sup certis. i. his qd debent illis, a qbus fuerunt extortā, vel eorum hāredibus, si supersunt, Papa licite non dispensat, qd nō pōt tollere pecuniam certis psonis laicis, & dare monasterio. arg. eorum qd no. Inn. in c. qd in ecclesiā. de consi. & c. inquisitioni. de sen. exc. facit, qd hī in cle. pastoralis. de re iud. & qd no. p legistas in l. fi. C. si p ius vel vtili. pub. maxime cum vsurā peti pnt ex conditione indebiti, vt no. in c. Michael. de vsu. & c. debitores. de iureiur. & 16. q. 6. si eps. super incertis aut in dubio pōt Papa dispensare, cum sint in dispōne ecclā, quinimo dico qd et eps loci possit hanc concessionem facere, vt expresse no. Io. An. in c. 2. de testa. li. 6. & sic fuit alias disputatum, & cōclusum, vt ibi no. p eum. & ide tenet Bal. in consimilibus terminis, in l. si qs ad declinandum. C. de epis. & cler. Puto et attentari posse, qd si monasterium istud indigebat tpe testi, potuit ille testator oīa incerta dare monasterio, tanq. paut peribus, vt in d. c. cū tu. & qd no. Io. An. in d. c. 2. & sic non tenebat requirere concessionē papalem, vel epālem, qd licite recipit ab eo qd hēt potestātē dandi pauperibus, & monasterium indigens satis est pauper, vt no. in locis pall. & facit l. priuilegia. C. de sacrosan. eccl. & c. diaconi. 99. dist. & 16. q. 1. c. fi. Possit et dici, qd si tpe testi monasterium non indigebat saltē in tanta quantitate, si tñ hodie indigens fieret ex distributione incertorum, qd ipsum monasterij collegiū possit hāc inter certa distribuere eorum ecclā, & monasterio, cū in hoc nulla notet ambitio. Simile videmus in epō, qd est dispensator bonorum ecclā. 12. q. 2. videntes. tñ pōt capere p suis necessarijs. 12. q. 2. eps. cautius tñ est hīe epi, vel Papae auctoritatem maxime pp tenentes opinionem, qd incertorum distributio spectat ad epm loci, & non ad hāredem. de quo no. in d. c. 2. de testa. lib. 6. & c. cum sit nimis absurdum. de iudi.

Casus Consilij sequentis.

FACTI contingit talis. In ciuitate Senarum statuto canebatur, quod uendentes panem uenalem tenerentur

deberent soluere noīe gabella quadrenos octo pro stama, demum tractu temporis quadam frumenti penuria, & caritudine imminente, facta extitit nomine cōmunis, s. u. officialium ad huiusmodi deputatorum publica proclamatio in effectu cōtinens, quod cuique esset licitum facere panem uenalem, sine alicuius gabella solutione. Cuius proclamationis intuitu multi induiti sunt panifices ad uenalem panem faciendum, & hoc continuauerunt per biennium sine postulatione, & sine solutione alicuius gabella, demum fuit eis intimata panis simpliciter remissio, sed suspensa duntaxat per tempus 13. mensium, & sic inceperunt dictam gabellam pro futuro soluere. Elapso vero quatuor annorum tempore, insurgit notarius gabella contra dictos panifices dicens eos obnoxios solutioni gabellae pro tempore sex mensium, in quibus fecerunt panem post lapsum 18. mensium predictorum. At etiam dicitur per dictum officialem quod tenentur soluere penam fraudata gabellae, in statutis Senarum contentam, ex eo quia per illud tempus sex mensium soluerunt minime dictam gabellam. Ex parte panificum allegatur ignorantia dictae prouisionis, cum proclamatio fuisset facta pure super remissione gabellae. Quæritur quid iuris sit.

CONSILIVM XXXV.

- 1 Constitutio solemniter edita, ligat indifferenter omnes post lapsum duorum mensium.
- 2 Leges instituuntur cum promulgantur.
- 3 Ignorantia priuatorum non debet obesse communi.

Videtur primo dictos panifices teneri ad solonem gabellae illorum sex mensium, ac ad penam fraudata gabellae p tex. no. in l. interdū. §. licet. & §. diu. ff. de publ. vbi patet qd error nō excusat, quominus res incidat in commissum pp uedigal non solutū. Scdo pbat aliter. Constitutio solēniter edita ligat indifferēter oēs post lapsum duorum mensiū, ita qd post illud tps non psumit ignorātia, ut in Auth. ut facta noue cōstitui. in rubro & nigro. & no. in c. 2. de cōsti. & hoc cū cōstitutio edita a principe. Si autē est inferioris, nō dat tñ tps, sed minus arbitradū p bonū iudicē, cōsiderata quātitate territorij, qd distinguit p dictū statutū, cū non sit æquū vt tñ tps assignet in cōstōne inferiori, qd qnq. porrigit effectū ad modicam distinctionē quantū assignat in lege principis, qd distinguit totū orbē, ut no. Ho. in summa, de cōsti. qd. & Io. And. sup data li. 6. sequunt cōiter in c. 2. de consi. §. pall. at in casu nro a tpe reformationis facta in concilio gñali, nedū emanauerāt duo menses sed 18. ergo nō pnt allegare ignorātia, maxime cū nō fuerit nouū statutū, sed qdā suspēso antiq. & sicut antiquū statutū ligabat post 18. mēses, & nō sicut nouū, vt l. cū pcaro. ff. de pcar. Tertio facit ad idē c. 1. de postu. pla. ubi dicit qd postq. cōstitutio est solēniter edita & publice pmulgata, psumit qd illius hīe scientiā, nec facile audit p tendēs ignorātia. imo dixit Inn. in c. 2. pall. qd non audit allegans ignorātia, nisi dilucide eā pbarer, ut in c. qd dicitis. 16. dist. & c. pposuisti. 82. dist. Sed his non obstantib. Priū puto de iure verū. Moueor primo p tex. huius qōnis decisiū, in d. c. 1. de post. pl. vbi ad hoc, vt qs astringat ad cōstōnis obseruantia, exigunt duo, vt cōstō sit solēniter edita, & publice pmulget. Ad idē tex. in d. Auth. vt facta no. consi. & 4. dist. c. in istis. §. leges. vbi dicit, qd leges instituunt cū pmulgan, & non in data, ut j. Sed in casu nostro illa reformatio gabellae suspēsa non fuit pmulgata, sed fuit solēniter edita: ergo non ligauit p facientes, qn-

mo publicatio fuit facta pure, sine pñitione alicuius tps, & sic non debuit psumi, & ppetua, & pura. arg. in l. seruus. C. de pen. & c. eos. 1. q. 1. & qd no. Inn. in c. ex literis. de consi. Nec tenebant Panifices aliud inuestigare, cum non dēat statutum aliter psumi factū quam fuerit pclamatum, vt in l. Labeo. ff. de supel. lega. imo pars, qd non publicat, non pōt dici statutum ad effectum alium stringendum. arg. in d. §. leges. & qd vna & eadē res nō dēt duplici iure cēseri, & sic vna pars publicet, & alia non, vt in c. cum in tua diocesi. de deci. & 12. q. 2. cognouimus. Ad idē l. qdā hāredē damnauerat. ff. de tri. vi. & oleo lega. ubi legādo simpliciter vinum vī testator legasse oē uinum, qd hēbat: cum indefinita æquipolleat uniuersali, ut in c. ut circa. de ele. li. 6. Sed in casu nostro proclamatio fuit simpliciter & pure facta, ergo pure obseruāda est, & non aliter. Scdo facio principr tale motiuum, p illā pclamationem vī inter cōe, & Pontifices pcessisse quasi pētus: sicut in simili no. Bar. in l. penul. ff. de decr. ab ordi. fa. ubi dicit, qd si cōe facit statutū, qd quicunq. iuerit ad habitandum, in ciuitate Clusua, sit exēptus a solōne gabellae, vīr quasi pēre cōe, & cunctes ad habitandum, ita vt immunitas semel concessa reuocari nō pōt, cum transierit in pētū, uel quasi. Si ergo cū panificibus seu fornarijs fuerit gñaliter quasi pētū, nō ualuit reformatio saltem, ut fornarij possint cogi ad solonem gabellae, & multo fortius ad pēnā fraudata gabellae, cū nulla hic fuit p cōmissa fraus, ut clare pbat p simile in l. sed si pupillus. §. pscribere. cū duobus. §. ibi pcedentib. ff. de instit. vbi patet, qd si qs pfecit publice institore alicui negotiationi, non sufficit eū simpliciter reuocare ad impediendos pētus cū eo gerendos, sed necesse est, qd publice pclamef, ut sic alij sint cauti ad defistendum a pētib. cum tali institore gerēdis, ne sub illo ptextu, & in differenter facile decipi possint. Nam oīs res p cās p quas nascit p eadē dēt dissolui, in regula, fm natura. de reg. iur. li. 6. Tertio principr pbat ex alio capite, pē supposito quod illa reformatio suspēsa in concilio gñali edita ligasset sine aliqua publicatione, tñ pbabiter ignorantes non affecit, vt l. pen. ff. de decr. ab ord. fa. & l. iubemus. C. de testa. & in c. vt aīarum. de consi. li. 6. & le. & no. in d. c. pposuisti. 82. dist. Sed nulli pōt venire in dubium, qd isti pētores seu panifices habuerunt probabilem cām ignorantiae, cū non dēat in casu nostro præsūmētia constitutionis, sicut in alijs casib. cum hic facta reformatione facta est pclamatio sine tps præsūmētia: & sic aliter quam proponat actus in concilio gñali. Et sic poterant stare secure absque alia indagine: cum, ut s. dixi, non erat præsūmēdum, qd aliter fuisset publicata quam edita: & maxime, quia elapso illo tpe 18. mensium ab eis fuit extortum nomine gabellae, nec pōt in casu nostro fieri fides de ignorantia, nisi per iurū istorum, cum agatur de iporum conscientia, hoc dicit gl. singularis in d. c. pposuisti. Itan dum est iuso allegantis ignorantiam statutū, & maxime in casu nostro, vbi concurrunt illa vīgens præsūmptio ignorantiae pp publicationem factam. Et maxime hāc procedunt respectu pēnā fraudata gabellae, quē imponitur respectu fraudis, & doli, quae rō hic cessat pp ignorantiam, vt in d. c. vt animarum. & Cy. in l. si quis non dicam rapere. C. de epis. & cle. Item possit insurgere aliquis dicens, non vī, qd ignorātia priuatorum debet obesse cōi, nec agitur hic de pēnā, sed de

soluendo debitū superiori. dico, q̄ in casu nro aliud est p̄pcedentē quasi p̄ctum in cōi, & istos pistores. si. n. fuissent certificati de solōne, forte non fecissent amplius panē venalē, vel nō tm̄, vel d̄ tali materia, vel mō. dēnt ergo gaudere bñficio p̄clamationis, donec legitimo mō eis fuerit denuntiātū ne beneficio principis decipiant: cū bñficio nō decipi, sed iuari oportet, ut in c. i. de priui. & facit d. l. si pupillus. Non ob. p̄ria superius alleg. ad primū ad l. interdū, dico, q̄ ibi loquit̄ de ignorātia crassa, & supina, ut ibi no. Bar. secus si est p̄babilis, ut in casu nro, ut ibi no. & in iurib. superius alleg. Alia duo p̄ria satis p̄suprauisa sunt soluta: p̄cedunt. n. q̄n constō fuit publice p̄mulgata, & q̄n ex aduerso non allegata p̄babilis ignorantia. Sed in casu nostro illa reformatio suspensiuā non fuit publicata: q̄a in publicatione nihil fuit dictum de p̄finitione t̄pis. Itē hic allegat̄ p̄babilis ignorantia, q̄ causat̄ ex p̄dictis. Cōcludo ergo dictos pistores non posse constriungi ad soluendum gabellam p̄ dictis sex mēfib. & fortius nec ad p̄nam fraudatā gabellā, maxime iurantibus de ignorantia suspensionis.

Casus consilij sequentis.

QVIDAM Andreas civis Senensis testamentū cōdidit, in quo inter cetera reperitur hoc capitulū. Item si contigerit filios suos mori quodcumq; sine filiis legitimis, & naturalibus, vel q̄ remaneat ex eis vnus filius dicti testatoris tantū, non habens filios, eo casu quo vnus masculus tantum remaneret, legauit, & iudicauit, & reliquit, q̄ de bonis suis quolibet anno in perpetuum darent monasterio fratrum minorum de Senis duas salmas vini pro sacrificio celebrando in dicta eorū ecclesia. Contigit post mortem omnes filios masculos & feminas decedere prater vnā fœminā, a qua petunt nunc dictū legatum. Queritur, nunquid debeatur.

CONSILIVM XXXVI.

- 1 Filiorum appellatione in fauorabilibus veniunt fœmina.
- 2 Masculus & fœmina dicuntur correlatiua.
- 3 Dicitio filius, ex propria significatione filiā non comprehendit.
- 4 Vfus cōmunis loquendi in ultimis voluntatibus attendi debet.

Idetur Primō q̄ sic hac rōne. legatum a principio condōnale pōt in eūcōtum condōnis peti, vt in c. Raynaldus, & in c. Raynaldus. de test. & l. cedere diem. ff. de ver. fig. cū multis similib. Sed in casu nro euenit cōdō cū remanserit tm̄ vnica filia sine filiis legitimis ceteris mortuis ēt sine liberis, ergo & c. Nec ob. si dicat̄ testatorē fecisse dūtaxat mētiōē de filio, & nō de filiā: nūc aut̄ superest filia, & nō filius, & sic nō v̄ impleta conditio: q̄a appellōne filij cōprehendit̄ ēt filiā, ut in l. filij appellōne. & l. q̄s. ff. de ver. fig. & legif. & no. in l. i. eo. tit. h̄ in l. ita. de li. & post. p̄bat aperte in l. legati. in l. q̄ duos, & l. feruus, & l. Lucius. §. q̄sitū. ff. de leg. 3. vbi patet, q̄ legando mulos v̄ legasse ēt mulas: & legatis seruis veniunt ēt ancillæ, & legatis pueris veniunt ēt puellæ. Item appellōne fratrum veniunt ēt sorores, & in materia legati, ut d. §. q̄situm. legif. & no. in l. tres fratres. ff. de pac. qd̄ non est ex alio, nisi q̄a masculinū cōcipit fœmininum, vt in dictis iurib. & l. si ita scriptū. ff. de leg. 2. in c. si q̄s suadente. 17. q. 4. iuncto c. mulieres. de sen. exc. Item, & tertio cōis utriusq; Doctorum opinio est q̄ in legatis & alijs fauorabilib. appellōne

filiorū veniunt fœminæ, & q̄ masculinū concipit fœmininū, vt no. Bar. post Doc. in d. l. i. ff. de ver. fig. & l. si q̄s in tantā. C. vñ vi. & l. quicumq; ff. de ser. fugit. p̄ Cy. & Arch. satis plene in d. c. si q̄s suaden. & Io. de Lig. in cle. i. de ele. p̄ gl. in c. gñali. de ele. l. 6. p̄ Host. in c. Raynaldus de test. & Spe. in ti. de dispu. & alle. §. post hoc aut̄. ver. vlt. ibi masculinū. Sed his non obstantib. q̄ vere non obstat in casu nro, p̄rium dico de iure verū. Mo ueor primo, q̄a si bñ ponderent̄ verba testi in cōdōne fit mētiō non solū de filio, sed in sequentib. addit̄ de filio masculo: q̄ q̄ aut̄ in iure reperiat̄, ut appellatiōne filij cōprehendat̄ filiā, ut in iurib. p̄all. nullibi tñ reperit̄, q̄ appellōne filij masculi cōprehendat̄ fœminā. imo p̄riū in materia nostra aperte voluit Ho. Goff. Io. And. in d. c. Raynaldus. ubi testor sic filiū substituit si absq; filijs masculis moreret̄ & c. Et p̄fati Doc. dicūt, q̄ si illud verbū masculus, nō fuisset appositū, sufficiebat filias fœminas habuisse: q̄a masculinum, & c. Et sic apertissime volūt q̄ masculinū cōprehendat̄ fœmininū, q̄n nō ē aditū uerbū, masculis: alias secus, vt fuit in casu nro. Et idē Bar. in l. cū auus. ff. de cōd. & dem. Et pōt esse rō diffērentiæ vltra eos. Nā uerbū masculus, p̄prie conuenit viris & nō fœminis: est. n. diminutiū: & d̄ a mas maris addita culus, ut dicit Papias: noīa. n. appellatiua sunt immutabilia ab hoīe. hinc est, q̄ error in eis uitiat legatū, vt legi. & no. i. l. si q̄s in fundi uocabulo. ff. de leg. j. Et sic appellōne masculi nō uenit fœmina: cū hoc appellatiū masculus, denotet diuersum q̄d a fœminā. l. q̄r. ff. de sta. ho. 4. q. 3. c. si testes. §. hermaphroditus. Itē masculus, & fœmina sunt correlatiua: q̄a d̄ masculus respectu fœminæ, sicut maritus & vxor, p̄r & filius. vñ cū sint oīno diuersa vnū nō cōprehendit aliud, sicut si legarē marito non cōprehenderet̄ vxor, uel si lego patri nō uenit filius: secus aut̄ vbi fit solū mētiō de filio. Nā filius & filiā nō sunt correlatiua: & filius d̄ a philos, q̄ est amor. l. liberorū. in fi. ff. de ver. fig. q̄ qd̄ uerbum p̄p̄ etymologiam vtriq; cōuenit masculo & fœminæ. Scdō p̄bo principr̄ alia rōne, uerba i qualibet dispōne dēnt sic intelligi, ut aliquid operent̄, ut in c. si Papa. de priui. in 6. & l. si q̄n. ff. de leg. 1. Sed in casu nro si uoluisset testator cōprehendere filiā fœminā, frustra fecisset mētiōē de masculis, & sic illa additio masculis, nil operaret̄, qd̄ nō est dicēdū p̄ p̄dicta, & aliud sensisset in c. nā ubi dixit masculus, dixisset filius uel filiā. in c. ad audientiā. extra de deci. & ille tex. bñ facit. nō. n. debemus recedere a p̄prio significato, ex quo aliter de mēte nō cōstat, ut ibi, & c. si. de ver. fig. & l. nō aliter. ff. de le. 3. Tertio facit q̄ uerbū filius, non ex p̄pria significatione, sed p̄ interpretationē & extensionē cōprehendit̄ filiā, ut l. p̄nuntiatio. in prin. ff. de ver. fig. & no. gl. in d. l. i. ff. de ver. fig. & d. l. q̄ duos. de le. 3. Sed si uerbū masculus cōprehenderet̄ ēt fœminā, cōcurrerēt in eodē casu duæ extēsiōes & impropriationes, qd̄ non est dicendum. l. 2. C. de dotis p̄mis. Quarto adduco l. si ita. ff. de lib. & post. iuncta gl. quā ibi sequit̄ Bar. dicit. n. ibi Bar. q̄ appellōne filij ueniūt oēs filij, & filiæ. dicit. em̄ gl. hoc uerū, nisi fuisset adiectū nomē p̄priū: q̄a p̄ illā adiectiōē v̄ restrinxisse se ad vnicū filiū. ita in p̄posito adijciēdo ultra uerbū filios, istā qualitatē masculinū, v̄ restrinxisse ad filiū masculū, & non ad fœminā. Quinto p̄bat aperta rōne, id qd̄ de sui natura operat̄ exclusionem, nō dēt inducere inclusionem. ar. in c. si necesse. de do. post diuor. & c. si. de ver. fig. Sed uerbū masculū,

masculi, adiecto uerbo filius, apponit̄ ad excludēdū fœminā, cū sit qualitas sexus fœminini exclusiua: ergo nō dēt operari ipsius inclusionē. Nec ob. si dicat̄ testatorē in principio fecisse mētiōē de filio simpliciter: q̄a ex quo in eadē oratione, & dispōne fecit mētiōē de filio masculo, v̄ sp̄ intellexisse de masculo. Nam uerba p̄cedentia dubia capiunt intellectum a sequentib. Et hoc aperte v̄ p̄bat in simili in l. q̄ filiab. ff. de le. i. & l. si. §. cui dulcia. ff. de uino, triti. & oleo leg. & l. si seruus. in fi. de le. i. Sexto, & ultimo p̄bat inconuincibili ter, in qualibet dispōne, & maxime in ultimis uoluntatib. attendi dēt cōis usus loquendi, ēt p̄p̄riam significationem uerborum. l. librorū. §. qd̄ tñ Cassius. ff. de le. 3. & l. cū de lanionis. §. asinam. ff. de fun. inst. & l. La beo. ff. de supel. le. & ibi plene p̄ Bar. p̄ gl. in c. nonnulli. de reser. & p̄ Inn. in c. olim. de ver. fig. Sed certo certior casus est, q̄ appellōne filij masculi nemo intelligit̄ fœminā, imo esset qd̄ supinum dicere oppositū: ergo, & c. Et hoc vltimū dēret sufficere ad uictoriā huius causæ, & p̄ hac sūt sublatā argumēta formata p̄ parte p̄ria. Nec ob. si diceret̄, q̄ pater uoluit grauare filiū masculū: nā potius v̄ uoluisse grauare fœminā, cū p̄ masculū conseruet̄ agnatio. l. i. ff. de ven. inspi. & qd̄ no. in l. 2. C. q̄ sit lon. consue. q̄a dico aliā rōnem esse in fœmina quantū ad istū casum. Nā fœmina nescit lucrari, & oportet, q̄ maritē, nec de facili reperiret sibi maritū cū hoc p̄petuo onere, sed masculus est dñs domus, & sic pōt negotiari, nec ita grauā ex hoc onere. Et q̄c quid sit, satis est testatorem dixisse de masculo, & non de fœmina, unde sufficit ita scriptum esse. l. prospexit. ff. qui, & a qui. 6. q. 3. scriptura.

Casus Consilij sequentis.

QVIDAM diecesanus Vulerana reliquit monasterio montis Oliueti centum, Episcopus loci petiit ex tali relicto canonicam portionem: monasterium praedictum contradicit allegans exemptionem, & etiam praescriptionem tanti temporis, de cuius initio memoria non est. Queritur quid iuris, &c.

CONSILIVM XXXVII.

- 1 Monasteria dicuntur exempta, respectu legis diecesanae.
- 2 Officium in quo remouetur, remouetur & officij primum.

Ria ad clarā decisionē uidenda sunt. Primo, an monasteria religiosorū, cessante sp̄ali exemptione, ad hanc portionē canonicā teneant. Scdō, posito q̄ sic, utrū sp̄alis exemptio defendat hoc monasteriū, & alia eiūsdē ordinis: cū totus ordo montis Oliueti dicat̄ sp̄aliter exēptus a iurisdōne ep̄i. Tertio, p̄supposito q̄ emptio nō p̄sit, an saltē rōne p̄scriptionis, de cuius initio non est memoria, possit dñs ep̄s ab impetitione huius monasterij excludi. Et primū dubiū v̄, q̄ oīa monasteria sunt libera a solōne huius portionis canonicæ, q̄a oīa monasteria sunt exēpta respectu legis diecesanae, vt i. 6. q. i. cū p̄ utilitate, & c. dilectus. de offi. ord. cū simili. Sed solū huius portionis spectat ad legē diecesanae: ergo, & c. Minor probat̄ ex theoria gl. in d. c. dilectus. i. o. q. i. in summa. ubi no. q̄ oīa q̄ consistunt in recipiendo, ut est cathedraticū, quarta decimarū frater naliū, & similiū, sunt de lege diecesana. Sed hoc non obstante, p̄riū dico de iure p̄cedere, vt p̄bat aperte in c. requisisti, & c. officij. de test. vbi clare patet monaste

ria, & alia pia loca teneri ad hmōi quartā. tenet Inn. in c. i. de sta. mo. & Host. in summa, de sepul. in §. & a q̄bus. Et cōiter oēs scribentes sequunt̄, nec est vera illa theoria gl. in d. c. dilectus. & clare p̄bat in dictis iuribus, & de his duab. legib. diecesana, & iurisdictione, remitto ad plene no. in d. c. dilectus, & p̄ Inn. in d. c. i. de sta. mo. Ita q̄ cōcludo, illā exemptionē gñalē tributā oībus monasterijs, quoad leg. diecesanā, nō sufficere respectu huius solōnis canonicæ portionis. Venio igit̄ ad fm̄, an saltē p̄sit huic monasterio exēptio sp̄alis. Et sciendū, q̄ Host. fuit in singulari opinione, quod nō. ita tenuit in §. & a q̄b. nisi sp̄aliter eccl̄a eximere ab hac quarta, & idē d̄ tenuisse qd̄ Cardinalis de Tuder to in quodā suo tractatu. motiū istorū est, q̄a hac quarta debet̄ ep̄o ab oībus eccl̄ijs suā diecesis, ut i. c. cōquerēte, de offi. ord. Sed certe, q̄c d̄ isti dicant, oēs alij Doc. tā antiqui q̄ moderni tenēt p̄riū, uidelicet, q̄ si eccl̄a sit exēpta a iurisdictione ep̄i, non tenet sibi ad hāc quartā, & ipsemet Host. hoc v̄ tenere in c. officij, de testa. ubi hoc tenet Inn. & clarius in c. in nra, de sepul. latius Io. An. in d. c. officij, & sup̄ rub. Et idē ibi d. Ant. de Bu. do. Card. Florent. Pe. & Pau. & oēs scribentes. Et cōsultuit Fed. de Se. excellentissimus decretorū Doctor, vt patet in suis cōsilijs, consi. 96. Sequit̄ do. Bal. in l. si q̄s ad declinandum. C. de epi. & cle. & hanc opin. legēdo, & consulendo sp̄ tenui. fundm̄ huius opinionis est, q̄a hac portio dētur ep̄o ab eccl̄ijs suā diecesis. Itē rōne suā iurisdictionis ep̄alis, & curā, q̄ subit in dictis eccl̄ijs, vt p̄bat in d. c. requisisti. no. Doct. in dictis locis p̄all. & maxime in c. officij, & super rub. Sed iter ep̄m, & eccl̄as exēptas cessat illa rō, nec subit laborē i eis circa iura ep̄alia, cū immediate subijciant̄ Romano Pontifici, ut patet i. 6. q. i. frater noster. vñ dicimus, q̄ Papa est ep̄s exemptorū, ut no. gl. in d. c. nulla. 93. di. & in c. autoritate, de pri. li. 6. & forte ob hoc dixit Pet. ut recitat Io. An. in c. requisisti, q̄ eccl̄a exēpta dēnt hanc canonicā portionē soluere Papæ. Item, & scdō hoc v̄ p̄bat in cle. dudum, de sep. ubi fratres p̄dicatores, & minores solunt duntaxat vnā quartā. f. eccl̄a parochiali, si defunctus fuit apud eos sepultus, & sup̄ alijs portionib. seu deductionib. fidis, imponit̄ filētium oībus, quorum appellōne veniunt ep̄i, de iud. c. i. p̄ hoc qd̄ no. ibi glo. in versū. quartā. Præterea in quo remouet̄ officium, remouet̄ & officij p̄mum. ff. de exc. tu. l. tria onera, cum similib. & l. Seio. in prin. ff. de an. le. & a quo remouet̄ cura, remouet̄ & p̄mum curā, l. alumna. ff. de adimen. lega. sed ab ep̄o remouet̄ per exemptionem cura, & officium iurisdictionis ep̄alis, ergo & hoc p̄miū canonicæ portionis. Nec ob. c. in nostra, de sepul. ubi exempti soluunt quartā, q̄a vt dicit Io. And. & bñ in d. c. officij. illud c. loquit̄ de alia quarta, q̄ soluit̄ eccl̄e parochiali, d̄ relicto facto eccl̄ie rōne sepulturæ p̄ p̄p̄rium parochianum, debet̄ ab oī eccl̄a quantuncq; sit exempta, ex quo parochianus fuit apud illam sepultus. rō, q̄a illa soluit̄ p̄ sacra, & diuina officia, q̄ exhibuit in vita suo parochiano, vñ in recompensatione iura uoluerunt, ut testator dimitteret quartā partem eccl̄æ, & si nō dimisit, dant in subsidium actionem p̄ eccl̄am legatariam, ita q̄ in hoc non p̄dest exēptis, ut in c. 2. de sepul. & d. cle. dudum. Sed quarta q̄ dētur ep̄o, soluit̄ ab ipsis legatarijs p̄ onera ep̄alia, & cōionem, quam hēt in eis, q̄ oīa cessant in exēptis. vñ concludo, quod eccl̄a non tenet soluere

soluere ep̄o canonicā portionē funeralium, sed eccl̄a parochiali, sic & hic, si ip̄ius parochianus fuit apud il- lam eccl̄am exēptam sepultus. Per qđ concludit, mo- nasteria montis Oliueti, cum sint exempta a iurisdōne ep̄i, ad hmōi quartam non teneri, si herent populum non exēptum. Nam tunc rōne populi non exēpti hēnt cōtionē cum ep̄o, & ep̄s grauat circa eius ep̄ale. arg. c. ex ore. de pri. Ita singulariter limitauit hanc opin. Inn. in d. c. in nostra, qđ satis placet, & hoc de scđo dubio. Descendo ad tertium, p̄supposito sine veritatis p̄iudicio, qđ hęc exemptio non p̄deset, qđ in veritate p̄deset, nunqđ rōne p̄scriptionis possit dictum monasterium tueri. Et breuiter concludo qđ sic, tex. est apertus in c. de quarta. de p̄scrip. tenet gl. ord. in c. i. de sta. mon. Et idem ibi Io. An. p̄ dictum c. de quarta. incidenter post Fed. de Sen. Inn. in c. requisisti. de test. licet Host. ibi di- cat eundē aliter fuisse postmodum interlocutum. Sed hoc nō apparet in lectura ip̄ius Inn. ip̄se tñ Host. sentit primam opi. in c. certificari. de sepul. & latius hęc ma- teriam disputandam assumpsit in summa eo. ti. in §. an licitum. alias sub. §. vetus. & ibi in fi. concludit non va- lere consuetudinē in totum absorbentē hęc quartam, sed p̄ parte sic: p̄scriptio tñ pōt absorbere: fecit. quirit titulus, cum sit p̄ ius. Sed in casu nostro non fuit titulus exēptionis. Nam cum opi. sit cōis, eccl̄am exēptam nō teneri, ut patet ex discussis in p̄cedēti articulo, p̄suppo- sito, qđ esset falsa, saltē p̄stitisset legitimam cām p̄scri- bēdi. arg. optimo, & quasi expresso, in c. cum dilectus. de consue. Item est qđ cessaret oīs titulus, tñ hic est la- psus tāti t̄pis, de cuius initio memoria nō existit, qđ hēt vim tituli, ut patet in c. i. de p̄scrib. li. 6. Et qđ ualeat p̄- scriptio, tenuerūt Io. & Vin. in d. c. requisisti, & cōiter moderniores scribētes, nec oportet in hoc multum in- stare, cum aperte p̄bet in d. c. de quarta. Ad idē facit c. officij. de testa. vbi patet valere in hoc priuilegium. er- go & p̄scriptionē, cum ista cōiter pari passu incedant. Nec mirum, cum p̄ p̄scriptionem tollant iura iam ep̄o q̄sita, ut in c. cū olim. & c. auditis. de p̄scrip. fortius ac- quirēda. ar. i. 6. q. i. c. fi. Concludo ergo dictum mona- sterium posse tueri p̄ dñm ep̄m, sup̄ exactione huius canonicę portionis, rōne. f. exēptionis, & p̄scriptionis.

Casus consilij sequentis.

CASVS in effectu talis est, Duo ciues Vulerani occasio- ne cuiusdam debiti inter eos contracti elegerunt quosdam asti- matores quorundam bonorum dandorum in solutum pro di- cto debito, dantes eisdem potestatem astimandi, & promiserūt stare eorum astimationi sub certa p̄ena: deniqđ dicti arbitra- tores, seu astimatores astimauerunt, & laudauerunt secundum eorum iudicium: quorum laudum vna partium approbante reliqua improbauit: & ad dominum potestatem loci recursum habuit, petendo certis ex causis laudum dictum pronuntiarī nullum, seu iniquum Qui dominus potestas partibus citatis, p̄fixit terminum ad probandum incumbētia causa, infra quem aētor probauit intentionem, reo infra eundem terminum nil probante, nec impedimentum allegante. Lapsa dicto termi- no, aētor petit attestaciones suorum testium publicari reo con- tradicente, & petente terminum sibi statui ad probandum in- tentionem suam. Potestas autem, non obstante contradicē- tione rei, publicauit dicta testium, a qua publicatione per di- ctum reum extitit appellatum, allegantem potissime duas cau- sas dicta appellationis. Prima, qđ terminus ad probandum de- beat simul vtriqđ parti statui. f. primo aētori, secundo reo. Se-

cunda, quia citatus fuerit dictus reus ad videndum statui ter- minum aētori. & sic non potest ad illam actionem p̄figi ter- minus ip̄si reo: sed hac appellatione tanquam friuola reiecta, potestas debito tempore pronuntiauit dictum laudum nul- lum, a cuius pronuntiatione fuit per dictum reum iterum ap- pellatum: & coram iudice appellationis produxit ad probatio- nem iuris sui quadam capitula directo cōtraria capitulis pro- ductis coram domino potestate. Altera pars. f. appellati allegat appellationi locum non esse, nec dicta capitula contraria posse produci. Quaritur quid iuris.

CONSILIVM XXXVIII.

- 1 Appellari non potest ante sententiam diffinitiuam.
- 2 Arbitrator quando cognoscit loco iudicis, ab eo appellatur.
- 3 Iudex reductionis secundum bonā & equitatem arbitrari debet.

Ria sunt ad claram dilucidationem in da- ganda. Primo, nunquid prima appel- latio interposita ab interlocutoria valuerit. Scđo, an a diffinitiuā lata per eundem dñm potestatem potuerit appellari. Tertio, p̄supposito sine veritatis p̄iudicio, qđ dicta appellatio sit admittenda, nunquid capitula directo p̄ria deant admitti in cā ap- pellōnis. Ad primum iuxta ordinem ueniendo, omittis breuitatis cā argumentis, qđ ad partem affirmatiuam fieri p̄nt, dico dictam appellōnē ab interlocutoria non valuisse. f. Primo, qđ regula iuris ciuilis habet, qđ ante snām diffinitiuam appellari non pōt, qñ grauamē est reparabile p̄ appellōnem a diffinitiuā, ut in l. ante snā & q. C. quorum appel. non reci. & in l. 2. ff. de ap. reci. vel non, & ibi plene p̄ Bar. & in l. intra utile. ff. de min. vbi restringit, qđ ip̄se notauerat in d. l. an snā, & facit l. gñaliter. §. 2. C. de iureiuran. & c. sup̄ eo. el. 2. de app. Sed hoc p̄tensum grauamen erat hmōi, cum potuisset p̄bari in appellōne a diffinitiuā: ergo dicta appellatio non erat admittenda. Item scđo, & melius, ex quo dñs potestas p̄fixerat terminum vtriqđ parti ad proban- dum, non tenebatur, nec dēbat terminum de nouo sta- tuere, non allegato, nec probato impedimēto p̄ aduer- sam partem: quia oīs p̄batio dilatoria intelligitur pe- remptoria. tex. est apertus in c. licet. de proba. & ibi p̄ Doct. & in l. fi. & l. oratione. ff. de ferijs, tenet Archi. in c. iudicantem. 30. q. 6. & Bar. in l. i. C. de dila. §. vidēdū. ver. quid si data. Nec ob. motiua partis aduersę: nam ista cā est summaria, ut patet in statutis ciuitatis Vulte- ranę, & potuit potestas si, & semel vtriqđ parti termi- num statuere. tex. est in cle. sepe. de ver. fig. & ibi hoc tenetur cōiter p̄ Doc. Non ob. aliud motiuum, quod ci- tatio fuit facta ad p̄figendum terminum aētori, & non ip̄si reo. hoc. n. habebat uitiare, si ip̄se reus citatus non fuisset p̄sēns in p̄fixione sibi facta. Sic intelligo tex. & Bar. in l. aut qui aliter. ff. qđ vi aut clam. Sed cum in casu nō dictus reus fuerit p̄sēns in p̄xitione termini, non erat necessaria alia citatio. Fit. n. citatio, ut pars sit p̄ns: sed data p̄ntia, non est necessaria citatio, ut no. Io. An. in c. fi. de ele. li. 6. facit l. si ut proponis. la. 2. C. quō & qñ iud. vbi colligitur a contrario sensu, qđ si iudex ci- tauit ad unum locum, postea p̄cessit in alio, parte p̄- sente, actus tenet: licet secus esset si pars fuisset absens, ut ibi, & per Bart. in l. fi. ff. quod vi aut clam. Tertio fa- cit contra istam appellationem id, qđ statim subijcitur in secundo articulo. Ex quibus concludo dictam appel- lationem ab interlocutoria non valuisse, & per con- sequens non inspendisse iurisdictionem domini po- testatis.

Casus consilij sequentis.

CASVS super quo consiliū petitur in terminis infrascr- ptis est. Quidam Bonauentura hebreus mutuo recepit a quodā Deodato Florenos M. c. c. ut constare dicitur scriptura priuata manu ip̄ius debitoris. Lapsu t̄pis, quidam nomine Genitus filius dicti debitoris non emancipatus, patre inconsul- to, in eodem chyrographo subscripsit se hac forma. Ego Geni- tus constitor habuisse, & recepisse ex sup̄ascriptis 1200. flore- nos, quos polliceor traficare, & bonā rōnem reddere ip̄i Deo- dato. Post pradicta moritur ip̄se creditor, superstitē sibi quadā nepte impubere, pubertati tamē proxima, quā sibi heredem vniuersalē instituit, & legatarios fecit sibi quinqđ, & quem- libet ip̄orum instituit in quinta parte bonorū suorum, tuncqđ sup̄ascripta impuberi iudex loci timore dedit ad negocia, li- tes, & causas vnū ex sup̄ascriptis legatarijs, qui tutor dili- genter visis rationibus dicti defuncti, & liberatione facta per eū de dicto Bonauentura, dictū Bonauenturā, & eius heredes a dicto debito 1200. florenorum liberauit, & absoluit iuramē- to interposito, tam per dictū tutorē, quam p̄ p̄fata pupillam heredem. Nunc quaritur, si p̄fatus Genitus, qui scripsit se eo modo & forma de quibus supra, sit vigore dicta liberatio- nis absolutus, & ille tutor potuerit eum, & eius patrem libe- rare: & hoc alijs legatarijs inconsultis, &c.

CONSILIVM XXXIX.

- 1 Tutor licet non possit remittere debitum liquidū pupilli, non liquidum tamen potest.
- 2 Iuramentum obligat iudeos, sicut & Christianos.

Duo sunt examini subijciēda. Primū, utrū filius dicti Bonauenturę sit liberatus. Scđm, qđ de patre. Circa primum, omittis breuitatis cā argumētis, qđ ad partes fieri so- lēt: dico dictū Genitū duabus ex causis impeti nō pos- se p̄ heredes dicti Deodati olim creditoris. Primo nū- quā ip̄se fuit obligatus dicto Deodato: qñ aut in veri- tate habuit dictos 1200. floren. aut non. Si habuit, talis pecunia fuit patri mutuata, & sic trāsiuit in dñū p̄ris, cū ex mutuo facto pecunia trāsiuit in dñū ip̄ius. l. 2. ff. si cer. pe. & lucrū inde pueniēs est cōe ip̄i p̄ri & Geni- to filio, iuxta no. p̄ Bar. in l. cū oportet. C. de bo. q̄ li. & in l. i. ff. p̄ soc. Nec potuit filius p̄e inconsulto nouare obligationē paternā, ut respectu illorū 1200. florenorū, ip̄se esset obligatus loco p̄ris, ut sic pecunia esset ip̄- sius, & p̄prio noīe traficaret, & negociaret ad utilitatē suā, & primi creditoris. qñ nō egit aliquā nouatio- nē, sed simpliciter fuit p̄fessus se recepisse ex pecunia mutuata p̄ri. ad hoc l. i. & l. 2. C. de noua. vñ indebite p̄misit, & p̄ errorē traficaret, & reddere rōnem dicto Deodato: cū nihil recepisset ab eo, nec de ip̄ius pecu- nia. Et sic talis scriptura, seu cautio indebite facta, non dēt sibi p̄iudicare, ut in c. si cautio. de fi. inst. & l. cū de indebito. in fi. ff. de p̄b. Si uero nullā pecuniam dictus Genitus recepit, qđ v̄ uerius, ut satis v̄ colligi ex teno- re liberationis factę: tūc clarū esset, dictū Genitū non esse obligatū, cū obligatio realis nō possit p̄hi re nō in- terueniēte, ut l. si tibi x. de pac. & l. rogasti. si cer. pet. & l. haftenus. de cōst. pecu. Scđo, ex illo capite dictū Geni- tus impeti nō pōt uigore absōtionis, & liberationis fa- ctę p̄ dictū Bonauenturā, & eius filios, tā respectu sortis dictorū 1200. florenorū, qđ respectu lucrī, ut patet ex tenore dicti instr̄i liberatorij: qđ, an ex toto valuerit, examinabo statim in seq. articulo. Venio igitur ad finem.

articulū, an. s. tutor potuerit liberare dictū Bonauenturam, & ipsius filiū. s. Genitū, p̄supposito, q̄ ipse Genitus sit obligatus. Et v̄ primo q̄ non p. l. pactū curatoris. C. de pac. & l. Lucius Titius. §. si. ff. de adm. tut. vbi patet, q̄ pactū curatoris seu tutoris p̄t. p̄desse minori in exi gēdo: nō aut nocere in remittēdo. h̄r. n. tutor loco dñi: cū bñ administrat, & nō cū illegitime, vt in l. q. fundū. §. si tutor. ff. p. emp. Sed hoc nō obstat, p̄riū v̄ dicēdū ex duplici iure. Primo ex cōi theorica Doc. in l. si p̄ses. C. de trans. & in d. l. pactū curatoris. vbi gl. Bar. & cōi ter alij Doc. t̄ volunt, q̄ licet debitū liquidū pupilli tutor remittere non possit, secus tñ est qñ debitū non est liquidū: nā videmus, q̄ solus tutor p̄t. trasigere, vt l. si pi gnore. in fi. & l. interdum. ff. de pac. q̄ vult, q̄ licet filius hñs administrationē peculij, non possit remittere seu pacisci de nō petēdo aō donādi: secus tñ si fiat aō nō donādi, vt puta, q̄a diffidebat de p̄bationib. tñc. n. va let remissio p̄ hñtē administrationē, licet pro ea fienda nihil cōsequi. Sed in casu n̄ro illud debitum 1200. florenorū, nō solū erat nō liquidū: imo expresse appa rebat ex libris defuncti, q̄ illi fuerat satisfactū, vel d̄r p̄ ipsum tutorē in dicto inst̄ro liberationis: potuit ergo li cite dictus tutor, agnoscēdo bonā fidē, dictū Bonauen turā, & filiū liberare: maxime cū in hoc sequerēt iudi cium defuncti, vt patebat ex libris suis, quo casu ēt in alienatione rei immobilis, nō requirit p̄sidis decretū. C. qñ dec. opus nō est, p̄ totū. facit ad p̄dicta in ar. l. pe to. in prin. ff. de le. 3. & l. p̄r. de leg. 2. Scđo prin p̄r, p̄ p̄ dicta liberatione facit, q̄a pupilla iurauit maxime au thoritate tutoris, & p̄misit non p̄uenire, vñ cū nō esset p̄ctum, seu liberationem ēt si alias fuisset inualida: ita, q̄ inuolabiliter teneat ad obseruantia iurī, vt in auth. sacra puberū. C. si adue. ven. q̄ licet loquar in pubere, cōiter tñ vtriusq; iuris Doc. tenent, ēt p̄cedere in impu bere doli capace: q̄a sicut peccādo, & periurando p̄t se obligare diabolo, ita Deo, vt in c. 1. de delic. pue. Et hoc cōiter tenēt Bar. & alij in d. auth. sacra. & cōiter ca nonistā. & sp̄aliter Host. in c. cum cōtingat. de iure iu. t̄ Nec ob. q̄ isti sunt iudei, q̄a iur̄m est de iure Diuino, & obligat ēt ex dispōne veteris testi, iuxta illud, redde dñō iurā tua, & trāsumptiue h̄r i. c. & si Christus. de iu reiuran. Lex aut Mosayca bene stringit iudaeos, vt in c. gaudemus. de diuor. adeo, q̄ ad eam seruandam in na turalibus possint compelli per Romanum Pōtificem, vt no. Inn. in c. q̄ super his. de voto. facit ad p̄dicta c. mouet. 2. q. 1. Quare concludo, q̄ etiam si filius fuisset obligatus, q̄ tñ nec credo per ea quā dixi in princ. cū illa pecunia fuisset effecta patris interueniente mu tuo, vnde non potuit eam promittere alij, vel traficare pro altero, iuxta l. 3. iuris. ff. de pac. & l. filiusfam. ff. de dona. tñ liberatio subsequens facta per tutorem, & pu pillam, maxime interueniente iur̄o, habuit illos absol uere, cum iur̄m tollat defectum ætatis, vt d. auth. sacra puberum. Nec ob. q̄ alij legatarij non consenserunt, cum ipsi non habebant administrationem bonorum pupillę. fateor tamen, q̄ hac liberatio non p̄iudicat eis pro parte hereditatis eis delatę, cum vnus h̄redis tranfactio alteri non p̄iudicat, cum alteri per alium iniqua conditio non debet. l. 1. C. de transac. Nā actiones hereditarię actiue, & passiue ipso iure diui duntur inter heredes pro portionibus hereditarijs. l. ea quę. C. fam. ercisi.

Casus consilij sequentis.

FACTI contingentia talis est. Nobilis, & egregius Hen ricus quondam Federici, de Crisino de Vicentia filium, vel fi lios masculos legitimos, & naturales, tñc non habens, testamē tum solēriter fecit, in quo dotem quibuscumq; filiabus suis re liquit, & in ea dote eas heredes instituit, iubens eas fore ta citas, & contentas Qui quidem testator, cum haberet uxorem pregnantem, in dicto testamento si filium, vel filios, si quos in futurum ex uxore pregnantem haberet, vnum, vel plures legi timos, & naturales heredes vniuersaliter instituit, atq; aqua liter. Sin autem dictus testator filium, vel filios legitimos, & na turales, vel descendentes masculos, ex dictis filijs legitimis, & naturales tempore mortis sue non haberet, vel haberet, & di cti filij sui masculi, & naturales descendentes ex eis legitimi, & naturales dederent sine filijs masculis legitimis, & na turalibus, & descendentes ex eis masculis legitimis, & na turalibus, vulgariter, breuiloque, compendiose, & per fideicom missum substituit, & heredem successorem in bonis, & heredi tate sua esse voluit, & ordinauit, notabilem virum Federicū quondam passu, de Crisino dicti testatoris nepotem, si dicto tpe dictus Federicus extaret, & non superueneret, substituit in bonis, & hereditate sua descendentes masculos ex dicto Federico legiti mos, & naturales. Et si dictus Federicus, vel eius descendentes masculi legitimi, & naturales in rerum natura non forent, pupillariter, & vulgariter, & per fideicommissum substituit heredem, & successorem in bonis & hereditate sua voluit ef se Leonellum quondam Bartholomei del Neuo de Vicentia. Et si dictus Leonellus non extaret, substituit vulgariter, & pu pillariter, & per fideicommissum descendentes masculos dicti Leonelli legitimos, & naturales. Et si descendentes masculi di cti Leonelli legitimi, & naturales non extarent, mandauit di ctus testator, q̄ hereditas, & bona sua deueniant ad proxi miores dicti testatoris. Post factū huius solenne testamētum, per aliquot annos dictus testator superuivens, tandem non mu tata volūtate decessit: Federicus autem eius nepos substitutus, vt supra, filijs masculis legitimis, & naturalibus, ex dicto te statore non extantibus, vigore prefate substitutionis seu insti tutionis p̄dicta, hereditatem dicti Henrici testatoris, & pa trui sui solēriter adiuit contradicente nemine. demum elapsis quibusdam temporibus, ad petitionem dicti Leonelli fuit di ctus Federicus citatus per Vicariū potestatis loci, & ad illius instantiam fuit per dictum Vicarium p̄fixus terminus di cto Federico, ad executionem quorūdam legatorum factorum ad pias causas. Qui Federicus videns se ex dicta hereditate, seu eius occasione ere alieno grauatum, adiuit episcopum Vi cētinum, & obtinuit prorogationem termini ad biennium, & infra terminum prorogatum, non habens pecuniam pro satis factione dictorum legatorum, assignauit pro ipsorum execu tione quadā bona dicta hereditatis, dicto domino episcopo ac ceptanti, & recipienti, nunc contingit dubitari de tribus prin cipaliter. Primo vtrum si dictum Federicum sine liberis ma sculis mori contingat, Leonellus substitutus, vel etiam eo de ficiente eius liberi masculi legitimi, & naturales, admittan tur ad dictam hereditatem, virtute substitutionis p̄dicta, an omnis substitutio in dictum Federicum testatoris nepotem hereditatis additione finita sit. Secundo, vtrum dictus Leonel lus p̄fiso, quod ipse, vel eius filij admittantur, possit petere a Federico, q̄ satisfiat de conseruando, & non minuendo res he reditatis, & restituendo, cum veniret casus substitutionis p̄ dicta, cum allegatur dictum Federicum male uti substantia sua: licet ipse Federicus alleget se alienasse ea, qua alienata fuerint causa satisfaciendi ari alieno, & creditoribus heredi tarijs. Item p̄fiso quod d̄beat teneri, cum non reperitur qui uelit fideiubere, & realiter obligari, an sufficiat simplex cau

tio sua. Tertio dubitatur, an dictus Federicus sit priuatus di cta hereditate, qui non satisfecit legaliter ad pias causas in fra annum p̄fixum a iudice, & non conseruetur illis ex dicta prorogatione, & consignatione bonorum factis modo p̄a dicto. Et p̄fiso, quod sit priuatus, vtrum dicta hereditas seu ipsius bona peruenire debeant ad dictum Leonellum, seu eius filios substitutos, & ad dominum episcopum Vincentium uti pauperum, & pia causa patrem, &c.

CONSILIVM XL.

- 1 Substitutio facta sub cōditione, in euentū cōditionis euanescit.
- 2 A uerbis testatoris non est recedendum.
- 3 Argumentum per locum a speciali in iure est ualidum.
- 4 Iudex terminū a lege statutū, causa cognita alterare potest.
- 5 Interpretatio strictissima est fienda in penis, qua ipso iure im ponuntur.

Enio ad primum dubium. Et v̄ primo, qd̄ decedente dicto Federico sine filijs masculis legitimis, & naturalibus, dictus Leonellus, vt substitutus, vel eo dece dēte, eius filij dēant admitti ad dictā hereditatem, q̄ si oñdū in testis, recurrendū est potius ad voluntatē te statoris, q̄ ad verba ipsius testi. l. si mihi, & Titio. de con. & dem. Etia p̄ priū verborū significatū. in l. La beo. ff. de supel. leg. Sed cōiectura testatoris volūta te, v̄ substitutus dictus Leonellus, seu eius filij eo non existēt sine filijs masculis legitimis, & naturalibus, er go in euentū cōdōnis sunt isti admittēdi, vt in c. Ray naldus. de testa. Minor p̄bat ex tacita mēte testatoris, nō. n. p̄sumit testator magis dilexisse nepotē ex fratre, q̄ p̄prie nō d̄r nepos, vt l. iurisconsultus. §. nepos. ff. de gra. aff. quā p̄prios filios legitimos, & naturales, cum amor paternus vincat oēm affectum. l. si. C. de cur. fur. Sed dictus testator voluit simpliciter instituere filios seu nepotes ex filijs, q̄ sunt vere nepotes. d. §. nepos, & q̄ diligunt, vt filij, vt l. liberorū. in fi. ff. de verb. sig. Sed substituit eis Federicū in casu quo decederet sine po steritate legitima, & naturali, vt patet in casu narra tione. Ergo fortius p̄sumendū est, voluisse dictū Fede ricū substituere simpliciter, sed tacite grauasse eū de restituendo dicto Leonello, vel filijs, si ipse decederet sine legitima, & naturali sobole, licet expresse nō ca ueat, ad hoc tex. no. in l. cū acutissimi. C. de fideicō. & in l. gñaliter. §. cū aut. C. de insti & subst. vbi patet, q̄ li cet p̄r in substōne filij naturalis expressit de nepotib. tñ tacite p̄sumit de eis cogitasse, ad exclusionē substi tuti: q̄a nō est p̄sumēdū testatorē voluisse alienū p̄fer re p̄pria soboli, vt ibi dicit tex. Ad idē tex. no. in l. cum auus. ff. de con. & dem. vbi tacite vñr vocati filij ex ne pote, ēt ad exclusionē patris substituti, ne videat magis dilexisse filium superstitē, q̄ sobolē ex filio p̄mor tuo, vt est ille no. casus. Ita in p̄posito cū voluerit testa tor p̄pria soboli tribuere facultatē de rebus heredita rijs disponēdi ad libitū, in casu quo decederet sine po steritate legitima, sed sibi substituit dictū Federicū ne potē, multo fortius idē p̄sumendū est, voluisse in p̄so na Federici: quē minus p̄sumit dilexisse, tñ ex naturali rōne, vt in d. l. liberorū. in fi. tñ ex instōne, cū primo lo co vocauerit filios, & descēdētes ex eis. Scđo princip p̄r facit alia diuersa rō, q̄ dicta onera apposita instituto, vñr repetita in substituto, vt l. illud. ff. de le. 1. & l. nō in stā. C. ad Tre. facit l. vnica. C. de cad. to. Sed filijs p̄prij

substituit in euentū carentiæ liberorū. Ergo idē v̄ re petijisse in nepote substituto, & tacite fortius hoc cōie cturādū, quāto plus v̄ dilexisse filios, quā nepotem ex fratre. Sed his nō obstantib. p̄ria snām arbitror verio re: mouet me principaliter l. Lucius. ff. de h̄r. insti. vbi testator instituit fratrem si prius moreretur, aūquā h̄eret fi liū vel filiā, substituit duos ex seruis suis. institutus adi uit hereditatē sed non h̄bat filios. Quærebatur, an dicti serui substituti dērent admitti, tanq̄ substituti saltē in aliqua parte tāquā adiecti? & v̄ ibi p̄ Iurisconsultū, q̄ nec ut adiecti dēnt admitti, nec ut substituti, cū testa tor uoluerit eis p̄ferre nedū fratrem institutū, sed ēt fi lios. Et sic ex sola adiectione hereditatis excludunt sub stituti: licet fuerit in substōne facta cōmemoratio filio rū, cū simpliciter fuerit frater institutus, & nō sub con dōne si sine liberis, ita princip p̄r v̄ dicēdū in casu n̄ro, ex quo Federicus fuit in scđo gradu institutus simpli citer: licet fuerit facta filiorū commemoratio in casu quo ipse Federicus non extaret: ex quo tñ ipse extat, & hereditatē agnouit, euauit p̄sus substō quātūcūq; filios non p̄crearet, & eis nō extātib. decederet, vt d. l. Lucius. t̄ Ad idē facit, substō facta sub cōdōne euanes cit in euentū cōdōnis. l. 1. C. de cō. infer. cū si. Sed Leo nellus, & filij fuerūt substituti sub cōdōne, in casu de quo dictus Federicus, seu eius descēdētes in rerū natu ra nō foret: qd̄ dēt intelligi de existētia tpe mortis te statoris, ut patet p̄ dicta in primo gradu instōnis: verba .n. sequētia clarificant, & determinant a p̄cedētib. l. si seruis pluriū. in fi. ff. de leg. 1. & l. q. filiab. e. ti. ubi bo nus tex. sed Federicus existit tpe mortis testatoris, & hereditatē agnouit: ergo euauit substō facta de Leo nel'o, & filijs, p̄supposito, q̄ Federicus sine liberis de cedat: q̄a cū alternatiue de eo, & filijs fuerit facta mē tio, non sufficit ad ipsius purificationē alterā partē exi stere, vt in reg. in alternatiuis. de reg. iu. l. 6. & c. inter cetera. de rescr. & quo ad materiā nostrā v̄r tex. l. si is q̄ ducēta. §. utrū. ff. de reb. dub. t̄ Tertio princip p̄r facit q̄ a uerbis testōris non est recedēdū, nisi clare pateat de intēctione p̄ria. l. nō aliter. ff. de le. 3. Sed in casu n̄ro testator simpliciter substituit Federicū, & eo nō extāte filios neutris extātib. Leonellū, sed hic alter. s. Federi cus existit: ergo euauit substitutio clarissime ex uer bis. nūc in r̄fione ad p̄ria superius formata uidebit an illud ex uerbis senserit. Vñ ad primū p̄riū r̄fideo, q̄ nul lis iuribus filij subintelligunt, vt testator videat p̄ offi ciū pietatis plus dilexisse extraneū, q̄ posteritatē filio rū, uel magis superstitē quā sobolē filij p̄mortui p̄ il lud, qd̄ h̄r Insti. de h̄re. q̄ ab intesta. defe. §. cū filius. Sed in casu n̄ro si bñ cōsideret p̄sus cessat h̄arō, & militaret oīs absurditas: q̄a nō militat rō sic disponē di, ut testōr disposuit. Nā in substōne filiorū rō fuit, q̄a patru' est loco p̄ris. uñ si filij decederēt sine sobole, no luit testōr nepotē suū, q̄ est loco filij, maxime ad cōser uationē agnationis excludi. Sed uoluit uocari Federi cū nepotē ex fratre, ne filij h̄eret materiā alienādā illa bona ex familiā, maxime Federico excluso. uñ uocauit illū quē merito dēbat p̄diligere post filios: sed in scda instōnis parte quā fecit de Leonello nō militabat h̄arō, cū ipse Leonellus nō esset de agnatione, & familia: nec attinebat sibi eo gradu quo dēret eū diligere loco filij: uñ merito uoluit eū excludi si mpliciter p̄ existen tiā Federici, uel filiorū suorū, & satis est, q̄ sumus ex tra casū dictarū legū. Nā negari nō p̄t qñ d. l. cū acu tissimi.

tissimi. & l. gñaliter. pñl. fundant sup maxima æq tate, ut patet in eis. Sed ius fundatū super maxima æquitate p reg. iur. nō dēt extēdi. ar. in l. q. vero. ff. de legi. imo voluit Io. An. in c. 1. & 2. vt li. pen. li. 6. tale ius nō extēdēdū ēt ex identitate rōnis. hic tñ nō ēt rōnis paritas, imo oīno dissimilitudo, vt patet ex pcedentib. Itē in il lis iurib. verba nō improprianē ex toto, sed fit superlo cutio, si decederet sine liberis in fauorē instituti ad ex clusionē substituti. Sed in casu nō fieret verborū ma xima impropriatio, ut patet ex pdictis medio instituti, q ita fuit p dilectus a testatore, & i fauorē substituti, q nō fuit a testōre ita dilectus. Ad fm pñiū dico, q nō p cedit in relictis factis ab intestato, vel onerib. instituto iniunctis, q vñr repetita a substitutis, ad hoc vt volūta ti testōris satisfaciāt. Sed in casu nō non agīt de reli ctis, uel onerib. iniunctis institutis, sed de quadā quali tate appositā institutis i primo gradu, q nō fuit repeti ta circa institutos in scdo gradu. facit l. Iulius Paulus. ff. de cond. & dem. Itē, & melius appositā, & dictā in institutione vñr replicata in substōne, nisi pñia volūtas testatoris, cū in primo gradu aliā legē dixerit, quam in scdo. Nemo. n. psumit dixisse, q mente prius nō agita uit. l. Labeo. pñl. Nec est verisimile, q incontinenti fue rit oblitus, vel sibi pñius, arg. l. non ad ea. ff. de cond. & dem. Et idē si voluisset disponere in Federico, quod in filiis bñ sciūisset exprimere, & nō alternatiue substitue re, ut in simili dicitur in c. ad audiētā. de deci. Et hoc quo ad primū dubiū, p cuius decisione vñr sublatū fm. Non. n. est pstanda cautio, si euauit substitutio. Sed p supposito sine veritatis pñudicio, q substitueret, qd di cendū. certe casus vñr indubitabilis, ut cautio sufficiens pñtē, ut est casus iūcta gl. in l. 1. ff. ut leg. no. Nam spāle est in pñe q rogāt restituere hēreditatē filio, ut cauere nō teneat. l. iubemus. C. ad Trebellianū. Ergo secus vñr inter alios cōiunctos. valet. n. pñiū p locū a spāli, ut legi. & no. in c. pñti. de pñ. li. 6. Sed in hoc casu rogatus de restōne allegat impotentā pñandi sufficēntē cau tionē. qdam iura in alijs terminis vñr uelle, ut eo casu 4 quo cautio non pñt pñari sufficiens, pñtē illa q pñari pñt, saltē iuratoria, ut in auth. gñaliter. C. de epi. & cle. & in Auth. ut nulli iudicū. §. si vero. & in c. p uestras. q fil. sint leg. & in Auth. de litigiosis. §. ad excludendas. hēc qō pñt multū adaptari ad similitē qōnē, q fit in vñr fructuario, q tenet cauere sufficēnter pñtario, de vtēda re ad arbitriū boni iuri: & ea restituēda finita cā vñr fructus, ut in c. si. de pig. & in alijs causis. l. vñr fructu. j. de vñr. & vtrobq; p gl. & Doc. vñr iuris. Et 5 in hoc multē sunt opinionēs, sed duē sunt principalio res, q satis vñr in effectū cōuenire, una Host. Io. And. & sequacium. in d. c. si. vt sufficiat iuratoria: Sed si aliquo mō uenisset pñiū, uel bona sua inciperet dissipare, pderet hoc priuilegiū. ar. de deci. c. suggestū. Alia est Ber. in d. l. vñr fructu. vt si pñona est suspecta, fiat sequestra tio, alias stē iuratoria cautioni. Et sic cedūt ad discor dia opinionēs pñia. Ego ad materiā pñisē nostrā alle go tex. iūcta gl. notab. l. postquā. §. in pñti. ff. vt leg. no. cau. ubi vñr innu: q de hoc fiet sequestratio apud pñbū virū, q rñdeat de fructib. ipñi hēredi: vel saltē dēt re manere apud hēredē si nō esset suspectus, intelligo pñ stita cautione iuratoria. Et sic vñr ibi pñari opī. Bar. de inopia satis pñt stari iūso Federici. ar. in d. auth. gñali-

ter. ubi hoc vñr probari. facit c. nulli. de ele. lib. 6. Et hoc quo ad fm. Aggredior postremo tertiū qñtū, an d. Fe dericus sit priuatus hēreditate pñdicta. vñr primo qñ sic. iudex ēt secularis pñt offm suū impartiri, vt legata ad pñas cās executioni mandent, vt notabiliter pñbatur in Auth. de eccl. ti. §. si qñ adificationē. ergo cū monitio fuerit facta a iudice suo, & j. annū a die monitionis nō fuerit paritū: fuit Federicus hēres ipso facto priuatus, & illicito ex iuris dispōne Leonellus tanq substitutus extitit ipso iure hēres, vt pñbatur vñr in auth. hoc amplius. in ver. excludit eo, q pñter & c. C. de fideicō. & melius in corpore, vñr sumit in §. oīb. de hēre. & fal. & gl. aper tissime vñr tenere in eadē Auth. de hēre. & fal. §. si qñ au tē nō implēs. in verbo, auferre. qñimo plus vñr uelle gl. no. iūcto tex. in c. si hēres. de testa. q hēres non adim plēs voluntatē defuncti in relictis ad pñas cās ipso iure priuat ēt debito bonorū subsidio. & idē Host. facit tex. iūcta gl. in c. Syluester. l. 1. q. 1. Sed his nō obstāt. pñriū puto de iure verius quo ad casum nostrū. moueor prinplr p tex. no. & singularē in materia ista in c. nos qdē. de test. in verbo neglexerit, vñr patet tñ hēredē priuari, cū neglexerit p annū adimplere: secus ergo si iusta cā fuit impeditus: & hoc innuit ibi Host. & aper tius Fed. de Sc. cōf. 224. ut autē hoc amplius pcedat qñ ex cōtumacia, vel negligētia hēres differat ultra annū exeq, sentit Bar. ibi, & vñr tex. iūcta gl. in verbo distule rit. Inst. de act. §. itē mixta, & illa gl. est satis no. ad ma teriā nostrā, & facit qd no. gl. in c. quā sit. in verbo di stulerit. de ele. li. 6. Sed iste Federicus de quo qñt, non neglexit, nec sine cā ultra annū distulit, licet epñm loci adiit, & satisfecit onerib. debitorū incūbētib. hēredi tati, q primo expediētia sunt. l. si vñuersa. C. de leg. & l. 1. ff. ad l. falc. & sic habuit terminū pragationis. Qd autē epñs potuerit terminū progare cā cognita, satis pñ bat ex d. c. nos q dem. de test. ex d. consil. Fed. Ipse. n. est prinplr iudex, & pars in his legatis ad pñas cas: & ma iorē pñatem hēt iudex secularis, ut satis colligitur ex l. nulli. & l. si qñ ad declinādā. C. de epi. & cle. & melius in Auth. de eccl. ti. §. si autē q hoc facere, & in c. lūa. & c. si hēredes, & c. Ioānes. de test. j. Iudex autē pñt regu lariter terminū a lege statutum, cā cognita alterare, vt plene no. p Bar. in l. 2. ff. de re iur. p canonistas in c. q ad cōsultationē. eo. ti. in c. cū sit Romana. de app. & maxi me in casu nō: ubi iura pōderāt negligētiā, vt s. dixi. Et pñmēdū est, epñm iusta cā fuisse motū ad progatio nē terminū. ar. l. 1. j. & qd no. ibi Bar. C. d. pñijs min. sine decre. lib. 10. & q. c. qd sit, satis est ad euitationē pñe, q iste nō neglexerit, nec sine cā distulerit, ut in iurib. pñl. j. Nā in pñis q ipso iure imponunt, debemus stri ctissimā interpretationē facere, vt in regu. in pñis, & reg. odia. de re. iur. li. 6. & qd ibi no. p Io. An. facit l. p. ff. de pñe. Et an nūc sit liberatus ab executione illorū le gatorū, ex consignatione illorū legatorū, & bonorū fa cta dño epō satis pñt argui, qñ sic, p vñm singulare di ctū Spe. in ti. de instr. ed. §. nūc aliqua. ver. qd si execu tor in pñte iuris. ubi dicit, qñ hñti exeq pñā uoluntatē, currit tps anni ēt impedito. non dico quo ad pñā, sed quo ad deuolutionē executionis fidē dño epō. & pñt adiuuari dictū suū p gl. no. in c. statutū. de pñ. lib. 6. in ver. numerādū. q vult, q vbi tps statuit nō in odiū, sed in fauorē alicuius, tñc currit ēt ignorātī, & nō negligē ti. Et p illa gl. facit l. gñō. ff. de his q no. infra. Cum ergo pñas exequēdo illa legata videat satis, quātū in se est, satis-

satisfecisse: cum assignauit bona hēreditaria epō acce ptati, & recipiēti. pro hoc bonus tex. in l. si. §. & si pñ fa tā. C. de iur. deli. & l. si necessarijs. §. oīs. ff. de pig. act. & p hoc remanet solutū id, de quo ultimo qñt, an de uolutio hēreditatis fiat ad dom. epñm, an ad Leonellū substitutum. Nō. n. est locus deuolutioni, ut patet p pñi cta. Sed, ut oīb. dubijs satisfiat pñsupposito sine uerita tis pñudicio, q dictus Fede. sit priuatus, vñr primo, q di ctus Leonellus tanquā substitutus sit effectus hēres, ut in Auth. de hēre. & fal. §. oībus, & §. si quis autē non im plens. in glo. in uerbo auferri, & in d. auth. hoc ampli. In pñm p dño epō vñr tex. no. in Auth. de eccl. tit. §. si autē qui hoc facere. ubi dñr, q hērede non adimplēte le gata pia, epñs pñt uendicare oīa ēt cū lucro medij tps, & est ille tex. prima fronte multū aduersus d. Auth. de hēre. & fal. & d. aut. hoc amplius. reperio quēdā Doct. q fuit ingenio pñstissimus reduxisse ad concordā, ut in legatis ad non pñas cās ueniant substituti, in pijs uero succedat epñs, qd satis placet, & sic fm hūc intelle ctū pñt intelligi c. si hēredes, pñrall. Et fm hoc deuolu tio in casu nō fieret ad dñm epñm, & non ad d. Leonel lū. Nec obstat quod hic nō interuenit bina monitio, q vñr requiri in d. §. si autē qui hoc facere, q a ille §. procedit qñ nō expectat annus, sed incontinētī dimittit pñe na sibi: sed si expectatur lapsus anni, sufficit unica mo nitio, ut in §. si quis autē non implēs, & in auth. hoc am plius, pñl. Et sic intellexit Bar. in d. auth. hoc amplius. & gl. in d. §. si quis autē non implens.

CONSILIVM XLI.

- 1 Alienatio facta de rebus monasterij in casu non concessa, est nulla, quantunque forma fuerit seruata.
- 2 Officium suum quisque præsumentur diligenter exercere.
- 3 Solennitas omnis uidetur remissa per commissionem, & indulgentiam papae.
- 4 Papa potest bona ecclesiae alicui licite donare, & præsumentur motus iusta causa.
- 5 Priuilegium concessum non subdito, non potest reuocari.

Videndum est in effectu, an dicti fratres sanguinei de quibus in fa cti narratione, fuerint tuti sup emptione rerū monasterij aduersus Abbatē, & conuen tū sancti Mauritiij. In quorū quidē examinatione decla rare, & discutere oportet quinq; mihi exhibita, uideli cet venditionē primo factā. Scdo confirmationē Boni facij Papē. Tertio ipsius reuocationē gñalē. Quarto cō firmationē Papē Inn. Quinto reuocationē Ioan. Et pri mo dicta uēditio vñr in se plurimos errores cōtinere. Nō .n. interuenit cāc cognitio, q dēt iure cōi in alienatio ne rei ecclesiasticae interuenire. 1. 2. qd. .n. sine exceptio ne. & maxime pcedente tractatu, ut no. Inno. in c. 1. de reb. eccl. nō alie. li. 6. in uerbo tractatus. in fi. & p Fed. de Sen. cōf. 230. nec p mādātū Papē cāc cognitio, fuit adēpta imo potius aucta. cum mādauerit, diligēter in quiri de causis pñtis ad alienationē faciēdā: vñ tū ex iuris solēnitare omīssa, tñ pñtentione formē mādātū di cta uēditio corrūit, ut in dictis iurib. & in c. cū dilecta. de resc. & c. Pisanis. de rest. spo. facit notabile d. Bar. in l. diē proferre. §. stari. ff. de arb. ubi dicit, q si fuit cō promissū hoc i arbitriū expreso, ut pronūet fm ius, si pronūtiat pñō ualeat snā, q a pñmā cōpromissū, li cet alias illa forma nō expreserit dictum ipsius: licet pñus potuisset reduci ad arbitriū boni iuri, ut l. si socie

tatē §. arbitrorū. ff. p soc. & c. p tuas. & c. dilecti. de ar bi. Ita i proposito pñsupposito sine ueritatis pñudicio, q de iure cōi dicta uēditio ualuisse. tñ, q a epñs Veron. cō missari^o Papē dedit licētiā nō uerificatis prius pñtis i rescripto, nō ualuit datio licētiā. Ad pñdicta optime fa cit cle. 1. de reb. eccl. nō alie. ubi patet, q alienatio fa cta de reb. monasterij in casu nō cōcesso, est nulla, q tūcūque forma fuerit reseruata, qd ēt gl. & Io. Cal. in c. 1. de integ. resti. & Arch. & Io. An. in c. 1. de reb. ec cl. non alie. li. 6. & Bald. in auth. q res iā dictas. C. de sa crosan. eccl. & oportet cām inesse notā, & euidētē. nec sufficit, q nascat necessitas alienationis, ut no. probat in c. 1. de reb. eccl. nō alie. li. 6. Facit qd no. Bar. in l. si forte. ff. de castren. pec. & l. sciēdū. ff. de uerb. obl. & in auth. si qñ in aliquo documēto. C. de eden. de qua hic nō cōstat, licet ēt mandare in cōmissione. Scdo defe ctus est, q a alienatio nō pñt fieri cōsanguineis pñlati. est. n. pñsumptio iuris, quod pñ eos indebite grauaretur ecclia, hoc probari vñr in aut. quibuscunq; modis. C. de sac. fan. ecc. & hoc ibi tenere uident Bar. & Bal. facit 10. q. 2. h oc ius porrectū. facit optime tex. cū gl. in c. p uenit. 1. q. 3. ubi glo. dicit, q epñ sunt cēci circa nepo tes, & alios cōsanguineos. Tertio defectus est, q a hic nō probatur pretiū fuisse enumeratū, & per pñs nō vñr translatū dñum rerū uēditariū. Nā ubicunq; uēditio p mittitur pñ cām, nō pñt fides haberi de pretio, nec suf ficit confessio super pretio recepto nisi appareat solu tum, uel cōmissum in cām, pñ quā uēditio fuit permis sa, ut no. probat in l. a diuo Pio. §. sed si emptor. ff. de re iur. & ibi expresse hoc tenet Bar. ad idē l. si pcurator. ff. de iure fis. & qd ibi no. p eundem. Sed in casu nō Pa pa pñmisit alienationē rerū monasterij, usq; ad valorē mille florenorū pñ certas, & expñas causas in cōmis sione. Ergo non potuit abbas uēdēdo confiteri pñtiū re cepisse, ex quo aliter nō cōstat de causis in cōmissio ne expñis, rōne quarū cōcessa uēditio fuit. Aliud est. n. cōfiteri pretiū recepisse, & aliud ueraciter recepisse, ut in l. si ex cautione, & q ibi no. C. de nō num. pec. Et p hoc tollitur obiectio q formari pñt de notabili dicto Inn. in c. 1. depo. ubi dicit speciale in mutuo, ut sit ne cessē pñbare usum, secus in pñctu emptionis. & facit, q no. in l. ciuitas. ff. si cer. pet. dēt. n. intelligi qñ constat platum pretium recepisse. Et sic ēt pñt tolli argumen tū. C. de quadri. l. 2. §. si. ubi patet, q licet procurator fisci nō possit habere fidē de pñtio, vt d. l. pcurator. tñ si confitetur pñtiū recepisse tutus est emptor, qd ēt no. Bar. i d. l. si pcurator. dēt. n. intelligi qñ alienatio fue rat simplr pñmissa, secus si vt pretiū pñtereret in certā cām, sicut in casu nō, vt s. dixi. Nō obstat pñdictis cōn firmatio Bonifacij ex certa snā facta: q a ipsemet illā uocauit, q potuit cū sine legitima cā pñcessit in grauamē ecclē, vt i d. c. si qñ pñsbyterorū. de reb. ecc. nō alie. & magne sapiētē ē reuocare male gesta. 2. q. 3. ma gna. & i c. nō liceat Papē. 12. q. 2. q no. Arch. ubi dicit papā peccare mortaliter si alienat bona ecclē, vt dare cōsanguineis vel amicis. Ad idē, q ipse no. i c. nō dēt. 12. di. ubi post B. Tho. dicit bona ecclē esse i pñtate Papē, vt administratoris: nō autē hēt uerū dñiū, uel uerā pñ sessionē illorū: hēc. n. sūt Dei, vt i c. cū ex eo. d. ele. lib. 6. & p Inn. in c. cū sup. de cā posse. & pp. Nec ob. cōfir matio Inn. q a Io. successor illius reuocauit. pñt. n. Papa reuocare gesta pñdecessoris, ubi repit iustā cām reuocā di, vt c. snā. 3. q. 9. & c. tñ ex literis. de i integ. resti. quod

qđ pcedit et in alienatione bonorū eccl. ar. eorū q̄ leguntur, & no. p. Inno. in c. cū gñale. de fo. comp. facit tex. optime in c. quia sancta. §. vtrum. 63. dist. Et qđ ita Bar. fuit coloratus, vt cōcludere in hac parte videat, p̄riā tñ sniam puto veram, & si bene diligenter velimus oīa cōsiderare, dicta veditio legitime facta reperitur. Nā Bonifacius primo cōmisit epō Veron. vt se informaret de cōtētis in supplicatione, & si ea reperiret vera, daret illi abbatī nīam vendēdi, & c. Ex quibus verbis clare patet, qđ hoc nō fuit mandatū epō, vt iudici, seu vt iudicialiter pcederet: cū nulla p̄tentio esset cū parte p̄ria: sed tanquā bono viro, vt se ex iudicialiter informaret: vñ non tenebatur ep̄s cōparare sup hoc testes, & p̄cessum publicare: licet fuisset vtile si se ex iudicialiter informaret. hoc aperte vñ in simili de mente Inn. in c. dudū. de p̄sumptionibus. licet in veritate causis veris non existentibus factū esset nullū, si defectus causarū p̄bare in futurū. c. cū cōtingat. de resc. Probat̄ur et rōne, in alienatione rei ecclesiasticę necessario nō requirit̄, qđ testes recipiatur p ordinariū, vel qđ interponat decretū, sed satis est, qđ interueniat cā cognitio cū solēnitatū requisitarū interpositione, vt no. Inn. & gl. in c. 1. de reb. eccl. non alie. li. 6. Itē vñ mandata, vt cōmissario: ex quo. n. ipse Papa posset ex iudicialiter pcedere, & se informare, ita & ipsius commissarius, ar. c. super literis. de rescrip. Nā ea rō, q̄ mouerat delegatē, dēt mouere delegatū, vt ibi p. Inn. in d. c. dudū. Sed in casu nō p̄sumēdū est, qđ ep̄s cōmissarius diligētē inquisitionē fecerit, & cās veras repererit, qđ patet ex eo, qđ dedit postmodū licetiā alienandi factis subhastationibus. Nā ex p̄sequēti p̄sumitur de antecedēti. l. illud. ff. de acqui. hære. & c. p̄sentia, & c. p̄terea.

2 de offi. dele. † Præsumitur. n. quisq; diligēter exercere offm suū. in c. ad audientiā. de p̄scri. & c. deputati. de appel. p. Cy. in l. si quis decurio. C. de fal. maxime tñ si hoc assereret, & p̄supponitur in narratione ep̄m commissariū adhibuisse cāe cognitionē. facit gl. no. in l. 1. C. de fi. instr. & iure haste fil. lib. 1. o. & qđ no. Inn. in c. qm. de proba. Quicunq; ergo vult dicere cās expressas nō fuisse veras, hēt hoc p̄bare cū p̄sumat̄ p̄ autoritate iudicis postea interueniēte. arg. l. 1. & qđ ibi no. Bar. C. de p̄dis decu. sine decre. non alie. li. 10. qđ satis sensit Inn. si bene pōderet in d. c. dudū. nec erit necessē, qđ alius tractatus pmitteret: qđ a discussio q̄ mādatur

3 cōmissario, habet loco tractatus. † Itē oīs solēnitas vñ remissa p cōmissionē & indulgentiā Papę, & satis est seruare verba rescripti. vñ pure sine alia autoritate, & solēnitate potuerūt iuridice abbas & cōuētus habita licetiā ep̄i alienare bona vsq; ad valorē 1000. florenorū. hoc vñ singulariter p̄bari p. tex. in c. ad audientiā. el. 2. de eccl. qđ. iuncta gl. & dictis Doc. ibi. Et sentit Arch. in c. antepenul. 1. 2. q. 2. Per hoc et tollit obiectio qđ fit, qđ isti emptores consanguinei erant abbatis. Nam alienatio p̄hibetur fieri cōsanguineis, p̄ p̄sumptionē fraudis, qđ fraus oīno hic cessat, cum de autoritate ep̄i eis fuerit alienatio facta. Cū aut cessat fraus, et cōsanguineis alienatio fieri pōt, vt notanter dicit Fede. cōfi. 273. Et sentit Bar. in d. auth. quibuscunq; modis. in fi. Ego et vltra alios dico, qđ illa auth. loquit̄ in consanguineo oeconomico, & non p̄lati. Nā oeconomicus nō hēt ita pingue ius sicut p̄lati, vt no. §. q. 3. c. 1. in gl. Itē facilius p̄sumitur p̄ oeconomicū, quā p̄ p̄latum, & totum cōuentū. Quinimo allego tex. no. qđ p̄latus pōt

alienare, & dare suis bona ecclesię, si tantum dē confert ecclesię de suo patrimonio: ita qđ non est necesse, qđ ecclesiā melioret, sed satis est, qđ non deterioretur, vt valde notab. p̄batur in c. si qs qualibet. cū §. p̄cedēti. 1. 2. q. 2. & expressius eadē cā. q. §. si ep̄s. p. Inn. & Io. An. in c. cū in officiis. de test. fortius ergo poterat vendere suis p iusto pretio, & ex necessitate ecclēsię, cū & ipse tutor possit palā emere rē pupilli. l. pupillus. §. itē ipse tutor. ff. de auth. tu. Itē ius ciuile nō potuit hoc p̄hibere: vñ satis est, qđ p̄ canones nō reperit̄ p̄hibitiū: cū. n. ius canonicū certam formā tradit in alienatione rei ecclesiasticę. nō est curandū qđ statuat ius ciuile, vt no. dicit Inn. & gl. in d. c. 1. de reb. eccl. non alie. li. 6. Solū ergo restat dubitatio, an valuerit p̄fessio sup receptione p̄tij: qđ satis est dubitabile p. p̄ dicta. Nā d. l. 2. in fi. C. de quadri. p̄scri. facit satis, vt valeat, & probat, cū fiscus, & ecclesiā pcedat a pari, vt no. in c. 1. de in inte resti. Itē hic interuenit confessio p̄lati, & totius p̄uētus, qđ multū p̄t super pecunia numerata. Ad hoc bonus tex. i. c. qđ quibuscūq; de fid. instr. & facit, qđ no. gl. in c. 2. de ordi. cog. & gl. in c. delictū. de reg. iur. li. 6. & qđ no. Io. An. in c. quia clerici. de iu. patr. vbi cōiter notat factū p̄lati cōmunicato p̄silio p̄lati p̄iudicare ecclēsię. Præterea p̄supposito, qđ aliqua dubitatio super hoc oriatur, tñ p̄firmatio Bonifacij & Inn. ita solēniter facta, facit, vt p̄sumamus oē pretiū fuisse numeratū, seu p̄uersum in utilitatē ecclēsię. Pro hoc bonus tex. iūcta glo. & dictis Doct. in c. cōstitutus. de religio. do. & in c. ad hęc. de rescrip. & cle. 2. e. tit. in fi. Et instar sacrilegij est dubitare, an istud sit licitum, & dignum, qđ princeps cū cā instituit, & confirmauit. 1. 7. q. 4. c. si qs suadente diabolo. §. q. aut, & C. de crimine sacrileg. l. disputari. facit 19. dist. c. 1. & l. quidā p̄sulebat. ff. de re iud. maxime † cū Papa possit aliqua bona ecclesię alii cui libere donare, & p̄sumitur motus ex iusta cā. 1. 2. q. 2. cū redēptor. in c. a nobis. de deci. & ibi per Host. facit, qđ de cognitione cāe legitimæ notat legistā in l. 1. de p̄scrip. C. si p̄ ius vel vtil. pub. & in l. rescri. C. de p̄. imp. offe. & p̄supposito, qđ cā non subesset legitima, tñ satis est tutus quo ad ecclēsiā militantē qui accepit, cum nemo possit in hoc Papā redarguere. Ad hoc gl. no. in c. nō est. de voto. nec de ipsius facto iudicare. 9. q. 3. nemo. & c. aliorū. Non ob. qđ ipsemet Papa Bonifacius reuocauerit: qđ si bene aduertat, reuocatio non porrigitur ad casum nrm, cū solum reuocauerit concessiones p se factas de rebus ecclē. nō alie. sed in casu nō solum donauit, imo et p̄firmavit ex certa scia venditionē, qđ satis poterat sustentari, saltē ex iuris subtilitate citra oēm p̄firmationem, vt patet p̄ supradicta: & aliud est p̄firmare, aliud de nouo pcedere, seu donare, vt satis aperte colligitur in c. inter dilectos. de fide instrumen. quare sepius nō est fienda illius inuestigatio. c. 2. de translatio. episc. & l. neq; natales. C. de proba. Itē posset non immerito attentari, qđ ex quo donauit p̄pote, & ex certa snia, & motu proprio, & priuilegiū puenit ad notitiā priuilegiati, qđ nō potuerit amplius ipse, vel alius reuocare non apparēte fraude, si in cōtinenti postq̄ peruenit ad notitiā illorum fratrum habuerit effectū suū, vt legitur, & notatur in glo. in c. 1. de concess. p̄ben. lib. 6. facit, qđ notabiliter vult Inn. in c. nouit. de iud. & Io. And. in c. constitutis. de relig. do. & Archi. in c. quicunq; 1. 1. q. 1. vbi volunt † qđ priuilegium concessum non subdito, reuocari non possit, & quod

quod no. Bar. in l. penult. ff. de decre. ab ordi. fa. & maxime hoc casu, vbi acquisitū fuit dominiū illico. Et sic habuit effectum consummatū, & transiit in iusgētū. hinc dī, qđ p̄fecta donatio reuocari nō pōt. l. p̄fecta. C. de dona. q̄ sub mo. ita, qđ ipse Deus alio nō apparente nō reuocaret. 2. 2. q. 2. nō tñ. nec laicus in patrimoniis libus subieci Papę, vt no. Inn. in c. inquisitioni. de sen. exc. facit c. si duobus. de appella. in fi. Sed illa bona post uenditionem, & p̄firmationem in donatione secuta fuerunt effecta patrimoniā ip̄sori laicorū. Et ridiculū esset dicere, qđ Papa possit donare, & postea ad libitū alio nō apparēte reuocare: & forte in eo p̄sumetur cā respectu laicorū nō subiectorū, & qđ qđ sit alio et capite sustēatur. s. ex cōfirmatione Inn. subsequēti solēniter facta. nec obstat reuocatio Ioannis, tñ quia non vñ posse reuocare in p̄iudiciū laicorū alia cā legitima non apparēte: maxime cū duo summi Pōtiffes confirmassent, & donassent. nā factū erat consummatum, ut patet ex supradictis: tñ quia illa reuocatio fuit aperte surreptitia, cū non fuerit facta mētio de ratificatione laudi. Nā laudū est qđā trasactio, seu cōpromissum. in Auth. vt dis. iu. in auth. si uero cōtigerit. C. de iudi. Sed concessio nō valet non facta mētionē de cōpositione p̄cedēti, vt est tex. apertus in c. ex multiplici. de dec. Et expressius in terminis nris p̄bari vñ in c. cū olim. de p̄scri. Itē oē tacitum, qđ expressum habuisset p̄positū in ducere ad negādū, vel et ad difficilius concedendum, hēt vitare, vt in c. postulasti, & ibi expresse p. Host. de rescri. Sed certo certius est, qđ si abbas dixisset, qđ si laudū fuisset ab vtraq; parte ratificatum, literas reuocatorias nō habuisset, uel saltē nō ita de facili: ergo, & c. Et hoc solū sufficit ad annullationē literarū. Et p̄ hęc oīa cōcludo dictos fratres posse legitime se defendere ad uersus abbatē, & cōuentū sancti Mauritij: & p̄ria superius formata satis patent distincta, & soluta p̄ p̄missa, & c.

CONSILIVM XLII.

- 1 Hæreticus qualiter quis probetur.
- 2 Statutum episcopi, an ualeat, quo cauetur, ut per quatuor testes singulares quis probetur usurarius.
- 3 Testes sunt semper singulares respectu sensus per quem actus percipitur.

EX multis agitatis in iudicio illud in effectu queritur, vtrum hæres sit p censurā ecclesiasticā ad exhibitionem libri paterni cōpellēdus, cū asseratur a parte aduersa in illo cōtineri usuram receptam a defuncto, & probatur mutuū, ac defunctū fuisse usurarium. Sed hoc vltimum solū probat p̄ testes singulares, qui deponunt se mutuū recepisse a defuncto, sub usuris, & quilibet dicit de facto suo: hñs vero dicit se non teneri ad exhibitionē libri, allegās insuper illum firmiter nō habere. Et primo vñ hæredē mō p̄dicto debere cōpelli, p. tex. no. in cle. unica, de usu. §. ceterū. vbi dī, usurariū ad hoc cōpellēdū, cū de usuris agitur, & gl. ibi in verbo, ipsos. idē dicit de ipsius hæredibus suis, vel extraneis. arg. in c. tua nos. de usur. & c. Michael. & ff. de eden. si quis ex argentariis. §. 1. nec sufficit usurarium uel hæredē dicere se librum p̄didisse etiam cum iuramento, nisi probet cām amissionis, ar. c. cū olim. de priuil. quia cū agitur de p̄iudicio alterius, non est standū soli iuramento maxime in casu nō, ubi constat illū li-

brū defunctū habuisse, cū se ad illū remittat alio libro suo in iudiciū in hac cā. producto, & hoc per plura argumenta tenet gl. in dicta cle. unica. in uerbo compellendi, & sentiūt ibi cōmuniter scribentes. nec prodest si dicatur nō cōstare defunctū fuisse usurariū, cū testes singulares nō probent, ut in iuribus inf. allegādis, quia ubi agitur de probatione alicuius vniuersalis, qđ habet partes successiuas, diuersitatis in tpe, & in partibus totius nō uitiat: tūc hēt uitare cum est probādum id, qđ unico contextu explicatur, quia tūc diuersitas in tempore importat diuersitatē factorū, & tūc testes sunt uere singulares. Exēplū, si agitur de probatione testamēti, & unus testis dicit, qđ fuit conditū die lunæ, alius qđ die martis. Nā aut isti testes sunt falsi, aut deponunt sup diuersis, & sic non dñt probare, cum quilibet deponat de uno testamento. Sed ubi deponūt de aliquo successiuo habere partes distinctas, & diuersas in tēpore, diuersitas nō uitiat, qđ nō importat diuersitatē facti respectu totius, quod probādū imminet. exēplū in probanda possessione. Nā si unus deponit quod possedit Titius quinq; annis, & alius dicit de quinq; annis, probata vñ possessio decē annorū: quia super eadē possessione deponunt. hoc vñ de mente glossā in l. ob carmen. §. si. ff. de testib. & allegant quidā l. qm. C. de hære. Ad idē qđ no. Iaco. de But. in l. ecclesia. C. eo. ubi dicit, † qđ si uolo probare unū hæreticum, sufficit unum testē dicere, qđ audiuit illū dicere, qđ nō credebatur resurrectionē mortuorū; & aliū, qđ dixit se nō credere Christū filiū Dei. Sic vñ dicēdū in proposito, cū non agatur de probatione certi p̄ctus. Sed in isto uniuersali, qđ de functus fuit usurarius, diuersitas in tpe, & in p̄ctibus usurariis non hēt testm uitare. Ad hanc sniam p̄nt adduci tria exēpla, qđ ponit Inn. in c. qualiter, & qñ. 2. de accusa. cū agit de probatione famę, uel iurisdōnis, uel p̄ceptionis decimarū, non est necesse testes concordare in tēpore, sed satis est, qđ concordēt in uniuerso. s. qđ sit infamis, uel qđ iurisdictionem exercuit, uel decimas pcepit, quia concordat satis in eo, qđ probādum incūbit. Sed his nō obstantib. p̄riam sniam quo ad casum nrm arbitror p̄ualere. Et primo moueor, quia dicta cle. unica, non uendicat sibi in casu nō locum: fundat. n. se super qualitate usuraria. dicit. n. usurarios cōpellendos, & c. Oportet ergo prius p̄stare defunctū fuisse usurariū, qđ ubi iuris dispō fundat de super alie na qualitate, necesse est illā prius probari tanquā fundamentū dispōnis. hoc satis probatur ex his q̄ legunt̄, & no. in c. 1. de offi. del. li. 6. & c. accusatus. §. sane. de her. eo. li. 6. & qđ no. in cle. unica. de sequestra. in glo. fi. & plenius, & eleganter p. Bar. iuncta glo. & tex. in l. 1. ff. qđ ui aut clam. maxime cum illa cle. inducat quid nouum, deuiās a cōmunibus regulis iuris. Non. n. debet. quis cōpelli ad exhibēdū libros suos, quos priuatim in domo sua tenebat pro conseruatione familiæ, ut no. in d. cle. unica. in glo. in uerbo, rationum. secus si in publico teneret libros, ut faciunt isti usurarij manifesti, quibus uidetur tacite mandatū, ut scribant. & sic dēt intelligi tex. & quod ibi notat Bart. in l. quādā. i. prin. ff. de eden. vñ in odiū usurariorū, tantū emanauit illa cle. unica. in §. ceterum, ut sic usurarij occulti, seu qui priuatos libros tenēt cōpellantur ex noua prouisione libros edere. oportuit ergo, qđ constet defunctum fuisse usurarium. Quod certe in casu nō probatū nō est per illos testes singulares. Et primo adducā auctoritates

tes, quas in materia reperio. Scđo iura gñalia. Tertio rōnes satis vrgentes. Fede. de Sen. qui in filiis subtilisime se gessit, hoc aperte tenet in terminis nostris, cō si. 62. vbi dicit, qđ p testes singulares nō pbatur quem fuisse vsurariū, maxime cum deponunt de proprio facto, sicut in casu nro, cū similitudo repellat a testimonio, vt in cap. psonas. de test. f. Itē, & fortius ipse confir mat consil. 17. vbi plus dicit, nō valere statutū epī, quo cauetur, vt p quatuor testes singulares quis pbeat vsu rarius, cum hoc sit ius, qđ epī statuere non pōt, iuxta no. in c. super his. de maio. & obe. & 25. q. 2. c. institutionis, & c. igitur. plene p Ioan. An. in c. fi. de offi. arch. hanc opinionē in terminis nostris post multa tenet do minus Ant. de Bu. reprobata opinione Iacobi Butr. in c. cū oporteat. de acc. vbi inter cetera ad ppositū dicit qđ qñque dat diuersitas in causis dictorum, qđ hnt se ad pbandū, vt totius partes diuidue, & testes nō pbant, vñ si vnus testis dicit, scio qđ p̄scripsit, quia vidi eum possidere, nō pbat. quandoq; se hnt partes indiuidue eiusdē totius, & pbant, vt si volo pbare missam, indu co duos testes, quorū vnus dicit se audiuisse epistolā, alter euāgelium, & de hoc est glo. no. in c. nihilominus. 3. q. 9. idē fm eū si partes sunt diuidue, quilibet tñ in fert ad totū, vt si uolo pbare decimā, vnus dicit, qđ vidit me pcipere decimā frumēti, alius decimā hordei, vel volo pbare iurisdōnē p vnum testē me exercuisse certum actū iurisdōnalem, p aliū probo exercitium al terius actus, & sic saluat exēpla Inn. in d. c. qualiter, & qñ. Si autē cā se non hnt, vt partes inferentes totū, sed vt cā multiplicātes idē totū ī specie, nō pbāt fm eū. exēplum: Si volo pbare aliquē sanctū, non. n. sufficit qđ aliqui deponant de vno miraculo, & alij de alio, ut no. dicit Arch. in c. nouit. 25. q. 5. quod est p̄ illud d. Ia. But. p qđ infertur in terminis nostris, qđ si vnus depo nit Titū vsurariū, alter qđ mutuauit Caio, testes nō p bāt illū vsurariū. Et aduertendū, qđ p exemplū sentit hoc pcedere ēt si testes non deponerent de p̄prio fa cto, secus si dicit, volo pbare aliquem famosū usura rium, & vnus dicit se audiuisse ab alijs, qđ alter, qđ ad famā pbādā non obstat hęc diuersitas, iux. notata per Inn. in d. c. qualiter. & c. cū oporteat. & p Bar. in l. de minore. §. tormēta. ff. de q̄slio. hāc eandē snām qñ in casu nro testes singulares nō probant, vñ velle gl. sin gularis in d. c. nihilominus. 3. q. 9. quā vñ dare regulā, qđ nunq̄ testes singulares pbāt, ēt si inducunt ad pbā dū qđ vniuersale, seu totū, nisi qñ factum esset succes siuū, & indiuiduū, & testes deponāt sup rebus indiui duis totius. exemplū in probatione missę, si vnus depo nit de epistola, & reliqui de euāgelio. secus si deponūt super diuiduis, vt si vnus dicit de euangelio, & alter de vesp̄is. vel si probare volo solōnem decime, vnus di cit frumentū solum, alius fabam, & sic illa glo. qđ di cit de pbatione iurisdictionis, vel decimę, aperte sen tit, quod non pbatur quem vsurarium: cū deponunt iu per actibus diuinis, nec factum est indiuiduū, nec suc cessuum. hoc idē vñ aperte sentire Pe. & Cy. post eum in l. 2. c. qđ sit lon. consue. vbi dicunt, qđ ad pbandū cō suetudinē, & sic quid vniuersale seu totum, non sufficit testes deponere super diuersis actibus, ex quibus indu citur p̄suetudo, nisi sint p̄testes, qui simul viderunt il los actus, qđ satis in simili vñ approbare Archi. in d. c. nihilominus. Hanc eandē snām vñ pbare Inn. in c. li. 3. cet ex quadā. de test. Nā licet ibi primo colligat argu.

quod si volo probare me vsum iurisdictione, vel serui tute aliqua, & vnus dicit de vno actu, alius de alio, qđ probant: tñ postea immediate dicit tutius se credere di cēdū, qđ quilibet testis ab eisdem duobus, & eodē tpe audiuit, alias in suis dictis erunt singulares. falsum. n. al legāt, sup. de ele. cum dilectus, & dicit de hoc notari in d. c. qualiter, & qñ. Et sic Inn. stat in vltima opinione, qđ in pbando aliquo toto, & successiue habente partes diuiduas, testes singulares non pbant. licet qđā, & ma le allegāt Inn. pro p̄ria snā. Et aduertendū, quia per il lud dictum declaratur dictum suum in d. c. qualiter & quando. Et sic Inn. stat in vltima opi. Nam Inn. ibi non dicit simpliciter prout quidā male allegant, qđ in pro banda iurisdictione, vel solōne deficiant testes singu lariter deponentes de diuersis actibus: imo primo po fuit illud dictum, & immediate posuit p̄riam opinionē dicendo, qđ alij p̄ eū dicant afferentes qđ vbiunque al iud tenet p̄bare, nisi testes de loco, tpe, personis, & alijs oībus p̄cordēt non hnt pro pluribus testibus, al legat dictū c. nihilominus, & qđ oīno sint in suis testi monijs singulares, allegat dictum c. cū dilectus. vñ te nent illi, vt ipse refert, qđ etiā in probando famā, testes dnt concordare, vt dicant, tali die audiuimus talē ru morē, vel infamiā, & tali loco, & a talibus psonis. Inn. aliter impugnat illam vltimā opi. & Io. An. ibi simplr trāsīt recitando quasi ad contextū, supradicta in d. c. li cet, vñ Inn. approbare hanc vltimā opinionem tan qđ tutiorē, & pro eo facit vrgens rō quā inf. subijciam. Spec. ēt in duobus locis no. in gl. Inn. in d. c. qualiter. referēdo singulariter opiniones p̄rias, ut s. dixi, & nul lā approbat, ut patet in ti. de testi. §. iā de interrogato rijs. ver. itē de tpe, & in ti. de inquisi. §. nunc verū, qđ si negauerit. quoniam recitat ibi opi. Vinc. in c. illud. de p̄sc. qui dicit, qđ si vnus testis deponit de fama ī una parte ciuitatis, & alius de alia parte, nō est fama suffi ciente probata: qđ a testes sunt singulares. Hāc opinio nē vñ pbare gl. ordi. in d. c. licet ex quadā. quā dicit, qđ in probāda consanguinitate non sufficit, qđ aliqui de ponunt de uno latere, & alij de alio. Et sic lōge fortius nō vult sufficere, si qsq; testis esset singularis in dicto suo. Et hāc sufficiāt respectu autoritatū. Nunc probo inducendo iura. Et primo faciunt multa iura gñaliter loquendo non distinguēdo inter actum successuum, & inter momentaneū, dnt testes singulares non pro bare, ut d. c. nihilominus. & c. tam literis. de test. & c. cum dilectus. de elec. & c. bone. el. r. de ele. ver. licet. cum simi. nec reperit alijs tex. qui probet p̄riam opi nionem. sed fuit nuda interpretatio quorūdā, qui sēpe de struunt tex. p suas opiniones capitaneas. & p̄ eos facit singulariter illud c. cum dilectus. Nā ibi canonici uole bant probare, qđ non consenserant in illum electum a cōpromissarijs, ut quisq; deponebat, qđ consenserat, nec p hoc inferebantur multiplices actus. & tñ Papa ibi dicit, qđ pbant: qđ sunt singulares, cū quilibet de ponat de suo consensu, qđ aperte est p̄mentē glo. in d. l. ob carmen. §. 1. Ad idē d. c. bonę. ubi canonici uole bant pbare, qđ non fuerūt citati. nec ualet si quisq; di cat se non fuisse citatū, & tñ ueniunt ad pbandum il lā vniuersalē positionē, qđ capitulum non fuerat cita tū, nec capitulū constituit, nisi ex singulis hominibus ignoratib. ar. eorū qđ no. gl. in c. fi. capitulo. de p̄cel. p̄b. li. 6. f. Probo postremo p rationem efficacē in omni re sup qua testes deponūt, semp testes sunt singulares re spectu

specu sensus, p quem actus percipitur. Nā si tu & ego vidimus Titū percutere Sempronium, tu percepisti per sensum tuum, & ego per meum, nec tuus sensus est meus: nec e contra. Ad hoc, quod not. Bar. in l. 2. ff. quē admodum test. aperi. unde hoc respectu cum exigitur, quod sint testes scilicet respectu obiecti super quo deponunt, oportet, quod sint testes, si eodem tpe se presentauerūt sensib. ipsoꝝ testiu. vñ appropinqua tio ad sensum eodem tpe facta, facit eos esse cōtestes, patet cuilibet subtiliter hāc rem consideranti. Quare autē exigitur, qđ in hoc sint testes, & sic, qđ in eodē tpe simul pceperint, certe nō alia rōne, quam qđ vni testi non creditur in p̄iudicium alterius, vt in iuribus vulgaribus. Sed qñ simul in oībus concordant, hēt lo cū illa regula iuris diuini, & humani, In ore duorum vel trium testium, stat oē verbū, in d. c. licet vniuersis, & 2. q. 4. in prin. hāc autē rō locum hēt ēt qñ agitur de probando aliquid in genere, si testes deponunt sup di uersos actus. Quomodo. n. pōt cōcludi in casu nro Ti tū fuisse vsurarium, nisi credat cuilibet testi de per se deponenti sup vno p̄ctu. Et sic oportet necessarium di cere, tenendo p̄riā opinionē, qđ vni testi credatur, qđ est p̄ iura superius allegata. Et si diceret, si articulus est gñalis, qđ fuit vsurarius, & testes deponunt super ista vniuersali positione, in qua vñ oēs concordare, & ego respōdeo, qđ non sunt concordēs in redditione cāq. vnde dnt ēt esse cōtestes in actu particulari, p quē mouent ad deponēdum sup vniuersali. Nā ipsi nō p cipiūt p sensum illū vsurarium, sed tñ illos actus par ticulares, sup quibus deponūt: de his vero quē in p̄sen tia gesta sunt, testibus deponere permissum est, vt in c. testes. 3. q. 9. & l. testm. C. eo. & in actu p̄scriptionis p sensum, requiritur qđ testes simul fuerint, vt in d. c. nihilominus. quare teneo cum gl. singulari illius c. ni hilominus, vt dicamus, qđ regulariter testes non pro bāt, nisi simul in eodem tpe id viderint sup quo de ponūt: nisi factū sit successuum, & deponāt sup parti bus indiuiduis totius, exemplum in probatione missę: vel qñ p foramē immediate vnus post alium viderunt testes aliquos adulterantes, vt ibi no. per Cy. in d. l. te stiū. nec est aliquis textus qui dicat p̄rium. non obstat l. qñ. C. de hære. quā qdam allegant, quia nihil pbat. nec ēt gl. in d. l. ob carmen. iure p̄batur, nec eum sim pliciter approbant Doct. in d. l. & ipsemet Bar. refert in d. l. ob carmen. & in terminis nostris sunt plures au thoritates contrarię, ut patet ex p̄cedentibus.

Casus Consilij sequentis.

QVIDAM dominus Antonius frater cuiusdam mulieris. f. domine Petre uidua sponte, & ex certa sciētia certam dotem cōstituit dictę sorori suę ad secundas nuptias transiit ad cautelam, & securitatem secundi mariti recipientis dotē a di cto domino Antonio. pater dictę mulieris promisit dicto mari to per solennē stipulationem, sub certa p̄ena cum & suis ha redes conseruare indemnem ab omni petitione, lite, & contro uersia, qua moueri possit seu moueretur quandocunq; per fi lios primi matrimonij seu eorum nomine, tam occasione dotis qđ generaliter omniū bonorum, qđ pertinere possent ad filios pri mi matrimonij seu eorum nomine, tā occasione dotis, qđ occasio ne dictę domine Petre matris Contingit dictā mulierē decede re relicta filijs primi, & secundi matrimonij, demum decessit filius secundi matrimonij occasione matris eorum, dicentes se debere succedere pariter una cum filio secundi matrimonij. Qua

ritur an secūdu maritus teneatur dictis filijs primi matrimo nij reddere partem dotium, secundum qđ ciuitatis statutum disponit. Nunquid dictus maritus hēt regressum, seu habere possit contra patrē dictę mulieris occasione stipulationis p̄a missę: maxime cum ipse pater sponte iurauerit omnia p̄adi cta, & singula firma, & rata perpetuo habere, & tenere, & in nullo cōtra facere, uel uenire p se, uel aliū de iure uel de facto, in iudicio uel extra aliqua rōne, ingenio, iure, mō, uel causa.

CONSILIVM XLIII.

- 1 Nomen litis comprehendit omnem actionem tam in rem, quā in personam.
- 2 Fieri dicitur posse quod sit de iure.
- 3 Verbum bonorum, comprehendit in se actiones.
- 4 Mens cōtrahētium in cōtractibus magis spectatur, quā uerba.

VIdetur primo dicto scđo uiro nullū ius in p̄scripto casu cōpetere p̄ patrē dictę domine Petre, pro misit. n. dictum uirū, & hāredes cōseruare indēnes ab oī petitione, & c. & sic, ut esēt sine dāno, sed dānū p̄prie est diminutio patrimonij, ut l. 3. ff. de dā infe. Sed in casu nro non diminiūt patrimonij dicti scđi uiri, cū iure cōpetat filijs primi matrimonij suc cessio. si bonis maternis p rata, ut l. cū alijs. C. de se cund. nupt. Ergo nō cōmittit dicta stipulatio. qđ. n. iu re fit, p̄enā nō meretur. l. Gracchus. C. de adul. & 22. q. 4. q. peccat. & nemini iniuriā facit, qđ uti iure suo. l. 1. §. deniq; ff. de aqua plu. arce. Præterea dicta stipula tio ex alio capite infringitur: qđ. n. nō potuit p̄mittere factū alienū, ut l. stipulatio ista. in princ. ff. de ver. ob. & Insti. de inuti. stip. §. si qđ aliū. Sed dictus p̄r promisit fa ctū filiorū primi m̄rimonij, ergo non ualuit stipulatio. Sed his nō ob. p̄riā snām arbitror p̄ualere. moueor pri mo p tex. quasi expresse hūc casū decidētē iuncta gl. in d. l. stipulatio ista. §. sed quaten⁹. & §. hi q. & ibi hñ, qđ si stipulor mihi hñ licere certā rē sub certa p̄ena cōmit tit stipulationi suę de iure, siue de facto mihi illa res euincat: qđ, vt dicit ibi tex. hñ nō licet, si aliqđ ei dimi nuet ex iure, qđ habuit: ita ī p̄posito nō pōt iste secū dus maritus dici idēns si pars dotis auferat sibi, aut fi lio suo quātūcunq; p filios primi matrimonij de iure auferat. & p hoc facit, qđ hñ ī d. l. stipulatio ista. §. q̄stū. vbi exp̄sse dñ, qđ ēt circa rē alienā ualet ista stipulatio, hñ licere, dūmō subijciat p̄ena, sicut in casu nro. Fin gamus. n. qđ Titius donat mihi rē alienā, & p̄mittit me p̄seruare idēnē ex oī lite & p̄trouersia & c. qđ dubitat, quātūcunq; mihi iure euincat, qđ nō obliget mihi Titius ad īteresse, iux. ea qđ hñr, & notant in l. 1. C. de eui. & l. Arif. ff. de do. vñ licet hoc pactū nō ualeat ī p̄iudiciū fi lii primi m̄rimonij. l. si vnus. ff. de pact. qđ res īter alios acta. l. 1. C. de tran. & c. inter dilectos. de fide instr. tñ p̄ iudicat ipsi p̄r p̄mittēti de indēnitate, ut saltē cōmittat p̄ena in stipulatione apposita, vt d. §. q̄stū. & §. 1. Scđo principl̄ faciūt uerba p̄dictę stipulationis multū gñā lia, eo qđ fuit p̄missa indēnitas ab oī petitione, lite, & p̄trouersia qđ moueri possit, seu mouet, & c. vñ pōdera pri mo illa gñalia uerba, ab oī petitione, & p̄trouersia, tā de iure qđ de facto. Nā qđ oē dicit, nihil excludit, vt ī c. lo litę. de ma. & obe. & 19. di. c. Romanorū, & bñ facit c. Raynaldus. de test. vbi p̄ena apposita ex p̄uentione com mittit, licet iure cōueniat. Itē facit illud uerbū lite, & c. qđ Nā nomē litis cōprehendit oēm actionē, tā in rem, qđ in personā, ut l. litis nomen. ff. de ver. sign. actio autē est ius.

ius. Infti. de act. in princi. Promisit ergo p hoc verbū, istū virū seruare indēne ab oī actione iuris mouēda p eū p filios primi mīmonij, siue in rē, siue in psonā. Itē pōdera illa verba, quē moueri possent, seu mouerētur, &c. Nā illa verba, q mouerētur, sonāt in factū, illa vero q moueri pnt, sonant in ius, qd patet p verbū possent. 2 Illud. n. dī fieri posse, q iure fit. c. facit. 2. 2. q. 2. & l. si lius. ff. de condi. insti. pp ergo illa verba voluit eā seruare indēne siue de iure siue de facto filij primi matri monij agerent p eū. Tertio principaliter hęc snia pba ri vī p illā clausulā gñalē adiectā in stipulatione, vide licet, & gñaliter occasione omniū bonorū q pertinere possent ad filios primi matrimonij occasione dictē do minē Petre, &c. Vñ primo pōdero verba oīum bono rū. † Nā verbū bonorū, est valde gñale cōprehēdēs in se ēt actiones, vt l. bonorū. ff. de ver. sign. Itē pondero illa verba, q ptinere possent, &c. Non. n. dūr posse pti nere nisi de iure ptinerēt, qd denotat illud verbū, pos sent, p supradicta. Et sic clarissime infertur, q ēt respec tu petitionis iuridice voluit illū indemnē conserua re. Præterea faciunt illa verba gñalia q sequūtur, vide licet occasione dictæ dominæ Petre, &c. negari. n. nō pōt, quin occasione matris eorū petāt partē dotiū. d. l. cū alijs. C. de secun. nup. ergo locus est stipulationi. Quarto magnū argm pstat pdictis forma iuramenti di cti pmissoris in eo, q iurauit nō venire p dictā promif sionē de iure, vel de facto, aliqua rōne, ingenio, iure, mō, vel cā, &c. Per quē verba satis possumus arguere ad pcedētia, quod voluit se obligare de indemnitate respectu petitionis filiorū primi matrimonij siue de iu re petat siue de facto. Nā verba gñalia prædicta decla rant p sequentia. l. si seruus pluriū. ff. de leg. 1. & l. qui filiabus. & l. si. §. cui dulcia. ff. de vi. tri. & oleo leg. & in c. sedes. cū ibi no. de rescr. Quinto principaliter 4 induco talē rōnē. † In pctibus magis spectatur mens p hentiū, quam verba, vt l. in conditionibus. ff. de condi. & demon. q quidē mens elicitur ex coniecturis, ita ut euidēs dicatur mens, de qua p coniecturas constat, vt notabiliter innuit tex. in l. licet. ff. de le. 1. Sed si diligen ter p hētiū mentes coniecturare velimus, ob nullā aliā cām fuit dicta cautio seu pmissio facta, nisi vt dos assi gnata scdō marito integre remaneret apud filios secū di matrimonij. Nā ppter filios primi matrimonij q suc cedūt pariter cū filijs secūdi in dote, vt d. l. cū alijs. ra ro uiduā reperirent maritū cū eadē dote, qd dote inte grā non valeant transmittere in filios secūdi matrimo nij. hinc est, q pmissio ista facta solū respectu filiorum primi matrimonij circa dotem assignatā a fratre, q vī donare eo ipso, q nō stipulat dotē sibi reddi. l. unica. §. in exneis. C. de rei vxō. act. nullā. n. actionē poterāt filij mouere in vita matris, sed tm in morte, cum in vita pa retū nullā legitimā petitionē habeāt filij. l. 1. §. si. ff. de col. bo. Bar. in auth. ingressi. C. de sacro. eccl. & l. 1. §. nec castren. ff. de coll. bo. Cautū ergo fuit respectu pe titionis quam iure facere poterant post mortē matris, tā de iure cōi, q de rigore statuti. Et q hoc sit verū, vl tra pdicta patet. Nā si tm voluisset maritus pspicere, & nō de iure recepisset pmissionē gñaliter respectu cuiuscūq; q moueret sibi quæstionē, sed hic restrin git se ad filios primi matrimonij, qd non pōt dici ob aliud, nisi quia de iure poterāt succedere vnā cū filijs secūdi matrimonij. Et ad pdicta multū facit: quia nō solū pmissit seruare maritū indemnē, sed ēt suos hære des. Ex quo infertur, q ēt finita causa dotis durabat di cta pmissio de indēnitāte seruanda, vñ tacite vī fuisse actū, ut dos integra remaneret apud filios secūdi ma trimonij, & q tacite agitur habetur pro expresse. l. cū quid. ff. si cert. pe. Etiam hunc intellectum multū adiu uat illud verbū quādocunq; posuit in illa pmissio ne, p q verbū infertur q ēt a petitione fīda post mor tē dictæ dominæ Petre debebat Antonius seruari indē nis maxime conuētis illis uerbis occasione dictæ do minæ Petre. Facit ad pdicta in ar. l. q dotis cā. cum ma teria sua. ff. sol. mat. Ex his omnib. cōcludo, statibus p dictis terminis dictū fm maritū habere regressum p dictum patrē pmissorē p ea parte, quā habebat resti tuere filijs primi matrimonij, ita q in hoc, & in alijs lo cus est dictæ stipulationi. Et p pdicta satis patet respō sum ad tria superius formata. Nā satis diminueret pa trimoniū istius uiri, cum ex pacto tota dos deberet re manere apud eū, si euincat ab eo pars. Nec obstat, q p misit factū alienū, q a apposita fuit pœna, quo casu va let stipulatio, ut in dictis iuribus, tum quia potius pmi sit ppiū factū quā alienum, scilicet de assumendo in se litem, & seruare istum indemnem.

CONSILIVM XLIII.

Mulier est ita subdita marito, ut psumatur accersita ab ipso. Renuntiatio simplex extraiudicialis an praiudicet. Arbitrator debet diligenter litem discutere. Statutum denians a iure communi debet restringi quantum fieri potest.

IN præsentī quæstione duo sunt du bia principalia. Primū, nunqd dictum laudum fuerit nullū. Secun dū, pūpposita nullitate, utrū habeat p exe quutionis petitionē huius nullitatis exceptio admitti: nō obstatē dicto statuto, quo oīno nullitatis exceptio, & defensio vī inhibita. Et circa utrunq; multū cōclusi ue pcedā, cū materia p primū cōsulētē satis sit libra ta: vñ. n. mihi, q dictum laudū sit ipso iure nullū dupli ci ex capite, ex parte mulieris, & inita uia ex parte ma riti. In fauorē mulieris primo facit auth. si qua mulier. C. ad Velle. Nā fm intellectū quē ibi ponit Odo. quali tercūq; maritus, & uxor in eodē instro p hāt, uxor nō obligat ipso iure nisi pecunia pbeā versa in utilitatē ip sius mulieris, ut ibi dī in fi. Rō, quia sp in dubio vī mu lier adhibita, ut intercederet p marito. † Est. n. mulier ita subdita marito, ut psumat accersita ab ipso marito. Nec obstat, quod ipsa mulier dicere renuntiasset, q a re nuntiatio simplex extraiudicialis non p iudicat ipsi mulie ri, ut no. Bar. in l. gñaliter. C. eo. ti. tū quia in casu illius auth. nō ualet renūtiatio ēt si snia fieret, ut ibi le. & no. & est spāle in casu illius aut. qn vere uel psumptiue in tercedit in eodē instro p marito. Et facit in fauorem utriusque, s. uxoris, & mariti; q a dicti arbitratōres non diffinierūt totā qstionē, & sic nō vñr sniam dixisse, ut est tex. in l. dicere. & l. non distinguemus. §. qstū. ff. de arb. dēt. n. arbiter ita pronūtiare, ut a tota lite disceda tur, aliter non ualet snia, ut in iuribus pall. Et est bona gl. in d. l. dicere. Nec ob. si dicat cōpromissum fuisse in consules artis lanæ tam præsentēs, q futuros, quia de bet intelligi, quod si præsentēs non diffinirent in ter mino possent successores arbitrari, non aut debuit in telligi, ut pro parte diffinirēt, p l. i. hoc iudicio. cū ibi no.

no. ff. fa. er. & p Inn. in c. cū inter, de re iu. uel ut sniam incertā proferrēt p tex. 2. q. 6. §. diffinitiuā, & p Inn. in c. cū uenerabilis. de exce. i. uer. si aut. Nō. n. ualet snia, q nō est certa p se, uel p relationē ad acta, ut ibi no. In. & plenius p Io. An. i add. Spe. in ti. de sen. pla. §. qualiter. 4 uer. sed pone iudex. Et vī probari in l. 4. C. de sen. quē sine cer. quan. † Dēt. n. arbiter diligenter litem discute re, & totalē finē cōtrouersiē imponere, ut l. si de meis. §. recepisse. ff. de arbi. Ex qbus omnibus satis patet qd dicendū in primo dubio. Circa fm, q vī magis dubita bile, utrū non obstante statuto debeat admitti hęc nul litatis exceptio. multū facit theoricā Bar. in l. 1. ff. quod ui aut clam. ubi inter cætera dicit, q si statutum remo uet oēm exceptionē, & defensionē, non est aliquid re mediū, nisi ut pars soluat, & postea repetat si habeat iu stā cām excipiendi, & uetante statuto non fuit admissa nisi uelit excipere remouendo illā qualitātē, super qua statutū se fundat, ut puta si dicit, p instrumentū publi cum nulla admittat exceptio, seu defensio, possum exci pere, q instrumentum nō est publicū: uel si dicit p lau dū arbitrorū nulla admittat exceptio, possum excipe re, q illi nō fuerunt arbitri, ut in hoc casu proprie lo quitur glo. in cle. unica. de seque. quæ dicit q si aduer sus sniam non pōt opponi exceptio, possum opponere de defectu iurisdictionis. rō est, quia si non habeat iu risdictionē, non pōt appellari a snia. de re iud. cle. pa stora. & no. l. 2. C. cōia utriusq; iud. & sic per hęc exce tionē detrahitur qualitas, sup qua fundat iuris dispō. Sed in casu nō hoc non pōt dici, cum illi fuerint arbi tratores: nec per hęc nullitatis exceptionē desinit esse laudū arbitrorū. & optime vī facere ca. ex parte. 2. de offic. dele. iuncta gl. ubi habetur, q si in dispōne tollū tur exceptiones p expresse non pnt opponi, ēt si sint rōnabiles. Sed his nō obstantibus triūm arbitrorū dicē dum in casu nō duplici ex capite, primo, q a remotis gñaliter exceptionibus, nō vīremota exceptio notorie legitima, ex quo de notoria qualitate in statuto nulla fit mētio. pbat optime in simili in d. cle. pastoralis. de app. iuncto c. ex conquestione. in gl. sua, de rest. spo. dī .n. in c. pastoralis, q per clausulā appellatione remota, remouetur oīs appellatio, q a iure expresse non indul getur, & tñ si notorie grauatur, licet expresse ille casus a iure non sit determinatus admittere appellatio, vñ in d. c. ex conquestione. cū glo. Et hoc cōiter tenēt ibi Doc. Ad idē facit c. iter cætera. de re iu. & qd no. i cle. pasto ralis. pal. in gl. in ver. nō hēbat. Hoc idē scdō probo p ipsius theoricā in l. oēs populi. ff. de iust. & iure, & l. nō dubiū. C. de legi. vbi dicit, q legitima cā est restringē di statutum gñaliter loquēs qn aliq; in debite dānū pa tere. l. adigere. §. quāuis ff. de iure pat. vel qn aliq; in iuste ad lucrū admittit, ut in l. vt gradatim. ff. de mu. & ho. facit c. abbate. de uer. fig. vel i casu restrictionis cel sat rō quæ mouit statuentē, ut in d. §. quāuis. facit ad p dicta c. cū dilectus. de consue. & l. 2. C. de noxa. Sed in casu nostro nedum altera istarū rōnum, sed ēt militant oēs. Nā si nō admittitur hęc nullitatis exceptio, isti ma ritus, & uxor in debite sentirēt dānū, & isti creditores iniustū consequerent lucrū, ut patet ex se. Itē in dicta notorietate exceptionis cessat rō gñalis statuti. nulla. n. rō potuit mouere statuētē ad remouēdas exceptiones, nisi quia timetur de malitia, & fraude opponentiū q rētiū dilatare iudiciū. ar. optimū in d. c. ex parte. 2. Sed hęc rō cessat qn exceptio est notoria, ar. 8. dī. veritate 2

manifestata. Nec ob. si dicatur, q nulla rō est in statuto expssa, q a licitū est cōiecturare rōnē, q potuit mouere legislatorē, &c. & fm illā coniecturā licet restringere vel ampliare statutū, ut no. Cy. & alij in d. l. nō dubiū. facit q no. gl. i. dī. puetudo. † Itē statutū deuīs a iure cōi dēt restringi quantū fieri pōt, vt minus q possit la datius cōmune, vt no. pbat in d. c. cū dilectus. & d. l. 2. C. de nox. Et q hęc exceptio sit notoria, patet: quia clare colligitur ex actis: id aut, q ex actis patet, pōt dici notoriū, vt est tex. in c. cum olim. de ver. sig. Et notāt do mini de Rota deci. 439. & no. Inn. in c. ex insinuatione. de ap. Secundo capite ēt dāt admitti: quia statutū remo uet exceptiones p laudū arbitrorū, sed nō pōt dici lau dum ex quo controuersia non deciditur: sed fit remis sio ad alios, vt pbat in d. l. non distinguemus. §. quæ sitū. dico ergo, q hęc exceptio remouet qualitātē su p qua statutum se fundat, & p pns dēt admitti, ut d. l. 1. & quod ibi nota. quod vi aut clam. & per glo. in d. cle. vnica. de sequestra.

Casus Consilij sequentis.

CASVS. Quidam dominus Bartholomeus olim eps Massa nus quoddam fortilitium iuris epalis sui cū domibus, & alijs pertinētis ad dictum fortilitium titulo locationis ad 9. annos, tunc proxime futuros, sub annua pensione 125. florenorū qui busdam solemniter concessit: hoc specificē inter cætera solemniter actō inter dictas partes, videlicet, vt conductores ipsi teneātur durate dicto locationis tpe dictū fortilitiū, & domus ipsius eo rum proprijs sumptibus in eo in quo erant statu, vel meliore conseruare, & finito dicto tpe locationis prefato episcopatu re stituere. Contigit, q ipsorum conductorum incuria, vel negligē tia, vel inaduertentia, domus dicti fortilitij in parte passē sunt ruinam, intantū, q epatus dānificatus extitit fere in 200. flo renis: deniq; finito tpe dictæ locationis eps Massanus antedi ctus ad conductorū nimiam instantiam libere ab omni obliga tione absoluit gratis, & liberauit: quo epo vita functo succes sor in episcopatu petit damnum restituī, allegando dictam libe rationem esse nullam. Queritur quid iuris? & quia casus non uidetur magnam continere dubietatem, breuiter procedam.

CONSILIVM XLV.

Prælatus potest donare modica de rebus ecclesiæ. Episcopus habet nudam rerum episcopatus dispensationem.

Satis videtur mihi clarissime dictam liberationem non valui se in p iudicium epatus. Nā remittere gratis idē est, q donare. l. quinetiā. ff. de cal. & c. ve niens. el. i. iuncta gl. de test. Sed eps non pōt donare iu ra, & redditus ecclesiæ suæ sine cā legitima, q si fieret talis donatio reuocaf, ut pbat in c. si quos. & in c. de feruis. 1. 2. q. 2. & in c. fraternitatem. de do. vbi dicit q eps rerum ecclesiasticarū est pcurator, & non dñs: iō conditionē ecclesiæ meliorare pōt, deteriorē aut face re nō dēt, ut ibi dicit tex. Scdō ad idē facit c. ceterū. de dona. vbi hī q p latus pōt modica de rebus ecclesiæ do nare, si hoc hēt consuetudo, quasi magnā donationem facere non possit: ēt si consuetudo hoc hēat, quia cōsue tudo multū damnosa ecclesijs nō valet, ut in c. 1. de p fuetu. Sed in casu nostro ponderato dāno, & redditibus ipsius epatus, satis vī donatio immēsa, maxime cum ex ea remaneat res ecclesiæ ruinosa, & sine spe refectionis, igitur dicta liberatio non valuit. Tertio pbari vī p c. eps. in quo patet, q eps hēt nudam rerum epatus di spensā

spensationem, nec pōt de rebus mobilibus aut immo-
bilibus seu redditibus disponere ad libitū, sed sū Deū:
si aliter facit, incurrit dānationē. ad idem. 1. q. 3. c. pue-
nit. Quarto probatur per locū a speciali, in c. eph. & c.
bonē. 1. 2. q. 2. & in c. Apostolica. de dona. in quibus iu-
ribus ex speciali priuilegio conceditur epō, ut edificā
do monasteriū de nouo, vel ecclesiā magnificando, p
sepulturis suis, possit dare centesimam, vel quinquage-
simā reddituū ecclesię suę: cū hac tñ limitatione, vt ec-
clesię suę ex hoc graue dānū non infligat: vñ si ex hoc
graue dānū infligat, nō ualet de iure ēt in istis casibus
priuilegiatis, ut ibi. Sed in casu nro non solū sumus ex
dictos casus spāles, sed ēt dānū ex illa gratuita libera-
tione illatū est ecclesię, habita cōsideratione ad tenui-
tatē reddituū dicti episcopatus, & ad dānū illatū di-
cto fortitio, seu ipsius domibus. Quinto facit, q quā
docunq; q s habeat liberam administrationē, nō tñ cō-
sequitur p tatem donādi, uel pactum gratuitum facien-
di, ut in l. 3. iuris. ff. de pact. & l. filius. ff. de dona. & l. p-
ses. C. de transact. & c. fraternitatem. de donati. licet er-
go ep s dicatur in rebus episcopatus habere liberā ad-
ministrationē, ut in c. cum nobis, in fi. de ele. non tñ po-
tuit in p iudiciū ecclesię liberationē gratis facere, vt
in iurib. pal. Et ad hoc optime facit, qd no. Host. & Io.
An. in c. 1. de post. vbi dicunt, q de mero iure nō licet
plato renuntiare gratis exceptioni vtili ecclesię cōpe-
tenti, vt ff. de pact. l. 3. iuris. C. de transact. l. p ses. Ad idem
C. d. pac. l. pactū curatoris. & ff. p emp. l. si q s fundū. §.
si tutor. cum si. in q bus patet, q tutor, vel curator, uel
administrator ciuitatis, & similes: quantumcunq; ha-
bētes liberā administrationē, non pnt remittere gra-
tis ius pupilli seu minoris, uel ciuitatis clarum & indu-
bitatū. Nec ob. si tu diceres platum, maxime ep m ha-
bere maiorē administrationē, quā p dicti habeat, vt pa-
tet ex gl. not. 5. q. 3. c. fi. & p Inn. in c. ueniens. de rescri.
Nā fateor hoc verū, non tñ ita maiorē, ut possit ad libi-
tum donare, uel iura ecclesię remittere, cum graui dā-
no sui episcopatus, vt probatur in iuribus superius alle-
gat. & per Inn. in d. c. ueniens. & c. accedentibus.

CONSILIVM XLVI.

- 1 Maritus, & uxor possunt facere noua pacta ab his, qua gesta sunt super primaria dote pro augmento dotis.
- 2 Mulier non potest augere dotem, nisi maritus pari incrementum augeat donationem propter nuptias.
- 3 Mulier habens bona si nubit, videtur tacite omnia bona sua dare in dotem.

Ria mihi ostensa dubia elicio. Primū,
an stāte statuto, q maritus lu-
cretur dimidiā dotiū, debeat Nicolaus Ioan-
nis Martini de terra Anglarij superuiuens
quondā domine Angelę vxori suę, lucrari dimidiā cē-
tū quinquaginta florenorum, quos in augmentū dotis
dictę domine Angelę, confessus fuit se recepisse a ser-
Leonardo Petri genitore dictę domine Angelę. Scdm
dubiu, nūquid dictus Nicolaus lucratur medietatē qua-
rundā possessionum dictę domine Angelę, quas dicit
sibi fuisse in dotē assignatas, quarū administrationem
habuit dictus Nicolaus in vita dictę domine Angelę?
cū tñ non possit expresse pbari p instrumentū, vel te-
stes dictas possessiones fuisse datas i dotē. imo filius di-
ctę domine Angelę ex alio matrimonio succedens

dictę suę matri ab intestato, asserit illa fuisse bona pa-
raphernalia eius matris. Tertium dubiu, cum dictus Ni-
colaus emerit a dicto Leonardo quādā bona p se, & di-
cta domina Angela eius vxore, & eorū heredibus, an
deat Antonius Dominici Laudi de Anglario filius di-
ctę domine Angelę ex alio viro succedere dictę ma-
tri suę in medietate illorū bonorū p dicto mō. Et pce-
des in his dubijs cōclusiue, ex quo p arbitros commu-
niter a partib. assumptos petif cōsiliū sup partibus p
eos assumdis. Circa primū dico, q in augmento do-
tis pnt maritus, & vxor facere noua pacta ab his q ge-
sta fuerunt sup primaria dote, ut est tex. in l. si cōstāte.
C. de do. ante nup. & si nihil de nouo actū fuit, stat p-
rioribus pactis, & conuentionibus, ita q statuta, & cōue-
ta sup dote hnt locū super augmēto dotis, cū augmen-
tū sit pars dotis, & vna & eadē res non dēt diuerso iu-
re cēleri. p hoc bo. text. in c. cognouimus. 12. q. 2. & c.
cū in tua. de dec. & hāc snām in terminis nostris tenet
gl. & Cy. in d. l. si cōstāte, & vñ tex. exp s i l. inter so-
cerū. §. cū inter. in fi. ff. de pac. dot. Itaq; concludo, q si
valuisset illa augmentatio dotis, lucrare d. Nicolaus
dimidiū illius augmenti, ex quo noua pacta non inter-
cesserunt. Sed dicas, q nō ualet illa augmētatio dotis:
quia licet de iure potuisset utrobq; , uel alteri eorum
augmentare dotem, uel donationem p nuptias, ut in
d. l. si cōstāte. tamen hodie de iure authentico. t non
pōt mulier augere dotē nisi maritus pari incremento
augeat donationē p nuptias, ne mulier decipiatur, ut
est tex. in auth. sed iā necesse. C. de do. ante nup. & in
corpore vñ sumitur latius continet, in Auth. de equa-
dot. §. 2. Cōcludo ergo circa hoc primū, q si dictus Ni-
colaus pariter augmentauit donationē p nuptias lu-
cratur dimidiā augmenti, sicut dimidiā dotis. Sed si ip-
se non dedit incrementū, nil lucrabitur de augmento,
quia non ualuit in p iudiciū mulieris. Venio ad fin du-
biū, i quo breuiter dico, dictū Nicolaum debere lucra-
ri dimidiā partē illarū possessionū: quia alia assignatio
ne dotis nō apparēte psumendū est, alias possessiones
fuisse sibi in dotem assignatas, pbo multipliciter. Pri-
mo, q a si mulier habens bona nubat, vñ tacite oīa sua
bona dare in dotē, ut no. gl. in l. mulier bona. ff. de iure
dotiū. Sequitur Bar. & clarius, & latius in l. si cōstan-
te. ff. sol. matri. Itē cum pater dictę domine Angelę ex
post facto constitetur dotem, ut sup. dictū est, ergo prius
constituit sibi dotē: quia non potuit esse augmentū do-
tis sine dote. ar. in c. cum Marthę. de cel. missa. & c. ad
dissoluēdū. de despon. impu. & l. decem. ff. de ver. obl.
debemus ergo in dubio psumere illa bona fuisse data
in dotē, tū q a maritus habuit illorū administrationē:
tum q a fuerunt data primo marito, ut colligitur ex te-
stamento illius, & p nō dēt diminuere dotem filię trā-
seuntis ad secundas nuptias, vt in auth. sed q uis. C. de
rei ux. act. vñ psumi dēt, quod illa bona sibi dedit i
dotē: quia ex quo quis de iure tenetur ad factū, & illud
reperitur factū, psumitur gestum ab eo qui ad hoc
de iure tenebatur, ut in l. 2. C. de ali. pupill. p rēta. & in
l. cum seruū. ff. de uer. obl. & quod not. Bart. & hoc
de secūdo. Circa tertium, & ultimum dico, dictū An-
tonium si uult succedere in medietate illorum bono-
rum emptorū p dictū Nicolaum mō p rēdicto, debe-
re conferre dicto Nicolao medietatē pretij: quia in du-
bio ex quo solus Nicolaus tūc pro se, & vxore, & eorū
hēdibus emit, psumit emisse de suis pecunijs proprijs,
&

& gessisse in hoc negotiū vxoris, & hāredum. Si ergo
vxor, vel hāredes uolunt ratificare dictā emptionē, de-
bēt soluere medietatē. hoc vñ pbari in l. 3. C. p socio,
& expresse hoc ibi tenet Bar. & idem sentit in l. si pa-
truus. C. cōia vtriusq; iud. & in l. q dotis. ff. sol. ma. facit
l. si ego. l. pen. ff. de neg. ge. Nō. n. dēt psumi donatio, vt
in iuribus p dictis. nec ēt valuisset inter maritū, & ux-
orē cōstāte matrimonio. ff. de dona. inter vir. & vx. p to-
tū. & in c. fi. e. ti. Ex instrumētis aut nō apparet, q vxor
de suo soluerit partem pretij, & hoc de tertio. Ex omnib.
p dictis dico, q partes arbitrorū sunt in hoc casu, vt p-
nuntient d. Nicolaū non debere lucrari aliquid de aug-
mento dotis: nisi (vt dixi) pbaretur q ipse pariter aug-
mentauerit donationem p nuptias. Itē q, debeat lu-
crari partē illarū possessionum tanquam dotaliū. Insu-
per, q dictus Antonius debeat soluere medietatē pretij
eorū bonorū emptorū, si uult habere medietatem eo-
rū, ratificando emptionem factā p dictū Nicolaum.

Casus Consilij sequentis.

NICOLAUS domini Spinelli de Ficominibus ex omni sui
parte sensatus, nominatus, electus, & imbuxulatus extitit ad
officiū priorum, procedente uero tempore casu utroq; lumi-
ne priuatus est, & hoc sensu carēs tpe extradiōnis ad certam
potestariam receptus extitit, quem quidem magistratum ac-
ceptauit Sed a nonnullis obiectum extitit, eum ad hunc magi-
stratum inhabilem ratione defectus. Queritur quid iuris.

CONSILIVM XLVII.

- 1 Cacus prohibetur aspirare ad nouum magistratum: ceptum tamen retinere potest.
- 2 Cacus potest succedere patri Barono, vel habenti aliam iurisdictionem, licet de nouo talis dignitas ei conferri non possit.
- 3 Electio si sit per ciues ad munera, qua quis necessario subit, ex ea sola acquiritur ius absenti, & ignorant etiam inuito.
- 4 Nominatus ad aliquod officium debet statim appellare, alias recusare non potest.

Videtur primo, dictum Nicolaum fore in-
habile, & sic nō admittendum ad
dictam potestariā, p tex. expressum in l. 1. §.
casum. ff. de postu. vbi post multa concludi-
tur q ad nouū magistratū cecus aspirare, phibetur:
retinere aut iā ceptum pōt: sed p dictus Nicolaus nō cē-
perat dictā potestariam ante cecitātē administrare, er-
go ad illā reputandū est inhabilis. Ad idē scdo facit gl.
in l. cacus. ff. de iud. q dicit illā l. intelligēdam qn ante
erat iudex q cecus, tunc non phibet iudicis offō fun-
gi: secus si ante erat, vt i casu nro Nā p solā electionem
nō psequit q s dignitatē, sed requirit acceptatio, & inge-
stio, vt pbari vñ i l. pupillus. ff. de cō. & dem. & l. ex eo.
ff. de mili. testa. vtrōq; p Bar. maxime in d. l. ex eo. vñ
gl. in l. priuatorū. C. de iuris. oīum iu. q dicit p solā ele-
ctionē pseq ius dignitatis, licet nō administrationem.
Tertio facit c. nulli. de ele. li. 6. vbi patet q post electio-
nē pnt ēt electores opponere defectū nouiter emergē-
tē, & sic nō sufficit habilitas tpe electionis, nisi ēt adsit
tpe cōfirmationis, seu acceptationis. Sed his nō obsta-
tibus p riu puto de iure pcedere. Moueor principaliter
p tex. in d. l. 1. §. casū. de postul. vbi tex. dicit ad nouum
magistratū aspirare, phiberi, q uerba si bñ pōderentur
apte pbat d. Nicolaū esse habile. primo. n. dicit ad no-
uū. Sed nō pōt dici nouus magistratus, cū iā dudum ante
cecitātē fuerit electus, & imbuxulatus. ar. in c. consul.
ut. de iudi. Itē pōderādū est uerbū aspirare, q apte in-

nuit hūc defectū repellere, cū inquit, initio deputatio-
nis. sed i casu nro nō pōt dici, q cecus aspirauerit ad hūc
magistratū, cū iā fuerat denuntiatus tpe quo erat vn-
diq; sēfatus. Scdo ad idē facit q no. Bar. i l. cecus. pall.
vbi dicit, q cecus pōt succedere patri Barono, vel ha-
bēti aliā iurisdōnē, licet de nouo talis dignitas ei cōfer-
ri nō possit. quasi satis est, q fuerit habilis tpe quo ha-
buit ipē succedēdi: vñ supueniēs cecitas nō priuat eū il-
la spe. arg. tñ ē, q filius viuēte patre nō hēt administra-
tionē i bonis patris. nec aliqd ius petendi legitimā, sed
solū spē, ut i l. 1. §. si ipuberē. ff. de col. bo. No. Bar. i d. l.
1. §. nec castre. & auth. ingressi. C. de sa. san. eccl. facit, q
leg. & no. i §. sed sui. Insti. de hāre. quali. & differ. Vñ
supueniēs cecitas non solū nō priuat administrationē
iā habita, sed nec spe acq suta ante cecitātē. Sed in casu
nro p electionē, & ibuxulationē fuit d. Nicolaus acq si-
tū fortius ius, q nuda spes: q a p electionē acq rit ius di-
gnitatis, licet nō exercitiū, vt dicit gl. no. i d. l. priuato
rū. licet male reprehēdat p Bar. in d. l. ex eo. nā opi. illius
gl. tenet gl. no. i de cr. 64. di. quāto. & Doc. in c. trāsmis-
sā. de ele. & maxime hoc est i dubitatū, i casu quo post
electionē nō requirit alia confirmatio, sicut in casu nro.
quo casu cessat obiectio Bar. vt ipsemet uoluit in l. ab-
senti. ff. de don. vbi saluat gl. q male reprehēdit in d. l.
ex eo. Nā i ipso electo dicit i l. absēti. q vbi electio fit
p ciues ad munera, q q s necessario subit, ex ea sola ac-
q rit ius absenti, & ignorati, ēt iuito, vt l. illud. cū l. seq.
ff. de tu. & cur. da. ab his. licet nō acq rit administrandi
ius, nisi post q sibi decernat ad illud offm. ar. in l. fi. C.
arbi. tu. nec eo iuito p r alius ad illud offm deputari. C.
qn hab. tu. p totū. fm eū i d. l. absēti. Cū ergo hoc offm
sit hmōi, nec requirit alia cōfirmatio, statim fuit d. Nico-
laus ius acq sitū. i tpe electionis, & deputationis: ergo
cecitas nō hēt priuare iure iā q suto, cū nō possit dici no-
uus magistratus, vt i d. §. casū. & d. l. cecus. ad idē ēt c.
cū p cūlio. 6. q. 1. de cle. egro. c. 1. vbi d r, q supueniēs
ihabilitas nō dēt priuare iure iā q suto ēt de dignitatib.
ecclesiasticis, ne addat afflictis afflictio, & sine culpa
sua q s priuē iure suo, p. c. satis puersū. 6. di. cū sit poti-
us cecis miserēdū, & eis d nouo subueniēdū, ut i c. licet. d
censi. Præterea facit tex. in l. q ad scribatū, & l. hi q ad
ciuilia. C. de app. vbi d r, q nominatus ad aliqd offm
dēt statim appellare, alias illud recusare nō pōt, quasi il-
lico acq rit sibi ius, vt amplius puocare nō possit: er-
go nec p supueniēte cecitātē priuari, & de hoc est tex.
in d. l. cecus. ubi simp d r, q cecus iudicādi offi. fungit.
Nec ob. ēt si dica, q cū iudex habeat p se ferre snām i
scriptis, vt l. 1. & fi. C. de sen. ex breui. reci. & c. fi. de
re iud. li. 6. Cetus aut legere nō pōt, ergo, & c. q a licet p
se ferre nō pōt, poterit tñ p suū vicariū ferre. nā p tās est
de maiorib. magistratib. q pnt p aliū snā ferre, ut no.
gl. & Bar i d. l. fi. Et dicit Bar. i ceco, in d. l. cacus, nā &
illiterati assumunt ad hāc offā, q p alios ferūt snām,
vt l. certi. C. de iud. Itē hoc operat necessitas supueniēs
ratione cuius multa pmittunt alias phibita, ut de cle-
ri. egro. p totū. & l. si lōgius. ff. de iudi. Nō obstat alia
p ria superius formata. satis. n. patet rñsum p p dicta: p-
cedūt. n. qn ius adhuc nō erat acq sitū tpe cecitatis su-
peruenientis: sed hic plenū ius erat acq sitū. Sed solum
defuit exercitiū, cū in casu nro requiratur cōfirmatio:
nec acceptatio, nec ingressio, sed ēt nolēti ius est acq-
sitū, cū hoc sit munus publicū q necessario tenetur ele-
ctus subire, vt s. dixi. Et hāc sufficiant. Concludo er-

go dictū Nicolaū a dicto offō potestariā, licet reperia-
tur cæcus, non esse priuādū, ex quo tēpore electionis,
& imbuxulationis hunc defectum non patiebatur.

Casus Consilij sequentis.

Casus talis est. Quidam Franciscus Lucij habens sororē
carnalem nomine Lenam, promisit per scripturam priuatā
dare in sponsam cuidam Ioanni. Et ad hoc conuenerunt die 5.
Aprilis 1425. deinde die 5. Maij sequentis ad maiorem vali-
ditatem rei promissa Leonardus, & Ioannes auunculi dictæ Le-
na per instrumentum publicum promiserunt dicto Ioanni, sub
quadam obligatione se facturos & curaturos, quod dicta
Lena contraheret matrimonium per verba de presenti cum di-
cto Ioanne, eandem obligationem de contrahendo matrimonio
cum dicta Lena recipientes ab eo: quibus peractis Franciscus
frater dictæ Lenę volens incipere promissionem de contrahen-
do matrimonio cum dicta Lena per eam factā dicto Ioanni, in
duobus benchis dari fecit dicto Ioanni, pro parte dotium futu-
rarum, certā quantitatem pecunie: post q̄ dictus Ioannes qua-
dam iocalia secundū regionis consuetudinē misit dictæ Lene,
tanq̄ sponsa sua, q̄ omnia illa recepit, ut sponsa, et rumor erat
publice illā esse sponsam dicti Ioannis, ad quā sapissime dictus
Ioannes, tanq̄ ad sponsam accessit tā in domo patri dictæ Le-
na, q̄ in quibusdam alijs locis, in q̄bus dicta Lena tanq̄ sponsa
inuitabatur: demum per partes p̄dictas sp̄ssime dies ad con-
trahendum matrimonium de presenti statuta fuit, sed per di-
ctum Ioannem semper defuit, qui sc̄tas, & simulatas occasio-
nes allegans semper contrahere distulit, turpiter adamando
quandam mulierculam, quam loco concubina non modico tpe
tenuit, & adhuc hodie detinere dicitur. Ex quibus omnibus
dicta Lena prouocata videns se ita a domino Ioāne sp̄rni, eū
in sponsum habere recusat, & cū alio vult matrimonium con-
trahere, & discedere a dicto Ioanne ipso nunc reluctante, &
dicente se paratū ad contrahendum matrimonium cū dicta Le-
na. Nunc contingit in iure de pluribus dubitari. Et primo, nun-
quid inter dictam Lenam, & dictum Ioannē fuerunt sponsa-
lia de futuro contracta: cum dicta Lena in dictum Ioannē nū-
q̄ expresse consenserit. Secundo, p̄suppositi o sponsaliorum vin-
culo, an dicta Lena valeat licite a dicto sponsaliorum contra-
ctu recedere, & alij matrimonialiter coniungi. Tertio, num-
quid dicta pecunia quantitas soluta pro parte dotium per di-
ctum Franciscum possit repeti a dicto Ioanne, ex quo dicta Le-
na cum eo matrimonium contrahere recusat. Quarto, an di-
cti Leonardus, & Ioannes auunculi dictæ Lenę, & Franciscus
frater carnalis eiusdem remaneāt in aliquo uigore dictarum
promissionum dicto Ioanni obligati, cum non remaneat per eos
quo minus matrim. sequatur inter eū, & dictam Lenam: sed
per ipsam Lenam duntaxat, &c. Queritur quid iuris.

CONSILIVM XLVIII.

1. Spes matrimonij violari non debet.

Atingam quodlibet dubiorū ordi-
ne añ scripto. Et primū su-
per primo dicēdū sup̄fluitate p̄tēpta hic,
inter dictos Ioannē, & d. Lenā sponsalia de
futuro fuisse p̄cta: q̄ q̄. n. nec fr̄ vel auū-
culus, quinimo nec parentes valeāt mulierē obligare
inuitā, seu in sc̄ia ad matrimonium p̄hendū, sed requirit
necessario ipsius mulieris consensus libere, ut p̄batur
in c. vnico. in fi. de despō. impu. li. 6. & 31. q. 2. c. vbi nō
p̄sensus, & nō in c. i. de despō. impu. facit c. si annū.
de iud. lib. 6. tamen si consanguinei p̄mittunt nomine
mulieris absentis, & ea postmodum certificata exp̄s-
se vel tacite consensit, puta recipiendo iocalia, ut spon-

sa, vel sponsus diuertit ad domum ipsius mulieris, fa-
tis conualescunt dicta sponsalia, ut ex tunc, & aperte
p̄batur v̄ in c. literas. iuncta gl. de desp. impu. & exp̄s-
sus in c. i. de matri. cōtrac. p̄ interdi. eccl. in gl. in ver.
tāquā p̄priū virum. in fi. & clarissime tenet Io. And.
in d. c. vnico. de despō. impu. li. 6. sup̄ gl. in nouel. sua.
dicens, quod inter parētes, & alios cōsanguineos, hæc
est differentia: q̄ a ex p̄ctu parentum obligantur filij si
sunt p̄sentes, & nō p̄dicentes: vñ sola p̄sentia habetur
p̄ cōsensu, & sic p̄prie loquitur tex. in d. c. unico. sed in
aliorū cōsanguineorū p̄ctu nō sufficit sola p̄sentia, sed
requirit q̄ mulier certificata de sponsalibus p̄ eos con-
tractis tacite p̄ modos ante dictos, vel similes cōsētiat,
ut iuribus p̄all. Et facit, qd̄ nō in cap. sicut. de sponsa. so-
lum. n. consensus sufficit ad sponsalia, vel matrimonium
cōtrahendū. 27. q. 2. sufficiat, & de sponsa. cū locū. nec
refert qualitercūq; habeat, dūmō de eo conitet, iuxta
nō in c. tuq̄. & c. cum apud. de spon. cū. n. satis p̄ ea q̄ in
narratione sunt dicta, sicut apparet de consensu dictæ
domi. Lenę volētis ratificare sp̄salia p̄ fratrem carna-
lem, & auūculos facta, dicerē sponsalia de futuro inter
dictos Ioannē & Lenā fuisse p̄cta. Venio igitur ad fm̄,
an saltem possit dicta domina Lena impune recedere
a dictis sponsalibus, Ioāne sponso inuito, & reluctante?
Et v̄ primo, q̄ non p̄ tex. apertū in c. p̄terea, & c. reg-
fuit. & c. ex literis. cū multis simi. de sponsa. in quibus
iuribus patet, dictā Lenā posse p̄ iudicē ecclesiasticum
cōpelli ad m̄rimoniū de p̄senti p̄hēdū. Nec ob. si dicat
d. Ioannē multo tpe ex culpa sua distulisse p̄fectionē
dicti matrimonij: p̄ hoc. n. nō est dicta Lena liberata a
p̄tractu sp̄saliōrū: debuit. n. ad minus expectare d. Ioā-
nē p̄ biennij, quo elapso libere potuisset alteri se copu-
lare, añ sine fraude hoc facere nō p̄t, ut exp̄s. p̄batur
in l. 2. c. de sp̄sa. & ibi plene p̄ Cyn. quinimo nō dicit
ibi, q̄ p̄ lapsum biennij culpa sp̄s ex toto dissoluant
sp̄salia, sed q̄ si mulier alteri nupsit v̄ sine fraude, q̄ a
voto suo tāto tpe a viro eludi non est passa. sed in casu
nō ante lapsū biennij voluit d. Ioānes cū dicta p̄trahe-
re, nec p̄ eū remāsit, sed p̄ dictā Lenā: imo, ut dicit, pos-
set attēdari, q̄ et elapso biennio teneat cū illa p̄trahere, si
re integra vult sp̄sus p̄ficere matrimonium: cum cesset
tūc modus. d. l. 2. nec ex lapsu dicti t̄pis p̄t iustā excusa-
tionē assumere, cū alio p̄trahēdi. facit in ar. l. m̄cipio
rū. ff. de opt. leg. Nec ob. si dicat s̄ape diē fuisse statutū
ad m̄rimoniū p̄trahēdū, & p̄ d. Ioannē defuisse. vñ vi-
dere d. dictā Lenā a p̄missione liberatam, ut in d. c. sicut.
de sp̄o. nō. Io. An. in c. de illis. eo. ti. Nā certe tex. ille, &
Io. An. loquunt q̄ a principio obligatus fuit respectu
habito ad certā diē. Sed i casu nō sp̄salia a principio
fuerūt pure p̄tracta: licet postea de diē simpliciter con-
trahēdi m̄rimoniū cōuenērūt. p̄ h̄c. n. cōuētionē non
restrinxerūt obligationē prius pure p̄tractā, ut satis col-
ligit ex tex. d. l. 2. in fi. dū p̄derat uota mulieris sepe p̄
sponsū elusa fuisse. & hoc aperte innuit tex. i. d. c. sicut.
dū requirit p̄fixionē termini tpe cōtractus sp̄saliōrū.
facit ad p̄dicta. l. Celsus. ff. de ar. & c. cū dile. de do. &
cō. u. Sed his nō obstantibus ex alio capite dico dictam
dominā Lenā nullo mō obligatā ad p̄hēdū m̄rimoniū
cum dicto Ioāne: sed libere eā posse a dictis sp̄sali-
bus recedere, & cū quo viro maluerit m̄rimoniū p̄trahe-
re, p̄ tex. apertū, cui r̄nderi nō p̄t, in c. quēadmodū. de
iureiur. vbi d̄f, q̄ et si sponsalia fuerunt iurata, tñ si al-
ter ex sp̄sīs postmodū nō continuit, & p̄tra legem de
sponsa-

sp̄sationis cōtinuauit, nō teneat ad matrimonium p̄ficiē-
dū: q̄ a ex hac cā p̄t dimitti iā ductus, iō fortius ducen-
dus: q̄ a, ut ibi dicit tex. turpius eiicitur, q̄ non admittit-
tur, & c. Nec ob. iuramentū, q̄ a intelligit cōditio, si alter
p̄tra legem desp̄sationis nō peccauerit, vel nisi quid
aliud p̄ius acciderit: puta alter cōiugū efficiat lepro-
sus, vel nasū p̄deret, vel aliquid simile, ut ibi d̄f. t̄. Sicut
n. nō licet uiolare libidinosē m̄rimoniū, ita nec sp̄m
matrimonij, ut l. si uxor. s̄. diuus. ff. de adul. & de iniur.
apud Labeonē. s̄. sponsū. & nō. i. d. c. quēadmodū. i. gl.
in uer. nō admittit. Sed in casu nō p̄supponit d. Ioan-
nē post p̄tractū sponsaliorū adamasse turpiter quandā
mulierculā, & eā tpe non modico, ut cōcubinā tenuisse,
& dictā sp̄sā suā eluisse uarijs vicibus differendo
p̄ctu: ergo legitime, & impune p̄t ab illis sp̄sali-
bus et si fuissent iurata, dicta domina Lena resilire, & cū quo
viro maluerit p̄trahere. Nec ob. si dicat d. c. quēadmodū.
loq̄ in sp̄sa fornicatē, nō aut in masculo: q̄ a dico eā
de esse in hoc rōnē in sponso fornicatē, ut aperte p̄bat
in c. Apostolus. 3. 2. q. 7. facit q̄ leg. & nō. i. c. i. ut l. non
p̄testa. Quantū. n. ad ista nō iudicant ad imparia. de di-
uor. ca. gaudemus. & 3. 2. q. 6. facit, q̄ legi. & nō. i. c. i. 2.
3. 4. & fi. & hoc, quo ad fm̄ dubiū. Circa tertiū, nunq̄
pecunia tradita cā dotis possit repeti a d. Ioanne, dicta
Lena repudiante cū eo m̄rimoniū dicta cā p̄trahēdi
certū esse, & sic q̄ a fuit tradita ob cām: i. m̄rimoniū p̄-
hendi, qua nō sequuta repeti p̄t, ut in l. si mulier, & l. si
exneus. cū l. sequi. & l. q̄ Seruius. ff. de condi. cau. da. &
l. si ego. & l. licet. s̄. quoties. cū fini. de iure do. in quib.
iurib. cōmuniter d̄f, q̄ si mulier siue alius p̄ muliere ali-
q̄ dedit futuro marito cā dotis, p̄t illud nuptijs nō se-
quutis repeti. & aptissime in casu nō tenet Bar. in d. l.
q̄ seruis. ubi dicit non esse necesse, q̄ mulier p̄fus al-
teri nubat: sed satis est, q̄ renūtiauerit sp̄sali-
bus. ad hoc, ut possit fieri repetitio, & hoc satis innuit finis illius l.
q̄ Seruius. Sed refero nūc ad dubiū, p̄ quē dēt fieri hæc
repetitio: an p̄ dictū Franciscū fratrem dictæ Lenę, q̄ pe-
cuniam exoluit, an per dictā Lenā cuius intuitu solutū
fuit. Et in hoc dico cōsiderandū, q̄ aut dictus Franciscus
exoluit de suo, & tunc hēt ipse actionē nomine p̄prio:
quia licet frater vel alius quilibet q̄ nō hēt mulierē in
potestate dādo dotē, v̄ illā donare mulieri, nisi stipula-
tus fuerit illā dotē sibi reddi, ut in l. vnica. s̄. accedit. &
s̄. extraneū. C. de rei vxō. act. tñ hoc uerū sequutis nu-
ptijs: sed eis nō sequutis hēt ipse solutis repetitio, tan-
quā causa nō subsequuta, ut in l. si ego. & l. licet. s̄. quo-
ties. ff. de iure dotiū. & in l. si extraneus. p̄all. fm̄ unam
lec. q̄ exp̄s. ibi approbat Bar. aut d. Franciscus soluit de
bonis mulieris, & tunc ipsa dñā si hoc approbauerit,
saltē tacite poterit repetere, arg. in l. q̄ se debere. ff. de
cōdi. cau. data. & l. pen. ff. de nego. gest. ubi bonus tex.
& v̄ p̄bare, q̄ et si mulier ignorauit, tñ poterit nūc ha-
bēdo ratū factū fratris pecuniā repetere. Sed dubiū est
nunq̄ d. Franciscus v̄ exoluisse de suo animo donādi, an
uero de bonis mulieris: in quo dico, q̄ in dubio p̄sumē
dū est de bonis mulieris: fecit at si nō administrasset,
ut nō. gl. & Bar. in l. si. C. de dot. p̄miss. facit q̄ legi, &
notat i. l. Nesennius. ff. de neg. gest. & l. alimenta. C. eo.
ti. ubi in simili p̄ Bar. & maxime hoc procedit habito
respectu ad statutū huius ciuitatis Senensis, quo caue-
tur, ut mulier dotata p̄ fratrem nō habeat regressū p̄ bo-
na paterna. vñ v̄ d. Franciscus voluisse se exoluere ab
hoc onere, nō aut de suo tradere, ar. eorū q̄ leg. & nō. i.

l. . C. d. ali. pu. p̄sta. & melius i. l. si cū dotē. s̄. si p̄. ff. sol.
matr. Ex quib. oībus cōcludo, q̄ & ipsa domina poterit
repetere, approbando solutionē factā p̄ fratrem, vel ipse
Franciscus repetet ea non approbante, cū nō cogat in
hoc habere ratū factū fratris. ad hoc bene facit, qd̄ le.
& nō. in d. l. qui se debere. iuncta gl. in vers. manēte. de
condi. cau. data. & hæc de tertio. Descēdo ad quartū, &
vltimū, an. l. dictus Leonardus, & Franciscus, & Ioānes,
in aliquo remaneāt dicto Ioāni ex dicta p̄missione obli-
gati. & breuiter dico, q̄ nō: tñ quia ipse contractus sp̄o
saliorū inter ipsos cōtrahentes habebat cōditionē taci-
tā, valet si alter nō peccaret p̄ legē sponsaliorū, ut d. c.
quēadmodū. de iureiur. & quā ibi dixi latius, ita q̄ alte-
ro peccate alter sit ab oī obligatione absolutus, & ibi
fortius hoc idē dicēdū in his q̄ p̄miserūt accessorie de
inducēdo illā dominā Lenā p̄ p̄ctu, cū stipulatio acces-
soria assumat sibi naturā illius cui accedit, ut in l. si eū.
s̄. q̄ iniuriarū. & q̄ ibi nō. ff. si q̄s cau. sicut in simili di-
cit lex, q̄ relicta ab instituto, vñ repetita a substituto.
l. licet. ff. de le. 1. & l. nō iustam. C. ad Treb. p̄terea non
v̄ uenire p̄ promissionē et iurata q̄ ex iusta cā deserit,
ut l. q̄ iurato. ff. qui sati. cog. & 2. 2. q. 2. ne q̄s. & c. bea-
tus. Sed p̄dicta cā libidinis cū aliena muliere, p̄stat fa-
cultatē resiliēdi ab obligatione p̄hēdi m̄rimoniū, ut d.
c. quēadmodū, & c. Apostolus. 3. 2. q. 7. ergo nō vñ p̄di-
cti uenisse p̄ obligationem, maxime q̄ a dictus Ioannes
sua culpa dedit causam huic repudio: vñ tñ p̄missores
adimpleuisse eorū p̄missionē, ex quo p̄ d. Ioannē defe-
cit, quominus m̄rimoniū effectū habuisset, ar. in l. iure
ciuili. & l. Iulianus. ff. de cond. & demon. & in reg. im-
putari ei non dēt. de re. iur. li. 6. Præterea alia conside-
ratione nō obligant p̄dicti ad aliquā penā promissam:
q̄ a cū m̄rimoniū dēt esse liberū, nō ualet obligatio pe-
nalis inter ipsos sponso, aut eorū parētes, ut c. Gēma.
de f. on. & l. Titia. ff. de uer. ob. Et idē in p̄iunctis p̄so-
nis, q̄ uerisimiliter nō icurreret penā puella, uel ma-
sculus inducere ad p̄hendū, q̄ a v̄ eadē rō q̄ est in pa-
rentibus, ar. in l. hæres meus. in fi. ff. de cōd. ind. idē te-
net Io. And. in d. c. Gēma. in fi. & Bar. in l. Titia. in prin.
Et quicquid sit, tñ in casu nostro certissimum est dictū
Ioannem nil posse petere, cum ipse culpa sua præbue-
rit cām huic repudio. ar. c. fi. de iniur. & dam. dato.

Casus consilij sequentis.

Facti contingit talis est. Quidam massitarius, domum
culā quandā per publicū instrumentum a quodā cōpatre suo
25. florenorum pretio emit pure, & absolute, ac dictus uendi-
tor dedit emptori p̄tāre ingrediēdi possessionē ad libitum: inte-
rim constituit se precario a dicto emptore possidere, deniq; uen-
ditione p̄fecta eadē diē, & hora dictus uenditor dictam domū
ab eodem emptore duorum florenorū p̄tio conduxit locationis
titulo, p̄acto adiecto, ut dictā domū cōductor locationis tpe du-
rātē suis exp̄nsis resciceret, moritur postea emptor, & in testa-
mēto inter cetera titulo legatī disposuit, q̄ si dictus uenditor
p̄ totū mēse tūc currentē, daret suis heredibus florenos 25.
quos pro pretio dicta domus exposuit, q̄ daretur sibi dicta do-
mus & quod nihil dare, & soluere teneatur p̄ temporibus re-
tentis occasione pensionis domus, intra quem mēsem distulit
uenditor conditionem adimplere: quinimo ipse, uel sui heredes
soluerunt octo florenos nomine pensionis, heredibus dicti em-
ptoris: nouissime mouetur controuersia per heredes dicti uen-
ditoris contra heredes emptoris, dicentes illum contractum
fuisse pignoratitium, & in fraudem usurarum sub nomine
emptionis confectum, & in effectū opponunt quatuor ad huius
fraudis.

fraudis, & simulationis probationes. Primo, quod statim post venditionem venditor conduxit domum, & remansit in possessione illius. Secundo, quod fuit vendita pro modico pretio. Tercio, dicunt hoc presumendum ex pacti illius adiectione, ut refectio domus pertineret ad conductorem. Quarto, quia domus predicta nunquam fuit allibrata in bonis emptoris, iuxta statuta, & consuetudines illius civitatis, sed remansit in libra ipsius venditoris. Et per illa semper onera subiit. Postremo adducitur voluntas dicti testatoris, quod videtur sibi consciencia voluisse de predictis facere, legando modo predicto. Quaritur oib. discussis, quid iuris sit.

CONSILIVM XLIX.

- 1 Modicitas pretij dat magnū argumentū simulationis contractus.
- 2 Refectio licet iure civili imminet locatori, tamen ex speciali pacto potest pertinere ad conductorem.

Videtur Primò ex predictis simulatio facta pbari: ex quo. n. venditor possidebat, presumitur simulatio, ut in l. sicut. §. si puacum, & q. ibi no. ff. q. b. mo. pig. vel hyp. sol. & dicit ibi Bar. q. nō excluditur simulationis presumptio, licet venditor constituat se emptoris nomine possidere. Requirit. n. actualis, & corporalis possessio in eum. Itē, & scdo modicitas pretij dat magnū argumentum simulationis, ut in c. ad nostrā, de empt. & venditio. facit q. no. gl. in c. conquestus, de vsuris. Tercio facit adiectione illius pacti, ut refectio pertineat ad ipsū locatorem. l. si merces. ff. locati. iō talia pacta inducunt presumptionē fraudis, ut dicto capitulo, ad nostrā, & q. ibi nota. Quarto facit presumptio illius oblationis, & dispositionis testatoris. Sed his non obstantibus puto, q. ex predictis dumtaxat non debeat iudicari predictus contractus esse simulatum. Moueor primo ex forma ipsius venditionis, q. in nulla sui parte apparet vitiosa. Itādum. n. est formæ contractus, donec contrariū probetur, ut in ca. in ciuitate, de vsur. & c. cū Ioannes, de fide instru. de p. scr. c. ad audientia, & l. cū p. cibis. de pba. Examinemus aut, an predicta coniecturæ sufficiant. primo. n. non obstat, q. venditor in eodē instrumento domum conduxerit: hoc. n. non est a iure improbatū, imo expresse permittitur, ut in l. quēdā mulier. ff. de rei vendica. vbi tex. & Bar. imo vult ibi tex. q. p. huiusmodi actū locationis transferatur possessio in locatorem, & sic talis actus non solū nō improbat, imo intm approbatur, ut transferat p. eū possessio in aliū. non ergo inducit presumptionis simulationē, quia q. lege permittitur fit, vitio caret, l. Gracchus. C. de adul. & 23. q. 4. c. q. peccat. Ad fm circa modicitatē pretij, tnde q. illa allegatio non est vera, ut mihi oretenus fuit expositum. Hinc est, q. dicta domus post modū fuit vendita p. eodē pretio, & si qua fuit reipsa deceptio in pretio, fuit valde modica, de qua non est curandum. l. in cā. §. i. p. tio. ff. de mino. & l. 2. C. de rescin. ven. & c. cum dilecti, & c. pe. de emp. & ven. ¶ Non obstat tū, q. licet de iure refectio imminet ipsi locatori, tū ex speciali pacto p. tinere ad conductorem: hoc enim non est contra naturā ipsius contractus, sed p. ter, vñ tale pactū non est a iure imputatum, imo approbatum, l. qui insulam. §. si. ff. loc. valēt. n. pacta p. ter naturā contractus apposta, ut c. unico. cōmo. & c. bona fides. de pos. si. & l. i. ff. eo. tū. Hinc dicit regula iuris, q. contractus ex conuentione legem accipere dignoscuntur, ut in reg. contractus, de reg. iur. l. 6. Præterea onus iniunctum in

contractu vñ pars pretij, ut l. fundi partē. ff. de contrahen. emp. potuit ergo illud onus conuerti, ut succederet p. parte personis, maxime cū in facto pponatur dictam domū fuisse locatā p. modica pensione. Ad quartū dico, q. illa liberatio non releuat hæredes ipsius venditoris: quia cōtingit hoc ex facto ipsius dūtaxat: hoc. n. nō uenit in pactū, & hic actus fuit secutus post venditionē pfectā. Non obstat quintū, de testamento emptoris, quia ex illo nō p. colligi p. iectura simulationis contractus, cū in nulla sui parte dixerit tractum fuisse pignoratitiū: imo appellat, & dicit se exportasse pretiū p. illa re. vñ potius colligitur contrariū, cum in fine uitæ nō presumatur immemor sue salutis. i. q. 7. sancimus. Nā uidemus, q. debitori suo quicquid quis legat liberationē. ff. de lib. leg. per totū. ita iste potuit legare illi uenditori, q. erat copater suus, pensiones pro tempore p. terito de bitas. Itē, ut haberet facultatē recuperandi illam domū, quā forte uendiderat p. necessitatē. Si. n. fuisset contractus usurarius, non legasset ad tempus unius mensis, & saltē pure remisisset pensiones, q. non fecit, sed conditionaliter si 25. florenos soluisset j. mensem, nec est nouum, ut legatum fiat aliquo onere solōnis faciendū an nexo, ut l. Lucius, & l. iure civili, cū infinitis similibus, ff. de condi. & demonstra. Ex quibus oib. concludo, q. p. missorū consideratione non pōt dici dictū contractū fuisse usurariū. Non obstat p. traria superius allegata, nam. §. superuacuum, loquitur q. nō constabat uenditionē intercessisse, ideo ex quo is, q. dicit se uendidisse reperit possidere, presumitur non uendidisse, ut ibi notatur. Itē ille tex. loquitur q. agit de p. iudicio tertij, sed hic solum agitur de p. iudicio contrahentium. Præterea, ut ibi dicit Bar. q. nō fuit soluta p. cōsio cessat omnis presumptio simulationis, maxime cū hic fuerit soluta pro decē annis. ad alia satis est sup. responsum.

CONSILIVM L.

- 1 Acta facta in summario, non faciunt fidem in plenario.
- 2 Modus agendi ubi variatur de summario ad plenarium, nō prohibetur cumulatio, seu refutatio eiusdem negotij.
- 3 Sententia lata super toto impedit iudicium agendi super parte.

Ircā quonem uertētē inter dominā Luciam filiā olim ex una parte, & Angelū seruum eiusdē terrę ex alia parte, nihil attingā ex meritis cāe principalis, sup. qua snia iā lata fuit, qm illa mihi cōmissa non extitit, sed examinabo dūtaxat, an nouū iudiciū possit intētari, iuxta formā libelli per dictā dominā Luciā producti, snia p. traea lata, & appellatione ab ea interposita nō obstantibus. Et tota uis quōnis depēdet ab eo, nūquid primū, & fm iudiciū sic se habeāt, q. absolutoria snia in primo, pariat exceptionē rei iud. in secundo. Nā si appellatio fuit admissa per iudicē ad quē, ut allegatur per dictā dominā Luciā, siue tacite renūtiat appellatiōi, ad eū iudicem a quo, firma remansit prima snia. de app. c. personas, & c. cū sit Romana. cum si. Si autem dicat pendere dicta appellatio, adhuc eadem est q. quæ est, an pendente primo iudicio possit accumulari. Secūdo est examinādū, an tale sit primū iudiciū, q. absolutoria lata in eo pariat exceptionē rei iudicatę in secūdo. Nā talem effectū producente primo iudicio, nō probatiū accumulatio secūdi obstatē exceptione, ut probatur

tur l. fundi, & l. fundū. ff. de except. clarius in materia cumulationis plene examinata p. gl. Cy. & Bar. in l. edita. C. de eden. p. Cano. in cap. 2. de li. obla. Videamus igitur, an primum sit tale, q. ipsius snia absolutoria pariat exceptionē rei iudicatę, in secūda nouiter intētata p. di. cā dominā Luciā. Et vñ primo, q. nō, qm id qd examinatur summarie non phibetur postmodū in iudicium deduci plenarie, ut in l. pen. ff. de his q. sunt sui, vel alie. iur. ¶ Hinc est quod acta facta in summario nō faciunt fidē in plenario, ut in ca. veniens, de testa. Facit, q. no. Inn. in c. 2. de ordi. cogni. ppe si. vbi dicit, q. si p. agētē excepti de spoliatione mea, & succubui, potero nihilominus illam spoliatioē deducere p. viā accusationis. Scdo principaliter faciūt no. p. Bar. in l. q. Rome. §. duo fratres, in ver. quinto opp. de verb. obli. vbi ad p. positū dicit, q. si sup. exceptione p. nūtiatur in casu quo summaria fuit cognitio, nō obstat res iudicata, si illud idē principaliter postmodū in iudiciū deducitur, ar. de re iur. l. a diuo Pio. §. si sup. rebus. Si vero in cā cognoscitur plene, & tunc, si p. agentem p. nūtiatur, nō p. t accumulari aliud iudiciū accessorium, & quodāmo dependēs ex primo. d. §. duo fratres. Aut aliud iudicium est principale, vel eque principale, & iterū poterit refricari, non obstante exceptione rei iudicatę, ut l. sed si ante, de exce. Sed i casu nro, fm iudicium est principaliter, vel eque principale, & primū fuit principale, & fm fuit summarium, ergo pōt reseruare exceptionē rei iudicatę, vel iudicādo cā appellationis non obstatē. Ad idē qd not. 2. Ant. de But. in c. aduersario, de excep. vbi dicit, q. vbi variatur modus agēdi, de summario ad plenariū nō phibetur cumulatio, seu refutatio eiusdē negotij, iux. no. in l. i. C. de condi. inde. & in l. si q. a liberis. ff. de libe. agno. Sed his non obstantibus, q. vere in casu nro non obstat, ut inf. clare patebit, tria snia arbitror p. uale re, si q. illud nouum iudiciū p. dictā dominā Luciam cumulari non possit exceptione obstatē. Primo moueor p. indubitātā iuris regulā, vbiq. saltē tria concurrūt in secdo iudicio, q. cōcurrebant in primo, sp. obstat exceptio rei iudicatę. Primū si idē corpus, siue eadem quantitas petitur. Secundum si idē ius, siue eadem sit cā petendi. Tertium si eadē sit psonarū cōditio, hoc pbat in l. cum queritur, cum duabus legibus seq. ff. de except. rei iud. not. in d. ca. aduersario. Sed in casu nro hæc tria insunt secundo iudicio, quia eadem quantitas peti nunc q. in primo iudicio petebatur, eadē est cā petendi, nam petebat restitutiones dotis a dicto Angelo tanquā ab hærede fratris, & nunc idē dicit, & est eadē cā, & eadē est cōditio psonarū, ergo absolutoria lata in primo, parit exceptionē rei iudicatę in secūdo. Præterea, & secundo, vbiq. idem p. rus est finis agendi, non pōt deduci p. viā agendi in secundo iudicio, quod fuit deductū in primo, et p. viā excipiendi, ut est tex. no. in l. duobus, ff. de excep. rei iud. Sed in casu nostro idē, p. rus est finis agendi in secundo, qui fuit in primo. Nā dicta domina Lucia in primo, & secundo iudicio nil aliud intendebat, nec intendit quā q. dos si dā restitueretur a dicto Angelo tanquā hærede sui quonbi mariti, ergo non dēt admitti cumulatio, seu refutatio secūdi iudicij, & eo maxime in casu nostro, vbi primo fuit actū p. viā agendi, & nunc idē, p. rus refutatur. Itē, & Tercio ex p. rio sequeret, q. idē cūs potestas posset ferre directe p. riam sniam reuocādo primam p. eum latam p. literam, & mentem l. i. C. sent. rescin. non pos.

3 Quarto ¶ quod snia lata sup. toto, impedit iudiciū agēdi sup. parte, & p. lata sup. parte impedit refutare super toto, ut l. si quis cū totū. in prin. & §. si. ff. de except. rei iudic. fortius ergo in casu nro dēt obesse, vbi idem p. rus petitur, & est eadē cā. Quinto, & vlti. faciūt eleganter tacta p. Inn. in ca. suborta, de ca. poss. & p. prie. vbi plus, q. si sup. deducto incidenter, seu p. modū cāe partes assumunt dispōnem, & plene p. sequuntur sicut ipsū principale, q. snia lata sup. incidenti, parit exceptionem rei iudicatę, ac si principaliter fuisset de illo actum, q. clarius quoad p. positū sequit Ant. de But. in d. c. aduersario. Sed in casu nro nedum partes assumpserunt disputationē plenā sup. iuribus dictę dominę Lucie, sed et dicta domina Lucia deduxit ius suum totū p. viā eligendi. Nā licet hoc egerit gñaliter, non declarata p. sona, tñ ex quo postea cōparuit d. Angelus ad citationē gñalē, & opposuit se dominę Lucie, & cū ea plene cepit in iudicio sup. restitutione dotiū cōtendere, & snia solēnter fuit lata p. d. Angelum, ab impetitione ipsius nō dēt dicta domina Lucia posse illud idē in effectu replicare, p. d. Angelū, vel p. dēte appellatione, p. supposita p. dētia accumulare, cum absolutoria lata in primo pariat exceptionē rei iudicatę in secundo. Est. n. iudiciū ordinariū, q. ad citationē gñaliter cōparet aliquis assumēs i se regulare iudiciū, iux. no. i. c. i. d. ele. & Bar. in l. si. ff. de quæstioni. in prin. & in fi. Non obstat superius alle. i. p. ria parte. Et primo ad l. p. rñdēf, q. loquit q. aliquid fuit deductū in iudiciū, nō principaliter, sed incidenter, & sup. tali incidenti fuit cognitū summarie respectu p. bationum, ut si petatur alimentā a filio, incidenter. n. & summarie cognoscitur de filiatione, tunc non obstatē snia lata sup. alimentis, p. t principaliter agitari sup. filiatione, ex quo de ea non fuit plenarie cognitū, secus si plene fuisse cognitū, ut ibi no. gl. & Bar. & patet, & no. in l. i. C. de ordi. mu. Sed in casu nro primum iudiciū non fuit incidens, imo principale, nec summarie fuit cognitū, imo plene adeo, q. fuit recursū ad cōsiliū sapiētis, & p. cōsiliū sapiētis solēnter p. nūtiatū. Nō ob. c. veniens, q. a ut ibi dicit tex. ad aliud agebat primo q. scdo. Itē i principio iudiciū fuit summarium respectu p. bationū, q. solū habuit p. bare, q. sua interesset agere. Sed in casu nro ad idē agitur primo, & scdo, & vñ que est plenariū respectu p. bationū, licet primū esset summarium, respectu modi p. cedēdi p. p. guarētiā, sed de hoc nihil ad nos, q. a p. hoc p. rñlegiū nō dēt licere idē replicare i alio iudicio p. oēs regulas iuris. Nō obf. d. Inn. in c. 2. q. a loquit q. spoliatio ad aliud effectum deducitur in secundo iudicio q. in primo. Nam in primo fuit deducta ad repellendū, in secundo ad cōsequēdū, & sic deficit alterū trium, de q. b. §. dixi, §. q. nō subest eadē cā petendi, seu idem finis. Non ob. no. p. Bar. & do. Ant. q. a p. cedunt q. fuit prius p. nūtiatum sup. exceptione, seu sup. incidenti p. positū, ut patet ex iuribus q. ibi allegantur, & sic non erat idem finis agendi. Sed in casu nostro fuit p. nūtiatum sup. directa petitione ipsius dominę Lucie, quæ in effectu idem continebat q. secunda petitio. Nā nil aliud uoluit, tā in primo, quam in secundo, nisi ut sibi restitueretur dos ab hærede mariti, & fuit p. eā ex defectu probationum p. nūtiatum, ut patet ex sententia ad quam se refert. Item ipsemet Bar. vult in d. l. i. C. de ord. iud. quod etiam si fuit p. nūtiatū sup. exceptione non pōt illud deduci p. viā agēdi, si idem prorsus est finis excipiendi. Quare ex omnibus

predictis cōcludo istud fm iudiciū non posse intēdari, siue appellatio sit nō admissa, vñ deserta sit, seu pēdeat.

Casus consilij sequentis.

CASVS contingētia in effectu talis est. Quidam magister M. nonnullas pecuniarum quantitates cuiusdam Esau campfori consignauit ad partē honesti lucris, & varijs vicibus pecunias alias illi campfori modo predicto assignari fecit & nonnunquā aliquas pecunias inde recepit, & de dictis receptis dictus campfor ultra librum quē tenebat in banco, scripsit, & fecit quēdam codicem, seu librum paruū, cui iugiter stabat penes dictum magistrum M. in quo quidam libello etiā continetur rationem fuisse varijs vicibus, de certis temporibus inter eos habitam, & capitale liquidatum, & qualiter confitebatur dictus campfor dictum magistrum M. debere habere certas quantitates pecunie ratione lucris prouenientis usq; ad illud tempus rationis habitę, & hoc varijs vicibus contigit. Verum tamen p quatuor annos ante mortem dicti magistri M. non apparet aliquam rationē inter eos fuisse factam, denique dictus magister M. parum ante mortem suam condidit testamētum, in quo inter cetera sic disposuit, videlicet, item considerans ipse testator, q ipse habuerit, & habet facere certas rationes, & computos cum Esau, &c. & confidens in totumde ipso Esau voluit, dixit, & mandauit q de dictis cōtractibus & computis rōnū stetur, & credatur, & stari, & credi debeat libro, seu bris proprijs ipsius Esau, &c. Demum mortuo testatore dictus Esau in redditione rationis exhibet libros suos, quos habebat in statione, seu domo sua, in quibus licet contineatur totum capitale dicti magistri M. & plures alie partite datorum, & solutorum adinuicē, tamen de partitis seu lucris capitalibus non continentur nisi duo, vel tres, cum tamen in libello quem ipse met scripserat, & seruabatur penes dictum magistrum M. continentur longe plures. Nunc vertitur in dubium, an debeat stari, & credi dictis libris, quos dictus Esau producit ad presens, in quibus non sunt scriptę omnes dictę partite & dclarum prouisionum, & lucrorum, an vere debeat stari, & credi dicto libello scripto manu ipsius Esau, quem dictus testator tenuit penes se. In quo quidē libello, seu scriptura priuata apparent, ut sup dixi, & calculatę, & factę rationes usq; ad annū Domini M. cccc. iiii. & M. cccc. iiii. ita, ut usq; ad dicta tpa debeat stari dicto libello seu scriptura priuata, & post dictos annos usq; ad mortem testatoris, quo tempore non apparet rationem fuisse calculatam debeat stari libris quos dictus Esau de nouo producit, & ostendit. Queritur quid iuris.

CONSILIVM LI.

- 1 Partes possunt remittere iuramentum testibus.
- 2 Librorum appellatione non veniunt paruę scripturę priuata, vel libelli, quas faciunt mercatores p securitate creditoris.
- 3 Tantum, dictio est taxatiua, & implicat in se negatiuam respectu aliarum probationum.
- 4 Testes si addunt ad instrumentum non per hoc dicitur instrumentum reprobare.

Nidetur Primò standū libris circa totalem rōnē, quos dictus Esau pducet, & nō illi libello quē penes se retinebat dictus testator. q. n. standū sit scripturę priuatę in iudiciū scribētis, ex quo cōstat manu illius fuisse pfectā. l. rōnes, & l. exēplo, & q in eis no. C. de pbat. & l. scripturas. C. q. po. i. pig. habe. p Bar. in l. nuda. ff. de do. na. ar. l. quēda. §. numularios. ff. de eden. & l. admonēdi. ff. de iureiu. & l. auth. & si pētus. C. de si. istr. p gl. & Do

cto. in c. 2. de si. instru. tñ ex quo testator voluit credi libris pprijs ipsi Esau, standū est dispōni testatoris, nā potuisset testator disponere, vt staret simplici verbo ipsi Esau, vt l. Theopōpus, & ibi no. ff. de do. prēl. quia i re sua qlibet est legitimus moderator, & arbiter. l. i re mā data. C. mād. & in c. de his, de sepul. tñc est, q pares pnt testibus iurē remittere, vt in c. tuis. de testi. facit, q in simili no. Bar. in l. si. ff. de acce. Vltima. n. voluntas p lege seruāda est. 13. q. 2. vltima volūtas, & in Auth. de nup. §. disponat. Scđo multipliciter pbat p verba d. te stōris. primo. n. dixit cōfidēs in totū &c. Et sic nō solū i parte, sed et in totū standū libris suis, q nō seruaret, si p parte staretur libello seu scripturę priuatę. scđo dixit, q staret libris pprijs dicti Esau, vñ pondero verbū libris, & verbū pprijs: tñ appellatione. n. librorū saltem ex cōi vsu loquēdi nō veniunt istę paruę scripturę priuatę, vel libelli quos faciūt plerunq; mercatores p securitate creditoris, & ipsi quos hnt mercatores in banco, ad hoc qd le. & no. in l. librorū, in prin. & in §. qd tñ Cassius, ff. de le. 3. & l. Labeo. ff. de supel. le. Praterea illi dñr pprij libri, quorū qs pprietatem hnt, & de eis ad libitū disponit. l. Quintus. ff. de au. & arg. leg. & l. 1. ff. de pecu. facit q not. in c. 2. & c. cū ad monasteriū, de statu mona. Sed dicta scriptura priuata seu libellus cōsistēs apud dictū testatōrē, nō erat huiusmodi, cū ipsius magistri esset. Ergo de hoc libello nō intellexit testator & sic standū vñ libris dñtaxat ipsius Esau. Tertio multū stringere vñr verba illa, ex quo. n. dixit, q standū sit libris Esau tñ, vñ exclusisse alias species pbandi in pñrium. tñ dictio tñ, est taxatiua, & implicat in se negatiuā respectu aliarū pbatōnū, vt in c. cū ecclesia Su trina, de cau. poss. & pprie. & ibi p Io. An. post Goffre. in vers. tñ. Quarto principaliter facit theorica Iac. de Are. in l. j. C. si aduer. li. vbi dicit, q si ex statuto standū est verbo alicuius denuntiātis, nunq ab illius dicto est recedendū p alias pbatōnes: sed verbū testatoris hnt vim legis in depēdētibus a volūtatē sua, vt §. dixi. Ergo ex quo testator voluit fore standum libris pprijs dicti Esau, non est ab illis recedendū pp dictā scripturā maxime priuatā quę offertur ab hāredibus. Sed his non obstantibus, quę si recte ponderentur, nō obstant, pñiā snām, de iure arbitror veriorē. Et primo moncor ex verbis pfatę dispōnis, dum dixit testator, q cū ipse habeat facere certas rōnes, & computos cū Esau, & confidens, &c. Ex quibus verbis clare colligit, q fidē dicti Esau, & librorū suorū eligit respectu rationum, & computorū non factorū, in quibus pprie cadit confidētia, & fides, nō aut respectu eorū quę sunt iā librata, & finitę, de quibus clare constabat p ppriam scripturam ipsius Esau. Vnde et trāsactio in istis impeditur, ad qd optime facit l. elegāter. §. si quis post transactionem. ff. de condi. inde. l. post rē iudicatam, de transac. & c. exposita, de arb. cū ibi no. Iudicamus. n. dispōnem, & ipsius effectum ad limites pfectionis, adeo q et verba restringuntur, vt cōueniant pfectioni, vt l. cū pater. §. dulcissimis. ff. de leg. 2. & l. si. de hāre. institu. Stetur ergo libris dicti Esau, respectu illius tēporis in quo nulla appareat rō gesta, & librata. Secundo, & principr induco hāc rōnē, testator voluit, vt credat libris dicti Esau. Sed in casu nostro nō minus creditur libris ipsius, & si deest in eis, suppleatur p aliā scripturā maxime ppriā illius Esau. Non. n. de hoc directe venit p fidem dictorū librorum, licet quandoque aliqua p obliuionē di-

mittantur. 23. di. pterea, & p hoc est glo. no. in c. cum Ioann. de si. instru. in ver. quodlibet instrumentū. in fi. q dicit, q si testes addunt ad instrumentū, nō p hoc dī instrumentū reprobare. hinc videmus, q nō minus de gestis Christi credit Euāgelistis, licet vnus suppleat p reliquū, vt legi. & no. i. c. piculosa, de ver. sign. Tertio pōdero illa verba testatoris, cōfidēs de ipso Esau, &c. p q verba satis apparet, q testator noluit p illa verba legatum sibi facere, sed dñtaxat eligere fidē, & fidelitātē ipsius. Sed p hoc, & similia verba quantumcūque gñalia, nunq vñ dolus remissus, vt l. creditor. §. Lucius. ff. mād. & l. Lucius, de his quę in frau. cred. Sed in casu nō vñ dictus Esau esse in dolo, si nō uult stare scripturę pprię ipsius, cum nemo debeat psumi ita supinus, simplex, & stultus, vt scribat rōnē gestā, vel pecuniā p lucro assignatam, q nō fuerit gesta, vel assignata, vt notāter in simili dicit tex. nimis iniquū est, q qdque ignoret, q dilucida voce ptestatus est &c. vt in c. p tuas, de pba. & l. gñaliter. C. de nō nume. pecu. maio rē aut fidē facit scriptura, q cōfessio, q a facilius quis errat in cōfitendo ex abrupto, q in scribēdo, vt no. In. in c. cum olim, de cēsi. &c. cum uenerabilis, de excep. Quarto pōdero illa uerba, libris suis pprijs, p q quidē verba testator vñ magis elegisse fidem scripturę ipsius Esau, q volumina librorum, sed liber paruus consistēs penes ipsū testatōrē pōt dici Esau rōne materię, seu pñtentorū in eis, vt no. in c. r. de pba. & c. r. de fidē instru. men. ergo &c. Quinto adduco no. in c. continebat, de despon. impu. iuncto c. p tuas, de pba. licet. n. iure disponat, vt uiro asserenti suam vxorē pñrio non obstante credatur, vt d. c. cōtinebatur, & c. si quis vxorē. 32. q. 2. tñ auditur uxor volens pbare pñrium p aspectum corporis, vt d. c. p tuas. ita i pposito, licet testator dixerit, vt credatur libris Esau, q a confidebat de eo, tñ non sequitur quin possit pbari pñriū, maxime p ppriam scripturā ipsius Esau, quod pñsertim in casu nō est tenendū vbi scriptura illa non reprobatur librum Esau, sed potius supplet, vt §. dixi. huic snāe vñr concordare Iacob. But. & Bald. in d. l. i. C. si aduer. rem iud. vbi circa illud dictū Iaco. de But. p. all. dicunt, q licet statutum dicat credendū esse verbis denūtiatoris, tñ si p alias pbatōnes appareat denuntiationem esse falsam, non dēt iudex illi credere, arg. l. diuus. ff. de fal. Sexto adduco theorica Bar. in extraua. qui sint rebelles, in uer. transi, ubi notāter dicit, q si post legem gñalem emanauit specialis, exēplum in l. sciēdū. ff. qui satisda. cogan. iuncta auth. offeratur, C. de lit. cont. lex specialis non tollit gñalem nisi quatenus in ea exprimitur, & nisi in lege noua dicatur, non obstante quacūq; lege, quę in totum uel in partē huic obuiaret. ar. l. sed & posteriores, de legi. & l. pñcipimus, in fi. C. de appella. Ita vñ in pposito dicendū: quanq. n. dixerit testator standū libris dicti Esau, nō tñ p hoc voluit excludere fidem scripturę ipsius Esau: maxime, cum p illum suppleatur ad libros Esau, & pnt ad concordā adduci, vt super diuinitis calculis factis stetur libris, sed super alijs iam libratīs alia possit pbatō adduci, & p hac interpretatione facit theorica Bar. in l. non dubiū, C. de legi. & l. omnes populi. ff. de iust. & iu. vbi no. dicit, q cā sufficiens, & iusta restringendi dispōnem est, qñ verbis sic intellectis alter sine causa legitima caperet lucrum, & reliquus sentiret damnum, vt l. gradatim, ff. de mune. & honor. & l. 2. C. de noxa. facit optime c. cū dilectus, & quod ibi no. de consue. &

c. Abbate, de ver. sig. Ex quibus omnibus concludo standū fore dicto libro paruio, seu scripturę priuatę ipsius Esau sup illis partitis, & lucris assignatis dicto magistro. M. de quibus nihil dī i libris dicti Esau super illis. Et gñaliter in omnibus per q suppletur ad libros dicti Esau, non obstant pñria superius alleg. Ad primū. n. satis patet esse responsum, cum vt sup. dixi, non minus seruatur voluntas testatoris, si fiat suppletio per aliam scripturam ipsius Esau. Ad fm dico, q satis statur illius libris in totū quatenus in eis continetur. Itē non tollit probatōnē per pñria, ut §. dixi. Nō obstant verbū pprijs. & verbum libris: satis. n. patet responsum p pñdicta. Ad tertium principale, quod vñ magis stringere de illa ditione tñ, dico, q illa dictio operatur hoc, vt ibi, alias non crederetur libris illius Esau, quatenus concernerent fauorē ipsius, sed opus esset alio adminiculo, ut l. exēplo, & l. rōnes. C. de pba. & per gl. & Bar. i. d. §. nū mularios. & d. auth. & si pētus, pp hęc verba, fides adhibetur et in fauorem ipsius. Voluit ergo testator per illa verba, q illis libris tñ crederetur, q alia probatio ab eo non sit exigenda. Et pro hac interpretatione facit lecturę æquitas, ne capiant lucrū sine cā, & ne admittatur volens venire p propriā scripturā, q oīa iura abhorrent. C. de non nume. pec. auth. §. qui, & de fide instrum. ca. si cautio, & l. cum de indebito. ff. de prob. & faciūt alia, q superius inducta sunt. satis. n. est, q illa verba operentur aliquid et pñius, vñ non debent ita latissime interpretari, vt multa iura lædantur. arg. opti. in l. si qñ, C. de inoffic. testa. & l. 2. C. de noxa. & d. c. cum dilectus vel saltē intelligatur, q velint excludere scripturā priuatā, nō aut scripturā ipsius Esau, p q suppletur ipsius libris. vel pnt intelligi qñ non offerit pbatō in oppositū p supradicta. Ad vltimum satis est s. respōsum in quinta ratione ad partem affirmatiuam.

Casus consilij sequentis.

QVIDAM in ægritudine detentus testamentum condidit, & filijs instituit heredibus inter cetera sic disposuit. Itē voluit, & mandauit, q dicti hāredes, & eorum tutores teneantur, & debeant distribuere, & erogare amore Dei, & pro anima ipsius testatoris, illud q eis declarabitur p dominam Marianā eius vxorē, cuius cōscientiā onerauit, cū eide aliqua secreta animi sui narrauerit, &c. Deniq; mortuo testatore dicta domina Mariana eius vxor petendo consilium in foro animā a duobus viris probatissimis, dixit dictum testatorem sibi imposuisse, vt quandam filiam illegitimā, quę iacebat apud hospitale Sanctę Marię, educi faceret a dicto hospitali, & in domo ipsius testatoris nutriri, ac cum dote centū florenorum maritari, adiiciens dicta domina Marianā, q nil aliud fuit sibi a dicto testatore iniunctum: hoc idem in substantia dixit alia vice in pręsentia duarum dominarū, quarum vna est vxor, & alia est soror vnus ex tutoribus dictorum filiorum, fratris carnalis dicti testatoris. Postmodū elapsis fere tribus annis a morte dicti testatoris dicta domina Mariana turbata, & irata ex certis causis cum dicto tutore iuit sponte ad vicarium domini Episcopi Senensis, & asseruit iuramento sibi prius delato testatorem voluisse, q 70 floreni, quos olim pater dicti testatoris a quibusdam indebite extorserat, restituerentur per suos hāredes illis personis, de quibus constat in libris patris dicti testatoris. Item dictus testator dum vivebat, nouerat visitare ecclesiā sancti Antonij de Vienna, & non potuit adimplere, voluit, q mitteretur vnus proprijs sumptibus hāredum dicti testatoris Et hanc dicit voluntatem dicti testatoris fuisse eide dominę Marianę declaratam: demum calore iracundię quie-

sciente, accesserunt quidam ad doinam Marianam dicentes, se mirari de his quæ dixerat, quod si posset, illa renocaret. Nunc queritur, an ex illa confessione sic facta in presentia domini uicarij, possent heredes compelli ad exequendum ea sic declarata non obstante confessione contraria prius, & postea facta.

CONSILIVM LII.

1. Testis si primo dixit unum extra iudicium, & contrarium dicit in iudicio, etiam cum iuramento, non creditur secundo dicto, sed debet puniri de falso.
2. Vxor & soror tutoris, an in causa testamenti testes esse possint.

Videtur primo standum declarationi factæ in presentia domini vicarij, de quo vñ casus apertus. & no. in l. Theopropus. ff. de dote pl. vbi patet standum esse dicto vnus, quem testator eligit in fidem, & hoc approbavit, & maxime, quia ista iuravit, fm theoricam Bar. in d. l. Theopropus. Itē primum, & ultimū dictum fuit sine iuramento, declaratio vero facta in presentia domini vicarij fuit iuramento pñtito. Sed dictum iuratum debet pferri dicto non iurato, vt in c. i. de confan. & affi. facit l. iurifurandi. C. de test. canonizata. 4. q. 3. c. si testes, §. iusurandi. Tertio cū ista hoc casu habeatur loco testis, cum deponat de voluntate testantis, nō valuit dictum suum sine iuramento, iuxta sniam Bar. in d. l. Theopropus. Sed his non obstantibus priam sniam arbitror pualere. Pri-

mo moueor p notabile theoricā Bar. in l. eos, ff. de fal. vbi dicit, t quod si testis primo dixit vnum extra iudicium, si contrariū dicit postea in iudicio etiam cū iuramento, non creditur secundo dicto: quinimo potest puniri de falso. iō dat ipse consilium timentī vacillationē testis, vt prius ex iudicio faciat eos interrogari, qui si postmodū dixerint prium in iudicio, fides eis non adhibetur, & hanc sniam Bar. sequitur Anto. de Butri. in capit. cum in tua dioecesi, de testi. sequendo illud dictum, casus iste esset decus. & licet illud dictum possit moderari aliquatenus, tñ pp multa alia hic concurrentia puto indistincte dictæ dominæ Marianæ non credendum. Primo, quia dum peteret consiliū in secreto, vbi cessabat oīs timor, & placencia partis, asseruit prium dicēs fuisse, dumtaxat sibi iniunctū, vt illa puella eriperetur ab hospitali. Et sic factū extitit. Non. n. est psumē dum quem dicere falsum, vbi petit cōsiliū animæ: q. a non psumitur immemor pprie salutis. 1. q. 7. sancimus, & c. literas. de psumpt. & ca. significasti. 2. de homicid. Et in talibus statur dicto sacerdotis saltem ad confundendum priam confessionem, ad hoc quod no. glo. & Doct. in ca. testimonium, de rest. maxime, quia fm dictum emanauit ex iracundia, & sic non deberet p iudicare, vt test. ex gl. no. in cap. literis, de diuor. Et primo tpe quo uidebatur zelo Dei accēsa, vt d. ca. literas, de psumptio. vbi test. valde no. innuit, q. p dictas qualitates magis sit standum primo dicto, non iurato, vel saltem p primum dictum tollitur psumptio secundi dicti vt ei simpliciter stetur. Non ob. si dicatur, q. illi qui deponunt de consilio animæ sunt singulares, quia non fuerunt simul pñtes: dico. n. quod pp subiectam materiam dēt ei credi, cum consilium non ponitur in publico, iux. no. in d. capitulo, testimonium. Itē illud idē asseruit in pñtia duarum mulierum, quæ optime testificari possunt in cā ciuili, vt legi. & no. in c. forus, de verborum significā. & 1. §. q. 3. ex eo. t Nec ob. quod

vna sit vxor, & alia soror tutoris, q. a cā non est tutoris, cū commodum, vel incōmodum ad eum non spectet. 2. q. 6. biduum. versic. palā. Item foror, & vxor possunt esse testes in ciuili, & si esset ppria, licet forte eis minus credatur q. alijs, iux. no. p gl. & no. p Inn. in c. in literis, de test. & p Spe. eo. tit. §. 1. per gl. 1. q. 5. c. 1. facit tex. cum gl. in d. c. literas. vbi patet, q. frater pōt esse testis p fratre. Sed in casu nro, non est dubium, cum causa nō pteat ad maritum, sed ad filios dicti testatoris, & ipsius dominæ Marianæ. Præterea hic est alia coniectura multū pabilis in eo quod post depositionem factā corā dño vicario dixit oppositum ex iudiciū concordādo dicto priori, ex quo debilitatur dictū coram dño vicario, vt sibi soli nō sit credendū. qd aperte uoluit Ant. de Bu. in d. c. cum in tua. vbi dicit, q. si testis dicit postea prium ex iudicio eius, q. dixit in iudicio, & snia adhuc non est lata, q. non sit standum dicto illius. hoc idem notanter vñ sentire Inn. in c. pteat, de testi. cog. Et in casu nostro hic plura concurrunt, quia nō solum post, sed prius varijs vicibus dixit oppositū, & turbata accessit ad dictum vicariū. Itē, q. femina, cuius testimonium varium, & mutabile est, vt in c. forus, de uer. sig. Item hoc idē vñ psumendum ex qualitate dictorum: ad quid. n. in secreto dixisset, ut mitteretur vnus ad visitandum ecclesiam sancti Antonij? Item cum ipse non fuisset solus hæres patris, ad quid aggrauasset se in solidum ad restituendū male ablata paterna, cum non tenetur nisi p sua portione hæreditaria. l. 2. C. de actionibus hære. Sed primum dictum hēt verisimilitudinem, cum uerecundū esset dicto testatori, qui erat nobilis, dimisisse filiā, licet illegitimā, iacere incognitā apud hospitale, merito hoc dixit secrete uxori suæ, de qua uoluit cōfiderē: & indubitate dictorum amplectendū est dictum magis uerisimile, ut 4. q. 3. si testes oēs, no. Inn. in c. auditis, de pñ. facit tex. in c. licet, de pñ. & hæc sufficiant. Concludo ergo standum priori dicto, q. habuit executionem, & non aucto corā dño vicario, maxime cum illud, & uariatio reprobatur a iure, in cle. cū illusio. de renun. non obstant priā: pcedunt enim quādo alia non cōcurrunt in oppositū, ut patet ex pñtis.

Casus Consilij sequentis.

QUIDAM Andreas Petri, & Ioanna eius vxor ciuitatis Massana, obtulerunt, dederunt, & dedicauerunt seipfos, & omnia bona eorum, & cuiuslibet eorum mobilia, & se monachis, iura, actiones, & nomina eis, & cuiuslibet eorum qualitercūque pertinentia omnipotenti Deo, & ordini, & conuentui fratrum Eremitarum sancti Augustini de Massa in manibus prioris conuentus eiusdē loci, recipientis nomine totius conuentus, & predicatorū fratrum, dicti Andreas, & Ioanna detinent quædam ex bonis predictis, vel forte omnia recipientia exinde debent nature subsidij. Queritur nūc de predictis bonis, an debeant soluere collectas, & alia onera, quemadmodum solunt ceteri laici eiusdē ciuitatis, & nūquid psona eorum possunt grauari ad munera seu onera ciuitatis sicut alij ciues, & incolæ illius ciuitatis, &c.

CONSILIVM LIII.

1. Bona ecclesiarum, non tenentur ad onera, & faciones laicorum, tam de iure canonico, quam de ciuili.
2. Oblati religionum qui se, & sua dedicauerunt, gaudent etiam in bonis, quia tenent nomine monasterij, omnibus priuilegijs illius religionis.
3. Serui ecclesiarum non tenentur ad onera laicorum.

Succincte,

Vccincte, & cōclusiue pcedā, q. a pñtis dubitationem. Et primo circa bona, q. sint oīno exēpta ab oneribus, & facionibus. 1. laicorum. t Certū est. n. q. bona ecclesiarum ad hæc onera nō tenent, tā de iure canonico quā ciuili, vt pbat in c. nō minus, & c. aduersus, de imm. eccl. & in l. placet, C. de sacros. eccl. canonizata. 1. 6. q. 1. placet. Sed pñtis bona dictorum Petri, & Ioannis fuerunt pure donata, & oblata ecclæ sancti Augustini, ergo immediate et sine traditione trāsuerunt eorū dñum in eccliam pñtis ex duplici capite. Primo ex priuilegio. l. fi. C. de sacros. eccl. Secdo ex psona istorū, q. obtulerunt seipfos, nā p oblationē pure factā trāsuerunt in potestate ecclæ, ita ut quasi sint ecclæ, vt no. dicit gl. in c. vt lex cōtinētiæ. 2. 7. q. 2. ergo p quandā cōsequentiā, & dñum, & possessio illorū bonorū trāsuerunt in eccliam, p l. si adoptauiro, ff. de priu. & l. si arrogator. ff. de adop. tenet Io. And. in c. in pñtia, de pb. & no. 1. 9. q. 3. si qua mulier, & expresse tenet Bar. in terminis nostris in auth. ingressi, de sacrosan. eccl. & sic ecclā dñi hæc bona possidere, licet p istos sicut dñs dñi possidere p seruū, vt l. 1. si p vim vel alio mō, & l. fi. C. de acq. poss. & in c. cū dilecta, de rescript. Et vñ ad pñtis tex. in c. fi. q. cle. vel vouē. fm lect. gl. & Inn. q. cōiter p alios scribētes tenet. Certū est, q. bona laicorū ecclijs collata eximunt ab oneribus laicorū, vt collectis, & similibus, nisi essent onera certa p petuo ipsis rebus annexa: tūc. n. transeūt in eccliam cū onere suo. Hec est cōis cōclusio doctorū vtriusq. iuris, & no. Cano. in c. fi. de vi. & hon. cle. & in c. 1. de imm. eccl. & in cle. pñtis. de censu. & Bart. in l. rescripto, ff. de mune. & hono. Secdo principi p cōclusionē pñtis vñ tex. cū gl. in c. 1. de deci. in fi. vbi patet, t q. oblatis religionū q. dedicauerunt se, & sua, gaudent et in bonis, q. tenent noie monasterij oībus priuilegijs illius religionis, & facit optime ille tex. cū gl. Ad fm dubiū, nunqd dicti oblatis gaudeat priuilegio ecclesiastico in eorū psonis. Et dico, q. sic, ex quo sunt plene oblatis: dicuntur aut plene oblatis, ex quo dedicauerunt se, & sua, vt in d. cle. 1. in fi. iuncta gl. Ad idē gl. d. c. vt lex cōtinētiæ, q. dicit istos oblatis esse quasi seruos ecclæ. t Clarumq. est seruos eccliarū non teneri ad onera laicorū, vt in c. eccliarū seruos. 1. 2. q. 2. & loquitur ibi tex. de seruis oīno laicis. Multo fortius hoc idē dicendū est de istis q. ultra seruitutē ecclasticā sunt religiosæ psonæ, arg. in c. non dubiū, de sen. exc. & 1. 2. q. 1. duo sunt gñā. facit qd no. Inn. in c. cū monasteriū, de ele. & Arch. in c. vnico, de excess. pla. li. 6. & Io. de Lig. in cle. p literas, de pb. Quinimo fuit opi. quorūdā, q. et seruientes clericis, ex quo sunt in familia ecclæ, vel clericorū, gaudeant immunitate hac in psonis, vt no. gl. in c. eos. 3. 2. di. & p Arch. in c. clericū. 1. 1. q. 1. Quidā tñ in hoc vltimo, qd tñ de pñtis disputare nō intendo, cū non faciat ad ppositum nostrum, sed adduco in argū maxime, q. a si in pñtis seruitoribus, & cōductoris sunt opiniones, qd dicēdū in istis, de q. bus qritur, q. se, & sua obtulerunt religioni? certe nullā in istis dubitationē habeo, quin sint psonæ ecclesiasticæ, & gaudeant priuilegio ecclæ, et in psonis. in bonis aut non est discēptādum, cum nulla bona hēant, vt pote p eos ecclæ collata. Quare cōcludo, quod tam psonæ dictorum oblatorum, q. bona p eos monasterio collata, sunt libera, & exempta ab oībus oneribus secularium, sicut sunt reliqua bona ecclesiæ.

stica, & personæ ecclesiasticæ: Postea tñ fuit mihi relatum, q. est facta quædam reformatio per ciues Massanos, qua inter cætera continetur, q. nemo suppositus possit se, vel sua bona obligare alicui ecclæ, etiam in pñdiciū ordinis, irritādo omnes suppositiones, & alienationes factas a decē annis citra. Ista vero obligatio seu donatio facta fuit ante istam reformationem intra decennium pñtinuit. Ego vero dico, q. hæc reformatio non valet in pñdiciū iuris ecclæ iam quæsitū, vt in c. quæ in ecclesiarum, & c. ecclæ. de cōsti. & c. fi. de reb. ecc. non alien. & 9. dif. bene quidem. quinimo nec impedire potest dispositionem in futurū faciendam, quia esset contra priuilegium concessum ecclæ vniuersali, de quo in l. 1. C. de sacrosan. ecc. & plenius per Io. And. in c. fi. de imm. eccl. nisi seruaretur cautela Bar. de qua in d. l. rescripto, quæ hic seruata non fuit. Item hic agitur de rebus iam prius quæsitis ecclæ, in quibus non valet prouisio laicorum in contrarium, vt ipsemet Bar. expresse fatetur in d. l. rescripto, de muneribus, & honoribus.

Casus Consilij sequentis.

CASVS contingentia talis est, quidam Iacobus campfor olim Ghini Pucij grassii ciuis Aretinus in testamento suo inter cætera sic disposuit. Item disposuit, iussit, & mandauit, quod capella sancti Matthæi facta in ecclesia Plebis sanctæ Mariæ de Aretio per ipsum testatorem, & Simonem eius fratrem dotetur de bonis communibus ipsius Iacobi, & Simonis dicti eorum nepotum, hæredibus videlicet: de quibusdam bonis ac possessionibus communibus cum predicto Simone, & neporibus suis, videlicet filiis olim Ceciliij, & Petri fratrum quondam dicti testatoris, & dicti Simonis, & possessiones assignandas pro dote singulariter in testamento expressis suis continuis, quod dictæ possessiones debeant esse pro dote dictæ capellæ, & earum fructus perpetuo deueniant ad manus capellani presentis, & futuri pro suo victu, & necessarijs etiam. post hoc decessit dictus testator, ex quo remansit filius, & hæres quidam Duclius, qui postmodum decessit relictiis duabus filiabus legitimis, & naturalibus duntaxat, scilicet dominis Franciscina, & Christophora, quæ quidem domine tanquam hæredes patris vna cum quadam domina Matthea filia quondam dicti Simonis presentauerunt quendam dominum Bartholomeum canonicum, & rectorem dictæ capellæ tunc vacantis: in termino adictorum fuit exceptum eas non esse patronas, quinimo ius patronatus plene spectasse ad quendam Franciscum Ghini, qui quidem Franciscus instituit hæredes quosdam extraneos &c. Queritur, nunquid ex dicto testamento illa domina probentur patronæ alio in contrarium non probato: maxime cum in quadam permutatione alias facta de dicta capella, dicatur in instrumento dictæ permutationis, dictam capellam fuisse dotatam per dictum Simonem Ghini fratrem dicti Iacobi testatoris. viso dicto instrumento, & alijs adlis, & agitat in causa coram domino vicario Aretino, &c.

CONSILIVM LIIII.

1. Ius patronatus competit, aut ex constructione, aut ex fundatione, aut ex dotatione.
2. Possessio patronatus probatur per presentationem secuta institutione.
3. Beneficia aliqua si sit constructa, & non apparet in cuius discessu, ad quem episcopus pertinet.
4. Ius patronatus ecclesiæ transit etiam ad hæredes extraneos.

Vide-

Idetur primo, qd p dictū testm, vel alia acta in hac cā nō pbat patronatus cōpetit altero de trib. modis, scilicet cōstructione, fundatione, vel dotatione. 1. 6. q. 7. filijs uel nepotib. c. decet, de immu. eccl. & c. q. cunq; & c. Fulgētius, & c. pīa mētis, & ibi optime gl. de hac materia p Io. An. in rub. de iurepatr. facit c. nobis, & qd ibi nō eo. tit. & an possit qri pscriptio, nō in c. qrelā. de ele. & plene p Io. And. in reg. qd alicui gratiose, de reg. iu. li. 6. Sed in casu nostro nō pbat necessario p dictū testm, vel alio actu, dictū dñm dictā capellā cōstruxisse, fundasse, vel dotasse, ergo & c. Consequētia patet, in dicto testō solū cōtinent verba testatoris, sed dicto eius non stat in fauorē suū, & p iudiciū alterius, vt in l. rōnes defuncti, & l. exēplo, & l. instrā. C. de pba. facit 1. 2. q. 2. in prin. nec instrū dictā pmutationis, pbat dictū Simonē illam capellam dotasse, q illa verba sunt, pta ob aliud, & incidēt, & sic nō faciūt fidē, vt in c. si Papa. de priu. lib. 6. & in c. si. de succes. ab intest. & C. de pba. l. nō epistolis, & l. nō nudis, & plene p Bart. in l. ex hac scriptura. ff. de don. & p Cano. in d. c. si. & cle. vnica, de pba. maxime, cū illa narratio nō esset de substantia pmutationis, q agebatur; quinimo si illa narratio fuisset de substantia pmutationis, ex quo tñ nūc agit de validitate ipsius pmutationis, ius patronatus nō pbat, nec illa asserta dotatio p instrū pmutationis: ex quo denūtiato instrō nūc principr vertit qd, vt pbat in c. illud, de psum. & nō. voluit gl. in l. optimā. C. de pba. & cōm. stip. Itē tertio, & fortius p instrū pmutationis appareret Franciscum olim Simonis Ghini fuisse solū in possessione patronatus dictā capellā: qd pater non ex illa nuda narratione dotationis facit p Simonē patrē dicti Frāscisci, sed ex eo, q a Franciscus solus tāquā patronus cōsensit dictā pmutationi. Nā in pmutatione interuenit renūtiatio, & expressa, vel tacita pntatio, & sequēs p superiorē institutio, iuxta nō. p gl. in cle. vnica. de re. p. mu. & p Fed. in trac. de p. mu. † Sed p pntationē secuta instrōne pbat possessio patronatus, in c. consultationib. de iure patr. & c. qrelā, de ele. c. cū olim. de cau. pos. & pprie. plene p Inn. in c. 2. de in inte. rest. c. in literis, de rest. spol. ergo dēt admitti tūc pntatio p hāredes dicti Simonis, & si pprietas patronatus ptineat ad aliū: q a pntatio est q dā fructus iuris pntandi, ideo ptinet ad possessorē bonā fidei, & nō ad pprietariū, ut legi, & nō. in c. qrelā. & c. consultationib. p. all. quinimo plus vult Inn. nō. in d. c. in literis, q factis duabus pntationib. vna a pprietario, alia a possessore, cōfirmāda seu admittēda est potius illa, q fit a possessore, vt d. c. qrelā, & c. consultationib. facit qd ipse nō. in d. c. 2. de in inte. rest. & c. qrelā. de ele. Sed dictā dñā nō pbat esse in possessione pntandi, sed solū dictus Franciscus, nec ēt probat pprietas ptinere ad eas, ergo oīno sunt repellēda a petitione ipsarū. Sed his nō obstantib. dico in hoc casu subtiliter aduertēdū, q dictus quondā Iacobus Ghini frater dicti Simonis pntens, asseruit in suo testō illā capellā sancti Matthaei fuisse cōstruxit p eū, & dictū Simonē fratrē suū: & ēt mandauit illā capellā dotari de bonis cōibus ipsius Iacobi, & Simonis, & nepotū suorū ex fratribus p mortuis, vt patet in testō dicti Iacobi, & executorē testī fecit, & deputauit dictū Simonē fratrē suū. Nūc aut reperit dictā capellā cōstruxit, & dotata p dñm Simonē executorē dicti testī de

bonis assertis in testō: qd pbat sic, vbicunq; alijs tenet ad aliqd faciendū in quo requirit sumptus, si illud appareat postea factū, psumit gestū ab illo cui necessaria hoc incubebat: hoc nō. pbat in l. 2. C. de alimē. pu. pntan. & ibi apertissime hoc tenet Hug. in l. cū seruus. ff. de verb. obl. sed dicto Simonē tāquā executori testī hoc incubebat, ergo alio patrono nō apparēte, psumendū est, q dictus Simon dotauerit dictā capellā de bonis cōibus de qbus in testō. p hoc ēt facit, q a capellā nō nascunt, sed necessario requirūt cōstruētore, & dotatore: vñ prima fronte psumit hāre patronū, vt nō. Io. An. sup. reg. qd alicui, de reg. iu. li. 6. in merc. ppe si. Alio aut non apparēte patrono dēt psumi q hāredes Iacobi, & Simonis, & suorū nepotū (ex quorū bonis psumendū est dictā capellā fuisse dotata) sin patroni. Scdō, ad idē optime facit c. 1. de reli. domib. vbi pbat maxime iūctis nō. p Doc. † q nō apparēte in cuius digressi sit Basilica cōstruxit, psumit in illo loco aliqd ptinere ad illū epm, q pbat se exercuisse in illo loco aliqd ius epale, licet nō. pbat de exercitio oīum iurium epalium, quasi sufficiat tenuis psumptio, ex quo nō. cōstat de iure alterius. ita in pposito, ex quo non constat aliū dictā capellā dotasse in testō Iacobi, cū illā mandasset dotari de bonis cōibus, psumendum est, ex quo nūc apparet dotata, dotē recepisse ex illis bonis cōib, vt in testō disponit. Et q a apparet de dotatione mō p dīcto, psumendū est idē de cōstructione, ex quo non apparet p aliū fuisse cōstruxit, arg. d. c. 1. Tertio, pbat ex illis narratiuis cōtētis in dictā pmutatione, in qbus cōtinet illā fuisse capellā dotata p dictū Simonē Ghini, q qdē vbi non agit de magno p iudicio faciūt plenā pbatōne maxime in factis antiquis, vbi nō. pōt haberi de facili pbatō, vt est gl. sing. in c. cū olim. de cēsi. q dicit p illū tex. q si in aliqua scriptura publica continet de finibus alicuius epatus, standū est illis, alijs finibus non apparentibus, licet scriptura illa sit simpliciter ob aliud cōfecta, vt ibi. imo saltē negari nō. pōt q n illa verba faciūt psumptōne nō. modicā, vt pbat hic i tex. & bonus tex. cū gl. in c. series, de testi. & c. illud. de psump. & c. si. de suc. ab intest. & gl. in d. l. optimā. C. de pba. & cōm. stip. q tñ dicto testō dēt facere plenā fidē, ar. in c. 2. q matr. accu. pos. & c. cū cām, de pba. Nec ob. si dicat, q in dictā scriptura sit mētio solū de Simone, & nō. Iacobo, vel alijs nepotibus, q a dico Simonē hoc fecisse nō. ēt oīum tanq. executorē testī, cū ipse executor tenebat facere, ergo ita psumendū est, iuxta nō. in d. l. 2. C. de alim. pup. pntan. non. n. dñ. q nō. ēt pprio fecerit, & scripturā sunt adinuicē concordandā, ex quo fieri pōt, de si. inst. c. inter dilectos. s. ceterū, & de ver. sig. nihil & facit c. cū expediat. de ele. li. 6. & l. vnica, C. de inoffi. dona. Pro hoc ēt facit, qd Franciscus filius dicti Simonis cōsensit in illo actu pmutationis tanquā patronus. Nec ob. si dicat, q ipse solus esset patronus, & in possessione pntandi, vt s. dixi in vlt. ar. primā partis. hoc. n. nō. ob. si diligēter, & subtiliter ponderet. Nā vbicunq; ius pntandi ptinet ad plures patronos simul, licet appareat aliquē ex eis tñ pntasse, & ad eorū pntationē superiorē instituisse pntatum, ex quo non apparet expresse illos patronos pntasse aō spoliandi alios sua possessione, non fit p iudiciū alijs patronis insequentibus actibus, nec circa pprietatem, nec circa possessionem, q a negligens in vno actu, non facit sibi p iudiciū in sequenti, hoc aperte colligitur ex subtiliter

taetis p Inn. & Composte. in c. qrelā, de ele. & clarius in terminis nostris ponit Fed. de Se. conf. 97. in vlt. art. 6. quinimo dico, q p pntationem Francisci, q erat vnus ex patronis ex parte patris, conseruat possessio oīum patronorum, vt colligitur ex locis p. all. Cū ergo dicta capella sit dotata de bonis cōibus dicti Iacobi & Simonis, & nepotū ex fratribus p mortuis, dico vt dixi s. q oēs hāredes ipsorum sunt patroni, & succedūt in hoc iure patronatus hāredes p stirpes, & non p capita, vñ oēs hāredes Iacobi tenent locum vnus circa hāredes illorū nepotū, q repntabāt duos fratres dictorū Simonis, & Iacobi loco duorū, vñ quatuor hic cōcurrunt a principio patroni, sicut ex bonis oīum quatuor fratrum dos capellā emanauit, & sic oēs descendentes ab istis, seu hāredes istorū tenēt locū quatuor patronorū. hoc pbat hodie in cle. 2. de iurepatr. Et aduertendū † q ius patronatus ecclāe transit ēt ad hāredes extraneos, & nō. ad filios tñ, vt nō. Inn. sup. rub. de iurepatr. in fi. & Io. An. in c. cū seculū. eo. ti. tangit gl. in c. cōsiderandū. & c. cū filijs. 1. 6. q. 7. Et hāc est cōis opi. Inn. licet q dā dicant s, sed primū verius. si. n. transit cū vniuersitate villā in emptorē extraneū, c. ex literis, & c. cū seculū. eo. ti. fortius cū hāreditate ad hāredē extraneū. Quid aut si sint aliq hāredes p inaequalibus portionibus, vt de p. gl. & Doc. in c. 1. eo. tit. vbi plene nō. de hoc. Et ex his cōcludo ad casum nostrū, q cū illā duā filia dicti nepotis ex filio dicti Iacobi. s. Franciscina, & Christophora fuerūt hāredes vniuersales dicti Iacobi alio hārede extraneo nō. apparēte. arg. in l. in suis. ff. de lib. & posth. & l. 1. C. de his q. an. aper. tab. cū asserant se hāredes. arg. in l. gerit, & l. p hārede, ff. de acq. hāre. dēt ipse tenere locū vnus patroni. s. Iacobi hāredis paterni, & si non apparēt aliq q pnt legitime docere se esse cōpatonem, dēt admitti pntationes p istas dñas, q a imputandū est legitime non cōparentibus, arg. c. dilecti, & c. cū nobis, & c. scriptū, de ele. & p Io. An. in d. c. qrelā, & sic si nō. cōparent, & doceāt de iure suo, & pntāt aliū, institūendus est q hēat plures voces patronorū, cōputando patronos p stirpes, & nō. p capita mō p dicto, q maioribus iuuatur meritis, de quo dicendū, vt d. c. 3. & c. cū aut, de iurepatr. de dñā Matthea filia dicti Simonis nō. fecisse serio spalem mētionē, q a babuit fratrem masculū, vñ ignoro si pariter fuit hāres patris sui cū dicto Francisco, vñ si fuerūt hāredes patris saltē in parte bonorū dēt admitti tanquā patrona, q a oēs filij Simonis tenēt locum vnus patroni, vt patet p p dīcta, nec est distinguendū inter masculū, & femina, & si femina est hāres, succedit in iure patronatus sicut masculus, idē si cōstruat, vel dotet, vt nō. Io. An. in c. nō. bis, de iurepatr. & Io. de Lig. in cle. 2. eo. ti. p Fed. conf. 1. 6. facit c. si. de conc. prab. Secus dicēdum si dicta dñā Matthea non fuit hāres patris, vel fratris. Ex his clare patet quid dicendum in tota ista quaestione & c.

CONSILIVM LV.

- 1 Collegiū quod a iure approbatū non est, non potest acquirere.
- 2 Mendicitatem publicam sine euidenti causa necessitatis reprobant iura civilia, & canonica.
- 3 Donatio perfecta, non renouatur, nec conditiones ex postfacto recipit.
- 4 Collegia misericordiae disciplinatorum, & iuuantium oppressos, sunt a iure approbata.
- 5 Princeps si concedit alicui licentiam transferendi domicilium,

sciens illum esse tutorē in loco, videtur a tutela absoluisse. Procurator quicquid facit ultra cōtenta in mandato, nō. tenet.

In quaestione, quae vertitur inter fratres sancti Francisci ex vna parte, & illos pauperes, q vulgariter appellatur inhumati, ex alia, super quodā fundo, seu qbusdam terris vtriusq; insolitū donatis p oratorio, & officijs in eis sustinēdis, vt latius cōstat ex instris sup dictis donationibus cōfectis. Vñ primo, q dicti inhumati nullū ius in illis hēant, qd pbat primo sic, donatio illarum terrarū fuit facta societati eorū, vt patet ex instrō sup hoc cōfecto, sed eorum societatis nō. est a iure approbata, imo improbata, igitur nullū ius potuit eis acquiri, cōsequētia clare pbat in l. collegiū. C. de hāre. inst. & l. 1. §. deinde, & in c. 1. de relig. do. lib. 6. iūctis ēt maxime nō. p Io. And. ibi, in qbus oībus dñ in effectu, † q collegiū, qd a iure approbatū nō. est, nil pōt acquirere. Minor aut. s. q isti inhumati nō. faciūt societate seu collegiū approbatum, multipliciter pbat. Primo p dictū c. 1. de reli. domi. lib. 6. vbi tex. expresse reprobat istos inueniētes nouū ordinē, seu religionem a iure, vel a Romanis pōtificibus, nō. approbatū, ergo & c. Et saltē negari nō. pōt, q ferūt religionis habitū, ferūt. n. certū in cōtēptū seculi, & ille dñ certus habitus, q est distinctus ab alijs regula, seu cōstōne, in colore, & forma, ut nō. dicit gl. in cle. 1. de ele. Sed habitus istorū inhumatorū est distinctus ab alijs in vtroq; s. in colore, & in forma, ergo hābēt certū, & determinatū religionis habitū q dispōnē illius c. & p hoc facit gl. singularis in d. c. 1. q est super verbo, habitū, q dicit per illū tex. nō. phiberi, q n singularis persona sectas nō. inueniēs, & seorsum habitās nouū habitū induere sibi possit, ad hoc 42. dist. p. s. monia. & sic expresse voluit, q plures habitantes in hoc collegio, nō. pnt certū habitū inuenire, & portare, vt videatur in statu religionis, vñ tex. in d. c. 1. loquitur in phibitione alternatiue, vt nec nouā religionē inuenire, nec certū, nec nouū habitū deferre, & c. vñ psupposito quod non inuenerint religionē cū collegio ipsorū saltē ex eo, q a certū & nouū habitū adinuenerūt sine licētia Romani pontificis, & simul habitādo. ad idē optime facit cle. 3. de relig. do. vbi papa reprobās statum quarundā mulierū in simili quodā velamine habitantiū ptestatus est, quod per illā phibitionē nō. intendebat inhibere mulieribus fidelibus quin pmissa cōtēntia, vel nō. pmissa honeste possint in suis hospitij conseruantem penitentiā agere, & virtute dñō in humilitatis spū deseriure, & c. vñ pondero illa verba, in suis hospitij, quia in hospitio seu collegio nō. licet habitare sub quadā vmbra religionis, ēt cā penitentiā. Tertio facit c. idemnitatibus. ppe finē, de ele. li. 6. vbi Papa expresse ptestatur, q per illā cōstitutionem nō. intendit approbare statū, ordinem, seu pfectionem faciūt regulā mulierū, q nec pprijs renūtiāt, nec pfectionem faciūt regulā, sicut in secularibus ecclesijs canonici seculares, & c. Ecce ergo, q nō. liceat cōuenire simul cā religionis, licet cōuenientes nō. renūtiēt pprijs, nec pfectionem faciūt regulā sub quadā vmbra, & velamine religionis, qd vñ p intellectu Bart. in l. 1. ff. de colle. illici. qui dicit c. si. de relig. do. pcedere qn plures cōueniūt in vnū cā religionis, ita quod efficiantur personae ecclesiasticae, secus dicit si remaneant laici. hoc

hoc. n. v. f. illud tex. vbi mulieres illae remanebant laicæ, & tñ noluit illarum statum approbare, licet conuenirent cā religionis. Nec ob. l. i. ff. de colleg. illici. sup qua se fundat Bar. q. pōt. pcedere qñ conueniūt simul, non tñ habitant assidue sub eodē tecto, nec assumunt sibi nouū habitū, vñ canones superueniētes multipliciter illud limitauerunt pp cōfessionē, & scandala q oriebant ob hoc in ecclesia Dei, vt in d. c. fi. & in c. i. p. alleg. Quarto vñ eos casus in d. c. fi. de relig. do. vbi Papa expresse phibuit nedū nouā religionē inuenire, sed et domū religiosam de nouo fundari, nisi regula, & institutio accipiat de approbatis. Sed inhumati isti quotidie edificant domos religiosas de nouo p seipsis, quoniam in ista terra, de qua est contentio, volūt edificare domū religiosam p seipsis, ergo non licet, & sic donatio illa fuit nulla. Quinimo vñ casus in extrauagāti Io. 2. 2. q. incipit, sancta Roma. q. expresse, si nō caules, vñ eorū statū reprobare, maxime in eo, qd expresse innuit istos collegiatos de factō non dēre publice mendicare, ne eorū status videat approbatus. Et circa hoc aduertendū q ciuilia iura, & canonica expresse reprobāt mendicitatē publicā sine euidenti cā necessitatis, vt l. vnica. C. de mendi. vali. lib. 2. & 93. dist. c. diaconi. §. nūc aut, iuncta gl. & c. seq. sed si nulla necessitas est, cū possent victū manibus q̄rere, & nō tollere pauperū indigentū subsidia, ergo eorum status est ab vtroq; iure improbat. Ex qbus oībus concludit, q si donatio eorū societati facta non tenuit, valuit donatio scđo loco facta fratribus sancti Francisci, quorū ordo est approbatus ab ecclesia, vt in d. c. i. de relig. do. & habuerunt in hoc loco acquirēdi spālem licentiā a dño Papa Martino, & sic eis nō ob. c. i. de exc. pl. li. 6. p hęc tollit, qd obijcit illū fratē Antonīū Ioannis non habuisse plene mandatū ad illa loca resignanda, & donāda, qā non fuit opus resignatione ipsoꝝ inhumatorū, qā si eis pp incapacitē ipsoꝝ non fuit dñum acquisitū, ergo remansit dñum penes donatōrē, & sic libere potuit alijs donare, vt l. nec vtile. ff. de acq. re. do. no. gl. & Bar. in l. qd meo. §. si a furio. ff. de acq. pos. Secūdo principr q iura inhumatorū facit, qā Biācus Sabotij, & Antonius Ioannis ambo inhumati recipientes donatiōē illarū terrarū, nō potuerūt societati acquirere dñum, cū ad hoc non hērent ab eorū societate mādātū, & p liberā psonā nobis non acquirēt. Insti. de inut. stip. §. qd si q sibi, & p quas psonas nobis acquirēt. §. ex his itaq;. Tertio facit, qā p supposito, q dñum illis fuisset acquisitū, tñ exrenuntiatione liberā procuratoris eorū illud pdiderunt, vt cle. i. de renū. & c. sup hoc. eo. tit. & l. fi. q s vi. §. differentia, ff. de acq. pos. Quarto, oībus deficientibus sufficere dēt fratribus sancti Francisci cōcessio dñi Papæ Martini, q in istis spūalibus, & ecclesijs, & pijs disponsibilibus liberā hēt facultatē. in cle. qā contingit, de reli. do. & c. innotuit, de ele. & c. ppo fuit, & c. cū nostris, de conc. pb. p quo facit gl. no. in c. principalē. 9. q. 3. & Spe. in ti. de le. §. nunc ostendendum. ver. 57. & melius in ver. 89. §. nunc breuiter, ante fi. & Io. And. super d. ver. 57. facit gl. in c. cōstitutus. de reli. do. & 25. q. 2. in summa. Sed his nō obstantibus dictos inhumatos in dictis rebus donatus arbitror potiores. huius conclusionis satis exploratū est argm. ipsi. n. fuerunt priores in donationis, & in possessionis traditione, & sic fuit in eo translatū dñum. l. traditionibus. C. de pac. Inst. de re. diu. §. p traditionem. l. quoties. C. de

rei ven. f. Constat autem, q pfecta donatio non reuocatur, nec condōnes ex postfacto recipit, vt l. 3. C. de reuoc. do. & l. pfecta. C. de dona. q sub mō. nec subest, nec allegat aliqua cā ingratitudinis, & sic sumus extra casum c. fi. de don. & l. i. C. de reuoc. don. non ergo valuit donatio scđo loco fratribus sancti Francisci facta, cū dñum iā fuisset translatū in inhumatos, & nemo dat quod non hēt, c. quod aut, de iurepat. & 2. q. 7. Daybertū. in c. nuper. de do. post diuor. rest. & l. traditio. ff. de acq. re. do. & pbatur apertissime in casu nostro in d. l. quoties. quare ad fortificandū ius istorū inhumatorū nō restat, nisi rñdere ad p̄ria superius formata. Et primo ad iura, q vñ multū stringere statum istorū inhumatorū, p̄t dici, qd loquunt in alijs casibus. Nā isti inhumati, vt dicunt, non hñt certū habitū ex lege, vel cōstitutione, vel aliter, sed ad libitū illo vtunt, & pnt alia vestimenta tā in forma q in colore assumere, & ex diuersis habitibus eodē tpe vtī, cū illa lex, vel cōstō nō eos cogat in p̄rium, & sic non pōt dici eos hñe certum habitū. Itē dicunt se esse puros laicos, & nullū hñe superiorē, & simul conuenire cā deuotionis, sicut faciebant apostoli, & alij beati Christiani in primitiua ecclesia, quorū erat cor vnū, & aīa vna, & oīa erant illis cōia, iuxta dictum Psal. Ecce q bonum, & q iocūdum habitare fratres in vnum. Et p p̄dictis vñ bonus tex. in c. dilectissimi. 1. 2. q. 1. negant et domum eorum esse religiosam, sed pphanam, vt puta dedicatā sine auctoritate ep̄i, & sine ecclesia: hñt. n. tñ oratorium, quod cuiq; in domo propria licitum est cā orandi hñe, vt in c. vñcuiq; cum duobus sequentibus, de conse. di. 1. per Inn. in c. inter dilectos, de dona. vbi est bonus tex. fm lect. suā. Ad idē faciunt no. per Bar. in l. fi. ff. de colle. illi. vbi dicit, q ista collegia misericordiae, & disciplinatarum, & iuuantium oppressos, sunt a iure approbata, per l. i. ff. eo. ti. & pprie statum istorum inhumatorum vñ approbare Ant. de But. in c. 2. de fo. comp. vbi dicit istos inhumatos, cum regulariter viuunt, esse personas ecclesiasticas, licet p̄fessionem non faciant, & quod gaudere dēt privilegio ecclesiastico, allegat tex. cum gl. in c. indemnitate. de ele. li. 6. in fi. & quod no. 1. q. vlt. c. fi. de maio. & obe. dilecto. Item fm eum cū tales se astringunt multis disciplinis, & ambulent discalciati, pnt dici in statu penitentium, q sunt sub ecclesia. 1. q. 1. aliud. q status ab ecclesia approbat, & tales subsunt ecclesiae, licet nō sit regula approbata, qā nec regulares dici pnt, cum non habeant vota perpetua, non tñ est reprobatus status viuendi fm eum. ad hoc inducit extrauagantem Io. 2. 2. q. incipit, Rō recta, q tollit penas cle. i. de relig. domi. et quo ad illas q beguinæ vocantur, dum mō honeste viuunt, & se non implicent in p̄dicationibus, & sic ex auctoritate tanti viri dēt sufficere rñsioni ad p̄ria, & ad id quod dñ de mendicitate, pōt dici, q ipsi laboꝝant, quatenus de eis mendicant, quod non est de iure improbatum. 82. dist. c. i. & 42. dist. q istā, & q equid sit in iuris subtilitate, in qua nunc insistere non intendo, illud p̄sertim me mouet in hanc snām, q dñs noster Martinus Papa domibus istorum inhumatorum concessit ex certa sciētia aliquas indulgentias, ex qbus vñ statum eorum tolerare, ar. eorum q no Inn. in c. veniens. de fi. presb. vt saltē illud dictum pcedat in principe, arg. l. Barbarius. ff. de offi. p̄to. Ad idē bonus tex. in l. sed in hoc. §. fi. ff. de exc. tut. vbi dñ, qd si princeps concedit alicui licentiā transferēdi domici-

domiciliū, sciens illum esse tutorē in loco, vñ illum a tutela absoluisse, ita & dñs Papa dando istis indulgentias, vñ statum illorum approbare: nā si essent in statu peccati, non pdest indulgentia q concedit vere penitentibus, & confessis, de quo de p̄e. & remis. c. qd aut, & c. qd qdam. & licentia seu indulgentia, vel dispensatio extendit ad ea, q necessario ex actu dispensati sentiunt, vt dicit gl. no. in c. qā in tñ, de p̄b. & c. qā non pōt, eo. tit. li. 6. & c. si q s in clero. 7. q. 1. plene p Ant. de Bu. in c. at si clerici. §. de adulterijs, de iud. Et ad p̄dicta facit tex. opt. cū materia sua, in c. qā circa. de consan. & affi. vbi patet, q tolerauit, seu dissimulauit Papa in casu specificato, vbi dicit se velle dissimulare, inducit dispensationē, vt ibi. fortius ergo vbi dat indulgentias, cū fortius operat actus passiuus, quā neglectus, vt in c. ex ore. de his q fiunt a maio. par. capit. iuncto c. ad decimas, de rest. spol. lib. 6. Itē in casu dubio recurrimus ad consuetudinē. c. cū dilectus, de consue. & l. si de interpretatione, ff. de legi. fortius recurrēdum ad iudiciū Papę tñ. Non. n. negari pōt, q istorum inhumatorum status sit dubius. Papa ergo dando indulgentiam, vñ declarare statum eorum non improbatum a lege. pnt ergo isti defendi, vel mero iure, vel & tacito iudicio Papę, vel p ipsius dispensationē, vt colligitur satis ex p̄dictis. Et p hęc tollunt p̄lix allegata p istorum societate. Ad fm principale motiūm rñdet multipliciter. Primo, q illi Biancus, & Ant. recipientes illā donatiōē nō erāt extranei ab illa societate, imo de ipso corpore societatis: qd aut donat vñ de corpore contemplatione istius corporis, donatum acquirit corpori, vt in c. requisiti. in fi. de testa. facit, qd no. gl. de mona. Inst. de inut. stip. §. qd si q s alij. Itē & scđo p supposito, q oīno fuissent extranei, ex quo noīe societatis inhumatorum receperūt, & illi inhumati postmodū habuerunt ratum ibidē edificando, & habitado acquisuerunt illud dñum. ff. de neg. gest. l. si ego. & l. pen. no. Bar. in l. q. mihi donatum. ff. de dona. q nimo licet q s non possit alteri stipulari, tñ si stipulat noīe alterius, valet stipulatio illo postmodum ratum habente. d. l. pen. no. Bar. in l. stipulatio ista. §. alteri. de ver. obl. Non ob. tertiu motiūm de renuntiatione pcuratoris istorum inhumatorū, qā vt apparet in forma pcurationis, non hēbat ad hoc mandatum. Requirit. n. in hoc spāle mandatum, alias. n. nō valet donatio quantumcūq; hēat plenam administrationē, & in l. filius familias. & ibi p Bar. ff. de dona. & l. p iuris ciuilibus regulas. ff. de pac. Non. n. psumit q s pcurator constituendo gñaliter, velle iactare suum. l. cum de indebito. ff. de prob. facit c. q ad agendum. de p̄cu. li. 6. f. Quicqd aut facit pcurator vltra contenta in mādato, non tenet, vt in c. cum olim. el. 1. de offi. dele. & l. diligenter. ff. manda. maxime cum agat de alienatione rei publicæ, q nō dēt alienari sine discussione maxima. imo posset dubitari an necessario dēret interuenire auctoritas ep̄i, de quo p Host. in c. nulli. de reb. eccl. non ali. & l. iubemus. C. de sacros. ecc. iuncta l. oīa privilegia. C. de epi. & cle. vbi oīno privilegia tributa ecclesijs extendunt ad pia loca. dñ. n. pius locus, vbi actus pij exercēt. de quo p Spe. in tit. de instr. edit. §. nunc vero aliqua. ver. fi. & scias q inter legata ad pias cās. Ad quartum, & vltimū est rñdendum, q illa concessio dñi Papę nullius est momenti tanquā surreptitia, cū falsum fuerit narratum, q illa bona spectaret ad alium, & q libere volebat conferre ipsis fratribus, qd erat falsum,

cum iā dñum irrenocabiliter fuerit translatum in istos inhumatos, vt s. dixi. Princeps aut nūquā p suas literas intendit iudiciū afferre tertio, de illo nō habita mentione. in c. sup eo. de off. deleg. & l. 2. §. si q s a principe. ff. ne qd in loco pub. Itē privilegium p surreptionē obtentum est ipso iure nullum, vt no. in c. ad audientia. de reser. & in c. 1. & 2. de fil. presb. lib. 6. & in c. inter dilectos. de fi. inst. Ex qbus oībus cōcludo istos fratres, seu pauperes q dñr inhumati, fore potiores in dñio illarū terrarum, de quibus ad p̄sens contentio est.

Casus consilij sequentis.

CASVS contingentia talis est. Quidam Sander ciuis Lucanus syndicus, & procurator monasterij monialium sancti Carbonis de Luca, ordinis Cisterciens. dicto syndicariorum nomine, & de voluntate, & consensu dominarum Abbatissæ, & monialium dicti monasterij ex vna parte. & quidam Lambertus quondam Coluini Lucanus ciuis pro se, & suis heredibus ex alia parte, compromiserunt in quendam archipresbyterum Lucanum, tanquam dictarum partium arbitrum, & arbitratores, & amicabilem compositorem super omnibus, & singulis causis, litibus, & questionibus, controuersijs, dissensionibus inter ipsas partes vertentibus, ut ille etiam intelligerentur, lites, & questiones super quibus fuit lata sententia, &c. ut plene de hoc constet ex instrumento super hoc confecto, uigore cuius compromissi, dictus archipresbyter inter cetera pronuntiavit, q domina Abbatissa, capitulum, & conuentus dicti monasterij teneantur, & debeant hinc ad 13. menses proxime futuros quandocūq; ad requisitionem dicti Lamberti uendere, dare, tradere, & uenditionem facere, de iure ualidam p̄fatio Lambertus, quadam bona immobilia dicti monasterij in laudo expressa, pro pretio centum, & quinquaginta florenorum. Quod quidem laudum dictus Sander syndicus dicti monasterij approbavit. & dictus Lambertus nomine proprio postmodum infra terminum 18. mensum p̄scriptorum dictus Lambertus fecit coram domino Vicario Lucani episcopi citari, & requiri dictas abbatissam, & moniales, offerens se paratum ad emendum, & requirens, q abbatissa, & conuentus deberent sibi uendere bona in laudo comprehensa, & ad hoc petijt illas compelli, illis autem. s. abbatissa, & monialibus allegantibus nullitatem laudi in illa arte, ac declinatibus forum episcopi tanquam exemptis, dictus Lambertus deposuit dictum pretium centum quinquaginta florenorum de mandato vicarij apud quendam dominum. Nec aliter super p̄dictis exceptionibus apparet lata sententia, sed a tempore depositi facti emanauit tantum tempus, q recuperatio dicti depositi videtur impossibilis, vel difficilis, maxime vigente quodam statuto in ciuitate Lucana, inducente contra omne debitum, vt in eo latius apparet. Quaritur nunc cui incumbat illius depositi periculum, vel prosecutio, &c.

CONSILIVM LVI.

1. Monasterium sine consensu diocessani non potest bona immobilia alienare, nec per compromissum potest se ligare.
2. Prælatus per compromissum factum sine consensu superioris non potest perpetuum p̄iudiciū ecclesiæ generare.

Idetur primo, q spectet ad monasteriū per tex. apertum in l. si a te. C. de pac. inter empt. & vend. iuncta l. acceptam. C. de vflu. & qd ibi no. Bar. vbi patet, q et ad actionem

actione parandā, satis est emptori offerre, & consignare, seu deponere p̄tium de mandato iudicis, ita q̄ talis consignatio hēt vim solōnis, & periculū pecuniæ spectat ad venditorē. Sed in casu nostro p̄dictus Lambertus obtulit, & de mandato vicarij consignauit, ergo periculū, seu pecuniæ p̄secutio p̄tinet ad monasteriū, vt dictis ll. nec p̄nt abbatissa, & moniales p̄tendere nullitatē laudi, cū eorū syndicus expresse hōlogauit laudum, & sic poterunt cōpelli ad obseruandū, vt in c. p. tuas. de arbit. & l. pen. C. eo. ti. Nec defuit potestas cōpromittēdi, cū non agere hic de libertate monasterij, quo casu non valuiſſet cōpromissum sine licentia Papæ, si monasterium esset exemptū. Sed agebat de alijs articulis, vt patuit ex diffinitione, vt probat in c. cū tpe. de arbi. Nec legitimitatē consignationis, seu depositi habuerunt impedire allegata p̄ ipsas moniales exemptas, qm̄ consignatio fuit facta ante pbationem exemptionis. quoniam nō apparet, q̄ aliqui fuit ipsa exēptio plene pbata. quare alio mō non pbato vicarius ep̄i cēfendus erat competens iudex. 18. q. 2. monasteria. & c. abbates. & de relig. dom. cū venerabilis. & de offi. vic. licet. sic sumus in terminis l. acceptā, p̄all. Sed his non obstantibus p̄rium arbitror de iure, & ad hanc p̄riam sn̄iam mouet me principl̄ nullitas ipsius laudi, qua data certissimū est, illā consignationē non p̄duxisse iuris effectū. Qd̄ illud laudū fuit nullū, quatenus sp̄ agebat monasteriū ad alienationē bonorū immobilū pbat.

1. Sicut. n. monasteriū sine consensu diēcesani non pōt bona immobilia alienare. 12. q. 3. in venditionibus. ita nec p̄ cōpromissum potuit se ligare ad hoc: q̄a nō dēt licere indirecte, q̄ directe phibet, c. tuæ. de p̄cur. & c. cum qs vna via. de re. iu. li. 6. Ita notabiliter voluit Ho. in c. 3. de arbi. & Io. An. post eum, t̄ q̄ p̄ cōpromissum factū sine cōsensu superioris, non pōt p̄latuſ p̄petuum p̄iudicium eccl̄æ gn̄are. iō pōt ex compromisso sequi alienatio, alias facta esset via ad alienationē faciendā, & ita voluit Lap. in alle. sua 2. Idem aperte voluit Fed. conf. 89. vbi dicit non valere transactionem p̄ p̄latum eccl̄æ factam, et cum consensu sui capituli, nisi interuenit consensu, & autoritas diēcesani, ex quo sequit̄ alienatio rei immobilis ipsius eccl̄æ, vel aliud p̄iudicium p̄petuum. p̄ hoc tex. in l. cum hi. §. si cum is. & §. si vni. ff. de trans. & ibi r̄ndet ad c. contingit. de trans. dicēs, q̄ ibi solum q̄rit de iure capituli, & r̄ndet saluo iure diēcesani. sicut in simili no. gl. in cle. 1. de reb. ecc. non alie. & bñ res redit ad naturam suam, iō valent p̄acta, & transactiones sine autoritate superioris. Ad idē qd̄ no. Bar. in l. nulli. ff. de trans. vbi idem vult in p̄lato. p̄missum. n. est qd̄am trans. in Auth. vt dif. iudi. §. si vero. Item illud laudum erat p̄ formā iuris, inquā tum arctabat ad vendendū bona ecclesiastica citra casus p̄missos a iure, & formam traditā, prout tradit̄ in c. exceptione. 12. q. 2. & in summa eiusdē qōnis. ergo hic fuit nullum, vt in c. examinata. de confir. vt. Si ergo nō valebat laudum, minime valuit p̄ns illa consignatio, & depositio tanquam facta ex cā nulla, & a iure improbata. & sic sumus extra superius allegata, cū monasterium non esset obligatum ex illo laudo ad vendendū, & p̄ns nec ad pecuniam recipiendā, & sic periculū illud non fuit translatum in monasterium, nec habuit operari talis consignatio aliquē effectum, ex quo non fuit iuridice facta. Ad hoc tex. iūcta gl. in l. 2. C. de vsu. qd̄ no. Bar. in d. l. acceptā. Et si dicerent, illud monaste-

rium est exemptum, & sic non dēt obesse diēcesani cōsensus defectus: q̄a dico, q̄ Papa est in exēptis loco diēcesani, & sic ipsius autoritate dēt fieri directa, vel indirecta alienatio, vt no. in c. autoritate. de priu. li. 6. & 93. dif. nulla. & c. cū dilecta. de confi. vt. & est gl. aperta in terminis nostris in cle. 1. de reb. eccl. non alie. in verbo, p̄prij. p̄terea esto sine veritatis p̄iudicio, q̄ p̄dicta non obſtarent, q̄ in veritate concludunt, ex alio tū capite periculum pecuniæ non spectabat ad monasterium: q̄a ad hoc, vt cōsignatio habuerit suū effectum, oportet, q̄ fiat autoritate iudicis cōpetentis, vt d. l. acceptam. & l. 2. C. de vsu. & qd̄ in eis no. Sed notorie cōstat vicarium ep̄i non esse iudicē cōpetentem religionis ordinis Cisterciens. cum ille ordo sit exēptus, & immediate Papæ subiectus, vt no. in c. cū ordinem. de rescrip. & iam dudum fuit, & est in pacifica possessione exemptionis, & sic tollit ignorantia facti allegata. Item cū de hoc contenderet dēbat antequam constaret illum esse iudicē, facere depositum ad eius mandatum, arg. l. nimis. p̄pere. C. de execu. rei iud. & in c. sup. literis. de rescrip. cū si. & melius de iud. c. exhibita, & p̄ hoc patet r̄nsio ad oīa motiua superius allegata. Cōcludo ergo, q̄ periculū, vel p̄secutio illius pecuniæ depositæ p̄tinet ad dictū Lambertū, nō aut ad monasteriū.

Casus consilij sequentis.

Ex infraſcriptis literis apostolicis, quarum quidem literarum tenor fuit mihi transmissus, videlicet, Ioannes episcopus, &c. Ad futuram rei memoriam &c. & post multa per ipsum dominum Papam disposita, & ordinata, sequitur in dictis literis, lege siue apostolica constitutione, & ad hoc, ut eo amplietur diuinus cultus quo maiori canonicorum, & capellanorū numero dicta ecclesia fuit decorata, statuimus, q̄ ep̄s, & capitulum dicta ecclesia pro tpe existentes vna cum dictis consulis, toties quoties videbitur eis expedire, de nouo creare, nec non constituere possint ultra solitum numerum novos canonicos, & canonicas prebendas, ac etiam capellanos, & capellanas in ecclesia memorata, & portiones pro illis capellanis in illo numero, & quantitate de tempore in r̄ps decernere prout honori, & utilitati dicta ecclesia cognouerint conuenire. Ita tamen quod ex prebendis in presentiarum existentibus, vel de eo, quod distribuitur de mensa dicti capituli in propositum, & canonicos, seu capellanos, qui nunc sunt, vel in futurum erunt instituti in beneficijs quā nunc sunt in ecclesia memorata, nihil possint, aut debeat detrahi, aut diminui quouis modo, ac etiam quia futura prebenda ac portiones huiusmodi, in eadem ecclesia instituenda, seu decernenda non sint, nec esse debeant inferioris fructus, redditus, & proventus, quā principaliter existens: si autem ipsum capitulum creationi, & institutioni p̄dictis, aut eorum alicui noluerint interesse, aut contradicere, vel noluerint consentire sine causa episcopo, & consulis ipsis concordare, tunc eo casu episcopus cum ipsis consulis possint, & valeant omni iure creare canonicos, & capellanos, & prebendas canonicas instituere, ac etiam portiones huiusmodi, &c. facere in premissis quā cum dicto capitulo potuissent aliquo non obstante habere, & habere censeantur autoritate presentium, &c. Et iuxta finē dicta constitutionis domini Ioannis dictarum literarū ponuntur etiam ista verba, videlicet per p̄dicta quoq̄, aut aliquod p̄dictorum nullum intelligatur, aut possit p̄iudicium fieri aliquibus priuilegijs, vel indultis per sedem apostolicam concessis, hactenus circa premissa, vel aliquod eorundem consulis antedictis, vel operarijs fabrica memorata. Nunc ergo infraſcripta dubia eliciuntur. Primo, an circa ordinationem, & creationem

tionem prebendarum, & demum electionem canonicorum attentis verbis dictarū literarum apostolicarum debeamus dicere, q̄ sint tres voces, videlicet vna episcopi seu archiepiscopi, alia canonicorum, alia consulum, vel debeamus dicere, q̄ sint duę, videlicet vna episcopi, & capituli, alia sit consulum. Et quid si episcopus cum capitulo siue consulis concordarent, & conuenirent, sed non maior pars consulum: & quid si consules cum capitulo, vel maiori parte capituli dissentiente episcopo concordarent, utrum canonici, & capitulum sint vocandi, ita quod si non vocarentur, possent agere de contemptu. Et nunquid canonici interessentes, vel maior pars ipsorum poterit contradicere, vel non consentire ordinationibus, & institutioni p̄dictis factis per archiepiscopum, & consules, ita q̄ ex eorum contradictione, vel non consensu preſtatione impediat, aut annulletur creatio, ac etiam institutio facta per archiepiscopum, & consules. Secundo principaliter dubitatur, cum in constitutione p̄dicta domini Ioannis dicatur, q̄ futura creanda prebende non sint, nec esse debent inferioris fructus, redditus, & proventus, quā principaliter existentes, quare cum in dicta ecclesia sint prebende maioris fructus, mediocres, & minoris, queritur in qua quantitate iste noua prebende creari debeant. Tercio principaliter queritur, an per dominos consules, vel saltem vna cum episcopo in creatione talium prebendarum ordinatione prebendarum ipsarum apponi possint onera certa, seu obseruationes, seu qualitates in assumendis, & promouendis ad dictos canonicatus, & prebendas, & que, ut puta, q̄ assumendi sint sacerdotes, vel q̄ infra terminum promoueri teneantur, vel q̄ residere, & continuam residentiam facere, vel talem missam tali tempore celebrare teneantur, & similia. Et nunquid illis facientibus possit ordinari per dominum episcopum cum capitulo, & consulis, vel saltem cum consulis capitulo recusante, q̄ talia non seruantes moueantur, & q̄ non facientes incurrant penam amissionis fructuum, prebendarum, & aliorum emolumentorum, vel q̄ saltem eis possint subtrahi dicti redditus, vel pars dictarum prebendarū per dictos consules. Quarto principaliter queritur, cum ita sit, q̄ tales prebende fuerint ordinatae, erecte, & create de reditibus, & bonis operarijs, & per consequens deputatorum ad regimen dictę operarij, & sic consuli artis lana, & sic videantur ex dotatione acquirere ius patronatus, an dictum ius sic dicatur acquiri, & sic in creatione prefata possit ordinari per episcopum, & per prefatos consules, quod attenda dotatione prefata deinceps in futurum consules artis lana, qui pro tempore fuerint, sint patroni p̄dictarum prebendarum, ita q̄ illis prebendis vacantibus spectet presentatio ad ipsos consules, & ad dictum archiepiscopum confirmatio, & ita quod in confirmatione non habeat interuenire capitulum, &c.

CONSILIVM LVII.

1. Prelatus si in aliqua electione habeat tertiam partem, capitulum aliam tertiam, & aliqua vniuersitas aliam tertiam, tunc voces non iudicantur per capita.
2. Consensus capituli, & episcopi ubi requiritur, non coniunguntur, ut sufficiat habere maiorem partem.
3. Corpora plura quando simul coniunguntur, non ut facientia unum corpus, sed ut diuersa ad hoc, ut actus dicatur factus ab omnibus, seu maiori parte, oportet q̄ interueniat consensus cuiuslibet corporis.
4. Promittens artificem, intelligitur promittere de mediocri.
5. Rescriptum Papæ, in dubio trahitur ad ius commune.

Attingam pro clariori consultationis informatione quodlibet dubium de p̄ se. Et Primo, iuxta interrogationis ordinē primū aggrediar, in quo incidenter multa annexunt dubia, & primo arguit, q̄ archi-

episcopus, & capitulum sunt loco vnius, sic, vt hēant in hoc tū vnā vocē. Cōsules vero loco alterius, & sic habeant aliam vocē, ita q̄ oēs simul cōstituunt duas voces. hoc v̄ prima fronte probari in l. si. C. de impu. & alijs subſti. vbi h̄r, q̄ si testator ita instituit: Titius vna cū filijs suis, & Sēpronius mihi hēredes sunt. ex tali institutione patris cū filijs, q̄ simul coniungunt, & pene fm̄ naturā sunt eadē p̄sona, dēre h̄re dimidiā, & sic tū hēret Sēpronius solus quātum pater, & filij, q̄ simul fuerunt coniuncti. ita v̄ dicendum in p̄posito, cū eū ep̄s, & capitulum simul coniungant, v̄r, q̄ sint loco vnius tū. Consules vero q̄ p̄ se vocant, dēt esse loco alterius. ad idē l. Titius fundi. ff. de h̄re. insti. Scd̄o principl̄r facit, qd̄ no. Io. An. post Ho. in c. scriptum. de elec. t̄ vbi dicit, q̄ si in electione p̄latus aliq̄s hēat tertiam partē, capitulum aliam tertiam, aliqua alia vniuersitas aliam tertiam, tū hēt solus p̄latus, quantum hēt totū cap. vel alia vniuersitas, nec iudicant voces p̄ capita. ita in p̄posito, ex quo ep̄s, & capitulum simul cōiungunt, & et de iure faciunt vnum corpus, vt in c. nouit. & c. quanto. de his q̄ fi. a p̄l. licet plures sint numero q̄ ipsi consules: tantā vocē h̄nt simul, quāntā ipsi consules. Sed his non obſtātibus, q̄ vere non obſtant, p̄riam sn̄iam arbitror p̄ualere. i. q̄ oēs p̄dicti sint loco trium p̄sonarum, non obſtante, q̄ ep̄s, & capitulum iungant p̄ dictionē copulatiuam. & de hoc v̄ casus apertus in simili in l. si qs Titio. ff. de vsufr. accre. vbi patet, q̄ si testator ita dicit, Titio cum hēredibus meis, & Meuiō eandem rē relinquo. ex relicto fiunt tres partes, quarum vna dētur Titio, alia hēredibus testatoris, tertia Meuiō. & subijcitur ibi tex. non referre, an dicaſ, relinquo illi, & illi, & Meuiō, an illi, & illi cum Meuiō. sp. n. fiunt tres partes. Ecce ergo, q̄ dum coniungunt duo p̄ dictionem cum, vocant oēs æqualiter. facit l. Titij textores. & quod ibi no. ff. de leg. 1. fortius idē dicendum, cum coniungant p̄ dictionē &, nā h̄c dictio &, p̄ quā coniungunt hic ep̄s, & capitulum, facit vt vtrūq̄ copulatum venire principaliter, ita q̄ vnum nō pōt dici accessorium ad reliquum, vt est gl. in c. q̄relā. de simo. Idē sentit gl. ff. de iur. & fac. igno. sup. rub. Scd̄o ad idē v̄r tex. in l. si qs ita sti pulatus. ff. de ver. obl. vbi p̄bat, q̄ si duo in dispositione coniungunt p̄ dictionē &, oportet vt vtrūq̄ interuenire. Sed si ep̄s, & capitulum simul coniungant in vnā vocē, non verificaret dispō Papæ. finge. n. canonicos esse viginti, si ep̄s coniungit cū eis, essent 21. pone ēt, q̄ decē canonici, & ep̄s consentiunt p̄ vna parte, alij decē p̄ alia parte, nam fm̄ p̄riam sn̄iam illi vndecim repræsentabant oēs, an constituant maiorem partem oium. & sic non erit verū dicere, q̄ capitulum hic consenserit, put̄ requirit̄ ex forma mādāt, q̄a non est hic in aliqua parte capitulum, cum nō reperiat̄ maior pars capituli in aliqua parte, nā decē faciunt dimidium totius. Ad hoc c. 1. de his q̄ fi. a p̄l. & l. qd̄ maior. ff. ad mun. & bonus tex. in c. eccl̄a. de elec. vbi patet q̄ non est dare capitulum, nisi saltē deſ maior pars totius, & non maior pars cōparatione minoris. Itē pone aliū casum, retentis dictis terminis, q̄ ex viginti canonicis cōsentit 15. p̄ vna parte, archiepiscopus cū reliquis quinq̄ p̄ alia parte, fm̄ opinionē p̄riam illi 15. constituerunt, seu p̄ntauerunt totā illā vocē eis cōpetentem, & sic veniunt p̄ formam mādāt, cum non interuenierit hic consensus archiep̄i, qui tū dēt esse principalis in autorizando, vt patet ex forma mādāt. vt ergo ista absur-

ditates cessent, dicimus, qd ep̄s hēt consentire p se, capitulum p se, & consules p se, iuxta illud dictū Io. And. & Ho. in d. c. scriptū. qd bñ cōuenit in casu nostro. Tercio principr facit: ep̄s, & capitulū vocant hic p noīa appellatiua, & collectiua vnico respectu, non aut tanquā singuli, ergo ut satisfiat rescripto Papę, oportet, qd ep̄s consentiat, & capitulum p se, nā capitulum est corpus p se distinctum ab ep̄o, & adeo, qd appellōne capituli non venit ep̄s, ut patet ex diuersitate titulorum. Nā alius est titulus, de his q̄ si. a. p̄la. & maio. par. cap. & licet sicte cōstituant vnum corpus ut dictis c. nouit. & c. quanto. tñ ep̄s est caput, canonici membra, caput vero differt a membris. hanc snām firmavit gl. no. in cle. vt hī. de q̄ta. & qua. Quarto videmus, qd vbi ep̄i, & capituli requirūt cōsensum adinuicē non coniungunt, ut sufficiat hīe maiorē partē numero, sed oportet, qd ep̄s per se consentiat, & capitulum p se, ita ut saltē habeat cōsensum maioris partis capituli, vt le. & no. in c. vnico, ne sede vac. Et ibi bona gl. plene, & fideliter p Io. An. in c. a collatione. de ap. li. 6. Consuluit et Fed. consulo prius Io. An. ut ipse refert in consilijs suis, cons. i. plene p Cal. in c. postulati. de conc. p̄b. licet Ho. aliter ibi sentierit. Sed oēs moderniores ibi sequunt primū dictū, qd pcedit et cum ep̄i, & capituli cōsensum requirāt ex forma mādati, ut in casu nostro, de quo est gl. no. in c. si p te. de rescr. li. 6. Quinto pbat ex tenore rescripti p dicti. Nā si ep̄s, & capitulum cōstituerent vnā uocem, non distinguerent in fine rescripti, vbi dī notanter, qd non consentiente capitulo possēt ep̄s ordinare cū consulis, & c. unicus, & conformis dēt esse sensus cuiuslibet dispōis, nec dēt separari cauda a capite, ut alius sit sensus in prima parte, alius in scđa. Si. n. cōiūgerentur, sp̄ remaneret coniuncti. ad hoc bonus tex. cū gl. in c. maiores. de baptis. in ver. ceterum. iūcta gl. in ver. autoritas. & pcedentia capiunt intellectum a sequentibus. in l. si seruus plurium. & l. q. filiabus. ff. de le. i. Sex to & vltimo, dico qd in effectu non multum refert hoc dubiū discutere, qd ex forma mandati clare colligit, qd archiep̄i, & consuli cōsensum sp̄ requirūt, capituli aut p̄dictio nō nocet. hoc pbat sic. exclusio vnus alterius operat ingressum, ut in c. cū renuntiat. 32. q. 1. & l. cū p̄tor. in prin. ff. de iud. & 25. dif. qualis. de p̄sum. c. nonne. sicut in rescriptis dī, qd si capitulū voluerit cōsentire, aut interesse, aut p̄tradixerit, tunc ep̄s cū ipsis cōsulis possint, & valeant in fine capituli, & c. Ergo cū solū exclusit capitulū, vī aperte uoluisse, qd sine archiep̄i, & consuli cōsensu non possit illa creatio fieri. ad qd. n. exclusisset solū capitulū in casu p̄dōis, si idē esset p̄dicente archiep̄o, vel consulis. voluit ergo, ut in oī casu archiep̄s, & cōsules consentiant, & hoc vī con forme iuri cōi. Nā archiep̄s sine consulis non posset, cū cōsules hēant dare dotē, & sp̄alia sine tp̄alibus esse non pnt. i. q. 3. si q̄s obiecerit. nec consules sine archiep̄o, qd laici nō pnt cōstituire bñficia, sed hoc spectat ad ep̄m. i. 8. q. 1. qd. dam. de con. di. i. nemo. & c. postulasti. de iur. pa. capitulū aut in casu p̄dictionis recte excludit: qd sine iusta cā non pōt impedire ea q̄ iuste statuunt p ep̄m, ut no. Io. And. & Arch. in c. i. de cons. facit qd leg. & no. in c. i. 65. di. Ex p̄dictis conclusio, qd archiep̄s, capitulū, & consules faciunt tres voces. verū tñ p̄dictio capituli non hēt impedire actum siue noluerint interesse, siue p̄dixerint, siue noluerint cōsentire, cum hęc materia sit approbata p Papā, secus aut si p̄-

dicerent consules, seu maior pars ipsorū, vel archiep̄s. & loquor quantū ad ea q̄ continent in literis Ioānis, & p hęc remanēt decise multæ aliæ cōsultationes in primo dubio contentę. Et Primo illa, nunq d ep̄s cū capitulo sine consulis circa illā ordinationē & electionē, de qbus in literis Ioānis pnt pcedere. Et dicendū, qd nō, ut patuit ex p̄dictis. Itē scđo, qd si duo, vel tres ex consulis conuenirent: dico. n. non sufficere, qd consules vocant hic p noīa appellatiua, & collectiua. i. vt uniuersitas, & collegiū, non ut singuli. Non ergo pnt dici consules consentire, nisi maior pars ipsorū consentiat. d. l. qd maior. & c. ecclesia. & c. i. de his q̄ si. a. p̄la. & l. aliud. §. refert. ff. de re iur. p hoc bo. gl. in c. cū inter canonicos. de ele. & tex. in c. apostolica. §. 6. dist. Patet et decisio tertię consultationis, videlicet qd si cōsules cū capitulo, vel maiori parte capituli dissentiente ep̄o cōcordarent. dico. n. hoc nō sufficere, ut patet ex p̄dictis: qd archiep̄i, & consuli cōsensum tā ex forma mandati, qd de iure cōi necessario requirūt. Ad quartā consultationē utrū canonici, & capitulum sint uocandi, ita qd si non vocant, possint agere de cōtemptu, dico qd si nō vocent, actus nō teneret vigore literarū Papę: qd hęc ptās est data simul ep̄o, capitulo, & consulis. Si ergo capitulū non vocat, actus corrui ex defectu ptātis, & ex cōuentione formę mandati, ut in c. uenerabilis. de offi. dele. & c. cū dilectus. de rescr. & l. diligēter. ff. manda. vbi cūq; n. ptās dat tribus, qd duo faciunt alio irrequisito non tenet: qd exercitiū cōpetit eis p parte. de offi. deleg. c. uno delegatorū. & c. cām matrimonij. & no. in c. prudentia. eo. tit. vbi p gl. & Bar. in l. i. §. si plures. ff. de exer. facit c. si duo. de p̄cu. lib. 6. & qd legi. & no. in l. si in tres. ff. de arbi. & c. 2. eo. tit. lib. 6. Nec ob. c. sicut. de ele. ubi actus vī tenere non obstante contemptu aliquorum, licet possit agi de contemptu: qd dico, qd ibi nō peccat in forma, nec potentia, qm de iure potestas uniuersitatis est penes duas partes uniuersitatis. i. nulli. & l. plane. ff. qd cuiusq; vniuer. nom. & l. nominationum. de decre. ab ordi. fa. Sed in casu nostro deficit ptās, qd dat his oībus simul. Item committit p̄ formā rescripti: dico tñ, qd ipsorum p̄dictio non uiciat, ut patet ex rescripto. vocat. n. capitulum, qd forte bñ consulendo poterit alios retrahere ab ipsorū opinione, sicut legi, & no. in c. cum in veteri. de ele. in c. cum olim. de arbi. in d. c. 2. eo. ti. li. 6. Patet insup decisio vltimę consultationis. i. primi dubij p̄dicti; dico. n. qd p̄dictio capituli non hēt obstare ordinationi archiep̄i, & consuli in his q̄ continent in literis, p p̄dicta. Et ad p̄dicta addo tex. no. in c. pastoralis. de rescr. & qd ibi no. t vbi patet, qd qñ iungunt plura corpora simul, non ut facientia vnum corpus, sed ut diuersa, ad hoc, ut actus dicat factus ab oībus, seu a maiori parte, oportet qd interueniat cōsensu cuiuslibet corporis: p qd dico non sufficere, qd ep̄s cum aliqbus consulis faciat maiorē partem, ut dicat factum a consulis, & ab ep̄o, seu archiep̄o, sed oportet, qd ep̄s consentiat per se, & maior pars oīum consulum p se, & idē dicendum in capitulo eo casu: qd eorum cōsensum distribuere, & p hoc solutum remanet primū dubiū cum oībus suis accessorij. Nunc rñdeo ad p̄ria. s. in principio formata, & primo ad l. si. C. de impu. patet rñsio p no. ibi p gl. i. Bart. in d. l. si q̄s Titio. Ad dictum Ho. & Io. And. in c. rescriptum. dico, qd pcedit qñ certum est, qd aliq simul iungit hūt certam partem in electione. Sed in casu nostro

ex

ex quo oēs vocant equaliter p noīa appellatiua, quodlibet corpus hēt p se tertiā partem dispōne actus, & sic in casu nostro pōt obseruari, qd ibi notat, saluo qñ dī de capitulo: qd illius p̄dictio non obstat, sed aliorū sic ex sp̄ali forma rescripti, ut patet ex p̄dictis. Nec ob. si dicere, qd dicti cōsules nō vocant ad creationē, & institutionē p̄bendarū, vt principales, sed potius tāquā potestates habētes ad cōsensum, ut colligi vī ex principio rescripti, vbi dī, qd ep̄s & capitulū vna cū consulis. & c. Ita. n. sunt diuersa in se, qd tres hēant insimul actū explicare, vel duo de cōsensu tertij: nā primo casu oēs sūt authores in facto, scđo casu sunt tñ dō, & tertius p̄stat cōsensum, ut legi. & no. in c. i. ne sede vac. li. 6. dico. n. hoc esse falsum. §. qd cōsules nō vocent ut principales. Nā si bñ pōderent verba rescripti, actus iurationis, & instōis referē ad oēs pariter, ut patet ibi, quoties eis videbit de nouo creare. Itē & clarius in fine rescripti: vbi dī, qd capitulo nolēte cōsentire, seu interesse, ep̄s cū ipsis consulis pōt, & valet oī iure creare canonicos & c. Et si in creatione, & instōne sunt principales in hoc casu, ex quo actus dispōis pariter referē ad oēs, tñ est dicere, ille & ille, quantū ille cū illo. & iste est p̄prius casus d. l. si q̄s Titio. Nā relictū referebat ad oēs equaliter, ideo dictio, cū, cōiungit principaliter, & hoc est, qd voluit Fed. d. cons. i. Venio nunc ad fm dubiū principale, videlicet cū antiquę p̄bendę reperiunt disparis valoris & puentus, & nouę iuxta formam rescripti nō dēant esse minoris valoris, quā antiquę, & qualiter cōformabunt antiquis, vī primo, qd nouę debeāt fieri ad instar mediocriū: media. n. in dubio vī auctor cōsiderasse, arg. in l. legato gñaliter. ff. de leg. i. qd sub hac sp̄e reperit varietas, ut nō summa, aut uilis, sed mediocris. t Itē si dī, si p̄misi tibi artificē, non intelligit de summo, nec prorsus indocto, sed mediocri, vt l. sciendū. §. itē sciendū. ff. de ædil. edi. Item multa sunt in iure q̄ in dubio eligūt mediā viā, in c. q̄renti. de off. dele. & 45. dist. disciplina, de rest. spo. literas. iuxta illud, Maior. n. medijs gratia rebus inest. de hoc medio expectado multa allegant in c. sciētes. de censu. Sed his non obstantibus aliud puto in casu nostro, p tex. notabilē in c. cū olim. de consue. vbi notat p̄bat, qd ubi aliqd est sciendū ad instar alterius, si illud est diuersum, eligūt id qd est magis rōnabile, & iuri cōi cōsonas, & alterimius p̄iudicans. & hoc no. ibi clarius Ant. de But. vñ in casu nostro dico qd dēt fieri nouę ad instar illarū antiquarū, qd magis sunt rōnabiles, & iuri cōi cōformes, siue sint pinguires, siue mediocres, siue infimę: qd in dubio vī Papa cogitasse de p̄bendis rōnabilibus, arbitrās qd in tā famoso, & florenti capitulo, & in vrbe dērent esse p̄bendę fm iuris cōis dispōnem. t Nā rescriptum Papę debet retrahi in dubio ad ius cōe, et si oporteret clausulas rescripti transportare, ne aliqd absurdum sequat, ut pbat in c. cum cām de rescrip. Et p hoc rescriptum Gregorij, qd mandauit p̄bendas creare in eo valore, qd canonici instituendi possent decenter viuere, & iura ep̄alia p̄soluere. & p hoc facit, qd no. gl. in c. i. 21. q. 1. & melius in p̄bendis facit tex. i. 2. q. 1. §. si. alias. n. sequi posset absurdum: pone. n. qd mediocres p̄p guer ras, vel negligentia canonicorū sint adeo diminutę, qd non sufficiant ad pcurandū singulos canonicos, dicemusne Papā de illis intellexisse? certe minime, ar. c. i. de conc. p̄b. in c. nemo. de conse. di. i. & c. ad audientiam. el. i. de eccl. q̄difi. & hęc de scđo principali dubio.

Venio ad tertiū q̄situm, videlicet an dicti cōsules p se, vel saltē vna cū ep̄o possint statuere circa nouas p̄bendas nouiter in eis instituēdas & c. vī qd sic. primo ex rescripto Gregorij, qd vī eis indulgere saltē, ut ep̄s faciat cū consuli cōsensu. Itē p quandā consequentiā vī hoc idē licere ex rescripto Ioānis: qd cui concedit aliqd, vī cōcessum oē id, sine quo primum cōmode exerceri non pōt. l. ad rē mobilē. & l. ad legatū. ff. de p̄cu. & c. prudentia. & c. p̄terea. de offi. dele. & cui cōcedit principale, accessorij cōcessum esse vī, ar. c. ex parte. el. 2. de deci. facit regula, accessorij. de re. li. 6. Sed instō, & creatio canonicorū, & p̄bendarū nō pōt cōmode fieri sine ordinatione, & instōne eorū, qd dēt facere instituendi. arg. in c. significantibus. de p̄b. Ergo data consulis, & ep̄o ptate creandi, vī data ptas ordinandi: qnimo vī, qd ex iure patronatus pnt consules p se statuere: qd in traditione rei p̄pria, pnt apponere onus, in c. de monachis. de p̄b. no. gl. in c. gñale. de ele. li. 6. & in c. cum Bertoldus. de re iudi. Sed ego arbitror, qd consules, nec p se, nec cum ep̄o simul pnt hoc constituere, ita ut ipsi dicantur authores in illis ordinationibus, & statutis. moueor principr, qd iure cōi non licet laicis et in traditione rerum suarum, quas faciunt ecclesijs apponere cōditiones, seu modos spirituales. ita eleganter ponit Inn. in c. qm. ne p̄la. vices suas. quia non licet laicis de spiritualibus statuere etiam circa dotem, quam dant ecclesię. i. o. q. 1. c. decernimus. de cons. ecclesia S. Marię. & 96. dif. bene quidem. Sed circa temporalia bene possunt a principio aliquod pactum apponere, sic debent intelligi superius allegata in prima parte. Sed remedium est, ut archiepiscopus ista statuta confirmet ad petitionem consulum, quod facere potest etiam recedendo a dispositione iuris cōis. hoc probat tex. no. in c. cum dilectus. de consue. ibi, ad petitionem patronorum, & c. Ad idē, quod no. Doct. in c. ad audientiam. de cle. non refi. vbi dicunt Hofst. & Io. And. qd potest fieri constitutio p̄ non residentes, etiam si in ecclesia sit consuetudo in p̄rium, dummodo fiat principaliter ad utilitatem ecclesię, quod est notandum. facit quod no. in c. cum omnes. de cons. ibi enim fuit reprobata illa constitutio p̄ antiquam cōsuetudinem, quia ex radice vitij p̄cesserit, & non erat omnibus communis, ut ibi no. Nam episcopus potest statuere adiuvando ius commune per appositionem penę, ut no. gl. in cle. ne Romani. de ele. plene per Io. And. in c. si. de offi. archi. & debet hoc facere episcopus ad petitionē patronorum, ex quo statuta sunt honesta, ut p̄batur in d. c. cum dilectus. facit c. p̄terea. 2. de iurē. pa. & debet in hoc episcopus requirere consilium sui capituli. de his q̄ si. a. p̄el. c. nouit. & c. quanto. illorum tñ p̄dictio non ob. ex quo statuta sunt alias rōnabilia. Sed haberi debent pro consentientibus, ut no. Io. An. & Arch. in c. i. de cons. li. 6. non ob. allegata pro parte consulum in principio dubij. Nam rescriptum Gregorij, non permittebat hoc consulis, sed operarijs. dispositio autem non extenditur de persona ad personam. de priui. c. sane. & 7. q. 1. petijli. sicut nec de casu ad casum. in c. tua. de p̄b. li. 6. Et licet pariter concessisset consulis, satis tñ est, qd eis concessit, ut no. in si mili. in d. c. tua. Consules enim non procedunt virtute rescripti Gregorij, sed Ioānis. Non ob. qd dixi de rescripto Ioānis, ut veniat illa ptas p quandā consequentiā: qd nego, qd sine nouis statutis nequeat fieri creatio

tio p̄bendarū, & nouorū canonicorū: possunt. n. relin-
qui dispoitioni iuris. vt no. in c. susceptū. de rescri. lib.
6. Itē cū simus in materia dispēabili, & restringibili. s.
vt laici disponant de spūalibus, debemus facere strictis-
simā interpretationem: nō solū, vt non veniat specificē
nō cōcessa, sed et, vt nō veniat ea, q̄ ex p̄prio verborū
significatu possint cōprehēdi, vt notāter legi, & no. in
c. qd̄ dilecto. de cōsan. & affi. & in c. 1. & 2. de fil. pres-
by. lib. 6. per Io. An. in regula, odia. de reg. iur. lib. 6. in
mercu. & c. olim. de ver. sig. p̄ Bar. in l. beneficiū. ff. de
const. prin. & hoc de tertio. Postremo, condescēdo ad
quartū dubiū, in effectu continēs, an p̄sentatio canoni-
corū instituendorū ad nouas p̄bendas p̄tineat ad cōsu-
les, ex quo p̄bendæ fuerūt dotatae de bonis operarię, q̄
bus dicti cōsules p̄sunt. Videſ primo, q̄ sic: q̄ a ius patro-
natus cōpetit ex dotatione. 1. 6. q. 7. p̄iā mētis. & qd̄ ibi
no. in c. filijs. & c. decernimus. ea. cau. & q. cū multis si-
milibus. qd̄ p̄cedit etiā in dotatione p̄bendarū creatā-
rū in eccl̄a collegiata, vt no. Inn. & clarius Io. And. in
c. nobis. p̄al. licet gl. aliud dixerit, & minus bene, in c.
5. eo. ti. Nec placet d. Host. in d. c. postulatī. vbi dicit, q̄
deputatio ad p̄bendas cōpetit patrono in eccl̄a colle-
giata, si patronus illā specialiter sibi reseruauerit, aliās
secus. Et sic voluit limitare gl. in d. c. postulatī. Sed il-
lud dictū nullo iure p̄bat. nā iura ḡnāliter in creatio-
ne quorūcūq; beneficiorū referūt ius patroni p̄sen-
tandi: dumq; patronus specificē ius nō mutet, vt in c. si-
gnificauit. de test. 1. 6. q. 7. c. filijs. & c. p̄iā mētis. c.
decernimus. cū multis simili. facit, qd̄ no. gl. in c. si q̄s
basilicā. de cōse. dist. 1. tūc dicit Io. An. in regula, quod
alicui ḡose. de reg. iur. lib. 6. in mercu. q̄ ep̄s non fun-
dat hodie intētionē de iure cōi super libera collatione
beneficiorū, sed tū sup̄ institutione: q̄a eccl̄a nō na-
scunt, sed p̄sumunt h̄re patronū, ad quē p̄tineat p̄senta-
tio p̄ iura ḡnālita superius allegata. Ab ista tū ḡnālita iu-
riū dispositione solū reperit excepta electio p̄lati in
collegiata eccl̄a, & de canonicis nihil dī, ut d. c. nobis.
Ergo p̄bendæ remanēt sub dispositione ḡnālita, ar. in l. p̄-
cipimus. in fi. C. de ap. & in l. cōmodissime. ff. de lib. &
post. & in c. susceptū, de rescri. lib. 6. l. cū p̄tor. ff. de iud.
& c. qualis. 2. 5. dist. Et sic placet simpliciter mihi d. In-
no. & Io. An. in d. c. nobis. Sed in p̄riū, q̄ ad dictos cōsu-
les nō possit p̄tinere p̄ntatio, p̄bo sic. Operaria, seu fa-
brica eccl̄a nō est corpus uerū, sed fictū: nec h̄et in se
collegiū, sed sunt q̄dā redditus deputati ad fabricam
eccl̄a, & p̄ cōsequēs sunt ipsius eccl̄a. Nā si dono, vel
relinquo fabricæ, seu operarię alicuius eccl̄a, dono,
vel relinquo ipsi eccl̄a: unde dñiū acquirīt eccl̄e, cu-
ius cōmodū relictū, seu donatū cōcernit. non. n. refert
cū quo testator loquat, sed inspici dēt in quē dispōnis
cōmodū trāsferē, vt l. cū pater. §. donationis. ff. de lega.
2. & l. 2. §. bīduū. ff. q̄n̄ appel. sit. & 2. q. 1. bīduū. Non. n.
pōt fabrica, cū sint q̄dā redditus eius h̄re dñiū aliorū
redditū: nec. n. cōcernit vtilitas, sed ipsius eccl̄e. facit
l. collegiū. C. de h̄ar. instit. & q̄ deputata ad vsū fabri-
cæ, sint in dñio eccl̄a, satis colligit p̄ rōnem p̄dictā. &
10. q. 3. imo. & 12. q. 2. quatuor. & c. concessis. cū si ius
aut patronatus acquirīt ei, ex cuius bonis res p̄cessit,
non aut illi q̄ fuit author dotationis. vñ si ex bonis ali-
cuius eccl̄a constituit, & dotat alia eccl̄a, ius patrona-
tus acquirīt eccl̄e p̄ncipali, vt p̄bat in c. apostolicos.
in fi. cōiuncta gl. 2. 2. q. 2. & c. ad audientia. el. 2. de eccl̄e.
iur. i. Ideo in p̄nti art. hāc ipsam veritatē esse arbitror,

vt distinguamus sic, q̄ aut dñiū operarię remanet pe-
nes cōe, donec expēdat in ipsam fabricā, forte ex ordi-
natione sic facta a principio, cū bona donēt operarię,
ita, q̄ libera bonorū dispō p̄tinet ad cōe Florentiā: &
tūc p̄cedūt primę allegationes, vt inde patronatus ac-
quirat cōitati, ex cuius bonis p̄cessit dos dictarū p̄ben-
darū, & p̄ cōsequēs p̄sentatio pertinebit ad cōsules, ex
quo libera administratio iuriū operarię cōcessa est a
cōitate ipsis cōsulis, aut dñiū illorū bonorū perti-
net ad eccl̄am, vt q̄a pure bona fuerunt data ep̄o, tunc
ipsa eccl̄a habebit ius patronatus illarū p̄bendarū, vt
in d. c. apostolicos in fi. iuncta gl. facit, quod notatur in
c. vnico. de iure patro. lib. 6. & c. quia clerici. eo. ti. No-
mine autem eccl̄e hoc casu veniet ep̄s cū capitulo:
quia ep̄s est in eccl̄a. de testa. requisisti, arg. 7. q. 1. c.
scire debemus. Et hoc casu, p̄cedunt allegata in secun-
da parte, & per hoc sit satis factum omnibus dubijs. Et
qui aliter scripsit, cōsiderauit subtilitates p̄dictas, & c.

CONSILIVM LVIII.

Decima pradias cui debeantur ecclesia baptismali, aut pa-
rochiali, & per totum consilium.
Obuentionum, & prouentuum appellatione veniunt omnes de-
cima, & quicquid prouenire potest.

IN quæstione, quæ vertit inter ple-
banum sancti Iusti,
Vulteranæ diocesis ex vna parte & hoīes
cōis Antipani, & cōis p̄sonatus eiusdē diē-
cesis ex alia parte sup̄ decimis p̄dialibus pueniē: ibus
ex p̄dijs sitis infra parochiā eccl̄a S. Bartholomæi, exi-
stentē j. limites plebanij S. Iusti, ad q̄. y. dē plebē paro-
chiani eccl̄a S. Bartholomæi, dūtaxat h̄nt recursū p̄p
baptismatis sac̄um: reliqua vero sacramenta recipiūt
in eccl̄a S. Bartholomæi. illud de iure q̄rit, tan decimę
p̄diales debeant eccl̄e baptismali, q̄ vñ mater aliarum
capellarū, an eccl̄e parochiali, vbi p̄dia sita sunt, &
vbi hoīes p̄cipiūt alia sacramēta. & hoc p̄fecto dubiū
nō est in iure parū, cū iura varie in hoc casu loquāt:
nā Doct. in varias, & diuersas inclinauerūt sn̄as, & vt
liqueat q̄stionis difficultas, allegabo Primo ad partes.
Secūdo, ponā opiniones quas in n̄ro casu reperio. Ter-
tio, cōcludā quid mihi in iure consonū vñ. qd̄ debeant
plebanij S. Iusti, q̄ est baptismalis, vñ Primo tex. aper-
tus in c. de decim. 1. 6. q. 1. vbi dī, q̄ oībus maioribus
visum fuit, decimas dandas plebibus tū, vbi sacrosan-
cta baptismata dātur. Ad idē c. statuimus. & c. in sacris.
eadē eausa, & quēstio. vbi habetur, quod excōicandus
est, q̄ p̄ter ep̄i conscientia extra baptismalē eccl̄iā
decimas soluerit. Idē videtur velle tex. 1. 3. q. 1. c. eccl̄e-
sijs. §. in diocesi. Secundo principaliter facit tex. in ca.
ex transmissa. de p̄scrip. iuncta glo. pen. vbi patet, q̄
matrix eccl̄e. s. baptismalis vendicat sibi omnes de-
cimas ab hominibus capellarū exclusis clericis capel-
larū ipsarū. Tertio facit fm̄ vnum intellectum, quē po-
nit ibi glo. c. ad audientiam. de eccl̄a. edifica. el. 1. vbi pa-
tet, q̄ licet capella, p̄pter hominū necessitatē construa-
tur infra limites alicuius parochiæ, tū antiqua eccl̄a
remanet mater, & debet sibi aliquis honor a capellis,
ne p̄diales decimæ eidē subtrahant. Idē ergo dicendū
in casu n̄ro, nam istæ capellæ fuerūt ex postfacto adifi-
cata intra plebanatū S. Iusti, quare illa plebs remansit paro-

parochialis in multis iuribus. & p̄ hoc vlt. faciūt. c. ec-
clesiæ. & c. quicquē. 1. 6. q. 1. vbi dī, q̄ p̄p eccl̄as noui-
ter edificatas nō dēt antiquæ suis iuribus, maxime de
cimis priuari. Quarto negari non pōt, q̄n eccl̄a baptis-
malis sit eccl̄a parochialis hoīum capellarū, cū ali-
ter eis suo iure administrare nō possēt hoc sac̄um ba-
ptismatis. qd̄ est p̄ncipale, & fundamētū aliorum sa-
c̄orū. in c. si. de p̄s. nō bapti. quare absurdū vñ nō p̄-
seruare ius parochiale. Satis. n. est, q̄ capellæ h̄eant de
cimās p̄sonales, & alia iura parochialia: nā solæ ple-
bes habebant antiquitus oīa iura parochialia: sed p̄p
hoīum excrecentiā fuerūt postmodū cōstructæ capel-
læ, & parochiæ eis assignatæ, plebes tū remāserunt pa-
rochiales saltē in sacramēto baptismatis. vnde tū rōne
huius sacramēti, tū q̄a p̄p nouas nō dēt p̄sūs priuari
iure eorū, tū vt euitēt enormitas p̄iudicij, debemus di-
cere, vt saltē decimę p̄diales eis remāserint, vt innuere
vñ illi canones. 1. 6. q. 1. & c. quicquē. Ad p̄riam partē,
q̄ debeant eccl̄e S. Bartholomæi, q̄ est parochialis
illorū de Antipano, adducunt multa iura, q̄ dicūt ad ec-
clesiā parochiā, vbi p̄dia sita sunt, decimas p̄diales
p̄tinere, vt in c. qm̄. c. cū cōtingat. & in c. cū in tua diē-
cesi. de deci. & vñ tex. satis ap̄tus in c. ad decimas. d̄ res.
spo. li. 6. Sc̄to principaliter adduco bonū tex. in c. pa-
storalis. de his q̄ fi. a p̄la. vbi dī q̄ auctoritate diēce-
sani fuerunt parochiæ limitatæ, quatenus singulorum
parochialium prouentus in vsus eccl̄e cedēt, & sti-
pendia ministrorum & c. Ecce ergo, q̄ oēs redditus ex
spūalib. puenientes intra parochiam alicuius eccl̄e,
cedunt illi eccl̄e, ergo & decimæ p̄diales de p̄dijs
sitis in parochia, cū sint redditus spūales. de p̄scr. c. cam
q̄. Tertio vñ p̄bari nō cauillādo literā. in c. ad audien-
tiā. el. 1. de eccl̄. adifi. aliter inducēdo, quā. 3. ibi. n. p̄p
nimiā distantia eccl̄a parochialis fuit edificata capel-
la. j. limites parochiæ, fuitq; ibi certa villa parochiæ
assignata, & decreuit Papa, q̄ oēs obuentiones, & p̄-
uentus illius villæ cederēt ad sustentationē rectoris ibi-
dē instituendi. dictum est aut, t̄p̄ appellōne obuētiō-
nū, & pueniūt veniunt oēs decimæ, & q̄cqd̄ eccl̄a le-
gitimē puenire possit, ut in c. transmissa. & c. cum in-
ter. de ver. sig. & c. dilecto. c. cū inter. iuncta gl. in d. c.
ad audientia. & c. non solū. Si ergo Papa ibi solenniter
decreuit, ita dicendū est iuris esse in consimili casu &
in dubio ita factū fuisse ab initio, vt in c. cōsanguinei.
de re iudi. Quarto adduco bonū tex. in c. si. de iure pat.
vbi p̄bat decimas p̄diales dēri illi eccl̄e in cuius paro-
chia sita sunt p̄dia, et si p̄diorū dñi alibi habiter, & nul-
lum sac̄m percipiāt ab eccl̄a parochiali. fortius ergo
ibi dēntur cum dñi p̄diorum, vt est in casu nostro, ha-
bitāt, seu coloni sunt parochiani eccl̄a p̄dialis, veluti
est eccl̄a sancti Bartholomæi in casu n̄ro. Quinto ar-
guīt sic, ex quo eccl̄a sancti Bartholomæi est parochia-
lis, habēs parochiā limitatā, & distinctā ab eccl̄a ple-
banij sancti Iusti, ergo dēt h̄re oīa iura parochialia,
vt de paroch. quasi p̄ totū. & 3. q. 1. c. 1. Sed decimæ sūt
de iure parochiales: q̄a ex quo p̄dia sunt in terra paro-
chiali, de iure cōi decimę p̄tinet ad eccl̄am parochia-
lē, vt i. c. si. de paroch. & d. c. ad decimas. de rest. spo. li.
6. His argumētis p̄iis interfērā opiniones quas in ma-
teria reperio. quarū prima opi. h̄et q̄ stādū est in hoc
cōsuetudini, vtrū dēant eccl̄a baptismali, aut capellę,
p̄ c. ad apostolicę. de deci. & hoc voluit ibi Ir. n. gl. in
c. cū cōtingat. e. ti. & Ray. in sum. e. ti. & ab hac opi. ne

mo discrepat. Nā ex consuetudine, seu p̄scriptione p̄t
deberi illi eccl̄e, q̄ nullū ius habet in illis, vt in c. cū
contingat. & in c. cū in tua. de deci. Sc̄da opi. q̄ cessan-
te consuetudine debeant eccl̄e baptismali, h̄nc opin.
tenet gl. in d. c. cū contingat. & in c. statuimus. 1. 6. q. 1.
Inn. in d. c. ad apostolicę. Tan. in c. nūtius. & Io. An. fe-
quīt in Spe. eo. tit. §. 2. post princ. dī tñ, q̄ in trib. casib.
p̄nt deberi capellæ. Primus, cū habeat id consuetudo,
vt s. dixi. Secundus, q̄n in limitatione nouę capellę, cū
aliter a tabus puideri non posset, ep̄s de sui capituli cō-
sēsu assignauit ipsi nouæ capellæ decimas p̄diales, seu
limitationes suę parochię. facit d. c. statuimus. & quod
no. in d. c. ad audientia. & c. p̄stitutus. de reli. dom. alias
nisi expresse assignasset, nō venirēt p̄diales fm̄ eū, per
d. c. quicquē. & c. eccl̄e. Tertius est, q̄n in aliquo
magno territorio erant quāplures eccl̄e, & nullæ ba-
ptismales, & de nouo vna illarū in plebania, & baptis-
malē erigit, vel de nouo vna plebania cōstituit illic cū
baptismo: tunc. n. cessant rōnes superius inductæ in ple-
bania, imo resoluunt p̄ capellis fm̄ eū, & ponderanda
sunt bene h̄c iura dicta: q̄a vñ limitare opi. suam, vt
p̄cedat q̄n certū est capellā fuisse edificatā j. limites
plebis, quasi tūc non dēat eccl̄a antiqua ita enormiter
laxā ex p̄structione nouæ eccl̄e. Tertia opi. q̄ p̄dia-
les dēant eccl̄e p̄diali, & in cuius parochia sita sunt
p̄dia, licet non sit baptismalis. Hāc opin. tenet Arch.
in c. 1. 13. q. 1. dicens hoc p̄bari in d. c. ad decimas. per
qd̄ dicit hāc concertationē sopitā, & refert hoc ipsum
tenere Laur. Vinc. Goff. Ber. & Phi. in c. si. de paroch. &
gl. i. d. c. 1. 13. q. 1. & c. ad apostolicę. de deci. & Ros. &
Io. de Deo, q̄ ita no. in summa sua. de deci. §. sed q̄bus.
dicens q̄ canones p̄riū innuentes loquunt fm̄ antiqua
tpa, sed hodie fm̄ Ros. dandæ sunt eccl̄e parochiali
de iure cōi, et si nō sit baptismalis, ad hoc 1. 3. q. 1. in fi.
& facit. ff. de mun. & hon. le. 1. & 2. Hanc et sn̄iam ap-
probant Hug. & Lau. dicit Arch. vbi supra eā et appro-
bare Ray. put no. in summa sua, de deci. in prin. & tenet
et Host. in c. cū hoīes. de deci. & in summa eiusdē titu-
li, §. cui dandū. & nouissime p̄ Ioan. And. late p̄sequit,
& tenet Cald. eius filius adoptiuus, fundās se multū su-
per d. c. ad audientia. inducēdo, vt s. nec obstat graui-
tas p̄iudicij super quo multū se fundat Io. An. alias in-
telligendū est hanc capellā p̄epum de cōsensu capitu-
li sui requisiti, cui pōt p̄iudicari, fuisse constructā, nec
aliter fieri pōt, & debet. ad hoc faciunt not. in c. consti-
tutus. de reli. dom. Itē fm̄ eū salua reuerentia Io. And.
qui nititur r̄ndere ad d. c. ad decimas. super quo se fun-
dat Arch. non est per eū sufficienter r̄nsūm: quia licet
illa eccl̄a S. Nicolai q̄ agebat, nō esset plebs, vt dicit
Io. And. tñ tex. principaliter ibi se fundat, quod decimę
proueniebant ex p̄re dijs q̄ fuerunt ibi petita, & infra
alienam parochiam constituta. Et per hoc ibi infertur,
quod ad illam eccl̄iam illæ decimæ pertinebant. Et
sic aperte innuit, quod p̄diales debentur eccl̄e,
intra cuius parochiā p̄dia sita sunt. si p̄dia de q̄b. nūc
quæritur sunt intra parochiā S. Bartholomæi, ergo illi
debentur. Hanc insuper opin. cōiter secuti sunt Moder-
niores, & p̄cipue Ant. de But. in d. c. cum contingat.
concordando opiniones, dicit, q̄ aut noua parochia
non habet speciales limites, & tunc omnes sunt in con-
cordia, quod p̄diales debentur eccl̄e baptismali:
quia proueniunt intra parochiam suam. Et hoc te-
net specificē Ioan. Calder. & hoc casu procedunt ca-
nones

nones antiq̄ pferentes baptisinalē capellā. aut sunt capellę assignati spāles, & distincti limites, & tūc aut necessitas impellit, q̄ baptisinalis nō sufficit p̄p̄ amplitudine parochiæ, & oēs obuentiones dēnt assignari ipsi capellę ex mādato iuris, ut in d. c. ad audientia. Nec tūc dī inferri p̄iudiciū antiquę eccl̄e, ex quo ius non p̄cipit, & in dubio p̄sumendū est, ipsum hoc mandatū iuris fuisse secutū. Et ad iura p̄ria r̄ndet, q̄ intelligi dēnt, q̄ aut sine magna necessitate capella constructa est, aut est dubiū q̄ fuerit antiquior parochialis, uel baptisimalis. & in dubio dicit eas dandas eccl̄e parochiali, p̄ d. c. cū contingat. & c. ad decimas. Cessat. n. tūc rō c. q. cunq; & c. eccl̄e. i. 6. q. 1. Et hanc opin. puto verissimā, & inferi ad claram decisionē q̄onis nostrę. dico. n. q̄ ex duplici capite dēt ista eccl̄a sancti Bartholomęi obtinere. Primo, q̄ hēt parochiā certā, & limitatā, & p̄sumendū est, q̄ fuerit ex necessitate f̄m iuris dispōnē edificata, cū multū distet ab eccl̄e plebania sancti Iusti, & sic q̄ ep̄s a principio adiudicauerit oēs obuentiones illius parochiæ, sequēdo dispōnem iuris, de qua in d. c. ad audientia. Itē ex alio capite leuiori, q̄ a nō apparet in plebania sancti Iusti, q̄ sit antiquior quā eccl̄a sancti Bartholomęi, ergo hēt fundatā intētiōē de iure cōi, ex quo p̄dia reperiunt in sua parochia. & hoc casu cessant oēs rōnes Io. An. nec ipse tenet hoc casu p̄rium, cū non posset dici, q̄ cū graui p̄iudicio plebis nō debuit capella edificari, cū non appareat postmodū fuisse edificatā. Esto tñ, q̄ appareat, nihilominus sibi dērent, ex quo parochia sibi fuit decreta, nec appareat de p̄dictione alicuius. hęc oīa satis clare vīr p̄bari p̄ ea q̄ allegauit in sc̄da parte. Nunc restat r̄ndere ad p̄ria in prima parte fundata. Et Primo ad c. de decimis. & c. statuimus. & c. in sacris. i. 6. q. 1. r̄ndeo dupliciter. Primo, q̄ loquuntur de decimis sitis intra parochiā plebis: q̄a in multis partibus non sunt alię eccl̄e parochiales p̄ter plebes. qđ hoc sit verū, aperte p̄bo p̄dictum c. in sacris. ubi dī, q̄ populi p̄cipiebāt in eccl̄a baptisimali oīa sacra, & sic innuit secus esse si fuerint p̄dia extra parochiam plebis. Scđo p̄nt intelligi qñ sola plebs hēt parochiā, capellā vero sine limitibus hēt curā certarū psonarū, & sic ēt p̄nt intelligi c. ex transmissa. de p̄scr. vt clare innuit ex illo tex. Ad tertium argm̄ de c. ad audientia. dico satis. s. r̄sum. nā potius facit p̄ opinionē p̄ria, q̄a Papa mandauit sibi assignari obuentionem & puentus parochiæ ipsi capellę, vt s. dixi. In sc̄da parte argumentorū ad c. eccl̄e. & c. q. cunq; patet ex p̄dictis duplex r̄nsio. Primo p̄nt intelligi qñ constat, q̄ capellę fuerint postmodū edificatę intra limites plebanie, nec ipsis capellis fuerint certę parochiæ assignatę. Scđo, q̄ p̄cedunt qñ edificant nouę capellę non ex necessitate populi, sed ex sola voluntate. tūc em̄ non dēnt antiquę eccl̄e p̄uari iustitijs suis p̄p̄ uiter edificata, secus aut qñ ex necessitate populi, ut p̄bat in d. c. ad audientiam. Ad quartū, & vltimū argm̄, dico, q̄ p̄supposito, q̄ plebania sit in aliqua parochia li hoīum habitantiū in capellis saltē rōne baptismatis, tñ redditus puenientes intra parochiā saltem capellę, deputant a iure ipsi capellę, ut d. c. ad audientia. nec p̄diales dēntur rōne factorum. reseruāt tñ eccl̄e baptismali q̄dam honor f̄m impositionem in principio factam, vel loci consuetudinem, iuxta ea q̄ not. in d. c. ad audientia. Non aut dēnt subtrahi redditus decimales, ut ibi, & maxime p̄cedunt p̄dicta in casu nostro, in quo

non apparet, ut p̄dixi, q̄ eccl̄a sit antiquior. Concludo ergo, q̄ de iure cōi decimę p̄diales de q̄bus q̄rit, debent de iure, salua consuetudine in p̄rium, eccl̄e sancti Bartholomęi, & non plebanie sancti Iusti, & c.

CONSILIVM. LIX.

- 1 Testator si dicat extraneo, voluntatem meam committo dispositioni tue, videtur illum instituisse heredem, ut distribuat hereditatem ad pias causas.
- 2 Substitutio in dubio potius debet interpretari, ut sit directa, quam fideicommissaria.
- 3 Trebellianica cessat in legatis ad pias causas.
- 4 Executor proprie est, qui exercet officium executionis.

Iso testō quondam Colini mei amici de Campagnatico comitatus Senarū, in quo inter cetera erat posthumus institutus sic disposuit. Item voluit, iussit, & mādauit, q̄ si dicti posthumus, posthuma, uel posthumi unus, vna, vel plures, filius, filia, vel filij, hāeres, seu hāeres. s. instituti non nascunt, vel nascerent, & ad lucem non peruenerint, seu in pupillari ætate morerent, q̄ tunc, & eo casu adueniente tali condōne oīa sua bona, & res, mobilia, & immobilia, & actiones dent, & cōcedant, & distribuant p̄ infra scriptos eius commissarios pauperibus Christi amore Dei, & locis pijs, et p̄ remedio peccatorum suorum in fabricatione piorum locorum, faciendo capellas, adaptando ostia, testā, & muros eccl̄iarum, put, & sicut infra scriptis eius fideicommissarijs videbit, & placebit & c. demum mortuo testatore uxor ipsius peperit filiā q̄ in pupillari ætate decebat. Querit nunc de tribus. Primo, nunq̄d mater dictę pupillę possit petere legitimam iure naturę cōpetentem matri ex bonis filiorū, & q̄d de Trebellianica. Scđo, nunq̄d ep̄s loci possit. j. annum se impedire de executione illius testī. Tertio, an post annum deuoluat executione ad dñm ep̄m in non executis p̄ fideicommissarios. Circa primum vī, q̄ mater posset detrahere legitimā suam: q̄a mater succedit filiæ ab intestato. C. ad Tertu. p̄ totum, nec ēt expresse p̄t p̄ filios priuari, sicut nec ipsa filios. in Auth. vt cum de ap. cog. s. aliud quoq; capitulum. Idem dicendum vī de Trebellianica, nam dicta substitō ad pias cās videtur fuisse fideicommissaria, cum nō fuerit verbis directis facta, sed obliquis, ut patet ibi, dent, & distribuant, & c. iux. no. i. l. uerbis ciuilibus, & in l. Centurio. ff. de vul. & pup. c. si pater. de testa. li. 6. Ergo filiā in restōne p̄ctis pijs locis, seu ad pias causas cesset Falcidia, vt in Auth. si p̄r. C. ad l. Fal. non tñ Trebellianica, vt no. gl. in d. c. si pater. & cum filia non esset pure rogata restituere, sed in euentum condōnis. s. si moreret in pupillari ætate, potuit legitime detrahere duas quartas, unam debitam iure naturę, aliam ex Trebelliano, iuxta ea q̄ hñr, & no. in c. Ray. & c. Raynaldus. de testa. no. gl. in l. Papinianus. s. meminisse. ff. de inoff. test. facit quod leg. & no. in l. quamquam. C. ad l. Falc. Sed his non obstantibus, dico, q̄ in casu nostro mater nil p̄t de iure sibi uendicare, qm̄ substitutio facta impuberi fuit directa pupillaris. hoc patet ex eo, q̄a a nemine istī fideicommissarij capiunt hereditatem, sed a seipso. & ad illa uerba, dent, & distribuantur, & c. subintelligunt ista uerba. f. fideicommissarij accipiāt, vendant, & c. vt in Auth. de ecc. ti. s. si q̄s aut. facit qđ leg. & no. in l. alio. de ali. & cib. leg. late disputat in terminis

terminis nostris, & sequit Bar. in l. ceturio. in repet. ff. de vul. & pup. & in l. fundi Trebatiani. ff. de vusu. leg. & ibi refert quatuor uicibus sic cōsultuisse. p̄ hoc facit c. cum tibi. de test. ubi vī casus, quasi f̄m cōem lecturam. ibi. n. patet, q̄ si testator dixit ad extraneum, voluntatem meam cōmitto dispositioni tue, vī illum instituisse heredē, vt distribuat hereditatē ad pias cās, ita dicendum in casu nostro, q̄ isti fideicommissarij sunt hāeres, & directo substituti pupillo ad pias cās. & maxime indicāt illa uerba, oīa bona sua, & c. & sic vocauit istos fideicommissarios ad oīa sua bona. facit, qđ leg. & no. in l. q̄dam testō. ff. de vul. & pup. j. Item in dubio sp̄ debemus interpretari, ut substitō sit potius directa, quā fideicommissaria, maxime qñ ad pias cās est facta substitutio, ut in c. i. de test. li. 6. Hoc p̄supposito tanquam verissimo inferē, q̄ mater nil petere p̄t. Nā licet filius ex p̄sona sua non possit excludere matrē, vt s. dixi, pater tñ testando p̄ filio p̄t. nā illud testm̄ est paternū, vel potius pars paterni, & hoc clarissime decisum est in d. c. si pater. & vī ēt fuisse de iure f̄orum, vt in l. Papinianus. s. meminisse. de inoff. testa. per hoc ēt cessat Trebellianica, q̄ non hēt locū in directa substitōne. d. c. si pater. Item ex alio capite non hēt hic locum Trebellianica, q̄a ad pias cās Trebellianica cessat, sicut Falcidia, ut est hodie cōis Doc. sn̄a, ut h̄r p̄ Moderniores in c. Raynaldus. de testa. p̄ Bar. in l. Marcellus. ff. ad Trebel. ubi r̄ndi ad gl. d. c. i. quam s. allegauit in p̄rium per Bal. in l. id qđ pauperib. C. de ep̄s. & cle. vī expressum in Auth. de eccl. ut. s. si aut hāeres. & l. si q̄s ad declinandā. C. de ep̄s. & cle. & sic pluries p̄ uiros p̄stantissimos vidi consultum. & p̄ hoc patet r̄nsio ad oīa p̄ria superius formata. Venio ad f̄m dubiū, nunq̄d loci ep̄s possit se intra annū de executione impedire, vel aliq̄d de dicta hereditate petere. Et Primo dico, q̄ in p̄senti nihil p̄t petere: q̄a ep̄s nō capit quartam, nisi de relictis factis pauperibus, vel ad pias causas, ut in c. requisisti. de test. iūcta gl. in c. 2. de sep̄. in l. nulli. & l. si q̄s ad declinandā. C. de ep̄s. & cle. rō patet ex his q̄ no. in c. off. cij. d. tes. si isti fideicommissarij aliqua tribuerint eccl̄ijs, vel pijs locis poterit ep̄s ab illis locis pijs petere quartā si hoc hēt consuetudo: q̄a vīr hęc bona capere ab ipso testatore, cū ipse dicat hoc facere p̄ suos fideicommissarios, ar. c. sane. de of. del. & c. si apostolice. de p̄b. li. 6. nisi det in aliquam cām priuilegiatam p̄ fabrica, vel alijs concernentibus p̄petuum cultū diuinū, ut puta, q̄ in eccl̄a cōstruatur una capella, uel altare, uel p̄ benda, vel q̄d simile. Ex his. n. non detrahatur quarta, vt le. & no. in c. si. de test. dico ēt, q̄ intra annū non p̄t ep̄s se impedire circa executionē illorū bonorū: quia illa nō sunt male ablata, & incerta. & sic cessant no. in c. 2. de test. li. 6. & c. cū sit nimis. de Iude. si sint bona illius testatoris q̄ uoluit p̄ aīa sua, & remedio suorū peccatorū illa distribui in pias cās, put uidebitur, & placebit suis fideicommissarijs, & sic p̄ eos, non p̄ ep̄s dēt fieri executio, ut in c. tua. & in c. Ioannes. de test. & d. l. si q̄s ad declinandā. & l. nulli. verū tñ p̄t ep̄s interponere partes suas, ut uniuersa f̄m defuncti utilitatem p̄cedant, ut d. c. tua. & c. Ioannes. in Auth. de ecc. ti. s. si q̄s aut edificatōne. & hoc de scđo. Venio ad tertiu, nunquid post lapsum anni supplere possit in nō executis p̄ fideicommissarios. dico, sic conclusue: q̄a de iure cōi post lapsum anni p̄tās exequendi deuoluitur ad ep̄m, vt in c. nos q̄dem & c. si hāeres. de test. & in Auth. de

ecc. tit. s. si q̄s aut edificatōne. verū tñ iste annus non currit nisi a die monitionis, ut expresse colligitur in d. c. nos. & tenent ibi cōiter Doc. & clarius colligitur in Auth. hoc amplius. C. de fideic. & in corpore vñ sumit. tenet Fede. conf. i. 2. 4. Dico ēt istū annū non currere nisi si negligentibus, ut expresse colligitur ex d. c. nos quidē. in verbo, neglexerit. Et sentit ibi Ho. & clarius Fed. in loco p̄all. Sentit ēt Bar. in d. Auth. hoc amplius, & vī tex. iuncta gl. no. Inst. de Auth. tu. s. itē. in uerbo, distulerit. facit ēt, qđ no. in c. quā sit. de ele. li. 6. in uerbo, distulerit. Si. n. impediūtur exeq̄ intra annū ex cā legitima, certe p̄tās nō deuoluitur ad ep̄m q̄a non ualent agere, nō currit tps. in c. q̄a diuersitate. de conc. p̄ab. & in l. 5. maiores. C. de inoff. test. Idē dicere, si cōmode nō possent: q̄a id dicimur posse, q̄ cōmode possumus, vt in l. nepos Proculo. ff. de verb. sig. 2. 2. q. 2. faciat hō. Verū tñ ep̄s solent h̄re statuta, q̄bus cauet, ut annus iste currat habentibus exeq̄ a die mortis testatoris, & sic expectata aliqua monitione, q̄ ualeat, ut sentit Fed. in loco p̄alle. Nā p̄nt ep̄s facere statuta adiuuante iure cōi, ut in c. 2. de const. li. 6. ubi no. gl. in cle. ne Romani. de ele. plenius p̄ Io. An. in c. si. de off. archi. Sed dico illud statutū vendicare sibi locū in meris executoribus, non aut in istis commissarijs, de q̄bus hic: q̄a isti nō dār meri executores, cū habeant eligere, & discernere in quā cām, & qualiter illa bona sunt distribuenda. j. Executor est. n. p̄prie q̄ exercet nudū offm̄ executionis, ut si testator mandasset, q̄ darēt cētū tali eccl̄e, arg. in l. executorem. C. de execu. rei iud. not. dicit Bar. in l. cum q̄dam. ff. de leg. 2. oportet ergo, q̄ prius admoneant, nisi statutum etiam de istis habentibus eligere disponeret, vnde inspicienda sunt uerba statuti.

CONSILIVM LX.

- 1 Mandatarius seu fideiussor potest agere contra mandatorem, nedum pro sorte principali, quando pro eo soluit, sed etiam ad damna, & interesse.
- 2 Fideiussor pro usuris soluendis ex simplici pacto potest soluere.
- 3 Fideiussor tenetur proponere exceptiones sibi, vel principali competentes, quando potest.
- 4 Debitores ciuitatis si soluunt tyranno etiā simplici eius mandato liberantur a ciuitate.
- 5 Vocans aliquem ad bellum iustum, tenetur illi actione mandati, ad omniū damnorum reformationem.

Quoniam satis abunde excellētē Doctorē do. Antoniu, primo cōsulentē, materia discussa est, quorundā additione ultra p̄dicta, q̄ uisa sunt mihi clarissime in hac materia cōcludere, cōtētus existā. Et Primo p̄ faciliore cōclusionē p̄mitto, q̄ dictus Ioannes vere, & ciuilitē, & naturaliter fuit obligatus dicto Comiti Rolādo, ex fideiussione p̄ eū facta, cū in carceribus positus ei scripsit, vt pro eo fideiuberet, ac ēt post relaxationē approbauerit, & de nouo p̄miserit ipsum Comitē Rolandū, ab ipsa p̄missione cōseruare indemnē. Nā in carceribus positus dum nō efficiat seruus, sicut iste Ioannes non erat, iux. no. in l. hostes. ff. de capti. & postli. reuer. maxime p̄ Bar. & Inn. in c. olim. i. de rest. spo. p̄t p̄curatorē p̄stituere, alteri se obligare, quā de tinēt, maxime p̄ ipsius liberatione, vt no. p̄bat in l. me tū. s. sed licet. ff. qđ met. cau. & l. Papinianus exuli. ff. de mi. no. Inn. in c. cū locū. de sp̄o. & Bar. i. l. q̄ i carcerē. ff. qđ met. cau. Scđo p̄mitto, q̄ mādatarī, seu fideiussor

potest agere p̄ mandatorē, nedum p̄ sorte principali, q̄n p̄ eo soluit, sed et ad damna, & interesse, ut p̄bat in c. puenit. & c. constitutus de fideiussoribus. & in l. inter cās. §. im pēdia. & l. mutuū. in fi. ff. manda. q̄nimo vult Inn. in c. sicut. 2. de iureiur. q̄ et ad damna que passus fuit casu fortuito, si verisimiliter credebant acciderē, p̄t agere p̄ mandatorē, & sequit̄ Io. An. in reg. accessorium. de reg. iur. li. 6. in mercu. Tertio p̄mitto, q̄ regulariter oēs exceptiones competentes principali, cōpetunt fideiussori, & tenet̄ illas opponere, quas si p̄termittat, sciēs illas debitori cōpetere si soluat, nō hēt mandati actionē tanquā soluat odio ipsius debitoris: nā licet excuset̄ ignorantia facti, non tñ ignorantia iuris. hęc p̄bat in l. oēs exceptiones. ff. de exce. in l. si fideiussor. ff. man. Quarto p̄supposito, qd̄ fideiussor fecit q̄cqd̄ potuit, nec p̄ eo delicit, q̄n exceptiones reo, vel sibi cōpetētes admittant, sed fuit cōpulsus ad solucdū sine culpa sua. Et si p̄ iniuriā superiorū hoc acciderit, p̄t nihilominus agere p̄ mandatorē. hoc p̄bat fm̄ literā a p̄rio sensu in d. l. exceptiones. & sequit̄ ibi Bar. Io. An. in d. reg. damnū. ego induco tex. apertissimū iuncta gl. in verbo, iudiciū. in l. nā & seruus. ff. de neg. gest. His aut̄ p̄suppositis dico, q̄ multiplici ex cā dictus comes Rolandus hēt regressum p̄ dictum Ioannē, tam p̄ sorte soluta, quā et p̄ damni interesse. Et Primo, q̄ a p̄ eo soluit, mandato p̄cedente, & occasione moræ dicti Ioānis passus fuit illa damna, ut in iuribus superius allegatis. Non ob. si dicat, q̄ debuit pponere exceptiones cōpetentes principali, maxime cū principalis eum certiorauerit, & sic non poterat p̄tendere ignorantia. d. l. si fideiussor. Ad hoc. n. rñdeo multipliciter et p̄supposito, q̄ illi q̄ fecerunt p̄testationē fuissent ueri p̄curatores, et p̄supposita illarū exceptionū iustitia, & ueritate. dico. n. q̄ fideiussor non tenet cū suo aliquali pudore exceptiones pponere, licet de uigore & subtilitate iuris posset pponere. de hoc est tex. ualde notabilis in l. q̄ntus. ff. man. ubi dī, q̄ fideiussor p̄ uisuris soluendis ex simplici pacto p̄t soluere, nec tenet̄ excipere, q̄ non interuenit stipulatio ex fictione nudi pacti notet̄ apud hoīes de facto, q̄a non tenet̄ consulere alteri. f. principali cum suo pudore, ut ibi notanter dī. Ita ad p̄positum cum iste Comes p̄misset soluere illi Sēpronio et eo tpe quo erat rebellis ecc̄l̄e, inhonestum videbat̄ tanto uiro allegare religionē, uel aliam exceptionē, q̄ apertissime nō concludebat iniustitiā petentis, cū ex hoc soleat diminui fides, & opi. dñorū apud suos, & alienos, maxime q̄a inhonestum vī reprobare mores, quos añ approbauerat. 3. 2. q. 5. horrendus. & in l. creditores. ff. de priui. credi. no. Bar. in l. si. C. de spon. & in c. quemadmodū. de iureiur. Scđo, quemadmodū non tenet̄ fideiussor exceptiones pponere cū aliquali pudore facti, d. l. q̄ntus. ita & fortius nec cū magno rerū suarū periculo. Erat. n. ille Sēpronius longe eo potentior, ut exitus edocuit. vñ ex denegatione fortis, & p̄positione illarū turpiū exceptionū nō immerito poterat iuste timere sui status interitū, vel bonorū suorū seu maioris partis iacturā. Excusat̄ ergo si isto timore ductus illas nō p̄posuit, ut optime p̄bat in l. nouissime. ff. qd̄ cū fal. tu. auth. metus. n. oīum bonorū, uel maioris partis excusat, ut in c. abbas. q̄ metus cau. & c. frequēs. de rest. spo. li. 6. Tertio p̄bat apertissime alia rōne. f. fideiussor tenetur pponere exceptiones sibi, uel principali cōpetentes q̄n p̄t, ut q̄a est corā iudice cō-

petenti, sed ubi non p̄t p̄ potentiā aduersarij, cui non valet cōmode resistere, non tenet̄: q̄nimo si soluit, hēt regressum p̄ principalem, hoc p̄bat apertissime in d. l. nā & Seruius. iuncta gl. in verbo, iudiciū. ff. de neg. ge. Nā illi de q̄bus illi p̄miserūt in carceribus suo detentori, & sic cōpetebat eis exceptio p̄ l. p. ff. qd̄ me. cau. q̄n illi erant serui, & sic nō poterat obligari ciuilit̄, & tñ q̄a de facto nō p̄fuisset eis illa exceptio, si eā p̄posuissent, hēt regressum p̄ tertiū, p̄ quo soluerunt. q̄a eis nō fuit imputandū, ut ibi dī. & licet p̄ iniuriā eis factā illud contingerit, tñ, ut ibi dicit gl. quā singul. no. ibi Bar. q̄a illa iniuria cōtingit facto illius principalis, q̄a nō fuit reuersus, nō imputabit̄ eis. vñ agūt ad damnū p̄ principalem, ita punctualiter accidit in casu nostro. Nā iste Comes Rolandus nō hēbat iudicē cōpetentē, saltē de facili p̄ illū Semproniu, nec p̄ fuisset sibi illa exceptiones, q̄nimo Semproniu puocasset ad deteriora p̄ eū. & sic merito tacuit, et si fuisset verā. d. l. nā & Seruius. & 1. 1. q. 3. c. q̄n. nec d. Rolandus sponte soluit: imo expectauit inuasionē & desolationē aliquorū bonorū suorū, & sepe requisit̄ dictū Ioannē dictus Comes Rolādus de iure, & de facto releuare ab illo periculo, & non dimittere diu illū obligatū ibi illa fideiussione, ut in c. si. de fideiuss. & l. si. p̄ eo. C. man. vñ saltē ex hac mora, q̄a diu cessauit illū liberare a sua fideiussione, tenet̄ illū releuare ab oī damno, & interesse: q̄a q̄cqd̄ puenit ex mora sua, sibi dēt imputari. l. necessario. ff. de peri. & cō. rei ven. & d. c. puenit. & c. dilecta. de fo. cōp. maxime, cū damnū fuerit in inflicto odio ipsius Ioānis, & sic dēt retorqueri, ut notanter dī in l. si merces. §. culpa. ff. loc. Quarto optime faciūt no. p̄ Bar. in trac. de tyrā. ubi inter cetera dicit, q̄ si debitorē ciuitatis soluunt tyrāno, et simplici eius p̄conio liberant a ciuitate, q̄a iusto timore ducti soluerūt tyrāno, nec p̄babiliter poterat excipere sine magno periculo, & maxime cū illud p̄ceptū fieret odio ciuitatis. & ad hoc alle. d. l. nouissime l. Paulo Callimacho. ff. de le. 3. cū multis si. Ita i. p̄posito excusat̄ dñs Comes Rolādus fideiussor si exceptionib. et ueris non p̄positis soluit. potius. n. uoluit sine periculo cōsulere, & relinquere onus repetendi Ioāni principali. facit qd̄ no. i. simili Io. An. in d. reg. dānū. in merc. in fideiussore q̄ soluit usuras indebitas. Si ergo tyrāno, q̄ nullū ius hēt, iuste soluit instate timore, ita et ille Sēpronius, et si fuisset rebellis ecc̄l̄e. Nā ut de hareticis dicit Augustinus, nonnullos sustinemus, quos inuiti toleramus. 23. q. 1. q. 1. q. 2. q. 3. q. 4. q. 5. q. 6. q. 7. q. 8. q. 9. q. 10. q. 11. q. 12. q. 13. q. 14. q. 15. q. 16. q. 17. q. 18. q. 19. q. 20. q. 21. q. 22. q. 23. q. 24. q. 25. q. 26. q. 27. q. 28. q. 29. q. 30. q. 31. q. 32. q. 33. q. 34. q. 35. q. 36. q. 37. q. 38. q. 39. q. 40. q. 41. q. 42. q. 43. q. 44. q. 45. q. 46. q. 47. q. 48. q. 49. q. 50. q. 51. q. 52. q. 53. q. 54. q. 55. q. 56. q. 57. q. 58. q. 59. q. 60. q. 61. q. 62. q. 63. q. 64. q. 65. q. 66. q. 67. q. 68. q. 69. q. 70. q. 71. q. 72. q. 73. q. 74. q. 75. q. 76. q. 77. q. 78. q. 79. q. 80. q. 81. q. 82. q. 83. q. 84. q. 85. q. 86. q. 87. q. 88. q. 89. q. 90. q. 91. q. 92. q. 93. q. 94. q. 95. q. 96. q. 97. q. 98. q. 99. q. 100. Itē respectu dānorū apertissime facit dictū Inn. in d. c. sicut. & j. ubi dicit, q̄ uocās aliquē ad bellū iustū tenet̄ illi actione mādātī, ad oīum dānorū reformationē, licet iniusta dāna fuerit passus. q̄a hoc est de natura mādātī, et si p̄ casum fortuitū dāna illa cōtingūt: dummodo uerisimiliter ille casus fortuitus poterat acciderē. Ita dī cēdū est hic, cū occasione mādātī fuerit iste passus dānū et si iniuste, dēt tñ hīe regressum p̄ mādatorē. Nec ob. si dicat, q̄ erat excōicatus: q̄a insequutus fuit Cardinalē hostiliter. Pōt. n. ad hoc multipliciter rñderi. Et primo, q̄ p̄ utilitate nostra maxime ut euitemus dānū, & strages hoīum possumus excōicatos nō uitare, saltē in simplici canōne, ut erat in casu nostro respectu momentaneæ solōnis, ut vī p̄bari singulariter in c. si uere. de sen. exc. Et sentit̄ ibi Inn. in prin. vñ ne ille Sēpronius inuaderet totā terrā dicti Comitis Rolandi, sicut inceperat, iustē potuit illi solutionem facere. Item solutio

lutio nō sit hominib. suis, sed suo familiari q̄ licite cōicatur dño suo excōicato. in c. q̄ multos. 1. 1. q. 3. Itē, ut videor p̄cipere, ille Cardinalis nō erat de obediētia Ioānis, sicut erat ipse Sēpronius, & sic ad eū nō gaudebat priuilegio cardinalatus. ar. c. licet. de elec. & 23. di. in noīe dñi. Insuper excōicato fm̄ multos licite soluit de bitū, ut uoluit Inn. in c. veritatis. de dolo & cōtu. & gl. Io. 15. q. 6. nos sanctorū. & Archi. ibi. vnde licet aliqui cōtra: tñ habito respectu, q̄ p̄dictus est dubius, & periculū erat in mora, licite soluitur. d. c. si uere. Nā excōicatio dēt nocere ipsi excōicato, & nō tertio, in sui odiū subtrahitur cōio, & nō tertij. vnde ne ex hoc sequeret̄ deuastatio territorij ipsius Comitis Rolandi iuste soluit, et p̄supposito, q̄ uere fuisset excōmunicatus, & etiā hareticus. Si enim permittitur cōmunio excōicati ad ipsius alimoniam ne pereat. d. c. qui multos. in fi. fortius in fauorem subditorum dicti Comitis Rolandi, ne ex inuisione Sempronij potentissime perirent.

CONSILIVM LXI.

- 1 Sententia si sit lata inter presentes presumitur, q̄ iudex habuerit iurisdictionem ex quo transiit in rem iudicatam.
- 2 Legatus etiam de latere, non potest tollere ius alteri quaesitū.
- 3 Princeps solus potest tollere ius alteri quaesitū.
- 4 Possessio iurisdictionis acquiritur per unicum actum, qui non solet de gratia concedi.
- 5 Marchia Anconitana spectat in spiritualibus, & temporalibus ad ecclesiam.
- 6 Factum antiquum nō dicitur ante lapsum 20. annorum, quo ad impugnandam sententiam de nullitate.
- 7 Scientia possessoris acquiritur in acquisitione iurium incorporalium.

IN causa, & quaestione, que ad praesens ueritatē mōtis Sanctae Mariae in Caxiano ex vna parte, & cōitatē, seu vniuersitatē Mōtisfani ex alia parte, prouincię Marchiæ Anconitanę, sup nullitate sententię late p̄ dños Bartholomęū de Cremona, & Antoniū de Ciualis de Trideto legū Doctores, tñ cōmissarios magnifici, & potentis uiri dñi Pādolphi de Malatestis, cū et sup quibuscūq̄ finibus ipsarū cōitatū, ut clarissime cōstat ex actis corā varijs iudicibus in hac cā habitis: attingā succinctē quadam principaliter in materia: q̄n non habui tēpus oīa acta transcurrendi p̄ p̄sentantiā consiliū petentis. p̄supponē mihi in facto oīa uera esse, q̄ narratur in cōsilio excellētissimi Doctoris dñi Matthęi de Felicianis. Et primo uidet̄, q̄ dicta cōitas Mōtisfani foueat iustissimam cām, cū p̄ eo lata fuit sentētia p̄ dictos cōmissarios, iā sunt anni 15. a qua licet fuerit p̄ alterā partē appellatū, nō tñ fuit tpe debito p̄sequutū, & sic sn̄a remāsit ualida, & trāsiit in rē iudi. ut in c. personas. & c. si Romana. & c. oblatē. cū multis si. de app. quā facit ius inter partes, et si in se cōtineret iniustitiā, ut l. res iudicata. ff. de reg. iur. & l. ingenuū. ff. de sta. ho. & c. cū inter. de re iudi. & c. qd̄ ad cōsultationē. eo. tit. & in auth. ei q̄ appellat. C. de tēp. ap. & in cle. sicut appellatō. de ap. Non obstat defectus iurisdictionis allegatus in delegatē, quo ad cōitatē mōtis sanctae Mariae, ad hoc em̄ multiplicit̄ respōdet̄. Primo, per no. & singulare dictū Inn. in c. cū in iure. de off. dele. & sentit̄ Io. Cal. in c. q̄n cōtra de prob. dicit. n. Inno. f. q̄ ubi sn̄a lata fuit inter p̄sentes, p̄sumit̄, q̄ iudex habuerit iurisdictionē, ex

quo trāsiit in rē iudicatā, vnde opponētī defectū iurisdictionis incūbit onus pbandi. & idē dixerūt multi, si fuit lata in absēntē cōtumaciter, maxime q̄a factū ē antiquū, ut no. in d. iuribus. maxime p̄ Moderniores. & iure hoc facit. l. Pōponius. §. rōnē. ff. de p̄cu. & qd̄ no. gl. in c. 1. de ele. lib. 6. Patet. n. q̄ post litē cōtest. nō opponit̄ defectū mādātī, quo ad hoc, ut p̄curator habeat docere de mādato, cū altera pars uisa sit in eū cōsentire. Itē & fortius dicēdū in eo, q̄ nō appellauit a iudice, vel appellauit, & nō fuit p̄secutus, & maxime cū factū sit hic satis antiquū. poterat em̄ hīe magnificus dñs Pādolphi iurisdōnē delegatam, vel forte sua fuit progata, & sic in dubio p̄sumēdū, postq̄ trāsiit in rē iudicatā, ut in iuribus p̄allegatis. Scđo arguit a sufficiētī partiū enumeratione, aut dictus dñs de Malatestis habebat iurisdictionē in dicto castro mōtis S. Marię, aut nullā: primo casu, valet in dubio illa sn̄a, quia delegatus fungitur vice delegātis, ut in c. sanē q̄a nos. de of. & pot. iud. deleg. 3. q̄ nō potuit gubernator Marchiæ cām de nouo cōmittere: q̄a f̄ legatus cōfir. c. si. de cōfir. vti. & immutare iuris ordinem, ut dicit gl. post Spec. in c. si. de häre. lib. 6. f̄ Solius. n. principis est tollere ius alteri q̄sūt, iux. no. in c. cōstitutus. de relig. domi. & in regula, indultū a iure. de reg. iur. in 6. & 25. q. 2. in summa. Si uero dictus dñs nō habebat iurisdictionē, dicēdū uidetur, q̄ litigando corā suis delegatis deputatis in hac cā, progauerūt isti de mōte S. Marię iurisdictionē istius dñi de Malatestis, nō dico delegatorū suorū, sicut quidā inconsiderate in hac cā allegauerūt. Non. n. hic cadit illa indagatio, an delegati iurisdictionē possit progari, tñ. n. habet locū illa indagatio, q̄n delegatus uult cognoscere ultra comprehendē in rescripto, iux. no. in c. cū olim. el. 1. & c. P. & G. & c. de causis. de of. dele. Sed ex quo in casu nō isti delegati cognouerūt tñ de cā, & inter p̄sonas, de quibus in cōmissione eis facta, frustra indagať, an iurisdictionē delegata possit progari: q̄a isti commissarij gerebāt p̄ oīa uices illius dñi de Malatestis, ut in iurib. superius alleg. & sic potius dī prorogata iurisdictionē illius dñi, q̄ cū alias ordinarius esset, iure potuit sua iurisdictionē progari, & ipse uirtute progationis cām cōmittere, ut in l. 1. ff. de iudi. & l. 2. C. de iur. om. iud. & l. ex cōsensu. C. de epi. aud. & c. signifi casti. cū ibi no. de fo. com. Nā, progata iurisdō est illius nature, cuius est ipsa principalis, ut no. in c. P. & G. & patet in d. l. 2. vnde sicut poterat cōmittere suā iurisdictionē. l. vnica. C. q̄ p̄ sua iuriscita & progatam. in progatione uero iurisdōnis, saltē ordinarię, sufficit tacitus cōsensus partiū. ar. in l. 1. C. de iur. om. iud. & l. 2. ff. de iud. no. Bar. in l. 1. ff. e. ti. & Inn. in c. ad petitionē. de accu. in prin. sed notoriū erat ipsis cōitatib. q̄ eorū syndici litigabāt corā delegatis ipsius dñi, ergo sufficere debebat ipsarū cōitatū tacitus cōsensus, & sic tolli uidet̄ multa p̄ aliquos allegata, pōderates syndici mōtis S. Marię nō habuisse mādātū ad progandū iurisdictionē: q̄a nō syndici, sed ipsae cōitates uidet̄ progasse, patiētes illos syndicos litigare corā illis. de hoc tex. notabilis iuncta gl. in d. c. cū olim. aut cessante prorogatione, oportet dicere, q̄ iste dñs de Malatestis acquisiuit iurisdictionē iure p̄prio, exercēdo in istā cōitatē istū actū iurisdōnalē. Nā delegare cām est iurisdōnis. l. imperiū. ff. de iur. om. iud. in fi.

no. gl. in c. si a subdelegato. de of. deleg. lib. 6. Per vni-
cū aut actū, q. nō solet de grā concedi, acquiri iurisdic-
tionis possessio, vt no. Inn. in c. cū ecclesia Sutrina. de
cau. poss. & pp. & in c. bonæ. el. 2. de postu. pla. & in c.
dilectus. de cap. mona. & Bar. in l. i. §. hoc interdicto. ff.
de itin. act. q. pri. rōne cuius valē ea, q. possessor exer-
cet, vt no. Doc. post Inn. i. c. cū dilectus. de reli. do. & c.
olim. 2. de rest. spo. facit c. cōsultationib. de iurep. & c.
qrelā. de elec. Tertio facit principl. qd no. gl. i. c. signi-
ficasti. de fo. cōp. q. dicit, q. litigās scienter corā iudice
nō suo, licet nō potuisset progare iurisdictionē illius,
vt in clerico respectu laici, nō tñ pōt p snām venire,
saltē, vt pactum fecit acceptilatio inutilis. ff. de pac. si
vn. §. pen. & ff. de accep. l. si acceptilatum. facit l. 2. C.
cōia vtriusq. iudi. vbi vbi notū ē, q. magnificus & potens dñs Carolus
de Malatestis tpe illius snā exercebat oīmodā iurisdic-
tōne in dicto castro mōtis S. Mariæ, q. ē cōmisit cām in
gñe dño Bartholomæo vni ex dictis cōmissarijs. Et sic
saltē ex isto capite dēt valere snā, et p supposito, q. di-
ctus Carolus nō habuisset ibidē de iure iurisdicōne. Nā
rōne publicē utilitatis ex quo reputat tanq. dñs, pbanē
valere p eū gesta. l. Barbarius. ff. de of. p. r. & 2. q. 6. c.
anteriorū. §. ita tñ. Quinto, dñs Pandolphus erat, & est
dñs Mōtisfani. Sed in iudicio finitū regūdorū vterq. est
actor & reus, vt in c. ex literis. de p. ba. & ff. fam. erci. l.
inter cohæredes. §. q. familiæ erci. cū dñs ergo potuit di-
ctus dñs cām cōmittere, quatenus lis mouebat p subdi-
tū suū: q. actor sequit forū rei. de fo. cōp. c. cū sit gñā-
le. Sed his nō obstantibus pñā snām arbitror pualere,
& dico illā snām multiplici rōne esse nullam. Primo,
q. fuit lata ab eo, seu autoritate illius, de quo noto-
riē cōstat, nō habuisse iurisdicōne in hac cā. Tota em
pūincia Marchiæ Anconitanæ, spectat in spiritualib.
& tpalibus ad iurisdicōnem ecclē, vt pbatur in extraua-
gāti Ioānis 22. q. incipit, dierū crescēte malitia, vbi di-
cit, Romana ecclā hodie de pñti exercet oīmodā iur-
isdicōnem. Nō potuit ergo dñs Pandolphus hāc cām il-
lis Doctoribus delegare. Nemo. n. dat, qd nō hēt. l. tra-
ditio. ff. de acq. rer. do. & c. Daybertū. i. q. 7. & c. quod
aut. de iurepat. quare snā ab istis tanq. iurisdicōne carē
tibus lata, viribus nō subsistit. C. si a nō cōp. iud. p totū.
& c. at si clerici. de iud. & c. vnico. de of. deleg. quare
desertione appellationis nō obstatē pōt dicta cōitas S.
Mariæ agere de nullitate, vt est tex. in l. si expressim. ff.
de app. & tex. iūcta gl. in c. licet. de sen. excom. lib. 6. p
Doct. in cle. s. p. de app. Ad pñdicta facit gl. multū no-
tabilis in c. cū iure. de of. dele. q. dicit quē dēre cōser-
uare instrū potestati iudicis: q. alias p sententia nō
psumit, & ibidē hoc latius. Secundo, dicta snā est nul-
la, q. alter ex cōpromissarijs cōmisit causā cognitio-
nē suo cōdelegato, qd facere nō poterat, cū esset dele-
gatus nō a principe, vt in c. cū cām. de appel. & l. a iudi-
ce. C. de iud. licet. n. delegatus a principe inferiori, pos-
sit subdelegare articulū non iurisdicōnalem, iux. notab.
dictū Inn. in c. cū Bertoldus. de re iud. p quo facit tex.
fm vnū intellectū. Et idē sentit gl. no. iuris ciuilib. Au-
th. de defen. ciu. ppe finē. art. tñ iurisdicōnālē cōmittere
nō pōt, vt in pñallegatis iuribus. Nec ob. si dicat, q.
cōmisit vices suas collegæ, eadē ratio, phibitionis est
in collega, q. in extraneo, & iura loquunt in hac mate-
ria indistincte. p hoc facit gl. in c. is cui. de of. dele. lib.
6. & d. c. cū cām. perinde ergo est ac si dñs Bartholo-

mæus solus pcessisset: quo casu indubitātū est, nō vale-
re pcessum corā vno ex duobus delegatis agitātū, vt i.
c. cām matrimonij. & in c. vno delegatorū. de offi. del.
Tertio corrui dicta snā ex defectu ordinis iudiciarij:
q. a dicit litē nō fuisse contestatā. Itē dñs de Malatestis
cū recognoscat superiorē, nō potuit cām cōmittere
simpliciter, & de plano sine strepitu, & figura iudicij,
& sic tollere iuris solēnitates, q. a hoc solius principis
est, vel habētis iura principis, iux. no. p gl. i. c. si. de her.
lib. 6. Et sequit Spe. in ti. de leg. §. superest. uer. sed nū-
quid. Quarto facit, q. vbiq. pars p qua lata fuit snā
assumit disputationē corā iudice cōpetētē sup iustitia,
vel iniustitia snā, si iudex reperit sententiā iniustā, dēt
illā retractare; nō obstat q. trāsui in rē iudicatā, vt
no. ponit Inn. in c. cū dilecti. de rescrip. & c. cū Bertol-
dus. de re iud. Sed in casu nō, vt mihi dicit, illa cōitas
castri Montisfani assūpsit hāc disputationē: ergo si iu-
dex reperit illam iniustā, debuit eā retractare, vt fecit.
Quinto, hoc pbo subtili rōne: iurisdicō in cōitate mōtis
S. Mariæ, nūq. pertinuit, nec de iure, nec de facto ad
dñm Pandolphū, sed tpe illius cōmissionis, & litigij
dñs Carolus de facto exercebat iurisdicōne in dicta ter-
ra: vnde dñs Pādolphus simpliciter nō cōmisit illam
cām illis Doctoribus, sed quātū in eo erat, quasi p par-
tē cōitatis Mōtisfani, q. cōitas ad eū ptinebat, & perti-
net, vnde illā cōitatē dixit esse suā, nō sic dixit de cōi-
tate montis S. Mariæ, quasi ponēs spem, q. dñs Carolus
committeret p parte illius cōitatis. q. fuerit, patet: q. a
postmodū dñs Carolus, licet in gñe, cōmisit cām dño
Bartholomæo vni ex illis duobus cōmissarijs: sed dicti
cōmissarij solius dñi Pandolphi, q. nō habebat aliquā
iurisdicōnem in dicta cōitate montis S. Mariæ: ergo ipso
iure snā fuit nulla maxime, q. a vt dixi, dictus dñs Pan-
dolphus solus cōmittere nō intēdebat. p hoc c. cū su-
per abbatiā. & qd ibi no. de of. dele. & c. ex parte Astē
sis. de cōcel. p. r. b. & qd no. Bar. in l. si is ad quem. ff. de
acq. hær. Nūc venio ad respōsionē pñorū, q. vñ prima
fronte multū vrgere. Et primo, ad primū dico, q. nō ap-
paret partes hic fuisse pñtes in snā: p supposito, q. par-
tes fuisset pñtes, dico q. hic p parte cōitatis mōtis san-
ctæ Mariæ, probatur iurisdictionis defectus. Est. n. pro
his ius cōe, & notorietas facti, ex quibus patet, q. ple-
naria iurisdicō in dicta cōitate pertinet ad ecclesiam
Romanā: alias ergo exercens psumitur vsurpasse, nisi
ostēdat titulū, vel coloratā possessionē, vt in simili hī
in c. ad decimas. de rest. spo. lib. 6. facit c. dist. p morē.
Item, vt proxime dixi, dñs Pandolphus nō intēdebat
cōmittere respectu Montisfani. Nec ob. factum esse an-
tiquū. Tñmo, q. a est notabilis opinio, vt ante lapsū
20. annorū nō dicatur factum antiquū, quo ad impu-
gnandum snām de nullitate, etiā respectu ordinis, vt
voluit Io. Cald. in d. c. quoniam. de prob. Item secus de
falso, quia pōt obijci intra 20. annos, vt in c. cū vena-
bilis. de excep. & l. querelam. C. de fal. fortius est ergo
idē dicendū in nullitate snā ex iurisdictionis defectu.
facit c. super eo. & qd ibi no. de fal. Itē antiquitas facti
releuat, nisi aperte probarentur defectus: cessat enim
pñsumptio, vbi aperte apparet de veritate. Etiā patet
q. dñs Carolus dictā cōmunitatem restituit ecclesiæ
Romanæ, tanq. dominæ, vt in facto mihi pñsupponi-
tur. nec vnq. aliquid habuit ibi agere dominus Pandol-
phus: quia nō habebat ibi iurisdicōnem, nec intēde-
bat iste progare ipsius iurisdictionē, qd patet ex eo, q.
dominus

dñs Carolus, q. de facto exercebat ibi iurisdicōne, hanc
cōmisit cām, vñ litigabat illa cōitas montis sanctæ Ma-
riæ, vigore cōmissionis factę p dñm Carolū: progatio
em nō dēt pñsumi, ex quo cōstat ex coniecturis de p-
rio: q. a facta de facili nō pñsumitur, vt in c. cū in iure.
de of. deleg. & l. vnica. C. de man. prin. Nec est verifi-
mile, quē velle progare iurisdicōne in non dñm, ex quo
is qui gerit se, p dñm, illā cām commisit eidē. Ex hoc ē
dico, q. dñs Pandolphus nō intēdebat p illā cōmissio-
nem acquirere iurisdicōne possessionē, quā nō intēde-
bat. hoc patet ex verbis cōmissionis. ar. l. si. ff. quemad-
modum. & qd no. Inn. in c. bonæ. palle. nec ē potuif
set acquirere: q. a in acquisitione istorum iurū incor-
poraliū requirit scia possessoria: q. hic nō probatur
verē, nec pñsumptiue. l. 2. C. de seru. & aqua. no. Inn. in
d. c. bonæ. palle. & in c. cōquerēte. de offi. ord. & p Bar.
in l. j. ff. de aqua plu. ar. in l. si publicanus. §. in vectigali-
bus. ff. de publ. Ad tertium pñm rñdeo, q. gl. illa nō
est vera simplr, nec cōiter approbat ibi a Doctoribus.
snā. n. nulla habet vim pacti, q. postquam est lata, ap-
probatur ex certa scia a partibus, & sic intel. l. 2. C.
cōia vtriusque. vt ibi no. & in l. vnica. C. qui pro sua iu-
& l. licet. C. de iu. per An. de But. in d. c. significasti, qd
hic nō cōtingit. Ad quartū argū rñdetur primo, vbi
dixi: q. a licet d. dñs cōmisit, tñ cōmissarij processerunt
tanquā delegati solius dñi Pandolphi, vt patet ex eorū
snā. Itē cum dñs Carolus nullū habuit, vel habuisset
ibititulū, nihil valuit q. quid ipse fecit, iuxta plenē
no. p Inn. in c. nihil est. de elec. p Bar. in trac. de tyrāni-
facit c. alienationes. l. 2. q. 2. & c. i. de chrisma. & l. de-
cernimus. C. de sacros. eccl. Nec obstat l. Barbarius. sa-
tis. n. rñdetur per Inn. in c. nihil est. Ad vlt. argū dico,
q. si bene inspiciantur verba snā dictorum delegato-
rū cōitatis Mōtisfani prouocauit corā dictis delegatis
vnus, licet quilibet sit actor, & reus i istis iudicijs cōi-
bus, tñ ille tenet actoris locum, qui primo prouocauit
ad iudiciū, vt in l. tribus. de iudic. Cōcludo igitur par-
tes iudicis apostolici in hac cā fore, prout in suo consi-
lio concludit dominus Matthæus Feliciani, si ea quæ
ipse in facto narrat vera sunt, &c.

CONSILIVM LXII.

- 1 Prælatus sine autoritate superioris, & maxime sine consen-
su sui capituli, non potest cōpromittere super iurib. ecclesiæ.
- 2 Prælatus solus transigendo non obligat successores.
- 3 Iudicium, & contractus in personam prælati nomine ecclesiæ
transcunt efficaciter in ecclesiam, si non infertur alienatio
iurium ecclesiæ.
- 4 Fraudis pñsumptio cessat ex qualitate iudicis, & personarū.

Ellud de iure qritur, an visis cōpromisso,
& laudo inde sequito gestis inter
reuerendum patrem quondā dñm Bartho-
lomæum quondam ep̄m Massanū, ex vna
parte, ac ē ponderata confirmatione dicti laudi, seu
snā, postmodū facta p dñm Ioānem, tunc Papā XXII.
cōpetant aliqua remedia, & q. ipsi Bartholomæo Ste-
phani, seu eius successori p, & aduersus successorem
dñi Bartholomæi ep̄i, & episcopatū, seu aduersus epi-
scopum Massanum. Et primo vñ nullū remediū com-
petere. Non. n. valet pronuntiatio, vt snā delegati apo-
stolici: quia cū esset laicus, delegatio sibi facta p sum-
mum Pontificem, maxime oraculo viuæ vocis ipso iu-

re corrui, per c. statutum. de rescri. lib. 6. Neque ualuit
tanq. arbitramentum vigore cōpromissi. Tñmo. n.
sine autoritate superioris, & maxime sine cōsensu sui
capituli, nō pōt compromittere super reb. immobilib.
vel super iuribus ecclē: saltē quo ad hoc, vt obligatio
transcat in ecclām saltem per mortē cōpromittentis.
Sicut. n. directe nō valet solus alienare bona ecclesię,
vel ecclesiā suā ppetuo obligare. l. 2. q. 2. sine exceptio-
ne. & c. i. de his quę fi. a pla. ita nec indirecte. f. cōpro-
mittendo, vt in c. peruenit. de arb. & ibi expresse hoc
tenet Hof. & Spe. eo. ti. §. restat. ver. sed nunquid cle-
ricus. §. finitur. ver. sed nunquid platus. & Fed. cōf. 20.
& Lap. allegatione 10. Probat alia rōne. certū est, q.
lus platus transigendo non obligat successores, sed trā-
factio censet dñtaxat personalis, vt pbat in c. venies.
& c. de cetero. de transac. ergo idem dicendū in cōpro-
misso facto, tanq. in arbitratorē laudo inde sequito.
Est. n. qdā transactio, vt legif. & no. in auth. si vero cō-
tigerit. C. de iud. & in corpore, vñ sumit, in tit. vt disse-
ind. & no. Inn. in c. Quintauallis. de iureiu. & Bar. in l.
si societate. §. arbitrorū. ff. p socio. Scdo principl. non
valet dictum laudū, q. a continet in se vsurariā prauita-
tem in eo, q. condēnat ep̄m ad soluendū sex florenos
p quolibet centenario, donec soluerit capitale contē-
tū in dicta condēnatione. q. q. n. usura non censet, nisi
ex pñtu mutui, vt in c. cōsultuit. de vsu. plene p Io. And.
in regula, peccatū. de reg. iur. lib. 6. in mercu. tñ sufficit
mutuū uerū uel fictū, vt l. e. & no. in c. in ciuitate. & c.
nauigati. de vsu. patet in eo q. vendit merces plus, quā
ualeat, quia differret solōnem pretij. Nā ibi nō est mu-
tuum verū, sed fictū, q. a fingit emptor soluere verum
pretiū emptionis, & recipere illud mutuo ab emptore,
& p vsura dare illud plus debito, ut no. in dictis iurib.
Sic pari rōne vñ dicendū in pposito, vt ep̄s fingat sol-
uere illos 200. floren. & postmodū mutuum recipere,
& soluere sex pro centū, qd est illicitū, ut p totū tit. de
vsu. maxime in d. c. in ciuitate. & c. nauiganti. Tertio
nō obstat pñdictis confirmatio facta p Ioannem, tunc
Papam: q. a illa nō fuit facta in forma cōi, sed condi-
tionaliter, seu sub condōne. confirmat. n. oīa prout ra-
tionabiliter processerunt & c. Quæ qdē confirmatio
nihil noui iuris tribuit, sed antiquū si qd ius erat, con-
firmat. vñ parū, aut nihil operat, ut in c. examinata. d.
confirmat. vti. & in c. quia diuersitate. iuncta gl. de con-
ces. p. b. vñ non facit transactiōne psonalē esse realē, ut
est gl. no. q. oēs sequunt, in d. c. ueniens. Sed his non ob-
stan. q. vere si subtiliter ponderent, nō obstat, pñam
snām pqualere arbitror. Et primo dico, q. Bartholo-
mæo, seu eius successori competit remediū petendi di-
ctos 200. floren. quia sunt in obligatione vigore dictæ
snā, & laudi. q. q. successor seu ep̄s Massanus possit sol-
uere sex p centenario, & euicare solōnem 200. floren.
put in laudo cōtineat. Moueor, quia licet platus nō pos-
sit p pñtum, seu cōpromissum alienare bona immobi-
lia ecclesię sine solennitate, vt in iurib. alleg. pōt tñ cō-
promittere, & pñhere noīe ecclesię, ita q. obligatio ef-
ficaciter transit in ecclesiam, si cessat alienatio iurium
ecclesię, ut pbat in c. dilecti. de fo. comp. & c. 2. de p. c.
& c. i. de sol. & cle. i. de reb. eccl. non alien. no. Hof.
in c. contingit. de transac. probatur in simili. tutor tran-
sigit super reb. pupilli. l. interdum. §. qui tutelam. ff. de
fur. ergo & platus qui censet tutor ecclesię. l. 6. q. i. in
canonibus. gl. in c. auditis. de in int. rest. Item admini-
strator

strator ciuitatis, vt l. præs. C. de transf. ergo & prælatus, q. hēt largiorē ptatem, in c. cū nobis. in fi. de ele. fa. cit. q. le. & no. in c. fi. q. 3. itē pcurator habens gñalē & liberā ptatē transigit, vt in c. q. ad agēdū. de procu. li. 6. ergo & ep̄s, q. hēt gñalē & liberam, & sicut quilibet alius p̄latus. d. c. cū nobis. & d. c. fi. q. 5. est bo. tex. iū cta gl. in l. nihil. ff. de transac. vbi dī p̄clatū posse trāsi gere super rebus eccl̄æ, si bona, de quibus est ptētio, occasione trāsfactionis remaneāt penes eccl̄am, & eccl̄a obligat ad aliquid dādū, vel faciēdū. nā tūc non sequit alienatio, imo cōditio eccl̄æ melioratur, quo casu nō exigitur superioris, vel alterius cōsensu, vt l. cū hi. §. q. d. ergo. & q. no. gl. in §. si vni. ff. de transf. quod principaliter cōtingit in facto nō: valuit ergo cōpromissum saltē vigore approbationis postea subsequēntis, cū fuerit quādā trāsfactio facta circa alienationē rerum eccl̄æ, & eccl̄a fuit meliorata. Et p̄supposito, q. fuisset lēsa, imputādū est eccl̄æ si nō petijt restitu tionē i integrū, saltē a tutore dicti dñi Bartholomei, iux. ea, q. habētur, & notan. in d. c. i. de in int. resti. li. 6. Nec ob. si dicat, q. imo sequit alienatio iuriū eccl̄æ, quia eccl̄a obligat ad dādū annuatim sex p. cētenario in obligatione, q. solus prælatus facere nō pt. d. c. de cēte ro. quia dico, q. illa solutio annalis non est obligatio, sed in facultate soluendi. Solū. n. solutio ducentorū flo renorū est in obligatione soluēdi, & sic eccl̄a pt se si vult vnica solōne liberare, vt patet ex forma laudi & sn̄a. ad hoc q. leg. & no. in l. miles. §. decē. ff. de re iudic. Et maxime p̄dicta procedūt, quia dictus Chetius nō fuit purus arbitrator, sed ē delegatus apostolicus, & p̄cessit tāquā delegatus, & arbitrator, vt patet ex te nore sn̄a, q. facere potuit. probat in c. nisi. de p̄ben. facit q. no. Inn. in c. cū ex officij. de p̄scr. Et sic cum nō fuerit ab eius sn̄a appellatū, transiuit in rē iudica. tā. de re iud. c. quod ad p̄sultationē. & sn̄a delegati trā siuit in eccl̄ā, & successorē, licet solus prælatus fue rit in iudicio, vt no. in c. edoceri. de rescr. facit d. c. dile cti. de fo. comp. Nā dictus dñs Bartholom̄us delega tionē apostolicā, & cōpromissum, ac laudū inde sequu tū approbavit, & fecit noīe ep̄atus sui: eccl̄a aut nūc quā moritur. i. 2. q. 2. liberti. † & sic iudiciū & p̄ctus in personā prælati noīe eccl̄æ, trāseūt efficaciter in ec cl̄ā, ex quo infertur alienatio iuriū eccl̄æ. & ita di ctum laudum, maxime sequuta approbatione, cum sit quidā p̄ctus, vt §. dixi. fuit. n. ista quasi quādā emptio iuriū dicti Bartholom̄i, q. quidē emptionē noīe eccl̄æ satis pōt prælatus facere, cū acquirat eccl̄ā. facit c. 2. de don. & c. aurū. i. 2. q. 2. & c. quicūque suffragio. ea. cā & qō. Ex quib. pōt inferri, q. ē cessante cōfirma tione apostolica obligatio orta ex dicto laudo, & sn̄a transiuit efficaciter in eccl̄am: maximē cū nulla sit p̄sumēda ambitio, nec fraus ex qualitate personā de legat. & arbitratoris, qui fuit in hac ciuitate Senarum vir probatissimus. † Ex qualitate. n. iudicis & arbitrato rū cessat p̄sumptio fraudis, vt est bonus tex. in d. c. ni si. de p̄ben. Et sic dicēda est illa trāsfactio realis. d. l. p̄ ses. Nec ob. dictū c. veniēs. & c. decētero. de trāsfac. vbi dī trāsfactionē esse personālē, & non realē ad confir mationē superioris. Pōt. n. dupliciter rūderi. Primo, q. illa iura procedunt, qñ occasione illius causā p̄petuū p̄iudiciū eccl̄æ, vt quia alienant bona, vel iura ip sius, & sic propriē loquunt ista iura. Sed i casu nō nul la sequitur alienatio: imo acquisitio iuriū dictæ curiæ,

de quib. erat contentio, & illa solutio annua sex flore norū p. cētenario est in facultate ipsius eccl̄æ, & nō in obligatione. vñ pōt eccl̄a Massana vnica solōne ducētorū florenorū se liberare, vt §. dixi. vñ sicut p̄ctus & iudicia trāseunt in eccl̄ā & successorē, vt in iuri bus superius allegatis: ita & ista, de quibus hic. Secun do principaliter, q. p̄supposito sine veritatis p̄iudicio, q. p̄dicta non obstant, attamen ex cōfirmatione apo stolica efficiuntur p̄dicta valida & transeūt in eccl̄ā, & successorē. Ex cōfirmatione. n. apostolica, & ex certa scia facta actus cōfirmatus validatur, si erat inua lidus, & efficitur realis si primo erat personalis, vt pro batur in c. i. de transf. cū ibi no. in c. i. & 2. de cōfir. vti. adeo q. nullus de ipsius actus ualiditate, uel inualidita te citra Romanū Pōtificem cognoscere pōt, vt ibi. Ad fm, q. actus efficiat realis, & trāseat in successorē p. cō firmationē apostolicā, allego casū exp̄sū in d. c. ve niēs. q. aut ista cōfirmatio facta fuerit ex certa scia, p̄ bat ex tenore gestorū in positione. quoties. n. ea, q. con firmatū specialiter ex cōfirmatione exprimūt, dī su perior cōfirmare ex certa sciētia: adeo q. illa verba, q. solēt in cōfirmatione inseri, videlicet, sicut, & put. p̄ cesserūt & c. stāt nō conditionaliter, sed causaliter. vñ exponuntur illa verba, sicut rōnabiliter. i. q. rōnabili ter, vt p̄bat in c. pe. de cōfir. vti. & ibi tex. & Doc. In ca su nō exponunt oīa in litera cōfirmatoria, q. sunt i ma teria principali. Nec ob. si dicat solōnem annuā illorū sex florenorū p. cētenario ibidē specialiter nō cōtine ri: q. a dico illud minus cōfirmatū, si dicat facta ex cer ta sciētia: quia vt §. sēpenumero p̄libatū existit, illa so lutio nō est in obligatione, sed tm̄ in facultate, vñ nō fuit opus illā specialiter enarrare: Narratur. n. quod est principale in materia, & in obligatione versat. f. cōdē natio in ducētis florenis, & adiudicatio iuriū eccl̄æ. Nec aliud vltra ducentos florenos petere vult, vel intē dit dictus Bartholom̄us, uel eius successor. satis colli gitur vltra p̄dicta ex clausula, ibidē in fine defectus, si qui forsan in oībus premisis interuenissent, de cu ius clausulæ virtute & potentia satis habetur p. Spe. in ti. de leg. §. nūc oīdendū. ver. 18. & p. Archi. in c. Ceno manēse. 6. i. di. p. tex. & Doc. i. cle. pastoralis. de re iud. q. quidē clausula apponitur nunquā, qñ cōfirmatio sit in forma cōi, cū illa nil iuris tribuat, sed antiquū sim pliciter cōfirmer, vt §. dixi. Cōcludo ergo p̄missa ua lere ex triplici capite. Primo, virtute delegationis. Se cūdo, ex ptate arbitraria, & approbatione sequuta. Ter tio, ex cōfirmatione apostolica. ex q. bus p̄batur primū de quo §. facta est mentio. pōt ergo d. Bartholom̄us, seu ei⁹ successor agere p̄ ep̄atū Massanū, seu successo rē dicti dñi Bartholom̄i in episcopatu ad dictos ducē tos florenos: hēt tñ episcopatus seu successor facultatē soluendi sex p. centenario. Et patet rñsio ad p̄ria supe rius allegata, p̄terquā ad duo ad q. rñdeo. Dico, q. de legat certa valuit, licet esset purus laicus: quia fuit fa cta ex certa sciētia Papæ, cum sciret illū laicū, & ora culo uiuæ vocis p̄senti commiserit cām illā, vt patet ex verbis Papæ in dicta cōfirmatione cōtentis. Et sic nō vitiatur cōmissio, vt no. vult Inn. in d. c. statutū. de rescr. li. 6. vbi i prin. facit q. no. Io. An. in c. nōnulli. de rescr. Nec est necesse, vt exprimatur ex certa sciētia, vt quidā voluerūt, & vñ prima frōte sentire Io. An. i. d. c. & sic dicit gl. i. cle. 2. de re iud. Satis. n. est, q. exhibē exp̄sis colligat certa sciētia papæ. Et sic voluit Io. An. in

i. d. c. nōnulli. & sic dēt itelligi sua gl. i. d. cle. 2. Et sic cō tingit i facto nō. Nā papa Io. habebat notitiā Chetij, & appellat eum in sua litera cōfirmatoria simpliciter Chetium, nec dicit eum clericū, nec magistrum, uel in aliqua dignitate cōstitutū, ut sit cōiter de stilo. Item p̄ supposito & non concessio, q. dicta cōmissio nō ualuit, nihilominus uirtute cōpromissi staret conclusio p̄ dicta, cū dictus Chetius potius elegerit uia boni viri, q. iudicis, ut patet ex tenore dictæ sn̄a, & laudi. Et uoluit valere p̄nuntiationem meliori mō, quo possit ualere, & sic ē Papa confirmauit. Item Papa in fine confirma tionis suppleuit oēm defectum, p. q. q. dem clausulam purgant oēs defectus circa solennia iuris commissi, vt in Spe. & Arch. in locis p̄alleg. q. est multū ponderan dum in casu nostro, tā circa consensum capituli, quam superioris: si de iure interuenire debuisset, licet nō cre dam necessarium, p. ea q. §. dixi. Venio ad aliud p̄rium, & dico, q. si oīa bñ ponderent nulla in dicto laudo re sultat usura, nisi ex mutuo uero uel ficto, & ex pactio ne partium, vñ no. in d. reg. peccatum. p. Io. An. Sed in casu nostro nullum est mutuum uerum uel fictum, nec pactio partiū, sed illa p̄missio ex toto p̄cessit ex arbitrio iudicis, & arbitratorum. non. n. dictus Bartholom̄us ali quid mutuauit ep̄o uere, vel ficto, nec pōt exigere prin cipale debitū. Et sic est p̄ naturā mutui, & sic per p̄ns cessat illud euangelicum: mutuū dantes nihil inde spe rantes. de vsur. cōsuluit. & quod iudex potuerit hoc fa cere ex ptate arbitraria probat in c. nisi. de p̄ben. facit qd no. Inn. in c. in ciuitate. de vsur. Itē hoc factum fuit in cōpositione fructuū p̄cipiendorū a dicta curia ante solōnem 200. floren. q. cū ptinerēt ad d. Bartholom̄ū aū solōnem illorum 200. floren. voluit arbitrator in cō positione sibi tradi sex pro centenario. facit ad hoc, q. no. Bar. in l. fistulas. in fi. ff. de p̄h. emp. l. Iulianus. §. of ferri. ff. de act. emp. & l. fi. ff. de iure do. Et loco inter esse licet aliq. d. p̄cipiatur ex debito si uere interest, ut no. i. c. cōquestus. de vsu. & in l. curabit. C. de act. emp. p. Inn. in c. sacrosanctæ. de sen. exc. facit l. 2. in fi. & qd ibi no. ff. de eo qd cer. lo. Postremo dico, q. & si oīa p̄ dicta deficerent, q. in ueritate iuris subsistunt, non pōt cauillari, qñ si eccl̄a Massana, seu ep̄s nolint recogno scere illam sn̄am, seu trāsfactionem, tanquam p̄sona lem, tenentur restituere oīa quæ uigore illius sn̄a, seu laudi consequuti sunt isti: q. a non dēt laudum ualere p. parte eccl̄æ, & c. canones. Ad hoc c. i. & qd ibi no. de in integ. rest. & c. cō olim. de cens. & l. qd si minor. §. restitutio. & l. intra utile. ff. de min. facit qd no. gl. in c. i. de in inte. rest. li. 6. Et hoc est aliud, & indeficiēs re mediū cōpetens d. Bartholom̄o, seu ipsius successor. facit ultra p̄dicta l. cum precib. C. de p̄scr. ver.

Casus Consilij sequentis.

STANTE quadā cōstitutione quondam Federici Impe ratoris, quam ipse dedit hominibus, & populo Massanenſi. Regni Sicilia, tenoris infrascripti: videlicet, viri & uxoris bo na omnia a quacunque parte proueniant natis filijs confundā tur, & unum corpus efficiantur, & uolentib. viro & uxore diuidere cum filijs, tertia pars bonorum cedat patri, & altera matri, & reliqua tertij filio, vel filijs. Premortuo uero patre vel matre ab intestato, & filio vel filijs uiuentibus patre su persit, vel matre, tertia pars premortui cedat filijs vel filio. Et sic ydem filij habent duas partes, vnā debitam sibi iure natura, & alteram parentis premortui. Si uero pater eius pra-

morietur testatus, eius stabitur testamento, dummodo in eodē testamento de tertia filios suos recognoscat. Si uero premoria tur mater, potest de mobilibus tertia sua portionis pro uelle te stari: stabilia uero ea mortua cedunt filijs. Si autem non sunt mobilia, pōt de stabilibus usque ad medietatem ualoris eorū dem stabilium iusta estimatione taxari. Quadam domina ha bens filios, & bona mobilia & immobilia existens in matrimo nio in egritudine constituta condidit testamētum, & pluribus legatis de mobilib. factis, legauit ad pias causas quandam rem immobilem. Queritur, an ex uerbis dicta constitutionis, fauore pie cause dictum legatum ualeat.

CONSILIVM LXIII.

- 1 Statuta, & consuetudines contra libertatem ecclesiasticam sunt ipso iure cassa, & irrita.
- 2 Dispositio generalis, non debet extendi ad illicita.
- 3 Statutum ciuitatis uel domini disponens, ne quis donet, uel uē dat rem immobilem alicui nō existenti de iurisdictione sta tuentium, non includit donationem, uel uenditionem in eccl̄iam.
- 4 Lex quando simpliciter defert aliqua bona, uel certam quotā bonorum, alicui ex bonis alterius, ille sic p̄grauatus non potest etiam ad pias causas de bonis alteri delatis testari.
- 5 Bona alicuius quando publicantur propter delictum, non po test ille sic priuatus testari etiam ad pias causas.
- 6 Filius familias etiam ad pias causas nō potest testari de bonis aduentitijs.
- 7 Lex, uel statutum potest prohibere aliquem testari, saltem de certis rebus fauore alterius.

VIdetur primo, dictū legatum non ualere: † nam oīa statuta & cōsuetudines p̄ libertatē eccl̄asticā sunt ipso iure irrita & cassa, vt in c. nouerit. & c. grauē. de sen. ex com. & in authen. cassa. C. de sacros. eccl̄. illa uero sta tuta sunt p̄ libertatem ecclesiasticam, quæ tendunt p̄ ea, quæ sunt concessa a principe, vel a Papa eccl̄æ vniuersali, ut no. Inn. in d. c. nouerit. Bar. i. d. auth. cassa. Sed constitutio de qua supra, si extēdatur ad pias cās, est hmōi: ergo aut non dēt extendi, aut tanquam p̄ li bertatē eccl̄asticā est ipso iure nulla, quod probat ur sic. Imperator concessit priuilegium eccl̄æ vni uersali, & cuilibet mēbro ipsius eccl̄æ super dona tionib. legatis, & hereditatibus, ut quilibet haberet li beram facultatē donandi, & relinquendi collegio eccl̄astico, ut i. l. illud. & l. i. & l. fi. C. de sacros. eccl̄. Insuper priuilegiauit eccl̄iam, vt citra traditionē ex solo titulo acquireretur dominiū. d. l. fi. Sed per hāc cō stitutionem tolleretur mulieribus habentibus filios, li bera facultas relinquendi eccl̄ijs bona propria: er go est p̄ priuilegium eccl̄æ vniuersali p̄cessum, & p̄ p̄ns p̄ libertatem ecclesiasticam. Nec ob. si dicatur, q. auth. cassa. & c. nouerit. & c. grauē. loquūtur de statu tis particularibus: hæc aut p̄stitutio de qua in casu no stro, fuit edita ab Imperatore, qui potuit suam p̄stitu tionem limitare. l. princeps. ff. de leg. quia ex quo Im perator p̄cessit priuilegiū eccl̄æ, nō potuit amplius illud renocare. quia ex quo p̄cessit non subdito, tran siuit in p̄tractum, vt notanter uoluit Inn. in c. nouit. de iu. & Io. An. in c. p̄stitutus. de re. do. & Arch. in c. qui cunque. i. i. q. i. Itē Papa priuilegiauit eccl̄iam huius modi relictis adeo, q. in eis remisit omnē solennitatē legalem, ut in c. relatum. de test. quapropter melius & tutius est dicere, vt dictū statutū gñaliter loquens non